

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

17. ISTUNGJÄRK

24.–27. september 1990

SISUKORD

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 17. ISTUNGJÄRK ESIMENE ISTUNG

24. september 1990.....	3
Istungjärgu päevakorra kinnitamine	3
Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahekorra.....	16
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projektist "Täiendavatest abinõudest kaubaressursi moodustamise ja kaubavahetuse korraldamise kohta Eesti Vabariigis 1991. aastaks"	25

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 17. ISTUNGJÄRK TEINE ISTUNG

25. september 1990.....	34
Eesti Vabariigi Valitsuse infotund.....	34
Eesti Vabariigi riigilõivuseaduse eelnõu teise lugemise jätkamine.....	40
Eesti Vabariigi tegevusloamaksu seaduseelnõu teise lugemise jätkamine.....	44
Eesti Vabariigi maamaksuseaduse eelnõu esimene lugemine	47

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 17. ISTUNGJÄRK KOLMAS ISTUNG

26. september 1990.....	63
Eesti Vabariigi maamaksuseaduse eelnõu esimese lugemise jätkamine	65
Eesti Vabariigi rendiseaduse eelnõu teine lugemine	87
Muudatuste tegemise kohta "Eesti NSV tsiviilkoodeksis"	97
Eesti Vabariigi Valitsuse informatsioon läbirääkimistest Leningradi linna ja Leningradi oblastiga ning sõlmitud lepingust	98

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 17. ISTUNGJÄRK NELJAS ISTUNG

27. september 1990.....	108
Pensionide alammäärade ja hooldustasu tõstmisest	108
Eesti Vabariigi majanduspiiri seaduse eelnõu esimene lugemine	124
Eesti Vabariigi seaduseelnõu üksikisiku tulumaksu kohta teine lugemine	145

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

17. ISTUNGJÄRK

ESIMENE ISTUNG

24. september 1990

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Kontrollime kohalolekut. Kohal on 81 saadikut, puudub 24.

Lugupeetud Ülemnõukogu, alustame 17. istungjärgu tööga. Enne kui me läheme päevakorra juurde, loen ma ette ühe avalduse, mille on esitanud rahvasaadik Heldur Peterson. "Soome Vabariigi Uudenmaa talupidajad on kutsunud 25.–28. septembrini külla Tartu Põllumeeste Seltsi esinduse, et korraldada neile neljapäevane õppereis. Omalt poolt sooviksime viia soomlastele tänusõnad ja kingitused Tartumaa talupidajatelt, kes said tänavu kevadel põhjanaabritelt 400 ühikut mitmesuguseid põllutööriistu. Seoses eeltooduga palun võimaldada minul ajavahemikul 25.–28. septembrini viibida Soome Vabariigis. Ühtlasi püüan jätkata koostööd Soome Vabariigi parlamendi põllumajanduspoliitikutega. Sõit toimub oma kulu ja kirjadega." Toetame hr. Petersoni sõitu.

Lugupeetud rahvasaadikud, asume päevakorra juurde. Teil on kõikidel käes 17. istungjärgu päevakorra projekt. Ma juhin tähelepanu mõnele pisikesele ebatäpsusele. Neljandas päevakorrapunktis on trükitud "käibemaksu eelnõu teine lugemine", õige on – esimene lugemine. Ja puudu on kaks punkti, mis automaatselt tulevad üle juba kinnitatud päevakorrast. Need on: seaduseelnõu muudatuste ja täienduste kohta Eesti NSV maksukorralduse seaduses ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatistest komisjonidest. Ühe, kui mitte kahe nende juba kinnitatud päevakorrapunkti küsimuses tuleb meil veel otsus vastu võtta.

Enne kui me hakkame arutama, tahaksin edastada teile mõningat informatsiooni. Saadikurühm "Virumaa" ja mõned teised, kes teda toetasid, on esitanud seaduseelnõu referendumi seaduse kohta. Et tarbetult seda teemat mitte uuesti üles tõsta, ma teatan, et enne vaadatakse see presiidiumis läbi ja eeldatavasti kõige lähemal istungil. Täpselt sama saatus puudutab ka saadikurühmade "Võrdsete õiguste eest", "Kommunistlik fraktsioon", "Koostöö" ja "Virumaa" ettepanekut, mis käsitleb valitsuse programmi üleminekul turumajandusele. See

on keerukas ja suuremahuline küsimus, mis vajab enne ka presiidiumis läbiarutamist. Nii et ma palun ka neid nelja saadikurühma seda küsimust täna mitte teravdada, ilmselt ta sellele istungjärgule ei jõua.

Asume arutama päevakorraprojekti. Kõneks soovib sõna Edgar Savisaar.

E. Savisaar

Tere päevast, lugupeetud rahvasaadikud! Reedel me informeerisime Ülemnõukogu sellest, et kogu maksuseaduste pakett on valitsuse poolt esitatud ja üldine maksukoormus moodustab 2,5 miljardit rubla, sealhulgas riigieelarve 2 miljardit rubla ning kohalikud eelarved pool miljardit rubla. Rahvusliku koguprodukti 6,5 miljardist on see 38 protsenti. Teiste sõnadega, me kordasime üle selle, millest lugupeetud Ülemnõukogu on erinevate ettekandjate poolt siitsamast kõnetoolist korduvalt informeeritud. Kapitalimaksu me ei pea vajalikuks järgmisel aastal kehtestada (enne peab kogunema kapitali, mida maksustada), samuti ei pea me praegu vajalikuks esitada ka tollimaksu projekti. Mõningate kohaliku tähtsusega maksude puhul (etendusloa andmine jne.) me peame aga õigeaks anda nende kehtestamine kohalike volikogude kompetentsi, vähemalt katseliselt.

Seoses sellega palun teid päevakorra üle otsustamisel võtta arvesse ka minu seisukoht, mis on järgmine: venitamine maksudega on juba süvendanud ebakindlust ja tõstnud pingeid vabariigis, pannud raskuste ette nii vabariigi valitsuse kui kohalikud omavalitsused – linna- ja maakonnaavalitsused. See tekitab komplikatsioone ka Ülemnõukogu enese jaoks, kui tuleb järjekordselt kiirustades ning eriti süvenemata vaadata läbi aastaeelarve. Miks ei saa koostada eelarvet, kui ei ole selge maksubaas, sellest kirjutas eilses "Rahva Hääles" majandusprofessor Uno Mereste. Ma loodan, et tema kirjutus tõi mõnevõrra selgust ka siin toimunud vaidlustesse. Mind teeb aga valvsaks ülemöödunud nädalast pärit fakt, kus Ülemnõukogu kergekäeliselt vähendas sotsiaalmaksu 61 miljoni rubla võrra. Mulle näib, et liiga palju muretsetakse selle üle, kuidas makse vähendada, üldse mitte aga selle üle, kellele maksudega korjatav raha ikkagi on määratud.

Võtame näiteks üksikisiku tulumaksu, mis moodustab linnade ja maakondade eelarvete peamise maksubaasi. Seaduseelnõu muutmiseks on esitatud kolm põhilist nõudmist:

- 1) vabastada üksikisiku tulumaksust kolhoosnikud, teise variandi järgi kõik põlluharijad;
- 2) suurendada maksuvaba miinimumi 100 rublalt 135 rublale;
- 3) kuna maksumäärad erinevad sõltuvalt sellest, kas sissetulek on alla 400 rubla, vahemikus 400–1100 rubla või üle selle, siis nõutakse II grupi maksumaksjate alampiiri nihutamist 400 rublalt 500 rublale.

See nõudmine on kõigiti mõistetav, kuna paljude palgad on tõepoolest 400 ja 500 rubla vahel ning see grupp püüab enesele saada madalamaid maksumäärasid. Kui me rahuldame esimese nõudmise (kolhoosnike osas), siis me vähendame sellega maksubaasi 32 kuni 35 miljonit rubla. Kui rahuldame teise nõudmise, siis jääme ilma veel 8 miljonist, ja kui ka kolmanda nõudmise, siis jääme ilma ligikaudu 70 miljonist rublast. Kõik see kokku teeb üle 100 miljoni rubla. Võimalik, et mõnel meie hulgast ongi kavatsus kohalikke eelarveid viiendiku võrra kärpida, aga ma paluksin siiski järele mõelda, enne kui nii otsustada. Mida see tähendaks kohalikele eelarvetele? See tähendaks, et me peame valima ühe kolmest: kas täielikult kinni külmutada kapitaalmahutused (vesi, kanalisatsioon, koolimajade, haiglate ehitus, elamud järgmiseks aastaks) või siis poole võrra vähendada hariduse ja kultuuri summasid, mis niigi on lubamatult väikesed, või vähendada 2/3 võrra tervishoiukulutusi. Väga üllas on nõuda madalaid maksusid, aga ma ei ole kindel, et meie valijad eriti rõõmustavad, kui nad teada saavad, mida need madalad maksud nendele tegelikult maksma lähevad.

Lubage mul avaldada lootust, et Ülemnõukogu leiab käesoleval nädalal võimaluse läbi vaadata maksuseadused ning seaduseelnõu majanduspiirist ja selle kaitsest, mille projekt täna valitsuse istungil heaks kiideti ja mille väga kiiret läbiarutamist me taotleme. Ja kolmandaks, et kuulataks ära informatsioon Leningradi linna- ja oblastinõukogu ning Eesti Vabariigi Valitsuse läbirääkimiste tulemustest, kus ettekandjaks on justiitsminister Raidla.

Lõpuks ma loodan, et täna me jätkame eelmisel nädalal katkestatud arutelu Nõukogude Liidu eelarve ja Eesti Vabariigi riigieelarve vahekordadest, mille arutamise juures ma palun võimalust esineda täiendava ettekandega. Tänan teid.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kas me võtame aluseks presiidiumi poolt esitatud päevakorraprojekti? Ma juhin teie tähelepanu sellele, et siin on täiendavalt juures veel kaks päevakorrapunkti eelmisest kinnitatud päevakorrast. Meie senine protseduur päevakorra kinnitamisel on olnud selline, et me võtame presiidiumi poolt pakutud päevakorra tavaliselt aluseks ja vajaduse korral arutame ka täiendused läbi. Ma panen Ülemnõukogu ette küsimuse selliselt: Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada presiidiumi poolt pakutud päevakorraprojekt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 74 rahvasaadikut, vastu 1, erapooletuid on 4. Presiidiumi poolt pakutud päevakorraprojekt on aluseks võetud.

Peale valitsuse juhi ei ole keegi seni täiendusi teinud. Praegu on päevakorras punkt "Eesti Vabariigi Valitsuse informatsioon kavandatavast piirirežiimist Eesti Vabariigi, Vene Föderatsiooni ja Läti Vabariigi piiril". Kas see kattub täiendavalt pakutava punktiga "Eesti

Vabariigi majanduspiirist"? Kas see eeldab seda, et praegu kinnitatud kolmas päevakorrapunkt osutub tarbetuks või on seaduseelnõu ja informatsioon mõlemad vajalikud? Üks asendab teist? Mis puudutab kolmandat pakkumist: informatsiooni Leningradi linna- ja oblastinõukoguga, siis see on sees. Ainult et praegu on siia märgitud, et informatsiooni selle kohta annab peaminister. Seda ütleb nüüd Ülemnõukogu, kas ta tahab peaministrit ennast või justiitsministrit kuulata. Edgar Savisaar.

E. Savisaar

Lugupeetud rahvasaadikud! Valitsuses on olemas tööjaotus. Selle tööjaotuse järgi Leningradi linna läbirääkimistega, mis on kestnud üle kahe kuu, tegeles minister Raidla. Lisaks sellele on leping juriidiline dokument, seetõttu on valitsusel ettepanek, et vastava informatsiooni annaks justiitsminister.

Juhataja

Valitsuse ettepanekul võivad korrigeerimisele minna kaks päevakorrapunkti. Praegu teie ees oleva dokumendi järgi teine ja kolmas. Mis aga puudutab ettepanekut, et jätkata täna NSV Liidu eelarve ja Eesti Vabariigi eelarve vahekorra arutelu, siis see on sees. Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Lugupeetud spiiker, saadikud ja peaminister! Ma arvan, et oleks hea, kui me nende küsimuste läbivaatamisel omaksime Leningradi oblasti ja Eesti poolt allakirjutatud lepingut. See võiks meil käes olla, et me saaksime sellega kui dokumendiga töötada.

E. Savisaar

Lugupeetud rahvasaadik Malkovski! Leningradi linna ja oblastiga sõlmitud leping on avaldatud nii eesti- kui venekeelses ajakirjanduses ja on kõigile kättesaadav.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Meil on kaks täiendust, mis eeldavad kinnitatud päevakorras mõningate sätete ümberotsustamist. Meie seni kokkulepitud protseduuri järgi, mis on kooskõlas reglemendiga, eeldavad need küsimused lihthälteenamust. Teine punkt on kinnitatud päevakorda sellises redaktsioonis, nagu teil on käes. Valitsusjuhi ettepanek on arutada seda küsimust teisipäeval valitsuse infotunnis ja ettekandjaks oleks justiitsminister

Jüri Raidla. Et mitte eksida isegi sõnade järjekorras, ma loen ette valitsuse ettepaneku. Ja sellisel juhul oleks see alternatiiv praegu kinnitatud teisele päevakorrapunktile. "Kuulata teisipäeval informatsiooni Leningradi linna- ja oblastinõukogu ning Eesti Vabariigi Valitsuse läbirääkimiste tulemustest. Ettekandja – Jüri Raidla." Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Valitsuse tööjaotus on valitsuse sisemine asi. Sõltumatud demokraadid on arvamusel, et nii tähtsas asjas, nagu Leningradiga sõlmitud leping, peab esinema personaalselt peaminister.

Juhataja

Kas võib küsimuse hääletamisele panna? Valeri Kois.

V. Kois

Tänan! Lugupeetud kolleegid, mul on küsimus peaministrile. Ajalehe artiklis Harro Raigla märkis, et leping ei ole sõlmitud mitte Eesti Vabariigi ja Leningradi oblasti vahel, vaid Eesti valitsusega. Tal on see moment eraldi alla kriipsutatud. Kas meil sel juhul üldse on mõtet arutada siin Ülemnõukogus üritusi, mis on kooskõlastatud kahe administratsiooni vahel, mitte aga vabariikide või oblastite vahel? Tänan!

Juhataja

Kas peaminister vastab kohe? Edgar Savisaar.

E. Savisaar

Meie ei arva, et munitsipalteediga sõlmitud leping nõuab Ülemnõukogus arutamist, rääkimata ratifitseerimisest, mis ei ole kuidagi sätestatud. Meie arvates ta ei nõua isegi informatsiooni, aga kui seda peetakse vajalikuks, siis me seda loomulikult heameelega anname, aga sellele küsimusele oleks ilmselt justiitsminister olnud parem vastaja kui mina.

L. Annus

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Toetan täielikult rahvasaadik Ülo Uluotsa ettepanekut selle kohta, et peaminister informeeriks saadikuid Leningradiga toimunud läbirääkimiste kohta ja kommunistliku fraktsiooni nimel avaldan protesti peaministri käitumise kohta saadiku poolt esitatud taotluse suhtes. Peaminister viitas, et see on ajakirjanduses avaldatud ja sellega on kõik. Minu meelest me ei istu Ministrite Nõukogu

istungil, vaid Toompeal Ülemnõukogu istungil. Kommunistliku fraktsiooni nimel kordan veel kord taotlust, et meile jaotataks siin Leningradiga ja Leningradi oblastiga sõlmitud leping.

S. Petinov

Lugupeetud spiiker, saadikud ja peaminister! Ma tahaksin juhtida tähelepanu järgmisele asjaolule: minu ja "Võrdsete õiguste eest" grupi arvates on teine ja kolmas küsimus omavahel vahetult seotud. Peale selle, sõlmitud lepingu teksti peab sisse mahtuma ka kavandatava piirirežiimi küsimus. Ilmselt peavad need olema kooskõlastatud küsimused. Seepärast mulle näib, et teine ja kolmas küsimus peavad kõlama koos, tervikuna, ja muidugi peavad nad kõlama juba Eesti valitsuse esimehe suust. Peale selle on mul üldse oma seisukoht informatsiooni suhtes kolmanda küsimuse kohta. See saab olema küllaltki raske, sest küsimus on palju tõsisem, kuna see väljub majanduslike kategooriate raamest. Mis puudutab piiri, siis see on juba poliitiline küsimus. Seepärast, vaadates seda kui esialgset informatsiooni valitsuse abinõudest piirirežiimi kohta, võib sellega nõustuda, kuid kontekstis teise ja kolmanda küsimusega koos. Kui see on aga midagi suuremat, siis ma palun lugupeetud Edgar Savisaart seda kommenteerida. Tänan!

E. Savisaar

Ma olen täiesti nõus selle ettepanekuga. Ma ei tea, võib-olla saalis ei ole tõlget või on mingid muud probleemid. Just nimelt meie esitasimegi mitte informatsiooni, vaid seaduseelnõu, ja sellepärast me tegimegi ettepaneku kajastada vastavalt ka päevakorras.

Juhataja

Ma kordan mõned asjaolud üle, et oleks selgus selles osas. Kui Ülemnõukogu oma järgneval otsustamisel jääb kinnitatud päevakorra juurde, siis eeldab see seda, et Ülemnõukogu tahab kuulata peaministri informatsiooni läbirääkimistest just nimelt siin ja täna ja mitte valitsuse infotunnis. Kui Ülemnõukogu võtab vastu valitsuse ettepaneku, siis sellisel juhul kuulatakse homme valitsuse infotunnis samal teemal justiitsministrit. Ülemnõukogu peab seda teadma enne, kui hakkame otsustama. Teiseks, kui kõne alla tuleb juba kinnitatud päevakorras kolmanda punkti läbirääkimine, siis sellisel juhul toimub see valitsuse infotunnis ja informatsiooni piirirežiimi kohta annab riigiminister Vare. Kui valitsuse ettepanek Ülemnõukogu poolt aktsepteeritakse, siis sellisel juhul sama päevakorrapunkt kuulatakse ära valitsuse infotunnis riigiministri vahendusel. Kuid sisuliselt esitatakse meile juba

seaduseelnõu nimetuse all "Eesti Vabariigi majanduspiirist". Kas erinevused on arusaadavad? Jätkame läbirääkimisi. Uno Ugandi.

U. Ugandi

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Ma toetaksin siiski peaministri seisukohta tööjaotuse küsimuses ja ma ei näe mingit vajadust, miks peaks informatsiooniga esinema peaminister ja mitte justiitsminister Raidla ning see võiks toimuda homses infotunnis. Minu meelest on see täiesti mõeldav. See ei välista sugugi võimalust, et Edgar Savisaar ei võiks seda täiendada. See on esiteks. Teiseks, imelikuna tundub Lembit Annuse väide, ja ma ei pea seda vajalikuks, et ajalehed tuleks siin ümber trükkida. Siis oleks meil laua peal veel üks lisapaber. Kõik see materjal on trükis ilmunud. Tänan!

T. Made

Austatud eesistuja, kallid kolleegid! Mulle jääb nüüd niisugune mulje, et Ülemnõukogu Presiidium unustab päevakorra ja paneb selle Ülemnõukogu täiskogu ette otsustamiseks, kuid valitsus vaidlustab selle päevakorra ja dikteerib, kuidas ja mismoodi peaks keegi esinema või siia tulema. Ülemnõukogu Presiidium ja Ülemnõukogu täiskogu on arvanud, et meie ees võiks selles küsimuses esineda peaminister. Võib-olla siis lugupidamisest Ülemnõukogu vastu peaminister ka meie ees esineb ja teda täiendab hr. Raidla, mis on täiesti loomulik. Edasi, kolmas punkt on päevakorda pandud piirirežiimist. Ja ta võiks seal olla ja see ei välista muidugi vastu võtmast täiendavat punkti majanduspiiri seaduseelnõus. Muidugi juhul, kui see küsimus on presiidiumist läbi käinud ja dokumendid on vastavalt vormistatud ning välja jagatud, naga reglement seda ette näeb. Aitäh!

E. Savisaar

Lugupeetud rahvasaadikud! Kõigepealt ma tahan teid informeerida sellest, et ajalehest juba tehakse koopiaid. Teiseks, ma protesteerin spiikeri tõlgenduse vastu. Loomulikult ei saa ma täna siin esineda, sest see eeldab ettevalmistust antud küsimuses. Kolmandaks, kui me rääkisime majanduspiiri seaduseelnõust, siis jutt ei olnud mitte sellest, et esitada see infotunnis. Infotund on määratud ikkagi hoopis teiseks otstarbeks. Jutt on sellest, et austades Ülemnõukogu, me ei esitanud siia mingeid informatsioone, eelnevaid dokumente jne., mille vastu mõned saadikud on korduvalt protesteerinud. Me tuleme välja järgu võrra kõrgema dokumendiga, mille kiiret arutamist ilmselt eesti rahvas praegu soovib. Ja kui siin

kavatsetakse ta jätta nädalaks-kolmeks ootama, siis tuleb seda nii ka väljendada, mitte pageda mitmesuguste kõveruste taha.

Juhataja

Spiiker lükkab tagasi peaministri protesti, sest päevakorra projekt on vastavalt reglemendile õigeaegselt välja jaotatud ja järjekorra määrab spiiker. Aldo Tamm.

A. Tamm

Head kolleegid, meie täiskogu istungite läbiviimise aeg on väga piiratud siin paari tunniga päevas ja kas tõesti on kõige olulisem see, kas informatsiooni valitsuse ja Leningradi linna ning oblasti juhtkonna vahel toimunud läbirääkimistest kannab ette peaminister või on ta usaldanud selle justiitsministrile. Peasi on ju see, et me saame informatsiooni. Mul on tõesti palve, hakkame sisuliselt tööle. Aitäh!

E. Põldroos

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma ühinen eelkõnelejaga. Tegelikult on ju asi niiviisi, et küsimus läbirääkimisest ja kokkuleppest Leningradiga on meie valitsuse leping omavalitsusorganiga ja kui nüüd valitsus soovib meile sellest anda aru või meid informeerida, siis see on valitsuse hea tahte avaldus. Me peaksime siiski jõudma mingisuguse stabiilse, korraliku asjaajamise käigu juurde, kus igal organil on omad kompetentsi piirid, omad asjad, millega ta tegeleb. Antud küsimus on täiesti valitsuse kompetentsis. Väga meeldiv, kui valitsus sellest meile räägib. Ja mul oleks tõesti väga hea meel, kui peaminister hr. Savisaar leiab võimaluse sellest informeerida Ülemnõukogu. Kui aga valitsus leiab teisiti, et keegi teine peab seda tegema, siis see on valitsuse enda asi, pole meie asi sellest rääkidagi. Tänan!

I. Toome

Mina teen meie komisjoni nimel ettepaneku, et valitsus informeeriks Ülemnõukogu nende läbirääkimiste tulemustest ja ma pean seda väga tähtsaks. Ma olen eelkõnelejaga nõus, et see on hea tahte žest, et valitsus informeerib niivõrd tähtsast lepingust meid. Ma ei saa nõustuda eelkõnelejaga omavalitsusorgani suhtes. Meie poolt oli tõesti valitsus, kes sõlmis selle lepingu. Kuid Leningradi poolt, nii nagu mina ajalehtedest välja lugesin, oli Leningradi oblasti- ja linnanõukogu, mitte omavalitsus. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kuulame ära veel ühe saadiku sõnavõtu ja siis ma teen ettepaneku läbirääkimiste lõpetamiseks. Vitali Menšikov.

V. Menšikov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud peaminister ja saadikud! Mulle tundub, et Indrek Toome ei püstitanud mitte eriti täpselt küsimust ettekandja suhtes. Seda enam, et päevakord oli vastavalt reglemendile välja jagatud neljapäeval. Arvestades eksisteerivate parlamentide traditsioone, mis ka meil hakkavad vähehaaval välja kujunema, ei tohiks siin üldse arvatavasti üles kerkida küsimust. Ettekande peab ilmselt tegema peaminister. Tänan!

Juhataja

Suur tänu. Lugupeetud Ülemnõukogu, kas me lõpetame läbirääkimised päevakorra teemadel? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 72 rahvasaadikut, vastu 3, erapooletuid on 4. Läbirääkimised on lõpetatud.

Nagu öeldud, lugupeetud Ülemnõukogu, meil on kaks täiendavat ettepanekut, milles tuleb selgust saada. Päevakorra teemadel me läbirääkimisi ei pea. See ei tähenda muidugi seda, et hääletamise korra kohta ei või sõna võtta igauks kaks korda. Kordan veel selguse mõttes üle hääletamisele pandava ettepaneku sisu. Erinevalt kinnitatud päevakorrast teeb valitsus ettepaneku kuulata teisipäeval informatsiooni Leningradi linna- ja oblastinõukogu ja Eesti Vabariigi Valitsuse läbirääkimiste tulemustest. Ettekandja oleks justiitsminister Jüri Raidla. Kui Ülemnõukogu aktsepteerib valitsuse ettepaneku, siis toimub see üritus homme kell 10.00. Kui ei, siis sellisel juhul jääb jõusse kinnitatud päevakord, kus oodatakse informatsiooni peaministrilt, ja see toimub täna. Panen esimese täiendusettepaneku hääletamisele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et erinevalt juba kinnitatud teisest päevakorrapunktist kuulata teisipäeval informatsiooni Leningradi linna- ja oblastinõukogu ja Eesti Vabariigi Valitsuse läbirääkimiste tulemustest, ettekandja justiitsminister Jüri Raidla? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 44 rahvasaadikut, vastu 28, erapooletuid 12. Valitsuse ettepanek on vastu võetud.

Asume teise täiendusettepaneku läbivaatamisele. Valitsus teeb ettepaneku päevakorda kinnitatud kolmas punkt "Eesti Vabariigi Valitsuse informatsioon ..." jne. asendada seaduseelnõu "Eesti Vabariigi majanduspiirist" arutamisega – ettekandja riigiminister Vare. Selle projekt anti Ülemnõukogule üle täna. Sellisel juhul ei käsitleta seda teemat valitsuse infotunnis. Informatsioon kavandatavast piirirežiimist asendatakse seaduseelnõuga "Eesti

Vabariigi majanduspiirist". Mida loogiliselt tuleb tõlgendada, et see on esimene lugemine. Niimoodi ma ta hääletusele panen. Seda tuleb mõista nii, et üks asendab teist ja seda tuleb tõlgendada seaduseelnõu esimeseks lugemiseks. Asume hääletama.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on valitsuse ettepaneku poolt lülitada täiendavalt päevakorda seaduseelnõu "Eesti Vabariigi majanduspiirist" esimene lugemine? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 58 saadikut, vastu 20, erapooletuid on 5. Ettepanek on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, on veel üks ettepanek, mis õigupoolest oleks võib-olla nõudnud isegi läbirääkimisi. Küsimus puudutab kinnitatud päevakorras ühe päevakorrapunkti mahavõtmist. Me otsustasime juhatuses, et me siiski praegu ei tõstata seda teemat.

Lugupeetud Ülemnõukogu, korrektsuse mõttes oleks vaja päevakord tervikuna nüüd kinnitada, see tähendab – presiidiumi poolt pakutud ja Ülemnõukogu poolt kinnitatud päevakord koos nende täiendustega, millised Ülemnõukogu just äsja ka vastu võttis. Küsimus on imelihtne, kõik on mõistnud asja sisu.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada 17. istungjärgu päevakord tervikuna, arvesse võttes täiendusettepanekuid? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 69 rahvasaadikut, vastu 5, erapooletuid 12. Päevakord on lõplikult kinnitatud.

Oli kuulda repliike, et päevakord uuesti ette lugeda. Seda ma teengi heameelega, kuid see ei tähenda sugugi seda, et tegemist oleks juba kinnitatud järjekorraga.

1. Eesti Vabariigi Valitsuse infotund.
2. Eesti Vabariigi Valitsuse informatsioon läbirääkimistest Leningradi linna ja Leningradi oblastiga ning sõlmitud lepingust.
3. Eesti Vabariigi majanduspiiri seaduseelnõu esimene lugemine.
4. Eesti Vabariigi käibemaksuseaduse eelnõu esimene lugemine.
5. Eesti Vabariigi riigilõivuseaduse eelnõu teise lugemise jätkamine.
6. Eesti Vabariigi tegevusloamaksu seaduseelnõu teise lugemise jätkamine.
7. Eesti Vabariigi rendiseaduse eelnõu teine lugemine.
8. Eesti Vabariigi seaduseelnõu üksikisiku tulumaksu kohta teine lugemine.
9. Eesti Vabariigi seaduseelnõu ettevõtte tulumaksu kohta teine lugemine.
10. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projektist "Täiendavatest abinõudest kaubareservi moodustamise ja kaubavahetuse korraldamise kohta Eesti Vabariigis 1991. aastaks".
11. Eesti Vabariigi maamaksu seaduseelnõu esimene lugemine.
12. Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahekorrast.
13. Muudatused ja täiendused Eesti NSV maksukorralduse seaduses.
14. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatistest komisjonidest.

T. Made

Austatud eesistuja! Kui mu mälu ei peta, siis kandus meil edasi selle nädala istungjärgu päevakorda ka küsimus saadikugruppide koosseisudest ja üldse see problemaatika. Vabandust, komisjonide koosseisude kohta. Ilma selleta teatavasti me ei saa korralikult töötada. Mitmenda punktina me arutame seda küsimust selle nädala istungjärgul? Aitäh!

Juhataja

Selle punktiga on lood sellised, et juhatus pakub selle päevakorrapunkti väljalülitamist päevakorrast, arvestades viimase vanematekogu istungi kui mitte seisukohta, siis vähemasti seal valitsenud õhkkonda. Kuid kuna me lõpetasime läbirääkimised ja nimetatud päevakorrapunkti revideerimine oleks eeldanud läbirääkimisi, siis ma praegu ei püstitanud seda küsimust ja praegu ta on päevakorras. Me otsustame töö korras, millal me ta juurde tuleme, kas võtame ta päevakorrast maha või hakkame seda arutama. Praegu ma ei söanda siin täpselt järjekorda välja pakkuda, sest nagu te näete, päevakord on väga mahukas. Aga üldiselt päevakorra suhtes on meil läbirääkimised siiski juba lõppenud. Või on see nüüd, kuidas öelda, kahe teema vahepeal peale päevakorra kinnitamist tekkinud vaakumi täiteks. Viktor Jermolajev.

V. Jermolajev

Ma vabandan, kuid ma tahaksin saada siiski selgust, olgugi et päevakord on juba kinnitatud. Lugupeetud kolleegid ja presiidium! Ma tahaksin teada, mis saab ikkagi pakutud seaduseelnõudest. Ma ei taha tagasi pöörduda enne meie suvepuhkust olnud istungjärkude juurde, kuid "Virumaa" grupp esitas siin referendumi seaduseelnõu. Meile lubati, et presiidium saab selle küsimuse korda, kuid tänasel istungjärgul me sellele vastust ei saanud. Palun vabandada mind, kuid ma tahaksin presiidiumilt siiski saada vastust sellele küsimusele, kuigi päevakord on ammendatud. Palun mind vabandada. Tänan!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, head kolleegid! Võimalik, et tõlge ei jõudnud kõike edasi anda. Võimalik, et alguses tähelepanelikult ei kuulatud. Ma käsitlesin seda teemat. Kuid ma kordan üle. Saadikurühma "Virumaa" poolt esitatud seaduseelnõu referendumi seadusest on praegu ekspertiisis ja seda arutatakse homme presiidiumi istungil, millest ka saadikurühma esimees on informeeritud. Täpselt samamoodi on vaja käsitleda ka niisugust keerukat teemat nagu valitsuse programm üleminekul turumajandusele. Ja seda teemat arutatakse samuti

presiidiumis. See on esitatud nelja saadikurühma: "Võrdsete õiguste eest", "Kommunistlik fraktsioon", "Koostöö" ja "Virumaa" poolt. Nii et dokumendid valmistatakse ette. Ja on veel üks seaduseelnõu, mis puudutab Kirde-Eesti probleeme. Väga võimalik, et see seaduseelnõu on juba aegunud, sest referendumiseaduseelnõu on tõstatatud üles juba mitu korda ning sisuliselt need kaks seaduseelnõu kattuvad. Praegu ma peast teisi käsilolevaid seaduseelnõusid või saadikute poolt tõstatatud küsimusi kommenteerima ei oska. Kuid tähtsad küsimused, mis nõuavad tõsist ekspertiisi ja tehnilist ettevalmistamist, võivad viibida presiidiumis rohkem kui ühe nädala. Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Ettekandjaks on töögrupi juht Paul Varul, kes ei ela Tallinnas ja teda ei ole mõtet hoida siin terve nädal, seni kuni seadus lõpuks lugemisele tuleb. Ettepanek on kas kolmapäeval või neljapäeval see läbi viia, siis saaks talle sellest juba täpsemalt teatada. Aitäh!

Juhataja

Head kolleegid, ma tunnistan teile avameelselt, et see suur vastutuse koorem, määrata järjekorda, rõhub mind kõvasti ja ma tahan seda muret ikka ja jälle teiega jagada. Sellele lisaks ma edastan teile informatsiooni, mis puudutab maksuseadust. Hr. Roose, kes kannab meile ette üksikisiku-, ettevõtluse- ja käibemaksu seaduseelnõude kohta käiva, palus seoses väliskomandeeringuga siiski seda teemat käsitleda mitte enne neljapäeva, 27. septembrit. Jah, aga rendiseaduse kohta on teised lood, sest seda ei kannata mitte Roose, vaid hr. Varul. Kui majanduskomisjon pakub kolmapäevast päeva, miks siis mitte. Lepime siis kolmapäevaga. Sergei Petinov.

S. Petinov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Mulle tundub, et me hakkame väga pikalt ja raskelt arutama päevakorda seni, kuni me ei õpi mingil määralgi planeerima meie tegevust. Näiteks tänane päevakord, kuhu on lülitatud kaksteist küsimust. Samas on meil täpselt kindlaksmääratud töö reglement, sealhulgas ka plenaaristungite aeg. On täiesti loomulik, et see päevakord on mittetäidetav, ta on üle koormatud. Need küsimused, mida me ei jõua läbi vaadata, me peame vastavalt reglemendile üle kandma järgmisele istungjärgule. Samas olen ma juba mitu korda pööranud tähelepanu sellele, et terve rida küsimusi ripub meil üldse veel õhus seepärast, et me ei lülita neid järgmistesse päevakordadesse. Näiteks üks sellistest seadustest, mis ripub meil õhus mitte üks-kaks nädalat, vaid tunduvalt kauem, on rendiseadus.

Esiteks, ma soovitaksin presiidiumil teha mingi esialgne orienteeruv aja arvestus ja reaalselt planeerida päevakord.

Teiseks, anda saadikutele koos päevakorraga ka küsimuste loetelu, millised olid võetud arutamisele, kuid mingitel põhjustel lükatakse edasi järgmisele istungile. Seda küsimust on juba korduvalt üles tõstetud. Vastasel juhul me hakkame vähehaaval lihtsalt kaotama küsimusi, nad hakkavad päevakordadest välja langema.

Ma veel kord palun pöörata sellele tähelepanu, sest need probleemid leidsid avaldamist ka eelnevatel istungjärgudel. Tänan!

Juhataja

Suur tänu. Võtame arvesse. Ja nüüd vist võiksime asuda päevakorra juurde.

Arvesse võttes ettekandjate poolt tehtud ettepanekuid, mis puudutavad maksuseadusi, samuti ka seda, kui palju meil on jäänud aega tänase tööpäeva lõpuni ning valitsusjuhi ettepanekut, on minu ettepanek teile, lugupeetud Ülemnõukogu, alustada Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarve vahekorra klaarimist. Üks hetk, me selgitame kohe. On ettepanek siiski alustada selle temaga, kuigi projekt ei ole praegu valmis ja võimalik, et peale peaministri sõnavõttu, vabandust, ettekannet, tuleb koostada uus projekt. Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Lugupeetud spiiker, lugupeetud saadikud! Asi on selles, et ma olen praegu väga ebameeldivas olukorras seepärast, et pakutud päevakorras, mis meile neljapäeval välja jagati, on muutunud küsimuste järjekord. Mul on lihtsalt tülikas kanda iga päev seda kotti, mis seisab mu kõrval, oodates aega, mil peaminister hakkab esinema. Seepärast palun teilt kolm minutit, et öelda järgmist. Sellel istungjärgul, kus me arutasime hindade tõstmisega seoses olevaid küsimusi, öeldi, et on tehtud kokkuvõtted sotsioloogilisest uurimusest ja need näitasid, et kõik elanikud on meil hindade tõstmise poolt. Me viisime Narvas läbi väikese küsitluse ja nüüd ma tahaksin peaministrile üle anda selle koti kirjadega, kus 2600 Narva töolist ühe päeva jooksul ütlesid välja oma arvamuse, et nemad on selle vastu. Ja ainult 35 olid poolt. Võtke vastu palun see kingitus!

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja! Mul on ettepanek seoses praeguse olukorraga, kus öeldi, et järgmine punkt on kaheteistkümnes punkt. Materjali on meil palju ja kui ma homme tulen istungjärgule, ma ei ole võimeline kõiki neid kaasa tassima. Ja ei ole mõtetki. Oleks vaja, et

me vähemalt teeksime ühe-kahe punkti järjekorra, sest muidu tuleb tõesti nii, et järgmine on võib-olla kolmas või neljas punkt, siis tuleb võib-olla kümnes või üheteistkümnes, siis tuleb viies. Me peaksime ikkagi lähemate punktide järjekorda teadma. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Täpselt sedasama materjali kannan ka mina kuhjaga kaasas. Kui me oleksime jäänud kinnitatud päevakorra juurde, siis sellisel juhul oleks olnud vägagi tõenäoline järjekord selline, nagu ta on esitatud teil projektis. Ta ei ole sattunud ikkagi mitte väga juhuslikult, kuid ma rõhutan veel kord, et üks ettekandja palus seoses väliskomandeeringuga küsimuse edasi lükata, mis tähendab seda, et nad ühele, neljapäevasele istungile niikuinii kõik ei mahu. Edasi valitsusel olid oma ettepanekud, mida Ülemnõukogu aktsepteeris. Samas me peame arvestama ka tehnilisi, ütleme isegi rohkem, organisatsioonilisi võimalusi. Üks asi on ikkagi pakk dokumente, teine asi on elavad inimesed-ettekandjad, keda ei ole ka varnast võtta, kes elavad teistes linnades. Ma näen, et saalis on rahandusminister, kohal on peaminister, me võime hakata riigieelarve vahetada arutama. Selle aja jooksul me saame juhatuses, siin laua taga, analüüsida olukorda ja ilmselt homme peale valitsuse infotundi pakume enam-vähem sobiva järjekorra.

Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahetamisest

Juhataja

Ja niisiis Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahetamisest. Ettekandja on peaminister Edgar Savisaar.

E. Savisaar

Lugupeetud rahvasaadikud! Ma pean seda väga tähelepanuväärseks, et Ülemnõukogu eelmisel nädalal ei võtnud vastu otsust Liidu eelarvesse minevate summade lahtikülmutamise kohta. Sama oluliseks pean ma ka seda sammu põhjendada püüdvat kommentaari, mis on esitatud rahvasaadik Mart Laari poolt 21. septembril ajalehes "Edasi" pealkirja all "Ülemnõukogu lükkas enesepettuse tagasi". Seepärast, kuigi diskussioon sellel teemal ei saa minu arvates olla teab kui viljakas, lubage mul esitada oma seisukoht.

Möödunud aasta sügisel NSV Liidu Rahandusministeeriumiga toimunud pikaajaliste läbirääkimiste tulemusena õnnestus meil leppida kokku, et Eesti ja NSV Liidu eelarvesuhted on ühekanalilised. Kaks kuud hiljem, seoses seaduse vastuvõtmisega Baltikumi majanduslikust iseseisvusest, anti sama õigus ka Leedule ja Lätile. Paraku ei õnnestunud meil aga kokku leppida eraldiste summas. Ühepoolses korras NSV Liidu Rahandusministeerium esitas ja NSV Liidu Ülemnõukogu kinnitas seaduse, mille kohaselt Eesti eraldised NSV Liidu eelarvesse 1990. aastal pidid moodustama 340 miljonit rubla. Meie arvates oli see põhjendamatult suur ja teiseks, riigikassa seisu arvestades, meile üle jõu käiv summa. Seetõttu võttiski Ülemnõukogu möödunud aasta detsembris vastu otsuse peatada maksed Liidu eelarvesse kuni konflikti reguleerimiseni. Valitsusele anti ülesanne püüda lahendada vastuolud NSV Liidu Rahandusministeeriumiga. Kui Mart Laar, keda ma väga austan, väidab "Edasis", et Savisaar nõudis möödunud aasta lõpul maksust keeldumist ja sel suvel kinnitas taas, et eraldised Liidu eelarvesse ei tule kõne allagi, siis tal ei ole õigus. Jutt ei ole sellest, et üldse mitte maksta, jutt on sellest, et selles ulatuses me maksma ei hakka. Kui hr. Laar väidab, et ma olen rääkinud teisiti, siis ma oleksin tänulik, kui ta tutvustaks mind vastavate materjalidega.

Väidetakse ka, et valitsus pidas läbirääkimisi maksu vähendamiseks Ülemnõukogu nõusolekuta. Mulle tundub, et need rahvasaadikud, kes nii väidavad, ei ole siiski vastavaid materjale läbi lugenud enne, kui arvamust avaldasid. Olemas oli mitte ainult nõusolek. Valitsusele pandi lausa kohustus see asi ära klaarida. Iseasi, et esimesel poolaastal tõepoolest selle kohustuse täitmise nimel suurt ei pingutatud, aga see ei ole enam meie asi. Nüüd aga, kui hr. Laar ja teised sama meelt rahvasaadikud on seisukohal, et me ei tohigi seda konflikti reguleerida ja et mida teravamaks see konflikt muutub, seda edukamalt kulgevad meie iseseisvuslääbirääkimised, kui ollakse seda meelt, siis oleks pidanud nõudma Ülemnõukogu möödunud aasta 6. detsembri otsuse revideerimist. Seadusandliku initsiatiivi korras on see iga rahvasaadiku õigus.

Mina aga seda ei teeks, sest ma ei käsitle saavutatud kokkulepet taandumisena, vaid meie olulise võiduna, ja seda järgmistel põhjustel. Vaidluses suurema ja tugevamaga läks meil korda toetada oma tõde ja nii, et teine pool seda tunnustas. Seni oleme tavaliselt piirdunud ühepoolsete avalduste ja deklaratsioonidega, milliseid teine pool on pidanud eimiskiks. Eraldiste vähendamine Liidu eelarvesse 30 protsendi võrra on juba iseenesest oluline saavutus ja võimaldab jagu saada ka sellest eelarvedefitsiidist, mille üle mõned saadikud suviste debattide ajal nii mures olid. Niisiis me ei taandunud. Me jäime Ülemnõukogu 6. detsembri otsusele kindlaks ja saavutasime vastuvõetava kompromissi.

Ettepanek loobuda sellel aastal üldse maksmisest ei ole minu arvates tõsiselt läbi mõeldud. Kõik saadikud on kindlasti uurinud, mida see, nüüd juba mitte 340, vaid 240 miljonit sisaldab. Igaks juhuks ma kordan aga üle. Need on Liidust ümberjagatavad dotatsioonid, teravilja kokkuostu- ja arvestushinna (millega me väljastame vilja leivatööstusele) vahe – 114 miljonit rubla; siseministeeriumi ülalpidamine üle 50 miljoni rubla. See on nende asutuste ülalpidamine, kelle kulutused seni on kaetud Nõukogude Liidu eelarvest, nagu Eesti Geoloogia, hüdro-meteoroloogiateenistus, Eesti Statistika, raudteehaigla, mitmete liidutehaste sotsiaalsfäär jne. Niisiis, see ei ole "obrok", nagu kirjutatakse "Edasis", vaid siin käib ikkagi üldjuhul konkreetne arveldamine ja Liidu eelarve on vastavaid kulutusi aasta algusest peale katnud. Jah, järgmine aasta on juba teisiti, nii siseministeeriumi, teravilja dotatsioonide kui ka paljude muude asjade osas. Aga sel aastal on just nimelt nii! Hr. Laar räägib sammust aususe suunas. Kui meie deklareeriksime ilma pikemata, et väga hea, kui Liit need kulutused kattis, aga meie ei kavatse neile midagi maksta, siis oleks küll see pigem samm ebaaususe suunas. Leedu maksab teatavasti väga kohusetruult makse Liidu eelarvesse ja nimelt selles ulatuses, nagu on ette nähtud. Seda ei maksa võtta Leedu taganemisena. Lihtsalt Leedu Vabariigis saadakse aru, mille eest need rahad välja lähevad.

Ma olen kaugel sellest, et võrrelda Nõukogude Liitu Euroopa Majandusühendusega, aga ma tahaksin siiski tuua ühe analoogia. Nimelt on Ühisturul mõnes mõttes sama süsteem. Osavõtjariigid maksavad keskfondidesse ja saavad sealt tagasi nii dotatsioonidena, subsideerimidena kui ka ülalpidamiskuludena. Mitte keegi ei kahtlusta, et maksmine keskfondidesse ja mingil kujul sealt raha tagasi saamine riivab kellegi suveräänsust. Kuigi summa suuruse üle vaieldakse pikka aega ja tuliselt.

Ma pean oluliseks saavutuseks ka seda, et me võtsime Moskva konservatiividelt võimaluse kasutada eelarvekonflikti majanduslike sanktsioonide põhjendamiseks. Eelarvekonfliktiga motiveeriti "Integrali" loomist ja seda, et liidutehastel pole enam vaja maksta vabariigi eelarvesse. Eelarvekonflikt toodi põhjuseks, et müüa meile kallimalt teravilja, naftat, puuvilla. Eelarvekonflikti edasine teravnemine oleks viinud sisevastuolude suurenemisele Eestis ning süvendanud ka majanduslikke raskusi. Öelda selle kohta "ja mis siis" võivad ainult need inimesed, kes majandusest eriti ei taipa. Minna selgelt vastu tõsistele majanduslikele sanktsioonidele, praegu, vastu talve – mina sellest siiski hoiduksin. Leedulased elasid blokaadi üle vastu suve, mis oli võrratult kergem. Mingi vastutus peab siiski inimeste ees olema.

Lugupeetud rahvasaadikud! Kui me järjekindlalt läheme mööda seda teed, et iga samm, mida me Moskvaga ajame, on käe sirutamine kuradile, siis ei tohiks me nendega enam ühtegi asja

ajada. Siis me peaksimegi liidulise alluvusega ettevõtted jätma Moskvale, siis me ei tohikski rajada majanduspiiri siseturu kaitseks, siis me ei tohikski sõlmida eri piirkondadega majanduslepinguid, siis meil polekski vaja otsida endale idas liitlasi. See ei oleks siis ka mitte realistlik poliitika, vaid lapse jonn, mida teised tõsiselt ei võta.

Tahan juhtida teie tähelepanu sellele, et 30. märtsil me ei kuulutanud end iseseisvaks riigiks. Me teatasime, et astume üleminekuperioodi, kus segunevad väga erinevad sõltuvuse ja sõltumatuse elemendid. Me alles taastame oma riiklust ning konfliktist edukalt väljatulek on samm edasi sellel teel. Me saavutasime, et teine pool tunnistas meie seisukohta ja nõustus sellega.

Ma ei mõista meie parempoolsete rahvasaadikute ärrituse põhjust. Seni on nad kogu aeg väitnud, et me oleme vasallriik ja okupeeritud territoorium. Nüüd äkki on nad nii väga täis, et kas ei loobu me oma iseseisvusest? Peab ikka lõpuks mingit kindlat joont ajama, mitte rääkima täna üht, homme teist. Ja isegi, kui te arvate, et me juba oleme iseseisev riik, siis on meil ikkagi rahvusvahelised kohustused, mida tuleb täita eriti hoolikalt.

Palun lugupeetud spiikeril panna otsustamisele projekt Ülemnõukogu 6. detsembri 1989. aasta otsuse peatamisest. Tänan teid.

Juhataja

Ilmselt tuleb ettekandjale küsimusi. Samas kolleeg Marju Lauristin juhtis mu tähelepanu sellele, et sellel istungil, kus antud päevakorraga alustati, jõudis Ülemnõukogu otsustada, et läbirääkimised on lõpetatud. Nii on Ülemnõukogu otsustanud, kuid küsimusi peaministrile võite esitada. Ei ole küsimusi? Suur tänu.

M. Lauristin

Hr. Nugis palus mul praegu juhatamine üle võtta, kuivõrd see punkt jäi meil pooleli ja ta ei olnud eelmine kord selle juures. Nagu te kõik mäletate, oli meil edasi lükatud hääletamisprotseduur, kuna oli palve, et peaminister seletaks seda situatsiooni, mis on antud otsusega seotud. Me oleme praegu saanud seletuse, samuti mitmeid ettepanekuid valitsuse poolt esitatud otsuse projekti redaktsiooniliseks täiendamiseks. Seda saab teha redaktsioonikomisjon. Mul on ettepanek hääletada läbi valitsuse projekti aluseksvõtmine, seejärel moodustada redaktsioonikomisjon, kes, arvestades esitatud redigeerimissettepanekuid, koostaks siis lõplikule hääletamisele mineva projekti. Redaktsioonikomisjon saab asuda tööle teatavasti ühe kindla teksti redigeerimiseks. Selleks oleks tarvilik esialgne projekt kui alus

panna hääletamisele, et siis redaktsioonikomisjon teaks, kas lähtuda sellest projektist või hakata tegema hoopiski uut projekti.

Panen hääletusele võtta valitsuse poolt esitatud otsuse projekt aluseks. Kes on selle poolt?

Kuna saadikuid tuli saali juurde, siis ma veel kord kordan, millist protseduuri me praegu läbi viime. Ma palun teid hääletada selle poolt või vastu, et võtta küsimuses "Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahekorra" valitsuse poolt esitatud projekt aluseks. Palun hääletada! Valitsuse projekti aluseks võtmise poolt on 72 saadikut, vastu 2 saadikut, erapooletuid 4. Projekt on aluseks võetud. Kas hr. Pohla soovib hääletamismotiivide kohta öelda midagi?

V. Pohla

Lugupeetud juhataja asetäitja, lugupeetud kolleegid! Mul on selline kahtlus või mõte, et pärast peaministri selgitusi ja informatsiooni võib-olla ei olegi otstarbekas moodustada redaktsioonikomisjoni, see tähendab jällegi asja pikalevenimist ja arutamist, võib-olla on selles küsimuses otsuse tegemine juba praegu võimalik.

Juhataja (M. Lauristin)

Me paneme selle küsimuse kohe praegu hääletusele, sest selleks, et moodustada redaktsioonikomisjon, on vaja Ülemnõukogu otsust. Lugupeetud Ülemnõukogu, me asume otsustama nüüd seda, kas moodustada redaktsioonikomisjon, et läbi töötada laekunud ettepanekud. Neid on siiski siin küllalt suur pakk ja reglemendi järgi me peame need kas üksikult läbi hääletama või töötatakse need läbi redaktsioonikomisjoni poolt. Antud situatsioonis me peame just seda otsustama, kas me hääletame muudatusettepanekud üksikult või redaktsioonikomisjon töötab nad läbi ja teeb meile oma otsuse. Hr. Menšikov, palun.

V. Menšikov

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Mulle tundub, et arvestades seda diskussiooni, mis meil hiljuti oli ja peaministri tänast arvamust, ei ole meil mõtet moodustada redaktsioonikomisjoni. Ma teen ettepaneku võtta vastu see dokument, mille me võtsime aluseks ühe väikese muudatusega. Otsustava osa esimeses punktis kirjutada sõna "peatada" asemel "tühistada Eesti NSV Ülemnõukogu 6. detsembri otsus". See vastab ka sellele otsusele, mis sai vastu võetud 6. detsembril 1989. aastal, ja nii majanduslikule kui ka poliitilisele situatsioonile, Moskvast toimunud läbirääkimistele ning on küllaltki korrektne, täpne ja ei tekita mingeid vasturääkivusi. Täna!

Juhataja

Hr. Menšikov! Teie ettepanek on üks paljudest, mis siin pakis on. Ma palun see vormistada kirjalikult. Ja küsimus on ikkagi selles, kas me hakkame kõiki neid ettepanekuid, millest mõnedki muudavad täielikult teksti struktuuri, kuigi sisuliselt võib-olla mitte, ükshaaval hääletama või me teeme ära ikkagi redaktsioonikomisjoniga selle töö. Muidugi me võime vastu võtta ka valitsuse poolt esitatud projekti, arvestamata muudatusettepanekuid. Meil on kolm võimalust. Palun, hr. Käbin.

T. Käbin

Täna! Reglemendi järgi me muidugi peame arvestama kõiki saabunud ettepanekuid ja ilmselt me võidame ajas, kui me moodustame redaktsioonikomisjoni kohe, selle asemel et ühekaupa hääletada kõiki neid ettepanekuid, mis mõneski on võib-olla omavahel väga sarnased. Nii et moodustame redaktsioonikomisjoni ja jätkame oma tööd. Täna!

Juhataja

Aitäh! See on ka juhatusepoolne ettepanek just nimelt aja võtmise huvides. Sergei Petinov, palun.

S. Petinov

Suur tänu. Ma tahaksin lühidalt toetada ettepanekut panna olemasolevad parandused hääletusele ja mitte moodustada redaktsioonikomisjoni. Täna!

Juhataja

Täna! Hr. Savisaar, teil on reglemendi järgi teatavasti eesõigus sõna saamisel. Palun, hr. Savisaar.

E. Savisaar

Lugupeetud rahvasaadikud! Võib-olla ma mõningaid selliseid psühholoogilisi käike näen siit ülevalt paremini, aga minu kogemus räägib sellest, ja ma tahaksin ka teie tähelepanu juhtida sellele, et sõltumata sellest, millisele otsusele tuleb redaktsioonikomisjon, nagunii suur osa nendest, kes on esitanud täiendusettepanekuid, tulevad ka pärast redaktsioonikomisjoni otsust nendega ikkagi välja ja nõuavad ikkagi nende hääletamist. Nii et võib-olla selles mõttes oleks otstarbekam panna need kohe hääletusele.

K. Koha

Lugupeetud juhatus, lugupeetud kolleegid! Ma olen ühel tingimusel nõus redaktsioonikomisjoni moodustamisega, kui peale redaktsioonikomisjoni ettekannet enam ei räägita täiendavatest ettepanekutest. Tähendab, see töö peab olema lõplik ja need härrasmehed, kellel on tõelised pärlid varuks, peaksid minema sinna komisjoni ja andma need pärlid üle.

Juhataja

Aitäh! Hr. Koha, seda sätestabki reglement. Mart Laar, palun.

M. Laar

Ma saan küll aru soovist, et seda küsimust võimalikult kiiresti ühele poole saada, aga ma siiski teeksin ettepaneku, võib-olla just sellesama asja huvides, moodustada siiski redaktsioonitoimkond just samal tingimusel, mida eespool kõneleja mainis. Aitäh!

A. Paju

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja asetäitja, austatud kolleegid! Eelmisel korral ma võtsin sõna sellesama ettepaneku toetamiseks ja vääratsin lõpusõnades sõnaga "võlg", millega mulle ka tasuti natukene võlga. Aga jumal sellega. Ma tahaksin juhataja asetäitjale meelde tuletada, millega meil eelmine kord asi umbe läks. Kui hr. rahandusminister oli kõik asjad ära esitanud, oli teie enda poolt öeldud, et tema ei olnud valitsuse esindajana, vaid ta on oma ala esindajana. Mis me siis praegu hr. rahandusministriga teeme, kui me nii ludinal kõik paika paneme. Tema oleks nagu asjatult seisnud puldis meie ees.

Juhataja

Kas see oli küsimus? Ma arvan, et hr. rahandusminister esitas meile rahandusministri seisukoha eelarvete vahekorra ja hr. peaminister esitas valitsuse poliitilise seisukoha selle küsimuse laiemast taustast ja täpselt seda saadikud ka eelmine kord soovisid, nii et just need kaks aspekti – rahanduslik ja poliitiline – tulebki meil kokku viia vastuvõetavas otsuses. Aitäh!

Asume otsustama! Meil on kaks ettepanekut – moodustada redaktsioonikomisjon või hääletada parandusettepanekud üksikult läbi. Kes on selle poolt, et moodustada redaktsioonikomisjon, kes esitaks siis hääletamiseks lõpliku variandi. Tähendab, me loeme praegu redaktsioonikomisjoni moodustamise poolt antud hääli. Need on kaks konkureerivat

ettepanekut, mis üksteist välistavad. Palun hääletame! Kes on redaktsioonitoimkonna moodustamise poolt? Redaktsioonitoimkonna moodustamise poolt on 54 saadikut, vastu on 25, erapooletuid 6. Otsus on vastu võetud.

Redaktsioonitoimkonna koosseisu suhtes on kõigepealt juhatusel ettepanek: arvestades eelmisel korral juba tehtud tööd ja seda, et on vaja, et sellest tööst võtaksid osa nii majandus- kui õiguskomisjon ja samuti ettepanekuid teinud saadikud, et redaktsioonitoimkonna koosseisu kuuluksid: Ants Veetõusme, Tõnu Anton, Priidu Priks. Siin on ka sõltumatute demokraatide ettepanek lülitada redaktsioonikomisjoni Juhan Telgmaa, Tiit Käbin, Vitali Menšikov. Kordan veel kord: Ants Veetõusme, Tõnu Anton, Priidu Priks, Juhan Telgmaa, Tiit Käbin ja Vitali Menšikov. Hr. peaminister pakub ka ennast redaktsioonikomisjoni, ma usun, et me kanname tema ka siis sellesse nimekirja. Seega siis on 7 inimest. Kas selline ettepanek on vastuvõetav, võib-olla on täiendusi või taandusi? Vladimir Malkovski, palun.

V. Malkovski

Lugupeetud Marju Lauristin, mul on teile üks väikene küsimus. Kuidas te mõistate väljendit "aluseks"? Te võtsite antud otsuse aluseks.

Juhataja

Nagu alati, kui algprojekt on võetud aluseks, see tähendab seda, et selle projekti üldsuunitlus enam ei muutu. Tähendab, ei saa teha plussist miinust ja mustast valget. Ma ei näe rohkem soove.

Paneme redaktsioonikomisjoni etteloetud koosseisus hääletusele. Kes on selle poolt, et moodustada redaktsioonikomisjon järgmises koosseisus: Veetõusme, Anton, Priks, Telgmaa, Käbin, Menšikov, Savisaar. Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 67 saadikut, vastu 2, erapooletuid 11. Redaktsioonikomisjon on moodustatud ja võib tööle asuda. On ettepanek teha selleks väike vaheaeg. Me jõuame sel juhul veel täna selle otsuse vastu võtta.

V a h e a e g

Juhataja (M. Lauristin)

Kohaloleku kontroll. Kohal on 76 saadikut. Need saadikud, kes hilinesid, palun märkida ennast tehniku juures.

Lugupeetud saadikud, redaktsioonikomisjon on oma töö lõpetanud ja palus tulemustest teile ette kanda õiguskomisjoni esimehel hr. Tõnu Antonil.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid, ma loen teile ette Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahekorra" selles redaktsioonis, nagu paneb ette redaktsioonikomisjon.

Kuulanud ära Eesti Vabariigi Valitsuse informatsiooni Eesti NSV Ülemnõukogu 6. detsembri 1989. aasta otsuse "Eesti NSV ja NSV Liidu riigieelarvete vahekorra" täitmisest, Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Tunnistada kehtivuse kaotanuks Eesti NSV Ülemnõukogu 6. detsembri 1989. aasta otsus "Eesti NSV ja NSV Liidu riigieelarvete vahekorra" alates 24. septembrist 1990. aastast.
2. Eesti Vabariigi Valitsusel jätkata läbirääkimisi Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahekordade korrastamiseks.

Juhataja

Lugupeetud saadikud, sellega redaktsioonikomisjon suutis arvestada kõiki põhilisi parandusettepanekuid. Hr. Priks, kellel oli mõnevõrra alternatiivne sõnastus, oli tulemusega rahul ja loobus oma ettepaneku hääletamisele panemisest. Panen redaktsioonikomisjoni poolt pakutud variandi tervikuna hääletusele. Kes on selle poolt, et otsus "Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahekorra" võtta vastu redaktsioonikomisjoni poolt pakutud sõnastuses? Palun hääletada! Selle poolt on 69 saadikut, vastu 4, erapooletuid 5. Otsus on vastu võetud.

Juhataja (Ü. Nugis)

Ma näen, et Pavel Jermoškin soovib sõna. Palun!

P. Jermoškin

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud! Vaatamata sellele, et see otsus on vastu võetud, ma arvan, et venekeelses tekstis on sisse sattunud ebatäpsus. Asi on selles, et peab kirjutama mitte vabariigi ja Liidu eelarve "suhe", vaid "vahekord". Me saame juttu teha ainult sellest. Sõna "suhe" väljendab matemaatilist suurust, s.t. oletame, et Liidu eelarve on 10 korda suurem vabariigi omast. See on suhe. Kuid vahekord vabariigi ja Liidu eelarvete vahel – just nimelt see näitab nende vastastikuseid vahekordi.

Juhataja

Suur tänu, Pavel Jermoškin. Tõlkijad peavad seda redaktsiooni veel kord üle vaatama. Lugupeetud Ülemnõukogu, me oleme ühes päevakorrapunktis otsuse vastu võtnud. Kuidas me tunneme endas jõudu olevat? On jäänud veel 10 minutit, kas alustame uue päevakorrapunktiga? Alustame? Ei alusta? Ei alusta. Teeme niimoodi, et loeme ära veel teadaanded. Üks hetk! Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Mul oleks siiski ettepanek võtta täna vastu otsus päevakorra kümnenda punkti kohta. See on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projekt "Täiendavatest abinõudest kaubaressursside moodustamise ja kaubavahetuse korraldamise kohta Eesti Vabariigis 1991. aastaks".

Juhataja

Keegi ei vaidle Ants Veetõusme ettepaneku vastu? Ei.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projektist "Täiendavatest abinõudest kaubaressursi moodustamise ja kaubavahetuse korraldamise kohta Eesti Vabariigis 1991. aastaks"

Juhataja

Selles küsimuses teebki meile ettekande majanduskomisjoni esimees Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud rahvasaadikud! Teil on käes nii valitsuse poolt esitatud Ülemnõukogu otsuse projekt kui ka Ülemnõukogu Presiidiumi otsus ning majanduskomisjoni seisukoht selles küsimuses, kus me tunnistame, et see on kaubaressursside korraldamine praegusel ajal, kuna valitseb väga suur defitsiit nii Eesti kui ka meie naaberriikide – Liidu, Läti ja Leedu – turgudel. Seda on vaja reguleerida. Kuid majanduskomisjoni seisukoht on selline, et see on valitsuse pädevuses ja kui me sellise otsuse vastu võtame, siis valitsusel on

ka kohustus seda täita. Ja seetõttu majanduskomisjon teeb ettepaneku see otsuse projekt vastu võtta otsusena. Aitäh!

Juhataja

Kas ettekandjale on küsimusi? Sergei Petinov.

S. Petinov

Lugupeetud ettekandja, ma olen nõus komisjoni seisukohaga, kuid ma tahaksin esitada siiski ühe täpsustava küsimuse. Venekeelse redaktsiooni teises punktis järgneb selline formuleering: esitada see otsus valitsusele seisukoha võtmiseks. Kas ei ole siin midagi valesti formuleeritud, võib-olla peetakse silmas otsuse vastuvõtmist valitsuse poolt?

A. Veetõusme

Ma ei oska praegu öelda, mul ei ole tõlget.

S. Petinov

Ma täpsustan siis oma küsimust, ilmselt ei olnud see arusaadav. Ma tahtsin täpsustada, kas peetakse silmas seda, et valitsus kujundab lõpliku otsuse või siis kujundab oma seisukoha, mis tehakse teatavaks Ülemnõukogule. Seda pean ma silmas.

Ma arvatavasti saan nii aru, et teise punkti kohta võetakse vastu lõplik otsus.

A. Veetõusme

Jaa. Meil tuleb nüüd Ülemnõukogu Presiidiumi otsus ära kinnitada. Kui te olete selle presiidiumi otsusega nõus, siis ongi ta ära kinnitatud ja valitsusele on tehtud ülesandeks kaubavahetuse korraldamine Eesti Vabariigis. Me sisuliselt kinnitame presiidiumi otsuse.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Selles otsuses on kirjutatud, et riiklik tellimus on ettevõtetele ja kolhoosidele 1991. aastal kohustuslik. Samal ajal ei ole näha valitsuse tingimusi, kas riiklik tellimus kaetakse ressursidega, milline on hind jne. Ei saa ju vastu võtta sellist lepingut, mis ei ole kindlustatud ressursi ja hinna poolest.

A. Veetõusme

Hr. Arro, kas te esitasite nüüd küsimuse mulle või peaministrile? Ühesõnaga, veel kord kordan, kui me kinnitame selle otsuse, siis me anname kaubaressursi moodustamise, kaubavahetuse korraldamise Eesti Vabariigi Valitsuse pädevusse ja nõuda täna minult siin, et ma ütleksin teile hinnad ja tagatised – seda ma teha ei saa, sest teie teete riikliku tellimuse ja lepingu valitsusega, mitte Ülemnõukoguga. Aga kui te tahate, et Ülemnõukogu hakkaks tegelema kõikide nende kaubaressursside moodustamisega, kaubavahetamise korraldamisega ise, mitte aga valitsus, siis järelikult ei saa seda otsust kinnitada ja siis oleks võib-olla otstarbekas valitsust tükk maad koondada ja Ülemnõukogu suurendada. Aitäh!

V. Malkovski

Lugupeetud esimees, mul on teile selline küsimus: mõisted riiklik ja vabariiklik tellimus näevad ette selle tellimuse kindlustamise kõikide materjalidega. Võib välja kujuneda selline situatsioon, et näiteks Narva Mööblikombinaat saab riikliku tellimuse, kuid oma toodangu valmistamiseks kindlustatakse ettevõtte ainult 25 protsendi ulatuses metsamaterjaliga. Kas see tähendab, võttes arvesse seda asjaolu, et vabariiklik mööblitellimus Narva Mööblikombinaadist moodustab 25 protsenti? Ma saan aru, et ma tõukan, teid nn. valitsuse otsustele. Kui aga valitsuse otsus saab olema rohkem kui 25 protsenti – 50, 70 või 100 protsenti, nagu see mõningatel momentidel ette tuleb, kas see on siis õiguspädev ja kas ei tuleks seda kajastada antud otsuses?

A. Veetõusme

Hr. Malkovski, ma pean jällegi kordama, et meil on vaja täna vastu võtta põhimõtteline otsus. Kas me kinnitame presiidiumi otsuse või mitte? Kas me hakkame ise korraldama kaubaressursi moodustamist ja kaubavahetust vabariigis või mitte? Kas meil on selleks jõudu ja kas me usaldame valitsust või mitte? Aga see ei välista seda, et kõiki neid küsimusi te võite esitada valitsusele kas infotunnis või eraldi.

P. Lutt

Lugupeetud hr. Veetõusme! Praegu põllumajandustoodang, ma mõtlen siin liha ja piima, varutakse ümbertöötleva tööstuse poolt absoluutselt nende tahtmise ja nende koguste järgi ja valitsus on siiamaani koos põllumajandusministeeriumiga väga ebalojaalselt suhtunud eesti põllumehesse, sest on lasknud teda varastada nii palju, kui ümbertöötlev tööstus varastada on

tahtnud. Sellepärast ma teen ettepaneku, et mitte anda niisugust võimalust ainult valitsusele, see peaks jääma ka Ülemnõukogu kontrolli alla.

A. Veetõusme

Ühesõnaga, siin ma ütlesin niimoodi, et see, mis lihakombinaadid ja mitte ainult lihakombinaadid, vaid ka piimakombinaadid, teevad sovhooside-kolhoosidega, see on tõepoolest meie eelmise ajajärgu nii-öelda tulemus. Kuna majanditel, talupidajatest rääkimata, ei ole endil enamasti liha ümbertöötlemise ega tapmise võimalusi, siis on need probleemid tõepoolest olemas. Kuid kui me praegu vaatame seda seisut, mis meil on, kus tänase istungjärgu päevakorras on kaksteist punkti ja meil on aega praktiliselt ainult kaheksa tundi ning kui me kõiki neid küsimusi tahame haarata endale, siis on tõesti olukord selline, et me lihtsalt ei jõua sellega tegelda, millega me peaksime tegelema. Kuid veel kord kordan, et see ei tähenda seda, et saadikud ei võiks oma ettepanekutega välja tulla eraldi ja esitada valitsusele oma nõudmisi. Kuid ärme võtame kõiki neid põllumeeste muresid siia Ülemnõukogusse, sest analoogselt on ka teistel omad mured ja kui me iga mure toome Ülemnõukogusse, suure foorumi ette, siis me raiskame lihtsalt eraldi aega. Kui me aga katsume need väiksemas rühmas ära koordineerida ja süstematiseerida ning seejärel valitsusele esitada, ma arvan, et sel juhul oleks kasutegur hoopis suurem.

Juhataja

Suur tänu! Mulle tundub niimoodi, et küsimusse on vaja vist selgust juurde tuua, sest küsijad on väga palju. Kalju Kohal on käsi isegi püsti. Meie reglement ei näe väljaspool järjekorda küsimuse esitamise võimalust.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Teil on kaks dokumenti – Ülemnõukogu otsuse projekt, mis on esitatud valitsuse poolt, ja presiidiumi otsus – ning majanduskomisjoni seisukoht. Ülemnõukogul on vaja nüüd orienteeruda, kas me kinnitame presiidiumi otsuse vastavalt majanduskomisjoni seisukohale, et see on valitsuse küsimus, või hakkame me valitsuse otsuse projekti arutama? Majanduskomisjon teeb ettepaneku mitte otsust vastu võtta, vaid presiidiumi poolt vastuvõetud otsus kinnitada. Sellisel juhul peaksid paljud küsimused, mis tulenevad valitsuse otsuse projektist, ära langema. Teeme siiski seekord erandi, anname küsimuse võimaluse Kalju Kohale.

K. Koha

Aitäh, lugupeetud juhataja! Ma ei tahtnud küsida, ma lihtsalt tahtsin juhtida kõigi meie kolleegide tähelepanu, et dokumendid on vaja põhjalikult läbi lugeda, et saada aru, mis nendes kirjutatud on, ja alles siis hakata küsimusi esitama. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, meil on praegu otsustada ikkagi kõigepealt, kas nõustuda majanduskomisjoni ettepanekuga ja kinnitada presiidiumi otsus või hakkame arutama valitsuse otsuse projekti, milleks küll tarvidust ei ole. Küsime nüüd veel neljalt rahvasaadikult. Jüri Pöld.

J. Pöld

Aitäh! Ma ei kahtle selles sugugi, et kaubaressursi moodustamine pole absoluutselt mitte Ülemnõukogu pädevuses ja ma olen ka sellel arvamusel, et see kuulub ikkagi vabariigi valitsuse pädevusse. Kuid kas võib olla veel mõni muu organ, kelle pädevuses see on ja kas ei lähe meie otsus vastuollu ettevõtte seadusega? Aitäh!

A. Veetõusme

Ühesõnaga veel kord kordan. Majanduskomisjoni seisukoht on siin välja öeldud – see küsimus on valitsuse pädevuses ja valitsus peab sellega siis ka tegelema ja rohkem organeid siin ei tohiks olla.

T. Käbin

Tänan, hr. eesistuja! Mul on küsimus, millele ma võib-olla vastust ei saagi, aga probleem on järgmine. Valitsus on esitanud otsuse projekti. Vabariigi Ülemnõukogu Presiidium ja majanduskomisjon leiavad, et see küsimus ei kuulu mitte Ülemnõukogu pädevusse, vaid valitsuse pädevusse. Kas valitsus nõuab, et Ülemnõukogu peab seda arutama? Vastasel juhul oleks pidanud eelnevalt kokku leppima ja seda küsimust päevakorda üldse mitte esitama. Seda enam, et praegune jutt oleks pidanud käima minu meelest päevakorra arutamise ajal, suunitlusega võtta see punkt päevakorrast maha, kuna see kuulub valitsuse pädevusse. Minu meelest me oleme siin nüüd oma protseduurid ise ajanud niivõrd keerukaks, ja ma ei usu, et siin on nii palju saadikuid, kes väga tahavad ise Ülemnõukogu poolt neid küsimusi otsustada, mis tegelikult peab valitsuse poolt olema lahendatud.

A. Veetõusme

Ma olen siin hr. Käbiniga nõus ühe reservatsiooniga, et kümnendas päevakorrapunktis oleks pidanud olema võib-olla tõepoolest Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi otsuse kinnitamine, siis ta oleks olnud selgem.

V. Kois

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Kuigi siin öeldi, et algul tuleb tähelepanelikult lugeda tekste ja alles seejärel esitada küsimusi, ma siiski riskeeriksin esitada küsimuse.

Asi on selles, et meile pakutud Ülemnõukogu Presiidiumi otsus ei ole mitte eriti arusaadav. Nagu ma aru sain, ei küsinud valitsus sugugi luba moodustada ja tähendab ka organiseerida kaubavahetust, selleks on valitsusel ilma selletagi küllalt volitusi. Valitsus küsis Ülemnõukogult, presiidiumilt luba kehtestada või mitte kehtestada riiklik tellimus. Kuna riikliku tellimuse kehtestamine või mittekehtestamine läheb vastuollu mõnede meie poolt juba vastuvõetud seadustega, siis antud juhul me oleksime tõesti pidanud vastu võtma Ülemnõukogu otsuse. Mulle jääb arusaamatuks teie komisjoni suhtumine asjasse. Tänan!

A. Veetõusme

Hr. Kois, vastan sellele küsimusele. Just nimelt, kui me kinnitame presiidiumi otsuse, siis see ühtlasi tähendab ka seda, et valitsus saab tegutseda vaid nendes piirides ja nende otsuste raamides, mida me oleme siiani vastu võtnud. Mingeid täiendavaid õigusi me talle ei anna. Veel kord korda, valitsus saab tegutseda antud juhul vaid olemasolevate seaduste piirides.

P. Panfilov

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud ettekandja! Jääb selline mulje, et nii üks kui teine otsuse projekt on juriidiliselt täiesti valesti ette valmistatud. Tähendab, kui me kellelegi midagi anname, siis me peame ka kelleltki midagi ära võtma. Seepärast igas valitsuse poolt väljaantavas dokumendis või otsuses peab olema öeldud: andes üle need funktsioonid, me tühistame seda-seda, tühistame sellise seaduse või otsuse, vastasel juhul on see kõik mõttetus. Vabandage!

A. Veetõusme

Hr. Panfilov, me ei võta mitte midagi kelleltki ära ja ei anna juurde. Hr. Koisi küsimus oli mõnes mõttes täiesti täpne. Kui me oleks valitsuse projekti vastu võtnud, siis oleks tekkinud

tõepoolest mõningaid küsimusi, kuid kui me kinnitame ära presiidiumi otsuse, siis me sisuliselt kinnitame praeguste seaduste kehtivust.

P. Jermoškin

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud! Põhimõtteliselt olen ma täiesti nõus eelnevate esinejatega selles, et kõik konkreetsed abinõud kuuluvad valitsuse kompetentsi. Kuid niipalju, kui mina mõistan praegust olukorda, mil me asume ülemineku ajajärgus turusuhetele, seisneb küsimus selles, kas säilitada 1991. aastal riikliku tellimuse süsteemi või ei. Seepärast ma soovitan ikkagi vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus moodustada redaktsioonikomisjon ja rõhutada antud otsuses, et Ülemnõukogu peab vajalikuks säilitada 1991. aastal riikliku tellimuse süsteem. Kõik ülejäänud aga kuulub juba valitsuse kompetentsi.

A. Veetõusme

Nagu ma aru sain, see ei olnud küsimus, see oli sõnavõtt või repliik.

Juhataja

Täpselt. Suur tänu! Toomas Kork.

T. Kork

Hr. eesistuja! Mul on hr. Veetõusmele üks küsimus võib-olla otsustamise kergendamiseks mulle ja teistele ka. See puudutab projekti, mis on esitatud Ülemnõukogu Presiidiumi ja samuti majanduskomisjoni poolt. Kas sellega olid nõus kõik kohal olnud komisjoni liikmed või oli seal ka mingeid selliseid teravaid olukordi ja vaidlusi?

A. Veetõusme

Kahjuks ei saa vastata otseselt sellele, kuna mind ennast komisjoni koosolekul ei olnud. Komisjoni protokollis on, et enamus komisjoni liikmetest olid selle poolt.

U. Ugandi

Lugupeetud juhataja, kallid kolleegid! Ma teen ettepaneku arvestada siiski majanduskomisjoni otsust ja usaldada samuti presiidiumi otsust ning lõpetada sel teemal sõnavõttud ja panna see otsus hääletamisele.

A. Zõbin

Lugupeetud ettekandja, paberil on meil ainult kolm rida, kuid see kutsub esile küllaltki palju arusaamatusi või tõesti ei saa saadikud sellest aru. Jääb selline mulje, et keegi midagi hämab, tahab midagi ütelda, kuid selgust selles ei ole. Seepärast oleks soovitatav otsekoheselt välja ütelda, mis peitub selle asja taga. Kas tõesti riiklik tellimus või milleks on valitsusel vaja seda paberit, saadikud ei saa sellest aru.

A. Veetõusme

Hr. Zõbin, kui tõepoolest ei saada aru, ka mina ei saa teinekord paljudest asjadest aru, siis tuleb usaldada spetsialiste ja neid on meil igas valdkonnas. Nii et need saadikud, kes antud olukorrast ei saa aru, siis ma arvan, oleks kõige õigem usaldada spetsialiste. Mul on ettepanek ka edaspidi analoogselt käituda.

Juhataja

Lepime ikkagi kokku, et me esitame küsimusi, seda enam, et minu käsutuses on mõned minutid. Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Lugupeetud ettekandja! Ma mõtlen, et meie arvates on riiklik tellimus seaduseks nende ettevõtete juhtidele ja töökollektiividele, kes on ilma tööta. Kui me täna Ülemnõukogu tasemel ei võta vastu seadust riikliku tellimuse kohta, mis on kaubavahetuse ja -ressursside koostamise mehhanism, siis millise seaduse alusel hakkab valitsus tegutsema?

A. Veetõusme

Selle presiidiumi otsuse kinnitamisega me ei tühistata ega ei tee ühtegi seadust ka juurde. Aitäh!

Juhataja

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Lugupeetud Ülemnõukogu, peame nõu. Kas Ülemnõukogu on valmis otsustama ja on valmis majanduskomisjoni ettepanekut aktsepteerima või nõutakse selle teema katkestamist? Ugandi tegi ettepaneku otsustada ja Ülemnõukogu otsusega kinnitada presiidiumi otsus. Sellises järjekorras me panemegi ta Ülemnõukogu ette.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et kinnitada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi otsus, milline on teil olemas, võttes arvesse majanduskomisjoni seisukohta? Palun

hääletada! Selle ettepaneku poolt on 63 rahvasaadikut, vastu 3, erapooletuid on 7. Presiidiumi otsus on kinnitatud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, mul on teile veel mõned teadaanded, palun varuda kannatust. Kui me kinnitasime päevakorda, siis üks valitsuse ettepanek oli esitatud sellise tingimusega, et täiendavalt võtta päevakorda seaduseelnõu Eesti Vabariigi majanduspiirist, mille projekt lubati üle anda Ülemnõukogule täna. Mul on au teile teatada, et valitsus ei ole täna andnud üle majanduspiiri seaduseelnõu, see aga tähendab, et homme seda küsimust päevakorda ei võeta. Kuulame vahepeal ära Marju Lauristini.

M. Lauristin

Lugupeetud juhataja, kuna me ei jõudnud siin nõu pidada ja ma usun, et ka saadikutel tekkis küsimus seoses selle päevakorra probleemiga, siis kas ei peaks seda selgitama? Kas see tähendab seda, et päevakorda võtmise küsimus otsustatakse uuesti hiljem või et jääb kehtima esialgne alternatiivne variant informatsioonist piiriküsimuses, nähtavasti see ei saanud praegu selgeks.

Juhataja

Ei, seda tuleb mõista nii, et ta lihtsalt ei tule arutamisele homme valitsuse infotunni ajal. Ülemnõukogu juhataja päevakorda muuta ei saa, muutub lihtsalt järjekord. Kui ma ütlesin teistmoodi, siis ma vabandan. Selgitus on selline, et majanduspiiri seaduseelnõu tuleb arutamisele siis, kui kõik dokumendid on laekunud ja kui selle saab saadikutele kätte jaotada nii, nagu reglement ette näeb.

Homme plenaaristung algab nagu ikka kell 10.00. Head õhtut!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

17. ISTUNGJÄRK

TEINE ISTUNG

25. september 1990

Eesti Vabariigi Valitsuse infotund

Juhataja

Tere hommikust, lugupeetud Ülemnõukogu! Kohaloleku kontroll. Kohal on 79 saadikut, puudub 26.

Lugupeetud Ülemnõukogu, vastavalt reglemendile on täna päevakorras valitsuse infotund. Kõigepealt anname kõnetoolist sõna riigiministri asetäitjale hr. Kangurile.

O. Kangur

Lugupeetud Ülemnõukogu juhatus, austatud saadikud! Käes on järjekordne valitsuse infotund. Täna vastame jälle kahele küsimusele. Ülemnõukogu liberaaldemokraatliku saadikurühma nimel esitas küsimuse rahvasaadik Jõerüüt, õigemini mitu küsimust, mis kõik puudutavad Toompea lossi olmeprobleeme. Nendele vastab riigiminister hr. Vare. Rahvasaadik Israeljan esitas küsimuse valitsuse liikmete ja teiste riigiametnike osavõtu kohta ettevõtlusest ja sellele küsimusele vastab samuti riigiminister. Peale selle oli küsimus veel rahvasaadik Ellerilt, mis puudutas alkohoolikute ja narkomaanide ravi. Sellele andis eelmisel nädalal vastuse siseministri asetäitja hr. Kitsing, see oli siis, kui siin saalis arutati ravi- ja tööprofülaktooriumide likvideerimist. Oleme sunnitud edasi lükkama vastamise ühele küsimusele, see on saadikute Laari ja Arjaka küsimusele väliseestlaste sissesõiduviiisade kohta. Asi on selles, et välisminister viibis välismaal ega saanud küsimust õigeaegselt kätte. Peale selle on tänaseks laekunud veel neli küsimust, millele vastamine jääb järgmise infotunni kavasse, kuna need tulid hiljem. Niisiis, täna vastab mõlemale küsimusele riigiminister hr. Vare. Ühtlasi tuletan teile meelde, et vastavalt kindlaks määratud korrale võib lisaküsimusi esitada see rahvasaadik, kes oma küsimuse kirjalikult esitas, s.t. see, kellele vastatakse, ja neid lisaküsimusi võib olla kaks. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Mul on lisaks veel kaks informatsiooni. 19. septembril laekus saadiku järelepärimine selle kohta, mispärast ei olnud nimelise hääletamise tulemused avaldatud venekeelses ajakirjanduses. Ilmselt selle arutelu langeb nüüd ära, sest asi on venekeelses ajakirjanduses juba ilmunud. Põhjuseks võib tuua ainult toimetusepoolse süü. "Sovetskaja Estonija" ja "Molodjož Estonii" toimetused ei olnud küllalt operatiivne. Veel üks teade. Eile päevakorda kinnitatud küsimusest, mis puudutas vabariigi valitsuse läbirääkimisi Leningradi linna ja oblastiga, pidi meile ülevaate andma justiitsminister Jüri Raidla. Objektivsetel põhjustel Jüri Raidla ei saa täna meie ees esineda. Arutame seda küsimust esimesel võimalusel, tõenäoliselt homme. Ja nüüd palume kõnetooli riigiminister hr. Vare.

R. Vare

Lugupeetud hr. spiiker, lugupeetud Ülemnõukogu saadikud! Mulle on laekunud kaks küsimusteplokki, õigemini üks eraldiseisev küsimus ja üks neljast küsimusest koosnev plokk. Vastamist alustaksin samas järjekorras, nagu nad laekusid. Esiteks küsimused, mis on esitatud liberaaldemokraatliku fraktsiooni nimel. Need olid järgmised. Esimene küsimus: "Kelle omanduses on Ülemnõukogu istungite saal, samuti komisjonide esimeeste, presiidiumi liikmete tööruumid siin Toompeal?" Vastuseks saab öelda üht, et kogu Toompea loss kuulub Eesti Vabariigi Riigikantselei bilanssi. Teatavasti on tegu riikliku omandiga ja omanikku esindab antud juhul riigikantselei. See tähendab, et eelöeldu laieneb ka kõikidele ruumidele, mis siin lossis on.

Teine küsimus: "Kelle autod pargivad Toompea lossi ees parkimisplatsil ja lossihoovis?" Toompea lossi esises parklas ja lossihoovil pargivad Ülemnõukogu teenindavad autod, valitsuse liikmeid teenindavad autod ning riigikantseleid teenindavad autod. Sellega on kategooriad ammendatud.

Kolmas küsimus: "Miks on lossi sammastel vaid tahvlid "Eesti Vabariigi Valitsus", kuid ei ole mingit märki Ülemnõukogu siin viibimise kohta? Kas seadusandja on salastatud?" Ei, seadusandja salastatud ei ole. Ja ma usun, et seadusandja on siin oma tegutsemise läbi tunduvalt rohkem teada ja tuntud kui valitsus, kelle silt ukse peal on. Antud juhul tõlgendaksin seda küsimust võib-olla ka ettepanekuna. Kui see on nii, siis tuleb loomulikult see asi ette võtta ja Ülemnõukogu vastava talitusega koostöös ka ära lahendada.

Neljast küsimus: "Palun anda lõpuks täpne info, mitu müügipunkti Toompea lossis, s.t. kogu hoonete kompleksis on? Kes neid kasutavad ja kes neid käsutavad?" Toompea lossis asuvad söökla ettetellimislett ja kaupluse "Marja" filiaal. Müügipunktid teenindavad valitsuse

liikmeid, riigikantselei ja tema allasutuste töötajaid, riigikantselei ametiühingus arvel olevaid pensionäre. Üldiselt müügipunkti töö korraldamine on riigikantselei majandusvalitsuse ja aseminister hr. Eesmaa kompetents. Ma ainult juhiksin sellega seoses tähelepanu, et need punktid on "Marja" kaupluse filiaal, söökla tellimislaud, samuti 2. korruse sööklas olev puhvet, mida te ka peaksite teadma. Peatuksin ühel küsimusel, mis juba kõlanud korduvates pressis ilmunud avaldustes. Miks ei teenindata Ülemnõukogu saadikuid? Vastus oleks selline, et üldiselt oleks ilmselt otstarbekas olnud see asi korraldada rahvasaadikute maja baasil, mis asub Rahukohtu 1. Seal on kõik vajalikud ruumid olemas ja tegu on ainult, nagu öeldakse, sisemise organiseerimise küsimusega. Kuid nüüd oleme leidnud teise variandi, mis ka peaministri pressikonverentsil maha öeldi. Nimelt, me remondime praegu söökla tellimislaua ruume, mis varsti avatakse. Ma loodan, et pärast 15. oktoobrit on asi klaar. Ja see tellimislaud hakkab Ülemnõukogu saadikuid teenindama teisipäeviti, kolmapäeviti ja neljapäeviti kella 11–4.

Nii. Nüüd küsimus, mille esitas hr. Israeljan. Küsimus kõlas järgmiselt: "Kui palju valitsuse vastutavaid töötajaid, aseministreid ja ministeeriumide osakonnajuhatajaid kuulub kooperatiivide, iseseisvate väikeettevõtete ja ühissettevõtete juhtkonda? Kas valitsus on sellele tähelepanu pööranud? Kui ei, siis kes neid asju kontrollib?"

Nagu teada, on valitsus vastu võtnud määruse, mis käib riigivalitsemisorganite teenistujate kohta, nende osalemise kohta ettevõtluses. See määrus baseerub seaduseelnõul, mille me ka Ülemnõukogule esitasime. Ülemnõukogu Presiidiumi otsusele vastavalt suunati see valitsusele tagasi täiendavaks läbitöötamiseks, arvestades, et valitsus reglementeerib riigivalitsemisorganite töötajatega seonduvad küsimused, k.a. nende osaluse ettevõtluses, Ülemnõukogu ja oma reglemendis. Minu teada ta seda siamaani teinud ei ole. Kohalikud omavalitsused teevad seda oma töötajate suhtes.

Nüüd on vastavalt sellele määrusele ette nähtud terve rida piiranguid põhimõttel, et palka saab riigiteenistuja ainult seal, kus ta nii-öelda ametisse määratud on. Ma pean ütleva, et spetsiaalset uurimist esitatud küsimuses läbi viidud ei ole, mistõttu täna meil ei ole täielikku ülevaadet selle kohta, milline seis tegelikult on. Arvan aga, et see ülevaade on vajalik, ja usun, et see saab ka olema. Arvestama peab ka seda, et on ette nähtud, et sotsiaalministeerium koos justiitsministeeriumiga annab konkreetse ametikohtade loetelu vastavalt selle määrusega ettenähtud töötajaskategooriate kohta. See on ametikohtade loetelu, mis peaks hõlmama põhimõtteliselt inimesi, kellel on otsustamisõigus. Seda loetelu veel ei ole. Praegune seis nende andmete alusel, mis meil on olemas – ma ütlen veel kord, et nad ei ole täielikud, seetõttu palun suhtuda nendesse n.-ö. kriitiliselt –, on selline. Kokku on ühissetevõtetes,

väikeettevõtetes juhtivatel kohtadel – mis ei tähenda küll seda, et selle eest saadakse kompensatsiooni, kuid ametis siiski ollakse – kokku 9 ministrit ja nende asetäitjat. Täheleb, nad on ettevõtlusega seotud. Siiski ma ei väljendanud ennast täpselt, sest siia hulka on arvatud ka talupidajad. Kaks neist on seega talupidajad ja 5 on ühissetevõtetes ametis, kusjuures üks on konkreetselt suunatud ametkonna enda poolt sellesse konkreetsesse ettevõttesse riigi huve esindama. See võimalus on põhimõtteliselt ka määruses ette nähtud. Peale selle on meile teada, et üksteist osakonnajuhatajat, valitsusjuhatajat ja nõunikku on aktsiaseltsides ja väikeettevõtetes ja üks inimene kooperatiivis. Ja ainult 2 nendest on aktsiaseltsi suunatud vastava ametkonna otsuse alusel. Peale selle on väga palju ministreid ja nende asetäitjaid mitmesugustes ühiskondlikes organisatsioonides, mille tegevus teatud määral võib ka olla materiaalse iseloomuga. Näiteks võin ma tuua jalgrattaföderatsiooni, mis arendab teatud majandustegevust, kuid organisatsioon tervikuna on spordiorganisatsioon ja majandustegevus on vaid teda toetav, mitte kasumit tootev. Sellistes organisatsioonides on ühel või teisel määral ametis peaaegu kõik valitsuse liikmed. Nad on kas esimehed, aseesimehed või juhatuse liikmed. Põhiliselt puudutab see spordiorganisatsioone. Sama kehtib ka rea osakonnajuhatajate ja teiste kohta. Tooksin ära veel ühe konkreetse küsimuse, mis selle probleemistikuga seondub, küsimuse riigi esindatusest ettevõttes, aktsiaseltsis või pangas või veel kusagil. Juhul kui inimene esindab seal riigi huve ega saa oma tegevuse eest kompensatsiooni, on see õigustatud. Näitena tooksin Eesti Sotsiaalpanga nõukogu, kuhu Eesti Vabariigi Valitsuse otsusel on suunatud riigikantselei osakonnajuhataja. Mul on kõik.

Juhataja

Suur tänu, hr. Vare! Meil on mõned küsimused. Kõigepealt täpsustan küsimuste esitamise korda. Vastavalt kehtivale reglemendile, kuidas valitsuse infotunnis informatsiooni antakse, saavad asjaosalised, kes järelepärimise on esitanud, esitada kaks küsimust. Nii et hr. Genik Israeljanil on õigus küsida kaks küsimust ning liberaaldemokraatidel samuti kaks – esindatud on Tiit Käbin ja Enn Põldroos. Enn Leissonile ma ei saa küsimuse esitamise võimalust anda, kuid ma arvan, et läheme niisugusele kompromissile, et Enn Leisson annab riigiministrile kirjaliku küsimuse, siis me oleme reglemendist kinni pidanud. Ma oletan, et küsimuse esitab ka Tõnis Mets, teistele meie reglement seda õigust ei anna. Oma kohalt esitavad küsimuse ainult järelepärijad. Genik Israeljan.

G. Israeljan

Lugupeetud hr. Vare! Te esitasite meile arvud, mis on teie käsutuses. Osalt on õigustatud, et te ei saa kõike öelda, sest kontrollimine alles kestab. Siit tuleneb minu esimene küsimus. Millal riigiminister või tema asutus saab olukorrast täieliku ülevaate ja teab kõike? Palun teid siis avalikult – nii nagu täna – teatada Ülemnõukogule kõik andmed ja nende inimeste arv, kes on praegu selle tegevusega hõivatud.

Teine küsimus. Palun öelge, kas ettevõtlust käsitlev valitsuse määrus kehtib ka kohaliku omavalitsuse, linna- ja maakonnavalikogude või ainult vabariigi valitsuse tasandil. Tänan!

R. Vare

Esimesele küsimusele ma vastaksin niimoodi. Loomulikult me need andmed saame ja loomulikult võtab nende kogumine aega. Kui ma annaksin praegu teile kindla vekslit, et see toimub 2 nädala või 3 nädala jooksul, ma ei julgeks seda siiski praegu teha, sest nende andmete hankimine ei ole kerge. Täheleb, need andmed, mis ma teile praegu ette kandsin, nad on, nagu öeldakse, lihtsalt olemas. Järgmised andmed tuleb hankida tunduvalt keerulisemalt. Mis puutub sellesse, et tulemustest on vaja Ülemnõukogu informeerida, siis ma olen sellega nõus. Kui seis on enam-vähem selge, siis võib seda juba ka teha. Ma ei usu, et me üldse täpse seisu saame. Teise küsimuse kohta on vastus selline, et see määrus on vastu võetud täpselt vastavuses Ülemnõukogu Presiidiumi otsusega, mis nägi ette, et Ülemnõukogu saadikute osas otsustab Ülemnõukogu oma reglemendi kaudu. Riigivalitsemise organite suhtes – s.t. ministriumid, muud ametkonnad, valitsuse liikmed, nende asetäitjad, ametid jne. – otsustab valitsus ja kohalike omavalitsuse töötajate suhtes otsustab kohalik omavalitsus. Küll aga ma juhiksin teie tähelepanu, et mitmesugused ametnikud kohapeal on ühtlasi riigivalitsemisorganite esindajad. Nende kohta see otsus põhimõtteliselt kehtib. Nende ametikohtade loetelu, kelle kohta see otsus käib, koostavad sotsiaalministeerium ja justiitsministeerium. Omavalitsustöötajate kohta see ei käi.

T. Käbin

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud härra riigiminister! Mul on täiendav küsimus seoses autode parkimisega. Samal ajal, kui suurem osa lossiesisest platsist on tühi, ja et ta oleks tühi, seda valvab kiivalt politseiauto – vähemalt üks, mõnikord kaks – päev läbi, peavad mõnigi kord saadikud oma isikliku autoga sõitma ümber kiriku Rahukohtu tänava poole. On tõesti ette tulnud, et seal üleval ei ole kohta ja siis tuleb sõita all-linna tagasi ja parkida seal. Samas aga tuleb välja, et kui on alatise komisjoni liikme auto, siis see võib siin lossiesisel platsil

parkida. Seega küsimus: kas Ülemnõukogu saadikute autode parkimise küsimus lahendatakse ja kui, siis kuidas? Tänan!

R. Vare

Sellele küsimusele ma vastaksin niimoodi. Kui lugupeetud saadikud loeksid oma arvu kokku ja paneksid kokku oma autode arvu ka. Nii, kui nüüd kõik need autod üritada ära paigutada olemasolevatele platsidele ning lisaks veel need, mis teenindavad, siis ma kardan, et see üritus meil lihtsalt ebaõnnestub. Lihtsalt ruumi ei jätku, meeldib see meile või mitte. Küll aga ei eita ma seda, et küsimus tuleks niimoodi ära lahendada, et oleks võimalik siiski parkida lähimas ümbruses. Ja ma arvan, et sellega me ka tegelema hakkame.

E. Põldroos

Lugupeetud härra riigiminister! Esimese küsimuse, mille ma tahtsin esitada, esitas teile juba Tiit Käbin. Lisaksin vaid nii palju, et ma ei saa küll kuidagiviisi aru, miks on riigikantselei töötajaid teenindavad autod privilegeeritumad kui näiteks Ülemnõukogu saadikute autod. Midagi on siin praegu väärtusskaalas viltu. Ma kujutlen siiski, et esimeses järjekorras peaks olema rahuldatud saadikute huvid.

Nii. Kuid teine küsimus. Siin tõstatati müügipunktide probleem. Nendega haakub ka kohvikute ja sööklate küsimus. Kunas Toompeal taastatakse uuesti normaalne nn. kohvikuteenindamine? Ilmselt peaks siiski jõudma selleni, et kogu Ülemnõukogu tegevuse ajal, kaasa arvatud komisjonide töö ajal, oleks avatud normaalselt varustatud kohvik. See, et Ülemnõukogu saadikud praegu käivad kohvi joomas all sööklas supihaisu sees, see siiski ei ole lahendus. See ei ole, noh ütleme, piisavalt väärikas kohvikoht. Ma siiski kujutan asja natukene teistmoodi ette. Ma usun, et see küsimus tuleks lahendada nii, et üleval asuv kohvik teenindaks saadikuid alates hommikust kuni tööpäeva lõpuni Tänan!

R. Vare

Austatud rahvasaadik Põldroos, ma loodan, et siiski eelkõige on küsimus töökohas, alles siis muudes kohtades, mis sellega seonduvad. Vastuseks nii palju, et kahe söökla töörežiim, mis täna kehtib, lähtub reaalistest võimalustest ja nendest majandusmehhanismi põhimõtetest, mis meie ÜT-s kehtivad. Seda esiteks. Teiseks, küsimus sellest, et kohvi saaks juua kohvikus, ei pruugi minu arvates olla lahendatud ainult selle maja baasil. Kui meie tööpäeva pikkus vastaks reglemendile, saaks seda asja veel korraldada, kuid nende pikkade tööpäevade puhul, mis meil vahel kestavad kuni 10-ni ja kauemgi, on see täiesti ebareaalne. Me ei ole selleks

võimelised. Tähendab, katsume leida kompromissi ja lähtume reglemendiga ettenähtud aegadest. Pean silmas muidugi tööpäeva lõppu, mis sugugi ei lange kokku reglemendis kirja pandud tööpäeva lõpuga.

Juhataja

Suur tänu, hr. Vare! Ma toonitan veel kord, et vastavalt infotunni reglemendile – see on eraldi reglement – esitavad küsimusi ainult järelepärijad ja needki ainult kaks küsimust. Nii et teised, lugupeetud saadikud, peavad seekord leppima informatsiooni ärakuulamisega. Kompromiss võiks minu arvates küll olla selles, et kui on ikkagi väga pakiline küsimus, esitage see siis kirjalikult ja andke otse riigiministrile. Suur tänu, hr. Vare!

Lugupeetud Maa-keskerakonna saadikud, praegu selgitatakse, mis on teie järelepärimisest saanud. Selle järelepärimise andis õigel ajal ja korrekselt vormistatult minule Liia Hänni, aga praegu on järg kaduma läinud. Kuid küsimust selgitatakse. Peame kahetsusega nentima, et täna teil vastust oma järelepärimisele saada ei ole võimalik.

Eesti Vabariigi riigilõivuseaduse eelnõu teise lugemise jätkamine

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Jätkakem päevakorraga. Nagu me päevakorra kinnitamisel selgitasime, ei ole meil teps mitte võimalik oma vaba valiku korras päevakorrapunkte järjekorda panna. Mõned ettekandjad ei ole meil käepärast võtta objektiivsetel põhjustel, millest nad on ette teatanud. Mõned küsimused ei ole aga veel korralikult dokumentaalselt ette valmistatud. Ka nii tuleb ette. Meil on töö korras kokku lepitud, et saame jätkata päevakorda mõne maksuseaduse eelnõuga. Konkreetselt on ettepanek jätkata Eesti Vabariigi riigilõivuseaduse eelnõu teist lugemist. Selles küsimuses on meil ettekandja majanduskomisjoni esimees hr. Ants Veetõusme. Palume kõnetooli.

A. Veetõusme

Lugupeetud esimees ja lugupeetud saadikud! Eelmine kord katkes riigilõivu seaduse eelnõu lugemine majanduskomisjoni initsiatiivil, kes leidis, et parem on teha enne hääletamisele panemist vaheaeg eelnõu täiendamiseks saadikute ettepanekute alusel ja siis tuua ta juba valmis kujul teie ette. Nii oleme ka toiminud. Härrade Priksi ja Veidemanni ettepanekuid on

arvestatud lk. 4 alapunkt 18 ja alapunkt 6 juures. Hr. Käärma ettepaneku aluseks olev probleem on lahendatav, vormistades vara käsutamise ja kasutamise ühisomandina. Sellisel juhul ei ole vaja riigilõivu maksta. Edasi, hr. Kassi ja mõnede teiste ettepanekud konkreetsete maksumäärade kohta. Majanduskomisjon, nagu ma eelmine kord ütlesin ja ütlen veel kord, on seisukohal, et need peaks kehtestama vabariigi valitsus. Sellisel juhul läheksid need ettepanekud arutamisele ja arvestamisele valitsuses.

Eelnõus on arvestatud ka Ülemnõukogu keskkonnakomisjoni seisukohti, mis on esitatud arutelu käigus. Praeguseks on sisuliselt lahendamata parandusettepanek ühe paragrahvi kohta. See on hr. Maarendi ettepanek asendada § 3 lause "Riigilõivu määrad kehtestab Eesti Vabariigi Valitsus" tekstiga, et riigilõivu määrad sätestatakse seadusega. Pärast nõustus ta ka variandiga, et riigilõivu määrad kinnitab Ülemnõukogu. Ühesõnaga, siin on sisuliselt alternatiivettepanekud. Ja seetõttu pean ma tegema härra juhatajale ettepaneku panna hr. Maarendi ettepanek hääletamisele, kuid sellise tekstiga, et riigilõivu määrad kinnitab Ülemnõukogu. See jätkaks vabaks kinnitamise dokumendi, s.t. kas see on otsus, seadus või mõni muu dokument. Kui saadikud seda aktsepteerivad, siis järelikult tuleb Ülemnõukogul tulla riigilõivu määrade juurde veel kord tagasi. See aga ei takista seda seadust täna vastu võtmast. Ühesõnaga, majanduskomisjon toetab teile välja jagatud projektis olevat § 3 sõnastust, kuid härra juhataja peab panema hääletusele hr. Maarendi ettepaneku, mis kõlab järgmiselt: "Riigilõivu määrad kinnitab Ülemnõukogu."

Juhataja

Suur tänu! Mul ei ole praegu stenogrammi käepärast. Kas hr. Veetõusme oskab öelda, kas läbirääkimised lõpetati või need jätkuvad veel?

A. Veetõusme

Lõpetati.

Juhataja

Läbirääkimised lõpetati. Kas on küsimusi hr. Veetõusmele? On küsimusi. Jüri Liim.

J. Liim

Tänan! Hr. Veetõusme, § 2 p. 5 on mulle küllaltki arusaamatu. Miks Eesti Vabariik peab muret tundma ja vastu võtma avaldusi, mis puudutavad Liidu kodakondsusega seotud makse? Kas te ei põhjendaks taolise punkti vajadust ja ka sobilikkust?

A. Veetõusme

Jaa. Seda küsimust arutasime nii majanduskomisjonis kui ka mõnede teiste organitega. Asi on selles, et kas me tahame või ei taha, aga me oleme praegu siiski Liiduga seotud. Ja kuna need lõivud praegu lähevad kohalikku eelarvesse, siis see tähendaks sisuliselt seda, et me loobuksime kõigepealt nendest rahadest, mis laekusid väljasõidul. Ja teiseks me ei tunnista seda reaalsust, mis praegu on. Aga kui Eesti Vabariik saab iseseisvumaks, kui ta on, siis muidugi on see punkt üleliigne ja ta tuleb muuta. Nagu mõnigi teine. Aga ma ütlen, et me arvestame reaalsust ja seda, et see raha laekub kohalikku eelarvesse.

A. Kõo

Lugupeetud juhataja, austatud ettekandja! Kas eelnõu 3. osa §-s 10 on tõesti silmas peetud aastat 1990 või on tegemist veaga? Aitäh!

A. Veetõusme

Mis paragrahv? Jõustub? Aitäh! See on muidugi trükiviga. Jõustub 1991. aasta 1. jaanuaril. Aitäh!

T. Mets

Mul oleks hr. Veetõusmele üks küsimus. Ja see puudutab nimelt volitusi või õigemini nende volituste eest makstavat kallist raha. Ning see volituste ring puudutab perekonna valduses olevat ühist transpordivahendit. Nii maksab mees naisele või vastupidi 15 rubla volituse kirjutamise eest. Esiteks see on liiga kallis ja teiseks on see ka üldiselt ebaloogiline, kuna ühine sõiduk on juba juriidiliseltki ühisvara. See tuleks kindlasti ära muuta.

A. Veetõusme

Veel kord kordan seda, mida ma just 5 minutit tagasi rääkisin: et selle perekonnaauto saab vormistada näiteks ühisomandina. Sellisel juhul ei ole vaja volitust võtta.

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud majanduskomisjoni esimees, minul on tungiv palve: kas ei oleks võimalik, et me parandusettepanekud esitame Ülemnõukogule kahe peale? Me peame seda tegema just parasjagu sellise rütmiga, et Ants Veetõusme jõuab ka ise hääletamas käia ja tagasi tulla. Küsimusi rohkem ei ole, sõnavõttud-läbirääkimised on lõpetatud. Asugem nüüd

otsustama. Ja nagu meie reglement nüüd ette näeb, kõigepealt parandusettepanekud ja siis seaduseelnõu tervikuna.

A. Veetõusme

Jah, on olemas üks parandus, mis tuleb panna hääletusele. See on § 3. Majanduskomisjoni poolt on ettepanek jätta ta nii, nagu ta siin on teile antud, seega: "Riigilõivu määrad kehtestab Eesti Vabariigi Valitsus." Alternatiivne ettepanek hr. Maarendilt on järgmise tekstiga § 3: "Riigilõivumäärad kinnitab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu."

Juhataja

Nii. Selle parandusettepaneku me panemegi hääletamisele. Ja Ants Veetõusme läheb selleks ajaks oma kohale hääletama. Asugem otsustama. Esimene parandusettepanek. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Alar Maarendi parandusettepaneku poolt, mis seisneb selles, et § 3 oleks sellises redaktsioonis: "Riigilõivu määrab kehtestab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu."? Palun hääletada! Kinnitab? Kinnitab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu. Selle ettepaneku poolt on 14 rahvasaadikut, vastu 31, erapooletuid 5. See ettepanek ei leidnud toetust.

Ma saan aru, et rohkem parandusettepanekuid ei ole. Meil oli üleloenduse ajal 79 saadikut saalis. Kui nõutakse, me võime teha uue kohaloleku kontrolli, kuid ma ütlen juba silma järgi, et saalis on üle 70 saadiku. Ei nõuta?

Lugupeetud Ülemnõukogu, me hakkame otsustama seaduseelnõu saatust tervikuna. Samas ma informeerin Ülemnõukogu sellest, et kolmanda lugemise kohta ei ole ettepanekut tehtud. Protseduur on selline, et kõigepealt lõpetame teise lugemise ja kui ei laeku kolmanda lugemise nõuet, siis paneme ta vastuvõtmisele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu tervikuna Eesti Vabariigi riigilõivuseaduse eelnõu ning sellega seoses lugeda teine lugemine lõppenuks? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 71 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 2. Teine lugemine on lõpetatud.

Ma ei näe kolmanda lugemise ettepanekuid ja teen Ülemnõukogule uue ettepaneku seadus vastu võtta. See eeldab vähemasti 53 häält.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi riigilõivuseadus? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 58 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 5. Eesti Vabariigi riigilõivuseadus on vastu võetud.

Lugupeetud Maa-keskerakonna saadikud, ma saan öelda vabanduseks niipalju, et Ülemnõukogust on järelepärimine välja läinud õigel ajal, dokumendid on vormistatud 20.

septembri kuupäevaga, rohkem ma praegu juurde ei lisa. Ma rõhutan veel kord, Ülemnõukogust valitsusse on nad läinud välja õigel ajal. Palve on selline: selleks et neid bürokraatlikke vahelülisid oleks vähem, esitagem, lugupeetud saadikud, järelepärimised otse hr. Karl Propstile. Ollakse nõus? Kalju Koha.

K. Koha

Härra juhataja, lugupeetud kolleegid, me paluksime siis hr. Kangurilt selgitust, kuhu meie dokument on jäänud. Aitäh!

Juhataja

Hr. Propst otsib hr. Kanguri üles. Lugupeetud Ülemnõukogu, kas me ootame, kuni otsitakse hr. Kangurit või läheme päevakorraga edasi ja hr. Kangur annab informatsiooni töö korras?

Eesti Vabariigi tegevusloamaksu seaduseelnõu teise lugemise jätkamine

Juhataja

On ettepanek, lugupeetud Ülemnõukogu, jätkata tegevusloamaksu seaduse eelnõu teise lugemisega. Selle vastu ei ole keegi? Ettekandjaks on majanduskomisjoni esimees hr. Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja ja lugupeetud saadikud! Täna on tõesti hea päev, ma saan mitu korda siin ees käia, kuid seejärel saate minust vist tükiks ajaks ka rahu.

Tegevusloamaksu seaduse viimistletud projekt on teile kätte jagatud. Selles on arvestatud praktiliselt kõik ettepanekud, mis olid esitatud. On jäänud ainult üks lahkeli, see on § 10 osas, mille suhtes on hr. Järlikuga küll sisuliselt läbi räägitud, kuid on üks sõna, millega majanduskomisjon päris nõus ei saa olla. Praegune variant on: "Üksikisiku tulu tegevusest tegevusloa alusel ei kuulu maksustamisele üksikisiku tulumaksuga." Hr. Järliku variant on selline, et üksikisiku tulu, mis on saadud ainult tegevusloa alusel, ei kuulu maksustamisele üksikisiku tulumaksuga. Sisuliselt on küsimus sõnas "ainult". Miks me ei saa aktsepteerida seda sõna "ainult"? Küsimus on selles, et tegelikult võib inimesel olla tulusid ka peale tegevusloa alusel saadava tulu. Seetõttu peab olema siin selline sõnastus, nagu projektis on.

Kui inimene hakkab koostama tuludeklaratsiooni, siis ta peab teadma, et see osa tulust, mis ta sai tegevusest tegevusloa alusel, ei kuulu maksustamisele, kuid ülejäänud tulu ikkagi kuulub. See, kuidas need tulud kantakse tuludeklaratsiooni, on tuludeklaratsiooni täitmise juhendi küsimus. Kui me paneme lausesse sõna "ainult", siis võib jääda mulje, et kui isik tegeleb mitme alaga, s.t. nii tegevusloa alusel kui ka tulude saamise muude allikatega, peab ta maksma tulumaksu ka tegevusloa alusel saadud tulust. Seepärast esitab majanduskomisjon selle paragrahvi sellisel kujul, nagu ta on. Härra juhataja peaks muidugi hr. Järliku ettepaneku panema hääletamisele, kuna selle ühe sõna suhtes me ei saanud kokkuleppele. Ma veel kordan hr. Järliku varianti: sõnastada § 10 esimene lõige järgmiselt: "Üksikisiku tulu, mis on saadud ainult tegevusloa alusel, ei kuulu maksustamisele üksikisiku tulumaksuga."

Juhataja

Suur tänu, Ants Veetõusme! Üks hetk, võib-olla on teil paremini meeles, kas lugemise katkestamisel läbirääkimised lõpetati? Kas on küsimusi majanduskomisjoni esimehele hr. Veetõusmele? Ei ole küsimusi. Kas parandusettepanekuid oli? Järliku oma oli ainukene. Rein Järlik.

R. Järlik

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja, lugupeetud kolleegid! Kui tõepoolest tegevusloa alusel saadud tulu ei suurenda üksikisiku tulumaksu mitme tegevusallika puhul, siis loobun oma ettepanekust. Sellisel juhul on täiesti korrektne sõnastus, et tegevusloa alusel saadud tulu ei kuulu maksustamisele üksikisiku tulumaksuga.

Juhataja

Ants Veetõusme, kuidas me nüüd seda kommenteerime? Rein Järlik on teatud tingimusel valmis oma parandusettepaneku maha võtma. Kas see tingimus on rahuldatav?

A. Veetõusme

Aitäh! Selle 10. punkti mõte ongi selles, et see tegevusloa alusel saadud tulu ei kuulu enam maksustamisele, mitte mingil juhul ei saa see suurendada ülejäänud tulusid. See kõik võetakse tuludest maha.

Juhataja

Rein Järlik võib loobuda oma parandusettepanekust? Suur tänu! Parandusettepanekuid meil ei

ole. Kas me võime asuda seaduseelnõu saatuse otsustamisele? Lugupeetud Ülemnõukogu, seni ei ole laekunud nõutavalt vormistatud kolmanda lugemise ettepanekut. Lugupeetud Ülemnõukogu, asugem otsustama. Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi tegevusloamaksu seaduse eelnõu ning sellega seoses lugeda teine lugemine lõppenuks? Palun hääletada teise lugemise lõpetamise kohta! Vaja on lihthäälteenamust. Selle ettepaneku poolt on 50 rahvasaadikut, vastu on 1, erapooletuid ei ole. Teine lugemine on lõpetatud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, ma sõandaksin teile ette panna seaduse vastuvõtmise tervikuna, see eeldab vähemasti 53 häält.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi tegevusloamaksu seadus? Palun hääletada! Selle poolt on 68 rahvasaadikut, vastu on 1 saadik, erapooletuid ei ole. Seadus on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, ma olen asjast nii aru saanud, et Maa-keskerakonna saadikud võivad saada avaliku selgituse riigiministri asetäitjalt. Hr. Kangur.

O. Kangur

Lugupeetud juhataja, austatud saadikud! Tegemist on arusaamatusega, mis, ma loodan, lahendub heasoovlikus vaimus. Meie infotundide reglement oli vastu võetud kevadiste istungjärkude ajal, siis, kui mäletatavasti istungjärg lõppes kolmapäeva õhtul. Seoses sellega on reglemendis 4. punktis selline lause, et Ülemnõukogu istungjärgule eelneval nädalal toimuva istungjärgu viimase päevani laekunud kirjalikud arupärimised antakse üle jne. Ja nendele vastatakse siis järgmise nädala infotunnil. Nüüd olete te oma tööaega muutnud, uue reglemendi järgi kestab see neljapäeva lõunani. See pool päeva on paraku kaasa toonud otsustava tõkke selleks, et me suudaksime organiseerida vastamise järgmise nädala teisipäeva hommikul. Paraku läbivad arupärimised küllaliski keeruka siseposti ahela: need registreeritakse Ülemnõukogu aparaadis ja riigikantseleis, need vaatab läbi peaminister. See kõik võtab parasjagu niipalju aega, et teie neljapäeval esitatud küsimused järgmisel teisipäeval vastamisele ei jõua. Samas olukorras nagu Maa-keskerakonna saadikute küsimused on mul veel kolm küsimust. Need kõik jõudsid minuni reede pärastlõunal ja siin ei ole paraku midagi teha. Minu meelest on meil kaks võimalust. Võime lahendada selle asja heasoovlikkuse vaimus: teie võtate teadmiseks, et asi nii on, meie teeme omalt poolt parima. Või me peame muutma infotunni reglementi, viies ta vastavusse teie töö reglemendiga. Võib-olla on infotunni reglemendi kohta ka muid soovet, siis oleks otstarbekas need kõik kokku korjata ja vaadata korraka seda küsimuste ringi. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Loodame, et meil tulevikus laabub paremini. Lugupeetud Ülemnõukogu, on ettepanek, et me hakkaksime arutama Eesti Vabariigi maamaksuseaduse eelnõu esimest lugemist. Üks hetk. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Tänan! Ma tahaksin hr. Kanguri mõtete jätkuks ütelda niipalju, et oleks kena, kui kõik saadikurühmad tõepoolest mõtleksid selle infotunni reglemendi üle. Hea küll, küsimuste osaga võib rahul olla – küsige õigel ajal –, aga kui näiteks sõnavõtte üldse ei lubata, siis tänane infotund oli hea näide sellest, kuidas see infotund milleski väga ebatõsiseks muutub. Niisugust infotundi ei ole üldse vaja, kallid kolleegid, mõtelgem selle üle, teeme selle reglemendi niimoodi ümber, et sellel asjal ka mingit tolku on. Tänan!

I. Raig

Austatud saadikud, nagu ma hr. Kanguri sõnavõtet aru sain, on valitsus valmis viima oma töö vastavusse Ülemnõukogu reglemendiga. Seda ta praegu teinud ei ole. Ma ei tea, kas selles suhtes on prioriteetne Ülemnõukogu või valitsus? Ka saan praegusel juhul aru, et valitsus reguleerib meie tegevust. Mul on ikkagi selline ettepanek, et valitsus viiks oma töö vastavusse Ülemnõukogu reglemendiga. Ja meid ei rahulda, et meie arupärimine lahendatakse edaspidise töö korras, sest aeg läheb edasi ja järgmine kord võib olla paari nädala pärast ja selleks ajaks see küsimus võib olla muutunud ebaoluliseks või väheaktuaalseks. Me teeme ka päevapoliitikat, mitte ei võta vastu ainult strateegilisi seadusi. Ja selles mõttes meid hr. Kanguri vastus ei rahulda. Me soovime ikkagi vastust oma küsimustele kirjalikult ja võimalikult kiiresti.

Juhataja

Suur tänu! Ülemnõukogu juhatus võtab saadikute ettepanekud teadmiseks ja täitmiseks ja juhindub nendest.

Eesti Vabariigi maamaksuseaduse eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Kas me võime päevakorda jätkata? Eesti Vabariigi maamaksuseaduse eelnõu esimene lugemine, ettekandja on põllumajandusministri asetäitja hr. Roland Nymann. Palume.

R. Nymann

Lugupeetud härra eesistuja, lugupeetud rahvasaadikud! Maamaksuseaduse eelnõu koostasid põllumajandusministeeriumi, rahandusministeeriumi ja Eesti Majandusinstituudi teadlased eesotsas majandusdoktor Maidega, kes töötas välja diferentseeritud maamaksu määrad. Kõigepealt vahest niipalju, et maamaksu kehtestamisel on aluseks võetud maa kui tootmisvahend, maa kui elukoht ning maa kui tootmishoonete paiknemise koht, kusjuures oluline on maa asupaik. Vastavalt sellele ongi maksumäärad kehtestatud. Kuidas on nüüd lood maa põhilise kasutaja, põllumajanduse, põllumajandustootjate maamaksu kehtestamisega? Teatavasti nii Eestimaal kui ka kogu maailmas on tootjate käes ikkagi küllalt erinev maa. Meil on palju räägitud, et need asjad tuleks mingil moel diferentseerida, õigemini kompenseerida osale põllumajandussaaduste tootjaist lisakulutused, mis on seotud sellega, et nende maa on kehv. Põldude mullaviljakus, asukoht, kivisus, kallak ja kõik muud omadused on nii erinevad, et nende harimiseks vajalik töö kulu on väga erinev juba üksikute põldude lõikes, rääkimata siis majanditest ja maakondadest. Ka saagikus on erinev, üksikutel aastatel on vahe meie majandite lõikes ulatunud 3 korrani. Selletõttu on selge, et maks kui selline peaks olema kehvematele osaliseks kompensatsiooniks. Maamaks on arvestatud täiendava diferentsiaalrendi põhimõttel. Näiteks võiks Hiiumaa võtta nulliks. Hiiumaal on kõige raskemad tingimused ja Järvamaal kõige paremad. Erinevused on toodud välja, arvestades saagikuse erinevust ja aluseks on võetud meil tuleval aastal kujunevad hinnad ja tegelikult normatiivsed töökulud. Nende erinevus on kahtlemata märksa suurem, kui me seda siin praegu püüame tasandada maamaksuga. See on maa enda osas umbes 16–17%. Maamaksuseadust tuleb kahtlemata edaspidi täiustada. Aga esimesel etapil viiks ta nagu liiga suurele diferentsile. Osa majandeid ja maakasutajaid, ka talumehi peaksid näiteks Järvamaal sel juhul maksma 5 korda suuremat maksu, kui siin praegu kirjas on. Me leiame, et praegusel etapil on meie areng veel sellisel tasemel, et maa osatähtsus kogu meie tootmisprogrammis, õigemini toodangu omahinnas ei ole veel niivõrd määrav. Meil on väga palju muid faktoreid, mis samuti põldude saagikust mõjutavad, nagu näiteks tehniline areng, väetised, mürkkemikaalid. Mujal maailmas on asi viidud sellisele tasemele, et maast tingitud saagikuse erinevus ei anna nii tunda. Selletõttu on meil see suhteliselt väiksem kompensatsioon. Maamaks on meil viidud kahte ossa ka põllumajandusmaa kasutajatel. Esimene osa on 5 rubla hektar, see on nn. territooriumi maks. Selle üle oli meil vaidlus, oli pooldajaid, oli vastaseid. Kuid me siiski leiame, et mingisugune maa haldamise, maa kinnipidamise maks peaks nagu olema. See 5 rubla tundus mõnele liiga palju mingisuguse raba või võsa eest maksta, teistele jälle liiga vähe. Et kui ikka maad võtta, siis see 5 rubla pole tegelikult mingi maks. Nii et

arvamustes olid mõlemad äärmused. Suurem osa põllumajandusest baseerub praegu suurtootmisel. Keskmine majand on *ca* 6000–7000 hektarit, haritavat maad sellest 3000–4000 hektarit. Piirkonniti on asi muidugi väga erinev. Tähendab, pool niisugust maad, mida tootmises ei kasutata, on majandite käes. Nüüd tahame neid pisutki panna mõtlema selle üle, et kui nende 3000 hektari eest tuleb 15 000 rubla maksta, kas siis ikka on mõtet kogu maad enda käes pidada. Võib-olla on õigem osa anda valla või kohaliku omavalitsuse käsutusse, kes oskab seda paremini kasutada. Me teame, et maa tahtjaid on meil palju: krundi soovijad, aianduskooperatiivid ja kes kõik veel. Kui nüüd vaadata neid teisi ruutmeetri hindeid teiste maakasutajate kohta, siis see on kahtlemata märksa suurem. Ja seetõttu on kohalik omavalitsus huvitatud sellest, et anda see maa teistele maavaldajatele kasutada. Need §-s 3 toodud maksumäärad sisaldavad endas kahte komponenti. Üks on, nagu ma alguses nimetasin, puhtalt maa väärtuse järgi diferentsiaalrent, mille me suudame välja maksta kuskil 16–17% tegelikust vajadusest. Ja teise osa puhul arvestatakse siis asukohta. Teatavasti iga majandi, iga tootja, olgu ta siis talu või ükskõik mis ettevõtte, eesmärk on lõpuks ikkagi kaubatootang. Tootang aga muutub kaubaks alles ikkagi realiseerimisel. Viimasele avaldab ühest küljest mõju turg ja teisest küljest noh, ütleme, kaugus Tallinnast. Põhilised ehitusmaterjalid, ressursid tuleb ju teatud kauguselt vedada. Ja seda arvestatakse ka siin. Kui täpselt neid andmeid vaadata, siis kõige suurem osa selles on kompensatsioonil. Vahest kõige suurem erinevus on Hiiumaa ja Harjumaa vahel. Ühel praktiliselt see osa maksus puudub, teisel on ta maksimaalne. Harjumaa on Tallinnale kõige lähemal, seal on turg ja saadused kõige lähemal, ka varustusprobleemid on kergemad lahendada. Selle põllumajanduskasutajate maamaksu teatud tasakaaluks on olemas teine süsteem ka. Sellega me ei ole veel päris valmis, kuna maakondadega tekkis vaidlus. Kuna eeltoodud maksu erinevus liiga vähe kompenseerib raskemates majandamistingimustes tekkivaid tootmiskulusid (see puudutab ka realiseerimist), siis kehtib meil käesoleval aastal sellesama diferentsiaaltulu ümberjaotamise süsteem. Ta on meil praegu küll väike, 20 miljonit. Praeguses riigieelarve projektis me näeme ette ka need summad, mis tulevad tollelt maksult 5 rubla hektari eest ja diferentseeritud hektarimaksult. Need annavad vabariigis kokku umbes 32 milj. rbl. Teisest küljest on meil väljatöötamisel diferentsiaalrendi ümbersuunamise süsteem, täiendava kompensatsiooni süsteem. Näiteks Hiiumaal on maks väike ja Saaremaal ning teistes äärepiirkondades samuti. Teistelt aga saame praeguse projekti järgi umbes 30–32 milj. rbl. ja selle saame veel täiendavalt jagada nendele piirkondadele. Nii et ühest küljest on kehvemates paikades maks väiksem ja teisest küljest nad saavad ka kompensatsiooni. See süsteem on meil praegu väljatöötamisel, maakondadega on vaidlusi olnud ja seetõttu ma teile seda täna esitada ei saa. See süsteem aga tuleb paindlik ja ta

kehtib nendes piirkondades kõigile maakasutajatele ja tootjatele, nii taludele kui praegu majanditele. Ühest küljest siis makstakse seda maksu, teisest küljest saadakse kompensatsiooni selle diferentsiaalrendi ümberjaotamise teel.

Selle projekti eelmise variandi aruteluks korraldasime põllumajandusministeeriumis kõigi maakondade esindajate nõupidamise. Kohal olid 13 maakonna esindajad, puudusid kolm. Põhimõttelt kiideti variant heaks. Harju maakond avaldas eriarvamust, aga kirjalikult ma seda eriarvamust näinud ei ole. Üldiselt võeti see printsiip sellisel kujul vastu.

Tekkis veel üks eriarvamus, mille kohta siin võib-olla ka saadikud oma mõtteid avaldavad. Siin tekstis on praegu kirjas, et "maamaks laekub vastavalt selle maksu raamseadusele kohalikku eelarvesse". Kuid meie ja ka kõigi maakondade arvamus oli, et see osa maamaksust, mis on siin diferentseeritud, see peaks laekuma vabariigi eelarvesse, kuid 5 rbl. ha territooriumimaks kindlasti kohalikku omavalitsuse eelarvesse.

Praegune variant paneb maakonnad erinevasse olukorda. Kellel on paremad tingimused oma majanduse arendamiseks, sellel on ka ettevõtlus tugevam ja muudki laekumised kohalikku eelarvesse suuremad kui nendel piirkondadel, kellel see summa väga väike on. Vähesed laekumised on teatavasti kuni 30-kordsed. Maakondade esindajad arvasid, et kõik summad peaks minema vabariigi eelarvesse ümberjaotamiseks. Oli muidugi ka eriarvamusi. Nõus ei ole ka maksuamet, ma arvan, et puhttehnilistel põhjustel, sest siis tekib lihtsalt nagu kaks maamaksu ja ilmselt on raskusi arveldamisega. Meie seda seisukohta ei jaga ja praegu jääme väljapakutu juurde. Küsimusi on tekkinud veel § 4 kohta. Asi puudutab põhiliselt Tallinna linna. See 30 kopikat ruutmeeter pluss selle 10-kordne tõstmine võivat viia lausa äärmuslikesse näitajatesse. Too maks olevat liiga suur. See parandus tehti valitsuse istungil. Meie panime alguses kirja 10 kopikat. Siis leiti valitsuse istungil, et seda on vähe. Selle kohta muidugi peate teiegi oma arvamus avaldama. Tänan! Mul on kõik.

Juhataja

Suur tänu, hr. Nymann! Meil on päris palju küsimusi.

J. Telgmaa

Lugupeetud hr. Nymann! Maamaksu diferentseeritud määrad on välja töötatud dr. Maide juhtimisel. See diferentseerimine on tohutu vaidlusobjekt olnud, ma ei tea kui kaua, üle 15 aasta küll. Aeg-ajalt on vaidlused vaibunud, siis jälle tõusnud. Ma ei kahtle põrmugi dr. Maide töögrupi pädevuses, aga ma tahaksin siiski küsida, kas me võime ikka kindlad olla, et just dr. Maide on jõudnud sellele õigele tulemusele, mida kõlbaks ka rakendada. Aitäh!

R. Nymann

Ma arvan nii, et päris kindlad ei saa me kunagi olla. Kogu see süsteem on üles ehitatud teatud hinnatasemele ja teatud kulutuste tasemele. Kui need kaks faktorit muutuvad, siis muutub ka diferentsiaalrent. Võib ju arvata, et las ta muutub, kuna tootmise struktuur piirkondades on erinev, siis ta loob sellega seoses kohe ka erineva diferentsiaaltulu. Nii et hindade muutumine ei mõju kõigile ühtemoodi. Kahtlemata ei saa seda süsteemi pidada absoluutseks ja teda tuleb igal juhul täiustada. Aga tänasel päeval, ma arvan, midagi targemat välja ei mõtle. Kui tolle süsteemi oleks teinud põllumajandusministeeriumi ametnikud, mina või keegi teine, võiks ju arvata, et kirjutasime sinna palju suvalist. Arvan, et nii suuri diferentseeritud vahesid me vahest ei oleks teinud. Aga see süsteem on tehtud elektronarvutite abil, iga näitaja on täpselt arvestatud. Kusjuures ma rõhutan veel, et arvutis on mitte ainult maakondade, mitte ainult majandite, vaid iga konkreetse põllutüki keskmised näitajad. Iga konkreetne pisike maatükk, on ta siis pool hektarit või 100 hektarit suur, kõik on arvel.

A. Novohatski

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on kaks küsimust. Esiteks tahaksin selgusele jõuda nende inimeste mõtlemisloogikas, kes selle seaduseelnõu koostasid ja meile arutamiseks esitasid. Mind huvitavad kaks probleemi. Esimene puudutab 4. paragrahvi: esimene klass 30 kopikat ruutmeetrilt ja nii edasi. Kui aianduskooperatiivis kehtestatakse maamaksuks 30 kopikat ruutmeetrilt, siis teeb ainuüksi maa maksumus välja 180 rubla aastas, pluss 60 rubla eest bioloogilist ja mineraalväetist, pluss tööriistad. Linnainimesed sõidavad sinna autoga kaks korda päevas: hommikul selleks, et kasvuhoone aknaid avada, õhtul selleks, et neid sulgeda.

See aianduskooperatiivide maksustamine tuletab mulle meelde aega 30 aastat tagasi, kui üks meie juht jättis ainult koerad ja kassid maksustamata. Siis me raiusime maha viljapuud ja marja põõsad ning hävitasime kariloomad. Talupoeg võõrutati maatööd tegemast. Talle öeldi, et maal tuleb tagada linna olmeolud ja ehitati sinna viiekorruselised keldrite ja panipaikadeta majad jne.

Mind huvitab sellesse seaduseelnõusse kätketud idee. Sest 80 protsenti aianduskooperatiivide liikmetest tagab täielikult oma perekonna varustamise aed- ja köögiviljaga. Nad ei müü seda. Ülejäänud 20, kes oma aiasaadusi müüvad, on peamiselt pensionärid. Nemad selle seaduse järgi maamaksu maksma ei hakka. (Võib-olla on see ka õige, kuna nad saavad väikest pensiooni.)

Nüüd teine küsimus. Kui Pärnu kuurort on oma asukoha tõttu arvatud esimesse klassi, mispärast siis Narva-Jõesuu kuulub asukoha tõttu kolmandasse klassi? Tänan!

R. Nymann

Nii. Kahtlemata meist igaüks saab aru, et maal on olenevalt tema asukohast erinev väärtus. Antud juhul maa kui bioloogilise objekti väärtusest ei maksa rääkida, antud juhul on maa asukoht määrav just selles mõttes, et ta on linnas. Minu teada on linnas suhteliselt vähe aianduskooperatiive, nii et nende probleem on suhteliselt väiksem. Rohkem puudutab ta Tallinnas näiteks Merivälja ja Nõmme linnaosa inimesi. Muidugi probleem on, sest Muuga ja minu teada ka Mähe kuuluvad ka Tallinna piiridesse. Nendele ta muidugi mõjub, eriti vanematele inimestele, pensionäridele. Sellest oli põllumajanduskomisjonis ka juttu, kui me eile seda asja arutasime. Me leidsime, et ilmselt oleks õige – lõplikult otsustate muidugi teie – kehtestada üksikisikutele linnade piirkondades selles osas eritariifid. Ma olen küsijaga selles mõttes nõus ja pooldan seda varianti, et üksikisikutele tuleks I klassi osas teha eritariif. Aga see on minu isiklik arvamus. Ma ei saa valitsuse esindajana midagi muuta, kuna valitsus selle ideega välja tuli. Aga see põhjendus tundub inimlikult olevat loogiline ja nii arvas ka põllumajanduskomisjon.

A. Zõbin

Lugupeetud juhataja ja ettekandja! Ma kahtlen väga, kas hektari maa eest suudetakse näiteks 30 000 rubla maksu tasuda. Absoluutarvudega on praegu raske opereerida, võtkem siis vaatluse alla teise tabeli. Hiiumaa puhul märgitakse selle esimeses lahtris looduslike tingimuste järgi tulu suuruseks 0, teises 2. Saaremaa puhul on vastavad näidud 29 ja 0. Hiiumaa ja Saaremaa asuvad kõrvuti. Kuidas saab siis väita, et ühel saarel saadakse ühe lahtri järgi tulu, teisel mitte? Järelikult tõestab see tabel iseendast, et andmed pole objektiivsed ja neid on raske uskuda. Üldse tuleb iga seadust alati n.-ö. enda peal proovida. Olen Novohatskiga nõus, et aianduskrundil tööd rügavale inimesele ei või kehtestada nii suuri makse. Nõnda talitali Stalini ajal, kui õunapuu eest tuli makse maksta ja inimesed raiusid õunapuu maha. Nõnda talitas Hruštšov, kes likvideeris seakasvatuse. Tänan!

R. Nymann

Usun, et selle töö on masin targemini teinud. Sellepärast ma ütlesingi, et seda ei saa teha subjektiivselt inimene. Masin on konkreetselt lähtunud iga maatüki väärtusest, ja selletõttu on need andmed ka niisugused, nagu nad on. Aga siin oli jutt sellest 30 000 hektarist, mille eest

tuleb maksta. Reeglina tööstustootjad linnades maksavad seda 30-kopikast ruutmeetrimaksu. Maa pole neile tootmisvahend, nad tarbivad seda ju vähe ja seetõttu jääb mõnele arusaamatuks, miks põllumajandustootjatel on nii väike maks ja teistel on nii suur. Aga ma usun, et saadakse ka sellest aru, et ühtedele on maa põhitootmisvahend, teistele ikkagi vaid asukoht. Ja mida väiksemat territooriumi ta käes hoiab, seda rutem ta üleliigse ära annab, seda parem talle. See maks paneb tööstusjuhid kahtlemata natuke mõtlema.

P. Grigorjev

Lugupeetud ettekandja, mul on konkreetsem küsimus. Kuidas erineb maal ja linna piirides asuvate aianduskooperatiivide maks? Omajagu segadust on tekitanud asi, et mõnel pool on maakonna valduses olnud maad liidetud linna territooriumiga ja antud aianduskooperatiividele.

R. Nymann

Küsimus on selge. Kui ta ei ole linna administratiivterritoriumil, siis ta maksab selle maksu ikka maa normi järgi. Kui tema aga asub linna piirides, kus kehtivad kas või linna liikluseeskirjad – piiratud kiirus ja muud niisugused asjad –, siis ta maksab linna normi järgi. Ükskõik, on ta Narva lähedal või Tallinna kandis Harju rajoonis, maks on ühesugune.

A. Tähiste

Austatud eesistuja, lugupeetud ettekandja! Mul on üks küsimus seaduseprojekti § 2 kohta. Selle järgi oleks maksust vabastatud maanteed, raudteed, lennuväljad, turba- ja põlevkivikarjäärid. Kas näiteks riiklikud looduskaitsealad, kelle kasutuses on küllaltki suur hulk maad, hakkavad siis maksma ühest taskust teise taskusse? See tähendab, kas nende all olev maa läheb selle projekti järgi maksustamisele? Aitäh!

R. Nymann

See on tõsine probleem. Ja analoogiline küsimus oli ka näiteks riigimetsa maadega. Minule tehti asi selliselt selgeks, et seda, mis kuulub riigile, pole siia mõtet kirjutada, sest makstakse maks riigile. Riigimets, looduskaitseala on aga riigi omand. Seega maksaks riik riigile. Meie algvariandis olid riigi metsamaad ja looduskaitse eraldi kirjas, aga siis pärast tõestati, et see on riiklik värk ja riigi oma. Ja kas ta kehtestab maksu või ei kehtesta, see on juba tema asi. Aga küsimus on muidugi õigesti püstitatud. Sel taskust taskusse ümbertõstmisel pole ju mõtet.

K. Koha

Härra juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma pöördusin ikkagi tagasi § 3 juurde. Ühesõnaga, maakonnad, põllumajanduspiirkonnad on siis omavahel ära diferentseeritud. Aga mulle jääb ikkagi arusaamatuks see, mis te rääkisite sellest kompensatsioonist, mis peaks põllumajandusministeeriumi kätte minema. Tähendab, kelle kätte? Kui me nüüd diferentsiaaltulu, mis me maa erineva väärtuse pealt saame, tahaksime ümber jagada, siis millise reglemendi järgi ja kellele konkreetselt? Kas omavalitsusele või maa kasutajale ja kes seda ümber jagab? See jäi mulle teie jutus selgusetuks, aga see on küllaltki oluline küsimus.

R. Nymann

See on muidugi oluline. Seesama majandusdoktor Maide ja valitsusnõunik hr. Aasmäe süsteemi järgi välja töötatud diferentsiaaltulu ümberjagamise süsteem ongi aluseks selle 20 miljoni jaotamisele. Ja meie põllumajandusministeerium ei teinud siin midagi muud, kui vaid lähtus sellest süsteemist. Eelarve kanti põllumajandusministeeriumi arvele, me kandsime selle ümber maakondadele. Leidsime, et võib-olla käesoleval etapil ei olegi alati õige sedasama suurtootmist praegu lihtsalt juurde panna, mõningad maakonnad leidsid samuti, et on vaja talumajandust arendada. Nii et me jätsime neile lahtised käed. Ongi toimitud mitmeti, on kohti, kus raha jagati ühtlaselt ja õiglaselt ära maade headuse järgi neile, kes pidid seda saama, aga on ka maakondi, kes võtsid nendest summadest teatud osa taludele ja kasutasid seda isegi näiteks ääremaade sotsiaalsfääri väljaarendamiseks. Me ei võtnud endale õigust otsustada nende summade kasutamise üle, jätsime selle maakondadele. Nad on asjale lähemal, ise teavad, kuidas jagavad. Võib-olla pole see õige, ma ei oska ütelda, kuidas me edaspidi teeme.

L. Kaljuvee

Austatud härra juhataja, austatud hr. Nymann! Lugupeetud kolleegid! Mul on selline arvamus, et me ei saa maamaksuseadust vaadata lahus taluseadusest. Maa puhul on ka tegemist riigiressursiga ja meie väikene talude taastamise, rajamise praktika on näidanud seda, et seda ressursi ei kasutata pahatihti heaperemehelikult. Põllumajandussaaduste kogutoodang meie riigis kahaneb ja see tendents süveneb ja kiireneb. Mul on selles osas konkreetne ettepanek, mille ma ka majanduskomisjonile annan. Maaseadusesse või taluseadusesse tuleks teha muudatus ja maksustada talumaad umbes 5-rublase maksuga, seejuures diferentsiaalmaksu osas võrdselt teiste maakasutajatega. Seda sellepärast, et meie toidulaua probleem saab lähiaastatel olema ääretult terav. Näiteks Lääne-Viru maakonnas on olukord umbes selline, et

umbes kolmandikku taludest kasutatakse ja nende töö intensiivsus on madalam kui majandites. Praktiliselt kolmandik "talupidajaid" ei tegutse üldse, oodatakse head aega, millal maa hakkab maksma, millal teda saab hakata müüma, pärandama ja nii edasi. Nii et see on väga tõsine probleem. Milline on teie arvamus selles osas?

R. Nymann

Minu arvamus langeb Kaljuvee omaga täielikult kokku. Esitame teile ilmselt tõepoolest taluseaduse parandused lähemal ajal. Sellest oli meil eile juttu ka põllumajanduskomisjonis. Asi on ju sama nagu tulu maksustamisel: esimesed viis aastat üldse makse ei maksa. Kui inimesel tulu ka ei teki, selle seaduse järgi ta niikuinii makse ei maksa. On täiesti õige, nagu hr. Kaljuvee ütles, et osa maakasutajad praegu on lihtsalt võtnud maad igaks juhuks. Võib-olla paljud loodavad ta kellelegi välja rentida, noh nii, et ise elab Tallinnas edasi, aga tema talu Lõuna-Eestis toodab talle pidevalt mingisuguseid dividende. Taluseadus tuleb tõesti kõigepealt läbi vaadata.

P. Priks

Lugupeetud ettekandja! Mina vaatan neid peatükke neli ja viis Kohtla-Järve linna seisukohast. Seal on suured aianduskooperatiivid kaevanduste poolt mahajäetud maa-aladel, mis on rämpsu, võsa ja risu täis. Praktiliselt on kõik need maad linna territooriumil, sest Ida-Virumaa ei võtaks neid endale ka siis, kui peale makstaks. Inimesed on sinna suure hädaga peenrad teinud, mulla sinna nii-ütelda ämbriga kokku vedanud, ja nüüd hakatakse selle kuue sajandiku eest seal 180 rbl. kuus maksu võtma. Eriti Kohtla-Järve puhul see mitte kuidagi ei sobi. Nii et ma kardan küll, et see neljas punkt tuleb muuta. Või tuleb siis muuta viimast punkti, kus on kirjas, et kohalikud võimuorganid võivad tasu tõsta kuni 10 korda, seal vist tuleks sätestada, et saavad vähendada ka. Teist võimalust Kohtla-Järvel lihtsalt ei ole.

R. Nymann

Siin on tõesti kaks lahendust. Võib-olla nii vähendada kui suurendada kuni kümme korda – see on üks variant. Teine võimalus on minu arvates see, et praegu on ju kohalikel volikogudel täielik voli oma piire määrata. Kui piirkond näiteks leiab, et tal ei ole mingeid linnalisi funktsioone, et ta on ikkagi puhketsoon, siis linna piiri võib ju alati liigutada, see on maakonna enda küsimus.

Ei saa? No seda, ma usun, saame praegusel ajal küll teha. Vanasti võib-olla tõesti Moskva ei lubanud siit-sealt lõigata ja maabilanss oli püha, kuid praegu see on ilmselt täiesti võimalik.

Või siis võtta mingi eriklausel sisse, et kõik aianduskooperatiivid näiteks maksavad selle kolmanda järgi. See on täiesti võimalik siia seadusesse sisse panna. Ühel inimesel näiteks on õnnetul kombel Mähel koht ja teisel jälle näiteks Viimsis, Haabneemes. See Haabneeme oma maksab kolm kopikat, Mähe oma aga 30 kopikat. Tõesti pole nagu õiglane. Ja ka selle piiride nihutamise võib siin ära märkida, kui leitakse, et see on vaja seadusesse sisse viia. Üldse, üks variant on veel, et üksikisikute määr siin hoopis eraldi näidata. Aga seda peate teie otsustama, mis õige on.

Juhataja

Suur tänu! Enne kui me jätkame küsimustele vastamist, ma informeerin Ülemnõukogu sellest, et meie reglement esimese lugemise katkestamist ette ei näe. Kui jääb pooleli, siis jääb pooleli, aga meil on ka veel kaasettekanne ära kuulamata. See on ette valmistada Ivar Raigil. Nii et mõelgem, kas me ikka oma aega otstarbekalt jaotame, sest istungi lõpuni on jäänud 21 minutit. Ja seda me täna ei pikenda, sest kohe jätkub presiidiumi istung. Panen veel saadikutele südamele, et esitagem ikka küsimusi, läbirääkimised ei ole veel avatud. Valeri Kois.

V. Kois

Lugupeetud ettekandja, ma palun, vaadake § 2, lõik 2. Seal on kirjutatud: teised maakasutajad maksavad maamaksu maatüki üldpindala järgi, millest jäetakse välja turbaväljade ja põlevkivikarjääride all olevad maad. Tuleb välja, et kui karjäär asub näiteks Moskva või Kunda külje all, siis läheb sealt teatav summa kohalikku eelarvesse. Meil Ida-Virumaal aga, kus loodus on karjääride tõttu kõige rohkem kannatada saanud, jääb kohalik omavalitsus sellest tuluallikast ilma. Millega säärast vahetegemist seletada? Tänan!

R. Nymann

Siin on muidugi mängus teise poole aspekt. Me arutasime seda, kas tõesti ikka maksustada ka nende käes olev maa, kellele maa on mingil moel tootmisvahend. Turbaväljad on ka sama tähtsad nagu maa põllumeestele, põlevkivikarjäär täpselt samamoodi. Siin on nüüd tõesti silmas peetud tootja, mitte kohaliku omavalitsuse huvi. Muidugi probleem siin on, usun aga, et see lahendus on siiski pisut õiglasem, kui see, et me maksustaksime need alad selleks, et kohalik eelarve saaks sealt mingit raha. Tootjaid ähvardab kõrbemine juba selle tõttu, et kõik omahinnad tõusevad nii energia kui kõige muu kallinemise pärast. Kui see maks veel otsa panna, siis tekib niisugune ahel, mida lõhkuda on väga raske.

T. Kallas

Härra ettekandja, mul on hea meel, et mitmelt poolt on mu küsimus juba esitatud. Seetõttu ma ei tee pikalt, ühinen Novohatski, Grigorjevi, Priksi ja teie enda seisukohtadega ja püüan siis oma ettepaneku esitada küsimusse vormis. Kas ei oleks võimalik käsitleda kooperatiivide probleemi lihtsalt eri punktina või viia nad ühise nimetaja alla? Sellega oleks lahendus olemas, et vältida mitte ainult tekkivat sotsiaalset ebaõiglust, vaid lausa absurdi. Aitäh!

R. Nymann

Ma arvan, et see ettepanek väärib tähelepanu ja sellega tuleks edasises töös arvestada.

A. Paju

Lugupeetud juhataja, austatud ettekandja! Kahe käega toetan seisukohti, et kohalikule omavalitsusele peab siit tulema tugev rahaline toetus. Kuid mul on üks asi täiesti sassis. Kui me võtame § 2 loetelu ja jõuame kodanike isiklike abimajanditeni, siis me läheme edasi § 4 juurde ja seal on öeldud: kõik §-s 2 lõikes 1 loetlemata maakasutajad ja sealhulgas aiandus- ja suvilakooperatiivid. Kuidas saab niiviisi noateral balansseerida – millal üks võib muutuda üheks ja teine äkki teiseks? Kas ei peaks siiski konkreetselt need kaks mõistet lahti mõtestama? Minul on puhtsühholoogiliselt natuke raskesti vastuvõetav see klassidesse jaotamine, kui ma loen, et näiteks Elva, Kiviõli, Otepää, Aegviidu ja Narva-Jõesuu on kõik kolmandas klassis, Sillamäe linn aga esimeses klassis. Puhtsühholoogiliselt ma ei võta seda vastu. Sellest tulenevalt need kaks mõistet §-s 2 lõige 1 – kodanike isiklik abimajand ja aiandus-suvilakooperatiiv – vajaksid täpsustamist.

R. Nymann

Kodaniku isiklik abimajand ei ole talu, sest talu kohta kehtib taluseadus. Kodanike isiklike abimajandite kohta praegu veel mingit seadust pole. Need on nii, nagu nad on, enamasti majandi maade peal. Majand on nendele kasutamiseks maad eraldanud ja variante on igasuguseid, maad on vähem või rohkem jne. Aga abimajapidamisedki on põllumajandussaaduste tootjad, seejuures jääb neil toodangut enamasti ka müügiks. Need maatükid ei ole püsivad. Kord antakse need siit, kord sealt, kõik oleneb üldisest maa haldajast. On tegu siis kolhoosi või sovhoosi või mõne ametimaaga. Aianduskooperatiivid ja suvilakooperatiivid on jälle erimõisted. Nende eesmärk ei ole kaubatoodangu tootmine. Selles ongi sisuline vahe ja sellest ka erinevad maksud. Ühtedel on eesmärk ikka

põllumajandussaaduste tootmine, teistel puhketingimuste loomine oma perele ja selle hobi juures siis ka oma pere jaoks aedvilja kasvatamine.

S. Sovetnikov

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Olen küll maal sündinud ja kasvanud, aga palun selgitust 3. paragrahvi kohta. Seal ju öeldakse, et üks hektar maad maksustatakse 5 rublaga, täiendavad diferentseeritud keskmised maksumäärad haritava maa eest kehtestatakse maakonniti koostatud tabeli põhjal. Ilmselt tuleks kirjutada: harimiskõlbliku maa eest, mida ei harita. Muidu võtab talupoeg küll maad, kuid jätab selle sööti, sest vahel pole tal kasulik maad harida. Ühel juhul nõuab maa tohutut tööd – isegi Järvemaal on erinevaid muldasid –, teisel juhul jälle kasvab hea saak vähese vaevaga, kuid maks on kõigil ühesugune. Tänan!

R. Nymann

Jah, võib-olla on ses küsimuses tõesti mõte sees. Aga asi on selles, et meil ei olnud võimalik võtta põhimõtteks, et maa muutub haritavaks maaks siis, kui seda harima hakatakse. Maad harida on võimalik ka täiesti kaljupinnasel, näiteks Malta saarel või mujal niisugustes kohtades, kus põllud paiknevad terrassidel ja kogu põllumajandus toimub praktiliselt kunstlikult loodud pinnasele. Sealgi kasvatatakse saaki. Aga meil on võimalik haritavat maad eraldada maabilansi järgi, nii et see ei sõltu mitte harijast. Näiteks meie kõikide aianduskooperatiivide maa võiks oma omaduste poolest ka haritav maa olla, aga ta ei kuulu sinna hulka, sest ta on kunstlikult meie kätega loodud. Kui majandid harivad mingi soo või nõmmepealse üles, siis ta saab haritava maa väärtuse ja võetakse vastavasse bilanssi sisse. Nii et siin ma praegu erilist probleemi ei näe. Ilmselt pole vaja eraldi arvele võtta veel ühte osa maast – seda, mida on võimalik haritavaks muuta, et see siis ära anda.

M. Titma

Ma tegin väikese arvestuse. Tähendab, 200–300 rubla tuleb maamaksu maksta ka küllalt paljudel pensionäridel, kes elavad Lillekülas, Nõmmel, Pärnus ja teistes linnades. Seda juhul, kui see I klassi maks tuleb 30 kopikat, sest nende aed, krunt, kus see vana puumaja peal on – kõik läheb selle maksu alla.

R. Nymann

Pensionärid on maksust vabastatud. Kui maja kuulub pensionäridele, siis on ta maksust vabastatud, see on öeldud vist §-s 15.

M. Titma

Teised siis hakkavad linnas niisugust maksu maksma?

R. Nymann

Jaa, jaa. Praegu on tõesti nii sees. Nagu ma aga alguses oma sõnavõttus ütlesin, võiks seda võib-olla ka diferentseerida. Ka põllumajanduskomisjonis tehti ettepanekuid, et eraisikutele võib kehtestada teise maksumäära, eriti suuremates linnades. See on teie otsustada. Põhimõtteliselt on too küsimus õige. Õnneks pensionärid on siit väljas, aga see maks käib ju üle jõu ka mõnede teistele inimestele, kes pannakse ootamatult lihtsalt fakti ette. Inimestel pole ka võimalik maja ära anda, kuhu ta siis ikka elama läheb. Nii et see on väga tõsine küsimus.

A. Gussev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Tahan veel kord juhtida teie tähelepanu küsimusele, millest rääkis Sovetnikov, sest ma pole kindel, kas vastus ikka oli õige.

Tõepoolest, § 3 ei erguta inimest, kes on maad saanud, seda parandama ja harima. Odavam on rajada sinna näiteks kämping (ehk ka kämpinguid läheb vaja) ning saada dividende, samal ajal kui haritava maa eest nõutakse täiendavat maksu.

Paragrahv 3 tuleb veel kord hoolikalt läbi vaadata. Muidu ähvardab see meid Hruštšovi variandiga – erapõllunduse hukuga.

Ka § 4 vajab tähelepanelikku läbivaatamist. Ärgu kohalikud volikogud solvugu, aga praegu püütakse igal pool mutreid viimseni kinni keerata. Seepärast võib tõesti juhtuda nii, nagu rääkis Titma: kannatada saavad aianduskruntide valdajad ja aianduskooperatiivide liikmed, kellel tuleb tasuda 300 rubla maamaksu aastas. Vaevalt aitab see kaasa meie individuaal- ja kooperatiivaianduse arengule. Sellepärast peakski § 3 ja 4 uuesti väga põhjalikult läbi vaatama.

R. Nymann

Teatud oht võib selles peituda, aga ma usun, et seda nii väga karta vaja ei ole. Selle 5 rubla kehtestamisel võtab kontrolli teostamisest osa ka Maa-amet. Ja tavaliselt on nii, et kui maa võetakse eksploatatsiooni mingiks muuks otstarbeks, siis võtavad vastavad spetsialistid ta aktiga vastu ja maa kantakse üle haritava maa registrisse. Too maks on lihtsalt sellepärast mõeldud, et seni ei makstud sellise maa eest mitte midagi. Midagi me nüüd panime. Kahtlemata võib põllumajanduses seda muud maad kasutada näiteks loodusliku karjamaana,

loodusliku heinamaana, ja seejuures ilma et tema maks suureneks. Haritav maa koosneb põllust, kultuurrohumaadest ja aedadest. Nii et väga hea, kui ka ülejäänut hakatakse kasutama. Siis ehk meie metsad muutuvad ka jälle sellisteks, nagu nad kunagi on olnud. Ja me ei näe siin erilist ohtu, et keegi kannataks selle all, kui mõni seda 5-rublast maad hoolega harib. Ma näen selles ainult perspektiivi, et meie Eestimaa muutub ilusamaks, meil tekivad ehk jälle puisniidud. See oleks hea põllumajandustootmise seisukohast ja seda tervitaks ka looduskaitse ja meie kõik.

A. Gussev

Te ei saanud minust aru. Inimene kaotab huvi maad harida, sest haritud maa eest hakkab ta tasuma suuremat maksu kui söötis maa eest. Me võtame talt selle huvi, soovi loodust vääristada. Keegi ei hakka ju iseenda kahjuks vaeva nägema.

R. Nymann

Jaa, jaa. No mida halba see teeb, 5 rubla maksavad kõik ju niikuinii, kui jutt on sellest küljest. Aga kui on jutt §-st 4, siis muidugi, need on kaks ise asja – üks on põllumajandussaaduste tootja, nagu ma ütlesin, teine on maakasutaja. Neid paragrahve ja nende mõju ei saagi koos arutada. Võib-olla ma ei saanud ka teie mõttest päris õigesti aru.

Juhataja

Suur tänu! Meil on jäänud istungi lõpuni 6 minutit. Uno Ugandi.

U. Ugandi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Paragrahvi 5 järgi on kohalikel omavalitsustel õigus suurendada maksumäärasid 10 korda, lähtudes maatüki asukohast ja muudest kriteeriumidest. Kas ei peaks seaduses olema fikseeritud omavalitsuse õigus samade kriteeriumide põhjal ka maksumäärasid vähendada? Priidu Priks ja Mikk Titma põhjendused oleksid siin küllalt heaks näiteks. Tänan!

R. Nymann

Tänan! Mõte väärrib tähelepanu, võib-olla on see tõesti õige. Miks peab siis ainult suurendama. Kui on üks võimalus, peab olema ka teine. Võib-olla oleks siis õige, et piirmäär siiski jääks, muidu võidakse mõnda ebasoovitavat isikut liiga diskrimineerida. Võimalus maksu vähendada tuleks aga tõesti anda.

K. Raud

Lugupeetud hr. Nymann, ma ei saa siit maamaksuseadusest kuidagi välja loetud, et seda maksu ei peaks maksma mõningad riiklikud maakasutajad, näiteks looduskaitsealad, rahvuspargid jne. Kas te peate seda õigeks, et ka nemad peavad maamaksu maksma?

Teiseks. Paragrahv 15 sätestab, et maamaksu maksmisest vabastatakse pensionärid. Aga meil on olemas ka teatud töötajaskategooriad, kellele on ette nähtud ametimaa, näiteks metsavahtidele. Kuidas puutub neisse too maksuseadus? Aitäh!

R. Nymann

Ametimaa on täiesti selgelt ikka põllumajandussaaduste kasvatamiseks ettenähtud maa ja siin ei teki mingit kahtlust, ta tuleb selle skaala järgi. Ta kuulub siia I kategooriasse, ükskõik, kuidas siis võtta, on ta isiklik abimajapidamine või mingi muu, ta on niisugune vahepealne aste. Kuut hektarit maad ei kasutata mingiks hobiks, see annab mingeid saadusi ja siin ei teki üldse mingit küsimust.

Looduskaitsealad. Me ei tea, kas seda raha on mõtet tõsta ühest taskust teise. Looduskaitsealade piirid on ju paika pandud vabariigi kõige kõrgemate võimuorganite otsusega ja nüüd neid maksustada ... Niikuinii on nad riigieelarve ülalpidamisel. See maksustamine vist midagi erilist ei anna, ajame riigieelarve summa lihtsalt suuremaks. Mõttetut tühikäiku pole minu arvates tõesti mõtet ette võtta.

J. Kork

Austatud ettekandja! Mul on küsimus § 3 kohta. Te väidate, et need diferentsiaal maksud on välja töötatud absoluutselt objektiivsete näitajate alusel. Aga öelge, palun, kas Valgamaa tingimused on objektiivselt täpselt kaks korda paremad kui Võrumaal?

R. Nymann

Jah, vaat see on küsimus, mille üle me jääme igavesti vaidlema. Ma ütlesin juba alguses, et kui see maksuskaala oleks kirjutatud minu oma käega, siis kahtlemata näeks see hoopis teisiti välja. Inimene ei ole suuteline objektiivset pilti andma. Ma olen Võru majandites käinud. Seal on tõesti tuhanded põllud alla 1 hektari. Kahtlemata ka Valgas on raskeid kohti, aga ... No ma ei hakka siin võrdlema. Teie teate Lõuna-Eesti olukorda ilmselt paremini kui mina, kuigi ka mina midagi tean. Ja ma kordan veel, et see skaala on tehtud tõesti kiretult ja valitsusnõunik hr. Aaskivi, kes ka praegu rõdul on, võib seda kinnitada. Kõigil meil on omad tahtmised, nii ta on. Ausalt öeldes, mulle ka tundus, kui ma peale vaatasin, nagu oleks Valgale ülekoht

tehtud. Aga niipea kui me selles süsteemis ühe liigutuse teeme, plaani oma käega teiseks muudame, laguneb kogu süsteem, enam see ei kõlba. Ja asja peab muidugi teatud määral leevendama ka see kompensatsiooni raha, mis tagasi tuleb.

Juhataja

Vahepeal toodi mulle üks märkus. Omavalitsused on ilmselt otsustanud, kuidas üksikisikud maksavad maamaksu. Vahepeal on maavanemad siiski seda küsimust arutanud. Paistab niiviisi, et see on üldine küsimus ja puudutab kõiki. Ilmselt tuleb seda maksu üksikisiku osas veel arutada.

E. Tupp

Härra juhataja, härra ettekandja! Minu küsimus seostub eelmisega. Asi on selles, et põllumajandusmaa boniteedi määramine võeti ette sellel ilusal ajal, kui armastati natukene arvudega üle pakkuda. Seepärast ma usun, et too põllumajandusmaa hindamise andmestik on praegu veel ebaadekvaatne ega kajasta tegelikku olukorda. Mul on niisugune küsimus. Kas on ka võimalik, et neid boniteedimääru veel muudetakse? Tänan!

R. Nymann

Maa boniteet aja jooksul tõesti muutub. Näiteks Liidu mustmullavööndis on juba peaaegu meeter maad mullakihti erosiooni tõttu pealt kadunud. Selletõttu hinnataksegi maa väärtust iga 15 aasta järel, see töö käib pidevalt. Aga ma juhin tähelepanu, et meie süsteemis ei ole arvestatud üksi boniteeti, vaid muudki. Parim näide, mis ma tuua võin, on Saaremaa Mustjala kolhoosi kohta. Seal on üks väikene põld, kus suured traktorid ei saa ümber pöörata, K-700 agregaadiga ei keera kuidagi ringi. Ja ta on ka kive täis. Aga hindepunkte on 60, sest aluseks on võetud tema bioloogiline väärtus – tal on seal pae peal ilus huumusrikas muld. Ja ongi kogu lugu. Aga selles süsteemis on vastupidi, siin on see põld täiesti nullis, kuna arvutis on maatüki väärtus igast seisukohast. Mitte ainult boniteet, aga ka põllu kivisus, tema kallakus, tema suurus – need on kõik niisugused omadused, mis otsustavad tema viljakuse. Boniteet üksi ei määra midagi.

Juhataja

Suur tänu, hr. Nymann! Kell on kukkunud. Esimene lugemine jätkub homme kell 16. Küsimuste esitajad on ennast registreerinud. Homme esitavad oma küsimused Ivar Raig, Aldo Tamm ja Helgi Viireleid. Ning siis tuleb Ivar Raigi kaasettekanne.

Homme kell 16 istung jätkub, kuna ta jäi pooleli. Üks hetk, lugupeetud Ülemnõukogu, mul on mõned tähtsad teadaanded.

Homme on meil kavatsus arutada peale maamaksu veel rendimaksu. Majanduskomisjoniga oli meil kokku lepitud, et hr. Varul tuleb kohale. Kas on niimoodi? Samuti tahame homme ära kuulata informatsiooni läbirääkimistest Leningradiga, nii et ka justiitsminister peaks käepärast olema. Marju Lauristinil on veel midagi öelda.

M. Lauristin

Lugupeetud saadikud, Tiit Käbinilt on saabunud niisugune palve: Ülemnõukogu komisjonide koosseisu muutmiseks on esitanud oma ettepanekud Virumaa fraktsioon, sotsiaaldemokraadid, rohelised, liberaaldemokraadid ja kristlikud demokraadid. Esitamata on need jätnud rahva-keskfraktsioon, võrdsete õiguste grupp, kommunistlik fraktsioon. Maarahvas on esitanud, Maa-keskerakond on esitamata ja sõltumatud demokraadid on esitamata. Ka neil saadikuil, kes ei kuulu ühtegi rühma, palutakse Tiit Käbiniga ühendust võtta, ütelda oma seisukoht.

Juhataja

Presiidiumi istung algab kell 12.20 Kadriorus.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

17. ISTUNGJÄRK

KOLMAS ISTUNG

26. september 1990

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, asugem töökohtadele. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 70 saadikut. Puudub 35.

Ma palun hilinejatel täiendavalt registreerida tehnilise teenistuse juures. Meil on pooleli maamaksuseaduse eelnõu esimene lugemine, vahepeal aga soovib sõna Enn Leisson.

E. Leisson

Lugupeetud härra eesistuja, kallid kolleegid! Ma olen sunnitud seda praegu paluma, sest midagi muud ei jäänud üle, kui hr. Nugis mulle siis, kui oli asja arutamine, keeldus sõna andmast. Eile õhtul ja täna hommikul käisin ma kohtumas valijatega, kui neid nii võib nimetada, või meie kaasmaalastega. Mulle esitatakse küsimusi, millele oleks tarvis operatiivset vastust. Sellepärast pean ma valitsuse infotunni niisugust läbiviimise korda, nagu ta meil eksisteerib, äärmiselt ebapraktiliseks. Mina ei oska vastata niisugustele küsimustele, miks meie Eesti Vabariigi kodanikud saame praegu vähem võid kui Punaarmee sõdur või alaealine vang. Ma ei oska vastata küsimusele, kuidas oli võimalik kaubandusest ära kaotada kogu munatoodang, mille realiseerimisega varem esines tohutuid raskusi, kuhu need on jäänud. Ma oleksin valitsuse infotunnis tahtnud sellele küsimusele vastust saada, sest tõenäoliselt tuleb mul enne järgmist valitsuse infotundi kohtuda arvukalt valijatega. Ma ei saa tänaval mööda minna meie kaaslinlastest, kes neid küsimusi esitavad, ja ma ei oska neile kompetentset vastust anda. Seepärast ma palun Ülemnõukogu juhatajal ja juhatusel mõelda selle küsimuse üle. Kas siiski ei oleks otstarbekas valitsuse tunnis saada nii-öelda ekspressküsimustele valitsuse juhilt või tema poolt volitatud isikutelt, vabariigi ministritelt, kelle me oleme määranud ja kelle valitsemisalasse ühed ja teised küsimused andnud, operatiivseid vastuseid operatiivselt kerkinud probleemidele. Ma tänan!

Juhataja

Suur tänu! Me küll praegu natukene rikume mängureegleid, kuid pühendame sellele veel võib-olla kuuskümmend sekundit. Asjaolud on sellised, et niisugune on praegu valitsuse infotunni kinnitatud reglement. Kuid see sugugi ei tähenda, et see reglement oleks lõplik ja seda muuta ei tohiks. Ülemnõukogu võib teha vastavad ettepanekud, kooskõlastame need valitsusega ja me muudame reglementi. Selle reglemendi koostamisel peeti silmas seda, et valitsuse infotund ei läheks lihtsalt ülemäära paisutatud diskussiooniks. Praegu mul on niisugune soovitus: vormistame kohaliku järelepärimise sellel teemal, ja järelepärijal on õigus esitada kehtiva reglemendi järgi veel lisaküsimusi. Esiteks, Ülemnõukogu tehku ettepanekuid valitsuse infotunni läbiviimise reglemendi muutmise kohta ja konkreetsel juhul esitagem järelepärimine.

Eesti Vabariigi maamaksuseaduse eelnõu esimese lugemise jätkamine

Juhataja

Ja nüüd jätkame päevakorraga. Palume kõnetooli hr. Nymanni. Meil on kolm küsimuse esitajat registreeritud eelmisest korrast. Esimene küsimuse esitaja on Ivar Raig.

I. Raig

Austatud põllumajandusministri asetäitja! Mind huvitab, kes on need teised maakasutajad, mis on fikseeritud §-s 4, ning miks ei ole seal eraldi välja toodud näiteks metsamaad, looduskaitsealasid ja kas nendel maakasutajatel kehtivad samad tariifid, nagu §-s 4 on näidatud.

R. Nymann

Lugupeetud saadikud, ma oma arvates vastasin umbes analoogilisele küsimusele. See oleks võinud olla siin §-s 2: teised maamaksujad maatüki üldpinna järgi, millest jäetakse välja registreeritud maanteed ja riigi raudteed, lennuväljad, turbaväljad, põlevkivikarjäärid. Nad oleksid kuulunud sel juhul siia. Selle üle oli meil juttu, nagu ma eelmine kord ütlesingi, need on riigi ülalpidamisel ja kas riigil on mõtet enda halduses olevatele territooriumidele maksu kehtestada samast riigieelarvest, kuhu laekub ka maks. Pidasime seda lihtsalt niisuguseks tühikäibeks ja ei pidanud vajalikuks seda siia sisse võtta, kuna need ei ole tootmisega seotud.

Juhataja

Suur tänu! Järgmine küsimuse esitaja on Aldo Tamm.

A. Tamm

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud hr. Nymann! Mul on siin kolm väikest küsimust. Esimene põhineb § 9-1, kus on öeldud, et juriidilised isikud ja talud maksustatakse maamaksuga alates maatüki eraldamisele järgneva aasta 1. jaanuarist. Mida siin on silmas peetud? Maatüki eraldamine, näiteks. Tegelikult eraldatakse maa talule omavalitsuse või siis maakonnavalitsuse otsusega, millele järgneb maatüki loodusesse märkimine. See vahe võib olla umbes pool aastat ja rohkemgi. Peale loodusesse kandmist on siis tegemist n.-õ. täisõigusliku maakasutajaga. Millist tärnimit siin on silmas peetud? Ja teine moment. Ega seaduseelnõu koostaja ei ole unustanud, et talu on taluseaduse järgi esimesel viiel taastamis-

rajamisaastal maksust vabastatud? Ega te ei taha siin sellest mööda minna? Ja veel üks küsimus. Me täna ja homme arutame siin mitmesuguseid maksueelnõusid. Kas nende maksude kasutamise korrastamiseks ei oleks õige luua maamaksuga üheaegselt ka maakapitalifond, mis annaks kindluse, kuidas seda maksu kasutatakse, eriti diferentsiaalmaakasu osas, et seda maksu siis tõesti kasutatakse maaparanduse, maakorralduse, teede, sildade, sideliini, elektri ja teiste maaelu arendamiseks vajalike suurte ehituste tarbeks? Aitäh!

R. Nymann

Jah, küsimusel oli mitu aspekti. Muidugi, ega enne, kui on looduses märgid maha pandud, enne mingit maksmist ei toimu, see on päris selge.

Teiseks. Talude osas me midagi ei puutu, kuna talude maksustamise määrab praegu ära taluseadus, sellest ei ole praegu juttu, sellepärast jäid nad ka välja. Alguses ühes variandis oli meil, et talud ei maksa esimesel viiel aastal, kuid see oli juba taluseaduses fikseeritud ja ei olnud enam mõtet siin fikseerida.

Kolmas küsimus oli, kuhu läheb see raha. Eile rääkisin sellest, et seda raha on täpselt nii palju, et see läheb erinevatest tootmistingimustest tingitud hindade ja omahinna kallinemise kompensatsiooniks praktiliselt ära. Aga selleks, millele te viitasite oma küsimuse teises pooles, lähevad need kompensatsioonisummad, mis saadakse maa eraldamiseks, igasugusteks muudeks vajadusteks, seni kasutati neid summasid selleks. Siis maakapitalifondist. Ma ei tea, me oleme praegu nii vaesed, et selle arvel maakapitalifondi veel moodustada ilmselt ei saa. Need summad on liiga väikesed selleks. Riigieelarve on ka praegu suhteliselt vaene ja ma arvan, et nüüd korralikult makstakse neid kompensatsioonisummasid maa eraldamise eest, juba siis peaks sellest esialgu piisama. Me pole võimelised rohkem kasutama selleks otstarbeks. Nii või naa, neid põhitöid, mida tehakse suures ulatuses, finantseeritakse riigieelarvest.

H. Viirelaid

Lugupeetud juhataja ja ettekandja! Mul on küsimus § 6 kohta. Kuidas on sattunud Kohtla-Järve linn esimesse klassi? Arvestades ökoloogilisi ja sotsiaalseid tingimusi Kohtla-Järve linnas, on see äärmiselt ebaõiglane eramajaomanike, s.o. põlisomanike suhtes. Meil on vaja teha kõik selleks, et need vähesed põliselanikud, kes on Kohtla-Järvele elama jäänud, sealt ei lahkuks. Ja on ettepanek teha vahet isikliku ja ettevõtete maa maksustamise vahel. Aitäh!

R. Nymann

Selline ettepanek tehti minu arvates ka eile ja see tuleb meil siin tõsiselt läbi vaadata koos Maksuameti peadirektoriga. Ja mis puutub sellesse, et Kohtla-Järve on sattunud selliste linnade hulka, siis ta lihtsalt on võetud kui vabariikliku alluvusega linn ja seepärast on ta siin. Kui me suudame lahendada selle maksude erineva skaala üksikisiku ja ettevõtete vahel, laheneb ka see probleem, kui me just ei taha rakendada siin eriklauslit selles osas, et Kohtla-Järvele tuleks teha erandi. Ma ei julge ka praegu vastu vaielda. Teie väited on küllalt kaalukad.

Juhataja

Suur tänu! Teet Kallas.

T. Kallas

Härra põllumajandusministri asetäitja! Eile oli meil mitmel puhul kõneaineks aianduskooperatiivid ja pärast pöörati koguni kahel juhul mu tähelepanu sellele, et võib-olla on tegemist ka asjatu hirmuga, ja seda on võimalik ka tekstist kuskilt välja lugeda, aga ma näeksin meelsasti, et kuskil oleks nimetatud diferentseeritud lähenemine aedlinnadele kui spetsiifilisele nähtusele. Nad on ju väga erinevad ja mõni on mändide all ja ei ole seal mingit põllumajanduslikku maad, aga Titma väike rehkendus näitas, et mõnele perekonnale käiks oma senise elu kinnimaksmine üle jõu.

R. Nymann

Mõte väärrib igal juhul arvestamist. Tõesti, aedlinnad on väga paljudes kohtades. Näiteks Muuga aedlinnas on väga palju mitmesuguse sissetulekuga inimesi. Kui praegu selle skaala järgi maksta, siis tõesti see läheb raskeks. Kui on täistööjõulised inimesed ja eriti suurt palka ei saa, siis see on kahtlemata õige.

Me peame selle koos rahandusministeeriumi ja Maksuametiga läbi vaatama, ja ma arvan, et kui me tuleme teisele lugemisele, siis me arvestame neid ettepanekuid, mis siin tehti nii palju, kui see võimalik ja vastuvõetav on.

Juhataja

Suur tänu! Uno Anton.

U. Anton

Lugupeetud ettekandja! Teiste maksude arutamisel viitasid ettekandjad meie küsimustele vastates väga tihti analoogilistele maksudele arenenud riikides, eelkõige Skandinaaviamaades. Kas teil on võimalik kommenteerida lühidalt § 4 toodud tariife linna ja maa osas, võrreldes meie lähinaabritega, eelkõige kas või Helsingiga näiteks?

R. Nymann

Kahjuks ma jään vastuse võlgu, kuid ma tean, et linnades olev maa on märksa kallim, kui meie tariifid praegu ette näevad, linnamaade osas eriti. Võtame Helsingi kesklinna. Tegelikult kujunevad seal muidugi enamasti hinnad vabalt, sest maa on teatavasti eraomanduses. Kui keegi Helsingi kesklinnas maa ära müüb, siis see on selle ettevõtte oma ja tegemist on ilmselt ainult ostuhinnaga. Need on väga rängad, võrreldes meie hindadega. Aga täpsed andmed mul puuduvad.

Juhataja

Suur tänu! Priidu Priks.

P. Priks

Lugupeetud ettekandja! Kas sõjavägi hakkab maksma?

R. Nymann

Jaa. Vaat sellele ma jään nüüd vastuse võlgu, aga ma näen, et siin on ka Maksuameti peadirektor hr. Aron. Võib-olla ta vastab sellele, aga ma isiklikult ei oska sellele tõesti vastata. See ei ole mitte ainult majanduslik, vaid rohkem poliitiline probleem.

Juhataja

See ei ole suur reglemendi rikkumine, kui peale hr. Nymanni tuleb kõnetooli hr. Aron ja vastab sellele küsimusele. Koit Raud.

K. Raud

Lugupeetud hr. Nymann! Ma tahan teid tänada väga sisukate ja põhjalike vastuste eest, ja mul on teile paar küsimust ka. Kas see maamaksuseaduse eelnõu on kokku pandud valdavalt põllumajandusministeeriumi spetsialistide poolt või oli kaasatud veel kedagi? Teiseks, kas te olete juba kursis, mida arvab sellest seaduseelnõust Maa-amet? Ja kolmandaks, kuigi me

oleme juba neljandat korda sunnitud pöörduma sama teema poole, on minu jaoks nimelt jäänud asi ikkagi veel segaseks. Palun selgitage mulle. Kui meil on tegemist looduskaitsealaga, kus suvaline maakasutus ja tootmine on väga piiratud, on seatud mitmesugustest tingimustest sõltuvusse, siis kuidas ja mille järgi, näiteks, maksab maamaksu sealne maakasutaja. Kust tuleb niisugune diferentseeritud lähenemine asjale? Ja viimaks, missuguseid materjale aluseks võttes või millest lähtudes olete te välja töötanud ja ritta pannud mitmed rahanumbrid, mis määravad maamaksu määrad? Aitäh!

R. Nymann

Koostamisest võtsid osa ja ühe algvariandi, tähendab, põhikondikava, tema ülesehituse tegid rahandusministeerium ja Maksuamet. Mis puutub maksude laekumisse, vormistamise korda ja tähtaegadesse, siis nemad grupeerisid ära ka need alad, need grupid, kus linnad ja maakonnad on jaotatud grupiks, see on nende tehtud. Põllumajandusministeeriumi põhitöö oli välja töötada diferentseeritud maksumäärad siin §-s 3. See oli põhiliselt meie töö. Paragrahv 3 on põhiline, kuna see puudutab põllumajandussaaduste tootjaid. Ülejäänud osas põllumajandusministeerium erilisi pretensioone sellele projektile ei esitanud ja see valmis n.-ö. koostöös. Projekti arutelust võtsid kollektiivselt osa ka Maksuamet ja maakonnad. Ma eile märkisin, et maakondadega oli meil nõupidamine, arutasime läbi. Kohal oli 13 maakonda 15-st, 12 neist olid selle maksuskaalaga nõus. Harju maakond lubas esitada eriarvamuse, ma seda näinud ei ole. Leppisime tookord kokku, et kompensatsiooni osa, mis sellele järgneb, seda vaatame täiendavalt. Kuna see praegu ei ole siin selle seaduse osana, siis sellega tegeleme põhjalikumalt. Meil oli ka üks variant, lubasime selle veel kord läbi vaadata, seetõttu teile seda täna ei esitanud.

Ja looduskaitsealadel, kus tavaliselt on väga madala viljakusega maad, seal on tingimused tootmiseks raskendatud ja kuna ma ütlesin, et kõik põllutükid on võetud mitte ainult mingisuguse suurema maa-ala järgi, keskmise järgi, vaid iga konkreetse põllutüki järgi, siis kui selle looduskaitseala tootmistingimused on millegipärast raskemad ja sealt sellist saaki ei ole võimalik saada, siis kahtlemata see maks looduskaitsealalt kujuneb ka märksa väiksemaks kui näiteks selle piirkonna keskmine. See on, näiteks, Lahemaal see mereäärne ala, mis on väheviljakas, seal on maks väga väike. Kuigi siit vaadates on Lääne-Virumaa üks suuremaid maksjaid.

Juhataja

Suur tänu!

P. Jermoškin

Lugupeetud põllumajandusministri asetäitja! Mul on küsimus § 3 kohta. Öelge, palun, kas töögrupis arutati maksu määramisel maa kompleksse boniteerimise küsimust? Asi on selles, et kas te olete veendunud, et täiendavad diferentseeritud keskmised maksumäärad haritava maa eest hakkavad stimuleerima maakasutajaid, suurendama haritava maa pinda? Ja kas teile ei näi, et ei ole vaja jagada maad haritavaks ja mitteharitavaks, vaid lihtsalt teha kompleksne boniteerimine ning määrata maks olenevalt maa väärtusest, tema viljakusest? Nähtavasti see stimuleeriks kuidagi maaharimist.

R. Nymann

Analoogiline küsimus esitati eile ka. Tõesti võib ka esimesel pilgul nii mõelda. Aga nagu ma juba ütlesin, on kaks eesmärki. Kõigepealt see 5-rublane maks on territooriumimaks, mida me esialgselt ei planeerinudki, siin oli vastuväiteid. Kuid see oli ühtlasi, nagu ma ütlesin, küllalt suur ja küllalt väike: ühe jaoks suur ja teise jaoks väike. Suurel majandil on suur pind, siis on maks juba suur. Väikesele see ei ole mingi märkimisväärne raha, arvestades praegust kurssi. Ja nagu ma ütlesin eile, ei takista see kasutamast põllumajanduslikul otstarbel seda 5-rublast maad, ka metsa ja võsa, et see annaks mingit saaki. See maks on ikka suhteliselt väike, et teise klassi üle viies teda, kui ta just tõesti üles küntakse ja Maa-amet teeb siin maakatastri järgi muudatused, siis kahtlemata tuleb hakata selle järgi maksma. Aga reeglina tehakse praegu kõik suuremad maaparandusobjektid riigi kulul. Need on projektid. Ja nii nagu see valmis saab, võetakse kohe teise klassi. Nii et sellist kartust ma ei näe, eriti selles küsimuses, et väga hullu oleks. Suurtel majanditel on see niivõrd väike ja väike osa ja väiksed maad osutavad, me ei tohi nii palju ka karta, peab kedagi usaldama ka. Ma arvan, et nii tähtsas seaduses nii täpset reglementeerimist ei ole vaja.

Juhataja

Suur tänu! Valeri Kois.

V. Kois

Lugupeetud hr. Nymann! Vastusest Koit Raua küsimusele võib järeldada, et Maa-amet ei võtnud osa projekti väljatöötamisest ja seadusest on seda ka näha. Sellepärast, et seaduseelnõu näeb tegelikult ette ainult kaht liiki maad – põllumajandusmaad ja muud maad. Kas selle projekti väljatöötamisest võtsid osa Tallinna, Kohtla-Järve, Sillamäe jt. juhid?

R. Nymann

Vastan kõigepealt – jaa. Linnad ei osalenud selles tegevuses. Seda ütlen kohe. Vähemalt meie nõupidamistel tõesti linnasid ei olnud kohal. "Põllumajandusprojekt" muidugi osales selles töös. Iseasi, kas sai kõiki tema ettepanekuid arvestada. "Põllumajandusprojekt" nägi muidugi mõningaid raskusi oma töös, kuidas seda maksusüsteemi rakendada. Aga meie ei tohtinud nagu lähtuda ühe ametkonna huvidest nende küsimuste lahendamisel.

Ja küsimuse üks osa oli ka, et maa on jagatud liiga primitiivselt kahte klassi. Tegelikult on neid klasse siin rohkem. See § 4, kus on see ülejäänud maakasutajate oma, seal on õige mitu klassi veel juures. Nii et ma arvan, et meil on üsna parasjagu Maksuametil neid kategooriaid ja kui seda hakatakse veel diferentseerima, suurendama või vähendama, nagu ettepanekud olid, jätkub isegi tööd küllaga. Maks ei tohi liiga keerukaks muutuda, muidu selle sissenõudmine ja kontrollimine on väga raske. Ma ütlesin juba eile ja kordan täna, et seda maksuseadust tuleb täiustada. Te näete isegi, ühtki seadust pole suudetud vastu võtta päris nii, nagu oleks soovitud. Aga lihtsalt aega ei ole. Ja see on meie esimene katse ja kahtlemata me töötame sellega veel edasi, nagu kõigi teiste seadustegagi. Ja me õpime veel ka kõigi ettepanekutest, püüame arvestada kõiki teie ettepanekuid.

L. Hänni

Lugupeetud ettekandja! Ma paluksin veel kord selgitust § 1 formuleeringu "kehtestatud korras kasutamiseks antud maatükkide" kohta. Eestimaal on küllaltki palju individuaalloomapidajaid, kellele eraldatakse karjamaad ja heinamaad kolhoosi või sovhoosi maadest. Kas see seadus maksustab sellise maa kasutamise?

R. Nymann

Jah maksustab. Oleneb sellest, kas see nüüd tõesti on haritav maa, siis makstakse täpselt selle eest, millist maad ta parajasti kasutab. Selle peale on mõeldud. Esimeses redaktsioonis meil on maavaldaja ja siis tekkis probleem, et maa kasutaja ja valdaja on kaks ise asja. Näiteks kolhoos või sovhoos on maavaldaja, aga individuaal-lehmapidaja kasutab seda oma lehmale heina tegemiseks või kartuli kasvatamiseks. Ja kuna praegu maksavad kõik põllumajandusmaksu, siis kui me selle ära jätaksime, siis võib-olla see maks jääb riigieelarvesse üldse tulemata, sest kolhoosi või sovhoosi maa selline kasutamine ei anna mingit maksu. Miks ta peaks olema siis paremas olukorras kui mõni teine, kes on seal edaspidi ka talupidaja, kui ta oma maksud maksab viie aasta pärast, või kõrval aianduskooperatiiv või metsavaht? Nii et selleks, et kõik maksaksid ühtmoodi, selleks

kinnitatigi just kasutamiseks antud maa, siis see tähendab konkreetsed isikud, kes seda maad kasutavad.

Juhataja

Suur tänu! Aavo Mölder.

A. Mölder

Lugupeetud ettekandja! Majandite metsadel on ka 5-rublane maks peal. Eile oli juttu riigimetsade mittemaksustamisest. Kas te peate loomulikuks ka selle 5 rubla mittemaksmist?

R. Nymann

Ma arvan küll, et kui ta metsa ei hinda 5 rubla vääriliseks, siis ta võib selle lihtsalt ära anda. See on ka, nagu ma juba eile ütlesin, et anda siis maa muuks kasutuseks, näiteks niisugune, kus pole õiget metsa ega pole ka põllumajandust arendatud, siis tuleb maa ära anda. Kas siis anda tõesti maa metsa alla ja metsastada ta nii korralikult, nagu on ette nähtud, sest teatavasti ei olnud ka majanditel siiani aega ja võimalust seda metsastada, sellega tõsiselt tegeleda. See 5-rublane maks on nii, et kes tahab ikka metsa pidada, siis see kedagi ära ei hirmuta, sest ühe puu, ilmselt kannuraha läheb suuremaks kui see 5 rubla. Kahe palgiga tasub ta ennast juba ära, nii et see ei ole nimetamisväärne.

Juhataja

Suur tänu, hr. Nymann! Meil teile rohkem küsimusi praegu ei ole. Siit paistab, et on. Peeter Lutt.

P. Lutt

Lugupeetud hr. Nymann, te just väitsite, et kui majand ei taha metsa, võiks ju selle üle anda riigile, see tähendab siis seda, et mets läheb metsamajandi haldusse. Minu andmetel haldavad praegu metsamajandid riigi metsa väga halvasti. Minu meelest on see põllumehele väga solvav, kui öeldakse, et metsamajand ei pea maksma metsa eest maal, et ta hooldab hästi, aga põllumees andku siis oma hästi hooldatud mets ära riigile, et seda saaks siis lagastada, nagu praegu riik sellega ümber käib. Missugune on siis teie lõplik seisukoht?

R. Nymann

Kui jutt on päris tõelisest metsast, siis ma ütlen, et ükski majand seda metsa ära ei anna, aga kui on mingi võsa, siis on iseküsimus. Kuidas nüüd keegi metsa hooldab, siis kui praegu küsija oleks olnud metsamajandussüsteemi mees, siis ta räägiks täpselt seda põllumajanduse kohta. Ma olen metsaga natuke tegelnud. Käib vastastikune süüdistamine. Ma ütlen siiski, et rünnak on siiani olnud metsameeste poolt suurem majandi metsade suhtes, et neid hooldatakse halvemini kui riigimetsasid. Ma nüüd räägin oma kogemustest, kuidas sellesse suhtub üks või teine pool.

Juhataja

Suur tänu, hr. Nymann! Rohkem küsimusi ei ole. Ja palumegi ühele küsimusele vastama, enne kui kaasettekandja Ivar Raig tuleb, hr. Aroni. Priidu Priks esitas küsimuse, et kuidas on lood sõjaväega, kas nemad hakkavad maksma maamaksu või ei hakka.

V. Aron

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Siin on mõeldud praegu niimoodi, et sõjaväeosad ei maksa maamaksu. Sõjaväeosadega peavad olema sõlmitud lepingud maa rentimiseks neile ja nad peaksid maksma selle järgi. Kuid millal neid lepinguid sõlmitakse, ma ei tea öelda. Maamaksu neilt muidugi ei saa, arvestades seda, et sõjavägi on siiski eelarveline. Selline on praegu meie seisukoht.

Juhataja

Suur tänu, hr. Aron! Kaasettekandjaks saab sõna Ivar Raig.

I. Raig

Austatud spiiker, austatud Ülemnõukogu ja valitsuse liikmed! Nagu te äsja kogesite, esitati Eesti Vabariigi maamaksu seaduseelnõu kohta väga palju küsimusi ja kaugeltki mitte kõigile ei saanud me ammendavat vastust. Kõige enam viitas peatekandja, põllumajandusministri asetäitja hr. Roland Nymann korduvalt asjaolule, et tema seisukoht erineb valitsuse poolt pakutavast. Tekib küsimus, kelle seisukoht on siis valitsuse poolt pakutav. Seletuskirjale on alla kirjutanud põllumajandusministeerium ja rahandusministeerium. Miks nad ei leidnud siis ettekandjaks sellist inimest, kes oleks olnud täiesti päri esitatud maamaksuseaduse projektiga? Selge on see, et maamaksu seaduseelnõu on koostatud kiirustades ilma põhjaliku analüüsi ja aruteluta. Sellest annab tunnistust ka asjaolu, et rahvasaadikute küsimused puudutasid

peaaegu kõiki seaduseelnõu sisulisi punkte. Ja korduvalt tuli nendele uuesti vastuseid leida. Püüan omalt poolt mõningaid neist uuesti üle korrata ja esitada uusi kahtlusi ja küsimusi seaduseelnõu kohta.

Paragrahv 1 sisaldab nõude, et maamaksu maksavad juriidilised ja üksikisikud. Ma ei saa aru, miks peab maakasutajaid selliselt eristama ja veel tingimustes, kus meil ei ole teada juriidiliste ja üksikisikute õigused ja kohustused maa kasutamisel. Maa on ju üks.

Paragrahv 2 jaotab maamaksu maksjad põllumajandustootjateks ja teisteks maakasutajateks. Põllumajandusettevõtete maakasutus aga jaotatakse veel haritavaks maaks ja üldpinnaks. Eestimaa on üks ja nagu seletuskirjas on öeldud, maamaksu eesmärgiks on maksustada maad kui loodusvara ja territooriumi. Maamaksu maksjate selline jaotamine toodud eesmärkidest lähtudes ei ole minu arvates piisavalt põhjendatud.

Paragrahv 3 kehtestab maamaksu määrad 5 rubla hektari kohta aastas ja lisaks veel diferentseeritud maksud maakondade lõikes. Kas meie suurima rahvusliku rikkuse kasutamise hind on tõesti nii naeruväärselt odav, nagu äsja ka ministri asetäitja ütles? Kas tasub selle paari palgi pärast üldse hakata tõstma häält? See hind on nii naeruväärselt odav, et kas meil tasus selle maa eest nii kõvasti võidelda. Ma pean silmas meie deklaratsiooni maa kuulutamisest eesti rahva omandiks ja teisi dokumente.

Tekib ka küsimus, miks on seaduses fikseeritud diferentsiaalmaxsumäärad. Ei tee me ju seadust üheks aastaks. Pealegi on määrad arvutatud viimaste aastate normatiivsest saagikusest lähtudes, mis on subjektiivsed näitajad ja ei peegelda kuidagi, ei pruugi peegeldada mitte kuidagi maa tegeliku viljakuse omadusi. Ja selline diferentseeritud maks on kehtestatud saavutatud tasemest lähtudes, see on karistus hea töö eest eesrindlastele ja laseb kehvadel majanditel ja maakasutajatel jätkata ebaökonomset majandamist.

Ja veel, hr. Nymann tõi ette, põhjendades, miks ka tema seisukoht on erinev siin esitatust, et usaldame masinat, et masin on need arvud välja löönud ja selline on siis õige. Kuid vabandage väga, see on demagoogia kõrgem pilootaž, sest andmed masinasse on ju pandud inimeste poolt, ja kui need andmed on subjektiivsed, siis ei saa ka olla see tulemus, mis tuleb masinast, mingisugune objektiivne näitaja. Ja maa hinne tuleb kehtestada sõltuvalt maa bioloogilistest, füüsikalistest omadustest, maa boniteedist lähtudes.

Paragrahv 4 käsitleb teisi maakasutajaid peale põllumajanduslike. Kes need teised on, pole selge, ja veel vähem on usutav, et kõikidele teistele sobib ühesugune maamaks. Ja §-le 2 viitamine siin ka ei aita. Samuti on maamaks diferentseerimata asulaklasside piires, näiteks maa Tallinna vanalinnas peaks küll minu arusaamise järgi olema 100 korda või isegi rohkem kallim kui näiteks Sael jne. Samuti on ühes klassis näiteks kuurortlinn Võsu ja Tapa, jne.

Paragrahv 5 annab juriidilistele isikutele õiguse tõsta maamaksu kuni 10 korda. Sellega pannakse alus nagu näiteks oleks aianduskooperatiivi maatükk 10 korda teistest maadest parem, et kohalik maavalitsus võiks seda 10 korda kõrgemalt maksustada. Aianduskooperatiivid on ka põllumajandussaaduste tootjad ning seetõttu mulle tundub, et antud seaduseelnõu on väga põllumajanduse suurtootmise keskne, püüab luua ainult tingimusi põllumajanduse suurtootjatele, jättes aianduskooperaatorid, kes toodavad lõviosa vabariigi aiasaadustest – puuviljadest ja köögiviljadest –, jätab nemad n.-õ. saatuse hooleks ja võimaldab seal kehtestada kõrgeid makse.

Paragrahv 6 piiritlebki siis, klassifitseerib linnad ja alevid klassidesse. See on vana, n.-õ. nõukogude tüüpi administratiivne jaotus, kus Sillamäe on ühes klassis Tallinnaga ja nagu ma ütlesin, näiteks Saue ja Võsu koos Tapa ja Tõrvaga. Ma arvan, et selline administratiivne jaotus ei sobi ka meie tulevase Eesti ja isegi praeguse Eesti Vabariigi jaoks ning veel vähem on see põhjendatud maamaksuga seoses. Nagu oleks siis Sillamäel maa hind ja maa kasutamise hind samaväärne Tallinna või Tartuga.

Paragrahv 7 kujutab kohalikke eelarveid, kuid on jäetud kirjutamata, milline on see kohalik eelarve, kas maakonna eelarve või valla eelarve. Kui see on valla eelarve, siis tekivad suured raskused, sest majandid on mitmete valdade territooriumil. Nii et seaduse sisulistes punktides on kõikjal palju vaieldavat, nii terminoloogilisi kui ka sisulisi ebatäpsusi, ja ülejäänud on eelkõige rakenduslikud punktid, millel ma põhjalikumalt ei peatu, see peaks kuuluma eelkõige juristide kompetentsi. Kuid ma tahaksin rääkida veel mõningatest probleemidest seoses maamaksuga. Dokumendis, nagu ma ütlesin, on fikseeritud eesmärk kasutada maad kui loodusvara ja territooriumi. Ma tuleksin tagasi selle juurde, et me oleme kuulutanud maa ja territooriumi rahva omaks, maa on meie rahva suurim rikkus ja nüüd selgub, et selle suurima rikkuse kasutamine maksab aastas 66,4 miljonit rubla. See on maksukoormast ligi 3% ainult ja kui isegi see raha panna veel oksjonihindadesse, siis see on umbes 2,3 miljonit dollarit kõigest, nii et kas siis niipalju see Eestimaa väärt ongi. Ja mul on sellest tulenevalt ettepanek, et sellistes dokumentides nagu maamaks, me sellist eesmärki üldse püstitada ei saa. Maamaksu eesmärk peaks olema maa ratsionaalse kasutamise stimuleerimine, maamaks peab vältima maa raiskamist, tema saastamist ja ebaperemehelikku kasutamist. Maamaksu oleks aga üldiselt minu arvates vaja tõsta. Tema osa kogu maksukoormas, nagu ma ütlesin, on 3%, võiks aga olla 10 või isegi 20–25%.

Nüüd ma pöördusin järgneva jutuga põllumeeste poole. Ma olen selle poolt, et põllumeeste maksukoormat on vaja alandada ja sellepärast põllumeeste seisukohalt muidugi maamaksu tõsta ei ole võimalust. Kuid ma teen seoses sellega ettepaneku vabastada

põllumajandusettevõtted tulumaksust ja talunikud ka üksikisiku tulumaksust ja asendada see maamaksuga sellesama summa piires või isegi väiksema summa piires. See ettepanek on hea ka veel sellepärast, et see võimaldaks stimuleerida põllumajandussaaduste tootmist, millest on meil ju täna ja eeloleval kevadel prognooside järgi äärmiselt suur puudus ja veel ka järgnevatel aastatel. Ja arvestades veel ka seda, et põllumajandussaadustest kujuneb tõenäoliselt idaturul meie kõige suurem n.-ö. valuutaallikas ja see kujuneb poliitiliseks probleemiks, kas me suudame varustada või aidata varustada Leningradi ja Moskvat põllumajandussaadustega või mitte. Kes sooviks, et riik tema taskus sorib? Pealegi ei ole mõeldav, et tuludeklaratsiooni täitmisega tulevad kõik maaelanikud, eelkõige pensionärid, toime. Ja et nende täitmise kontrollimist suudetakse tagada. Maa suurus ja kvaliteet on aga suhteliselt täpsed ja üheselt määratud näitajad ning maamaks, kõrgem maamaks, mis asendaks ettevõtte tulumaksu ja üksikisiku tulumaksu, oleks ka sotsiaalselt rohkem vastuvõetavam. Ja lõpuks tahaksin ma ette lugeda kaks dokumenti, mis on meie Eesti Vabariigi Ülemnõukogu tegevuse jaoks nii mitmeski mõttes pretsedenditud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu majanduskomisjoni seisukoht maamaksu seaduseelnõu kohta.

1. Lükata Eesti Vabariigi maamaksu eelnõu esimesel lugemisel tagasi.
2. Kohustada Eesti Vabariigi Valitsust välja töötama uus Eesti Vabariigi maamaksu seaduseelnõu.
3. Pidada otstarbekaks vähendada põllumajandusliku tooraine tootmisega tegelevate ettevõtete ja talunike maksukoormust. Eelarvedefitsiidi vältimiseks teeme ettepaneku suurendada 1% võrra käibemaksu vabariiklikku maksumäära ja tõsta mittepõllumajanduslike maakasutajate maamaksu määrasid selleks, et tagada eelarve normaalne täitumine.
4. Maamaksuseaduse vastuvõtmist peame võimalikuks koos maaseadusega. Siis saavad lahendatud ka mitmed terminoloogilised küsimused, mis praegu maamaksuseaduses olid kõne all ja olid ebaselged ja ebatäpsed.

Ja teine dokument, mida palus ette lugeda keskkonnakaitsekomisjon, fikseerib järgmised 3 punkti.

1. Põllumajandusliku otstarbega maa maksustamisel ei ole arvestatud muu iseloomuga maakasutust, mistõttu seadus ei anna terviklikku ülevaadet ja võib endaga kaasa tuua vastuolusid hilisemal muu maa maksustamisel, muu hulgas metsamaa, tootmisettevõtete maa, linnamaa jne.
2. Seaduseelnõu ei ole arvestanud riiklike looduskaitsealade olemasolu ja nende võimalikku maakasutamist.

3. Seaduseelnõu ei ole arvestanud kaitserēžiimist tingitud piiranguid maa kasutamisel ning maksustab maad sellest sõltumata.

Ülaltoodut arvestades paranduste tegemisega on raske. Need eeldavad seaduse põhimõttelist ümbertegemist.

Ja lõpuks ma tahaksin veel öelda ka Maa-keskerakonna seisukoha. See kõlas samuti selliselt, et maamaksu seaduseelnõu tuleb esimesel lugemisel tagasi lükata.

Ja viimane, mis ma tahan ütelda, et ma ühinen ka oma valimispiirkonna maavalitsuse – Harju Maavalitsuse seisukohaga, kes ei nõustu sellise maamaksuseaduseelnõuga. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Üks hetk. Tundub, et meil on palju küsimusi, kuid veel märkus: kaasettekandeks on aega kümme minutit. Samas, lugupeetud Ülemnõukogu, on rahvasaadik Ants Käärma teinud ettepaneku ka kaasettekandeks. Reglemendi järgi kaasettekandeks õigus on. Ma tahan juhtida saadikute tähelepanu sellele, et mõelgem korralikult läbi, millised küsimused me esitame, seda enam, et üks saadik ühel istungil ühes päevakorraküsimuses esitab ainult kaks küsimust. Jüri Liim.

J. Liim

Tänan! Hr. Raig, ma tahaksin puudutada veel korra neid maid, mis on Nõukogude armee valduses. Minu teada on nende kasutada üle 100 000 hektari. Kuidas seda kasutatakse, on täiesti omaette küsimus. Pealegi on need 100 000 hektarit mingite otsuste alusel, tegelik kasutamine on veelgi laialdasem. Praegu võtavad nad endale põhiliselt väärtmaad. Mulle on täiesti arusaamatu, kuidas selliseid jõurentnikest maakasutajaid ei ole üldse käsitletud. Siin tuleks mainida, et nii mõnigi riik on rikkaks saanud sealviibivate baaside rendist. Meil on aga selliseid hektareid küll ja küll, mida Nõukogude armee ei kasutagi. Hr. Savisaar on taolisi seise tõestavate paberitega käinud Moskvas. Muidugi iseküsimus on, kas nende vägedega tohib teha lepinguid, kuid ilmselt seni, kuni nad maad kasutavad, tuleb siis seda maksu kasutada. Nii, ma paluksin teie arvamust selles küsimuses, kuidas me saame maksustada neid maid.

I. Raig

Ma kõigepealt tahaksin vabandada saadikute ees, et ma reglementi rikkusin, kuid ma arvan, et see antakse mulle andeks, arvestades minu poolt ettelõetud otsuste pretsedenditust ja olukorra keerukust seoses maksuseadustega, et seda aja ülekasutamist peetakse põhjendatuks.

Teiseks. Nüüd vastan hr. Liimile. Ma tänan sellise küsimuse eest. Mina võiksin esitada täpselt samasuguse küsimuse. See maksuseadus ei käsitle nende maade kasutamist, veelgi enam, isegi ei ole mainitud, et sellised maad on olemas, et neid võib maksustada ja ma arvan, et koos maaseadusega, kus selliste maade olemasolu saab fikseeritud, leitakse ka lahendus nende maade maksustamise jaoks. Ma arvan, et sõjaväe käes olevate maade maksustamisel on vaja lähtuda rahvusvahelistest, rahvusvaheliselt tunnustatud lepetest, kus üks riik esitab teise riigi sõjaväele arve selle riigi territooriumil oleva maa kasutamise eest ja seda vastavalt siis juba ka valuutas ning ka vastavalt rahvusvahelistele normidele väljakujunenud suuruses.

Juhataja

Suur tänu! Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Lugupeetav kaasettekandja! Ettekanne käis niisuguste sõnadega, et "ma arvan" ja "ma teen ettepaneku" ja "maarahvas arvab" seda ja teist jne. Ja oli niisugune väide, et maksukoormus maamaksu läbi on ainult ligi 3%, kuigi tegelikult on keskmisel majandil see maksukoormus tublisti üle 30% praegu kõikidest planeeritavatest maksudest. Seepärast ma tahaksingi küsida, kuidas ikkagi teha vahet, kus ettekandja esitas oma isiklike emotsioone ja mis ikkagi on majanduskomisjoni seisukoht. Tänan!

I. Raig

Ma saan aru nii, et hr. Telgmaa tahab lihtsalt täpsustada, kus oli põllumajanduskomisjoni seisukoht. Mulle tundub see küsimus siiski natuke norivana, sest majanduskomisjoni seisukoha ma lugesin täpselt ette ja kõik eelnev oli minu seisukoht, minu sõnavõtt. Majanduskomisjoni seisukoha ma lugesin üks ühele ette, nii et nagu ma aru saan, teistel sellist küsimust ei tekkinud.

Mis puutub muusse, siis kes veel arvab, kui mitte mina, ja maarahvale ma viitasin ainult lootuses, et maarahvale oleks vastuvõetavam, kui maksud oleksid väiksemad. Ma loodan, et ka Telgmaa jaoks on vastuvõetavam, kui maksud oleksid väiksemad.

Juhataja

Suur tänu! Valeri Kois.

V. Kois

Lugupeetud hr. Raig! Tahaksin öelda, et kolhoosid ja sovhoosid saavad tulu mitte ainult põllumajanduslikust tootmisest, seepärast ei ole päris õige teie ettepanek mitte võtta neilt ettevõtlusmaksu.

Teiseks on mul selline küsimus, kuidas selline ebatäiuslik eelnõu käis läbi teie komisjonist, mis on selles küsimuses juhtivkomisjon, ja pandi Ülemnõukogu päevakorda? Tänan!

I. Raig

Kõigepealt küsimus sellest, kuidas loobuda siis tulumaksust ja minna üle suuremale maamaksule. On ettepanek vähendada tulumaksu ja asendada see osaliselt maamaksuga. Selline oli minu ettepanek. Seda küsimust me oleme ka arutanud, et selliselt tuleks toimida ainult ettevõtete suhtes, kelle kaubatoodangust põllumajanduslik toodang ületab 50%. See kehtiks ainult põllumajandussaaduste tootjate suhtes, sest nendest on meil kõige suurem puudus. Nii et siin võib edasi selles suunas vaielda ja mõelda, aga meil on ka vastused olemas. Näiteks kerkib küsimus juba linnuvabrikuga, kes kasutab väga vähe maad ja kellel on suured põhivahendid. Siis võib edasi minna maamaksust ressursimaksu peale. Ja olgu öeldud, et näiteks Läti Vabariigis ongi nii toimitud, et põllumajandusettevõtted on vabastatud tulumaksust ning tulumaksu asendab maamaks ja kapitalimaks, ühe sõnaga ressursimaks. Me peame seda tõsiselt mõtlema, kas me ka võtame seda kogemust arvesse või mitte. Aga see puudutab juba järgimise aasta maksuseaduseelnõu, puudutab eelarvet, kus tuleks asjad uuesti üle rääkida ka kontseptuaalsetel alustel. Nii. Selle küsimusega ma vastaksin ka Telgmaale, kes väidab, et 30% on juba väga kõrge maks, aga ma tegingi ette neid proportsioone, neid võib muuta veelgi. Ja edasi minna siis juba ressursimaksu juurde. Nii et ega ma ei taha kokkuvõtet suurendada, ei maksa arvata, et ma tahan sõnadega mängida. Ma tahan tõesti stimuleerida tootmist ja maa ratsionaalset kasutamist, mitte põllumeest koorida.

Nii. Ja nüüd edasi. Kuidas siis see seaduseelnõu sai Ülemnõukogusse? Peab ütlema, et Ülemnõukogu laua peale ja ka majanduskomisjoni laua peale jõudis see esimest korda esmaspäeval. Meil ei olnud mingit varasemat informatsiooni sellest eelnõust ja meil ei olnud ka kujunenud mingit arvamust. Enne kui see esitati meile, meiega keegi ühendust ei võtnud. Nii et me ei pea ennast vastutavaks selle eest, et see eelnõu sellisel kujul lauale pandi. Kuid ma saan aru valitsusest, sest selle seaduseelnõu laualepanemine oli teatud tingimusega, et

oleks valitsuse poolt esitatud kogu maksukoormus ja kõik maksuseadused paketina, et siis arutada juba kõiki koos. Maksuseadus oli just nimelt viimane seadus, mis sellest paketist puudus. Aga viimasega ongi siis ilmselt kõige vähem tegeldud ja see on kõige pinnapealsem.

A. Käärma

Tänan! Hr. Raig, te väitsite, et praegune projekt on suurmajandusekeskne ning soodustab nende ebamajanduslikku eksisteerimist. Kas olete arvutanud, kui suure osa majandite maksukoormusest praeguste projektide järgi moodustab maamaks. Te ütlesite, et maamaksukoormus on 3% või sain ma valesti aru või olete te arvutanud täpsemalt seda. Aitäh!

I. Raig

Asja tuleb käsitleda kahel tasandil, üks on vabariigi tasand ja vabariigi kogu maksukoormus. Eelarvesse laekub maamaksu ka ainult 3% ja sellele ma viitasin, et see on madal. Ja ma tegin ka ettepaneku, et see oleks suurem ja eelkõige peaks see tõusma mittepõllumajandusliku maa kasutajate arvelt. Linnade ettevõtted, nende ümbruses olevad ettevõtted, kes kasutavad maad ja väga sageli endist väga viljakat põllumaad, maksavad selle eest väga madalat maksu, aga nende ettevõtete tulud ja kasumid on väga suured. Ma pidasin seda silmas. Ja teine tasand on nüüd põllumajandusettevõtete maksukoormus. Sellele küsimusele juba vastati, see on umbes 30%. Kuid ma tegin ka siin ettepaneku põllumajandusettevõtete spetsiifikat arvestades. Et maa on nende põhiline tootmisvahend, võiks see maks olla veelgi suurem ja selle võrra tuleks vähendada teisi põllumajandusettevõtetele võetavaid makse.

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, lubage ma vahepeal juhin teie tähelepanu sellele, et majanduskomisjon on teinud ettepaneku, maaelukomisjon palub kaasettekannet ja selleks on tal õigus. Samas reglement ei luba piirata küsimuste esitamist, praktiliselt võib ühes päevakorraküsimuses olla 210 küsimust. Mul on tulnud üks kirjalik ettepanek saalist panna juba esitatud komisjoni ettepanek hääletamisele. Ka praegu veel ei söanda seda teha, sest maaelukomisjoni kaasettekanne on kuulamata. Ma siiski väga palun, mõelgem korralikult järele, kui esitame küsimusi, et need ei jääks kõlama nagu puhtast uudishimust. Jüri Põld.

J. Põld

Ma loodan, et mu küsimus ei ole mitte uudishimu äratamiseks, aga tervikuna ühinedes majanduskomisjoni arvamusega, et käesolev seaduseelnõu tuleb tagasi lükata, esitaksin ma

teile, Ivar Raig, siiski sellise küsimuse. Väidate, et tuleks vabastada põllumajandustootjad tulumaksust. Ma vaidlen sellele vastu, ma toaksin teile ühe lihtsa näite. Teatavasti on ligi 50% või enam vabariigi metsadest põllumajanduslike majandite käes. Ma tean ka, kui võrd halvasti neid tegelikult metsamajanduslikust küljest majandatakse. Mis on siiski tähtsam. Siin põrkuvad kokku kaks inimkonna globaalprobleemi, üks on toiduainetega varustamine, teine on meie kliima järsk halvenemine. Me hävitame metsi ja majandame metsi ääretult halvasti. Tähendab, kuidas siiski maksustada ka saadav tulu, et me oma metsi lihtsalt ei müüks Lääne partneritele maha puidu või paberi toorainena. See on väga ilus tendents, et seda saadetakse Soome, Rootsi, ostetakse saed, et jälle uuesti metsa saagida ja sisuliselt metsast kui tarbemisest ei saa mitte mingisugust asja. Need on probleemid, mis vajavad ilmselt sügavamalt kaalumist ja niisama lihtsalt otsustada ei saa, et vabastada tulumaksust ja kehtestada ainult maamaks. See oleks väga lihtne lähenemine.

J. Raig

Selline küsimuse asetus oli muidugi õige, kuid ma vastaksin, et põllumajandusettevõtete tulumaksust vabastamine ei pane meid kuidagi metsa paremini kasutama või kui tulumaksu tõstmine ei pane põllumajandusettevõtteid mitte kuidagi paremini ega halvemini metsi kasutama. Sellepärast on mul ettepanek lahendada see hoopis teistmoodi, et põllumajandusettevõtetele kehtestataks samuti riiklikud raielimiidid, riiklikud müügilimiidid ning selle kaudu reguleeritakse metsade kui ühe meie rikkuse kasutamist. Need on, ma olen nõus, need on alati olnud. Kuid meil ei ole olnud need metsad omanike käes. Me peame tegema ka metsad omanikele. Peame privatiseerima ka metsad, siis saame loota metsakasutuse paranemist. Muidugi mitte täielikus ulatuses. Me peame jätkama nii nagu oli. Riigimetsad, võib-olla mitte sellises ulatuses, nagu nad on praegu, kus riik tahab kõike endale, aga ise ei suuda neid enam kasutada.

Juhataja

Suur tänu! Uno Anton.

U. Anton

Lugupeetud ettekandja! Teie ettekandes esitatud seisukoht, et maamaks tuleks kujundada põllumajandusettevõtete põhimaksuks, on kahtlemata õige, kuid see eeldab väga täpset maa väärtuse hindamist. Ja samal ajal § 3 kommenteerimisel te ironiseerisite sõna tõsisel mõttes diferentsiaal maksude üle. Me teame, et need tuginevad terve meie sõjajärgse

põllumajandusteadlaste põlvkonna tööle ja ikkagi ei ole neid asju nii paika suudetud panna, nagu seda oleks vaja. Ja nüüd me tahame ainult maamaksuga hakkama saada. Kuidas te kujutate siis ette seda maade hindamist, kui seda ei ole suudetud 40 aasta jooksul teha väga paljude põllumajandusteadlaste poolt, kas või näiteks eesotsas professor Loit Reintamiga, kes on sellega nii tõsiselt tegelnud?

I. Raig

Täna väga mind toetamast, et maamaks peab saama suurema kaalu eelarve puhul ja ma eristaksin siin 2 tasandit. Üks on siiski nüüd majandusteadlased, kes on püüdnud n.-õ. majandustingimusi võrdsustada ja sotsialismi kultiveerida, püüdnud tippusid ja ettevõtjaid nullida, jõukamate taskust raha nõrgematele anda ja kes on sundinud peale plaanimajanduse ja kogu selle põllumajandusliku maa kasutuse ebaratsionaalsuse, kus meie traditsiooniliselt efektiivsed maailmatasemel olnud tootmisharud on jäänud kiratsema. Kas või näiteks lina ja suhkrupeet. Me võiksime ise ennast varustada. Soome varustab ennast ise suhkruga peaaegu 90% ulatuses. Miks ei võiks meie toota suhkrut? Aga just nimelt nende samade majandusteadlaste poolt tehti suhkrupeedi kasvatamine meil äärmiselt ebaökonomiseks. Ma ütleksin, et see põlvkond majandusteadlasi, kes optimeeris n.-õ. neid külvipindasid ja kõike seda majandamistingimuste ühtlustamist, on areenilt lahkumas. Ja siin ei ole midagi paratamatu ega midagi imestada, sest nii on lahkumas areenilt ka Lenin ja Marx. Nii ka meie majandusteadlased. Mis puutub aga teistesse teadlastesse: bioloogidesse, mullateadlastesse, siis loomulikult ootame nende abi selles küsimuses. Kuid selles suhtes on ka head tööd tehtud. See maakataster, boniteedi järgi maa hindamine on tegelikult ka tehtud, iga maa ja põllutüki lõikes, või õigemini seda tööd on alustatud, see veel kestab ja siin saab tugineda nii teiste maade kogemustele kui ka Eesti Vabariigi aegsetele kogemustele maa väärtuse hindamisel.

U. Ugandi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Oli kuulda kuhjaga kriitikat selle maamaksuseaduse kohta ja mul on niisugune küsimus. Kas ei oleks saanud neid teiepoolseid ettepanekuid vormistada paranduste ja täiendustena või koguni alternatiivvariandina, sest seaduste tagasilükkamine on valijaid ärritanud juba küll ja küll. Täna!

I. Raig

Majanduskomisjonis me arutasime seda varianti, kuid kuna oli kiire, oli vaja kiiresti otsustada ja päevakord tuli väga kiiresti. Kuna tekkis väga põhimõttelisi lahkarvamusi selle maamaksu

kontseptsioonis, siis me otsustasime selle tagasi lükata ja palusime valitsusel teha uuesti kõik need parandused ja täiendused juba komplekselt spetsialistidel, arvestades meie komisjoni töökoormust. Me ei saa killustada ennast ühe maksu tegemisele valitsuse eest, kui see on valitsusel kehvasti tehtud. Valitsus koos oma nõunike ja põllumajandusministeeriumiga peaks tegema uue maamaksuseaduse ja esitama selle siis kas järgmiseks või ülejäämiseks nädalaks meile uuesti esimesele lugemisele. Muidugi oli meil arutamisel veel ka variant, et kui valitsus ei suuda seda teha, siis anda valitsusele, et mitte torpedeerida eelarve koostamist ja täitmist, õigus põllumajanduslike maade ja põllumajanduslike ettevõtete maksustamiseks valitsuse määruse tasemel. Seadust ei saa vastu võtta konkreetsete arvudega, mis võivad iga aasta muutuda ja mis on niivõrd subjektiivsed. Seda võib kehtestada määrusega.

Juhataja

Suur tänu, Ivar Raig. Praegu meil rohkem küsimusi ei ole. Enne kui me kuulame ära maaelukomisjoni kaasettekande, värskendan ma Ülemnõukogu saadikute mälu. Kaks alatist komisjoni, keskkonnakomisjon ja majanduskomisjon, on teinud ettepaneku see seaduseelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Samas ma tahaksin, lugupeetud Ülemnõukogu, teid eelnevalt informeerida sellest, et juhatusel on kavatsus kell 18.00 teha täna ettepanek tööpäeva pikendamise kohta. Üks hetk, Ants Veetõusmel on küsimus.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja ja saadikud! Vastavalt reglemendile on kord ju selline, et esitatakse ettekanne, vajadusel kaasettekanne ja juhtivkomisjoni informatsioon. Vastavalt meile esitatud päevakorrale on öeldud: kaasettekanne on majanduskomisjoni esimehe asetäitja Ivar Raig. Järelikult on kaasettekanne juba olnud. Aitäh!

Juhataja

Me arutasime Ants Veetõusmega seda küsimust n.-ö. lava taga. Tõepoolest, reglement ütleb, et on kaasettekanne, kuid sellega ei ole öeldud, et kaasettekandeid ei või rohkem olla. Nii et maaelukomisjoni kaasettekanne esitab veel Ants Käärma.

A. Käärma

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Maaelukomisjoni kaasettekanne esitamise vajadus tekkis tegelikult majanduskomisjoni sellisest otsusest. Seda meil plaanis esialgu ei olnud, aga kuna selline ettepanek tehti ja meie oleme teisel seisukohal, siis me selle lühikese

kaasettekande tegemiseks luba palusime. Tõesti, majanduskomisjon on väga koormatud ja kuna maamaksu seaduseprojekti aruteluks maaelukomisjoni ei peetud vajalikuks kaasata, siis me olime sunnitud end ise pakkuma. Aga mulle tundub, et hr. Raig, vastates küsimustele, argumenteerides neid vastuseid, andis ka juba kaudselt nõusoleku, et ega nüüd ei pea seda maamaksuseaduse projekti suisa tagasi lükkama, seda saab täiesti arutada, seda saab täiesti täiendada ja seetõttu on meil ka julgus oma ettepanek esitada. Kas või selline moment: hr. Raig alguses ütles, et arutatav maamaksu projekt on suurmajandite ebamajandusliku eksisteerimise toetamiseks, pärast aga soovis jätta põllumajandusmaksust hoopis vabaks, see tähendab ka suurmajandid. Ma küsisin, kas on arvatud, missuguse osa see maamaks praegusel kujul ühe majandi koormusest moodustaks. Ma sain siin kahe Järvamaa majandi kohta seda arutada. Üks on "Oktoobri" kolhoos, kus maamaks nendest maksudest järgmisel aastal, kui nad meile esitatud projektide kohaselt läheksid vastuvõtmisele, moodustaks kogu maksukoormusest 38%. Ma mõtlen, et kõrgemaks ajada teda ei oleks nagu paslik. Samal ajal ettevõtte tulumaks on mitu korda väiksem, sest lihtsalt muud kulud on niipalju suured ja ettevõttel enam tulu ei olegi. See mehhanism peitub seal. Lõviosa maksukoormast muidugi moodustab seesama sotsiaalmaks, mida meile ette heidetakse, see on sellegipoolest hästi suur, kõige suurem. Ühel jõukamal majandil sealsamas Aravetel moodustaks maamaks kogu maksukoormusest 26,4% ja ettevõtte tulumaks oleks poole väiksem. Nii et maamaks antud juhul on küllalt suure koormusega ja ma ei usu, et seda võiks kohe nii mitu korda tõsta. Meile esitatud maamaksu projekt on muidugi küllalt üldine ning käsitleb paraku jah, peamiselt põllumajanduslikuks tootmiseks kasutatavat maad ja samal ajal on lahtine juba siin üles tõstetud alade maksustamine, nagu metsamaad, sõjaväe käes olevad maad ja millegipärast riiklike ettevõtete käes olevad maad. Kui põhjendatakse, et see on riigi raha ühest taskust teise tõstmine, kas siis sovhoosidel ei peakski maamaksu olema või? Aga need asjad on kõik selgeks vaieldavad ja käsitletavad. Muidugi üks puudulikumaid ja võib-olla äärmiselt lakooniline on seesama § 4, kus käsitletakse maksumäärasid liialt üldiselt ning nad kahtlemata ei sobi kasutusele võtta sellisel kujul. See lõik võiks väärida isegi eraldi seadust. Kuid kui seda piisavalt diferentseerida ning detailsemaks muuta, peaks olema võimalik ka selle seaduse raames vastuvõetava lahenduseni jõuda. Siin muidugi peaksid maksumäärad erinema mitte ainult asukoha järgi, vaid ka näiteks, kasutuse otstarbe järgi jm. sellist.

Arvestades seda, et maamaksuseadus on kogu maksusüsteemi üks osa ning me ise tahtsime seda süsteemi ju tervikuna kätte saada. Kuigi, tuleb välja, maamaksu projekt on kiirustades tehtud, on ta siiski selle osa, ning selle väljajätmine häiriks kogu maksusüsteemi käivitamist,

selle süsteemi mõju. Samuti on vaja kehtestada põllumajanduses diferentsiaaltulu reeglipärane ümberjaotamine. Mingisugune kord peaks hakkama siin kehtima.

Maakasutamises mingisuguse mõjujõu rakendamise vajadus on ju olemas. Lähtudes arvamusest, et antud projekti on võimalik edasi arendada ja täiustada seaduse saamise eesmärgil, teeb maaelukomisjon ettepaneku seda mitte tagasi lükata, vaid jätkata maamaksuseaduse projekti käsitlemist ning enne teisele lugemisele panemist suunata see tagasi töögrupi kätte täiustamiseks ja detailiseerimiseks. Oleks tõesti tervitatav, kui huvitatud saadikurühmad ja komisjonid esitaksid ka sellele grupile oma ettepanekuid, võib-olla mitte nii palju detailides kui põhimõtetes. Aga selle alusel on võimalik edasi minna, nii arvab maaelukomisjon. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ants Käärmale küsimusi ei olnud, suur tänu.

Lugupeetud Ülemnõukogu, enne kui me asume otsustama, täpsustame lähteandmeid. Vastavalt meie reglemendile kõigepealt pannakse hääletusele parandusettepanekud. Kui parandusettepanekuid ei oleks olnud, siis oleks olnud loomulik, et me oleksime otsustanud, kas esimene lugemine lõpetada või mitte. Nüüd me alustame parandusettepanekutest. Ma informeerin, millised parandusettepanekud on esitatud.

Jaa, lugupeetud kolleegid, ma ei käsitlenud päris õieti sellele probleemile lähenemist, sest see on ka minu jaoks pretsedenditu juhtum, kus esimese lugemise käigus nõutakse seaduse tagasilükkamist. Ma viskan veel kord pilgu reglemendile ja olen täiesti kimbatuses. Ilmselt ei jää meil mitte midagi muud üle, kui otsustada selliselt, kas lõpetada esimene lugemine või mitte. Lugupeetud Ülemnõukogu, kas oleks loogiline siiski panna otsustamisele, kas lugeda esimene lugemine lõpetatuks või mitte? Kui ei loeta esimene lugemine lõpetatuks, siis sellisel juhul on ta tagasi lükatud. Ei ole loogiline? Loogika järgi tuleks mõista niimoodi, et kui esimene lugemine ei ole lõpetatud, siis seaduseelnõu lükataksegi tagasi. Sellisel juhul on esimene ettepanek just nimelt selline, kas lükata tagasi. Teine ettepanek on jätkata. Ülle Aaskivi.

Ü. Aaskivi

Lugupeetud juhataja! Minu arvates on esitatud praegu kaks alternatiivset ettepanekut. Kas lugeda esimene lugemine lõppenuks, kuna ettekanne, kaasettekanded ja küsimused on olnud. Või lükata seaduseelnõu tagasi. Ja nii tuleks hääletamisele need kaks ettepanekut panna. Aitäh!

Juhataja

Ja sellisel juhtumil nad oleksid konkureerivad. Kui nad oleksid konkureerivad ettepanekud, siis otsustab kumb saab rohkem poolt hääli. Ühiste jõududega saime jagu. Kalju Koha.

K. Koha

Härra juhataja, ma pöördun teie poole niisuguse küsimusega. Kes annab selgitust, mis on üldse esimese lugemise mõte?

Juhataja

Esimese lugemise mõte on tutvumine, nii-öelda tutvumine kontseptuaalse lähenemisega. Jah. Me võtame seisukoha. On tulnud ettepanek kahe komisjoni poolt lükata seaduseelnõu tagasi. Ja on ettepanek jätkata, järelikult teine lugemine teha.

J. Pöld

Austatud hr. juhataja! Minu arvates tuleks esimesena siiski hindamisele panna ettepanek lükata seaduseelnõu tagasi. See oleks loogiline lähenemine.

Juhataja

Ma nii kavatsesingi teha. No loodetavasti on nüüd selgus majas ja asugem otsustama. Tunnistagem siiski, et see on praegu vähemalt selle Ülemnõukogu koosseisuga esmakordne juhtum. Asugem otsustama. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lükata Eesti Vabariigi maamaksu seaduseelnõu esimesel lugemisel tagasi? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 35 saadikut, vastu on 25 saadikut, erapooletuid on 10. Kuna sai otsustatud, et tegemist on kahe alternatiivse ettepanekuga ja nad pannakse konkureerima, siis tuleb ka järgmine ettepanek. Jah. Reglemendis on see täpselt niimoodi sätestatud, et alternatiivsed ettepanekud pannakse konkureerima. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et jätkata maamaksuseaduse eelnõu käsitlemist nii, nagu ta on esitatud, ning enne teisele lugemisele panemist suunata see tagasi töögrupi kätte täiendamiseks? Nii näeb ette ka meie reglement, et ta saadetakse juhtivkomisjoni. Mõte on selles, kes on selle poolt, et jätkata maamaksuseaduse eelnõu käsitlemist. Palun hääletada! Ma loen nii, nagu on ettepanek tehtud. Selle ettepaneku poolt on 26 saadikut, vastu 30, erapooletuid on 11. Konkurentsi tulemusena selgus, et see seaduseelnõu on tagasi lükatud. Ei ole. Kui konkureerima pannakse, siis on poolthäältekonkurents. On veel proteste? Ei ole.

Lugupeetud Ülemnõukogu, jätkakem päevakorraga. Ma informeerin, et on tulnud ühe komisjoni ettepanek tööpäeva pikendamise kohta. Ja see tuleb käsitlesele siis, kui me ametlik tööpäev on juba läbi. Me vabandame hr. Raidla ja hr. Vare ees.

Eesti Vabariigi rendiseaduse eelnõu teine lugemine

Juhataja

Jätkame rendiseaduseelnõu teise lugemisega. Kuna töögrupi juht hr. Varul on Tartust, ei oleks soliidne, kui ta peaks tagasi sõitma ilma, et me küsimust ei käsitleks. Nii et Eesti Vabariigi rendiseaduseelnõu teine lugemine. Ettekandja hr. Varul.

P. Varul

Lugupeetud rahvasaadikud! Rendiseaduse esimene lugemine toimus juunikuus ja esimesel lugemisel oli juttu selle seaduse mõttest ja vajadusest selle järele, ja ma ei hakka seda enam kordama, mis siis sai räägitud.

Praegu on mõtet rääkida sellest, mida siis on pärast esimest lugemist tehtud. Ja pärast esimest lugemist siiski, nagu te võite märgata, kui võrdlete neid tekste, mis on praegu ja mis oli esimesel lugemisel, on siiski tehtud kaks olulist muudatust. Peamine muudatus seisneb selles, et seadusest on välja jäetud rendiettevõtete renditöövõttu käsitlevad osad. Nagu mäletate, ma rääkisin ka esimesel lugemisel, et siin on tõepoolest valikuvõimalus. Põhimõtteliselt võiks otsustada nii ja naa, tähendab, kas jätta see nüüd seadusesse sisse, et oleks kompaktsem või võtta siiski seadusest välja. Nii kui ekspertgrupiga seda asja täiendavalt arutades, tulime järeldusele, et võiks võtta selle rendiseaduse ja renditöövõtu kohta käivad normid siiski seadusest välja. Siin on kaks põhilist põhjust. Esiteks see, et majanduse areng on toimunud tunduvalt kiiremini, kui me seda rendiseaduse esimest projekti koostades oleksime osanud arvata. See tähendab seda, et kui veel aasta alguses võis mõelda selle peale, et rendiettevõtte kaudu tõepoolest toimub privatiseerimine ja üleminek aktsiaseltsidele, siis nüüd on ilmselge, et saab juba otse, tähendab ilma rendiettevõtet moodustamata ju anda rendile seesama ettevõtte vara, kui otstarbekaks peetakse, kas või eraisikule, kuna me eraomandi oleme vahepeal ju seadustanud, või siis loodavale aktsiaseltsile, ilma seda rendiettevõtte vahevormi kasutamata. Ja kuna ka teised ettevõtete vormid on reguleeritud siiski valitsuse määruse

tasandil, siis ei ole otstarbekas tõsta üht ettevõtet teistest kõrgemale ja nüüd need rendiettevõtted siis ainukesena jätta praegu seaduse tasandile, seda enam, et nad mingisuguseks juhtivaks vormiks ikkagi ei saa kujuneda. Ja nendest kahest põhjusest tulenevalt on see üks peamine muudatus tehtudki rendiseaduses. Tuleb tunnistada ka seda, et pärast esimest lugemist arutati asja ka majanduskomisjonis ja ma vestlesin mitmete saadikutega. Härrad Veetõusme, Koha, Uluots ja Maarend, kelle majandusalaseid teadmisi ma täiesti usaldan, olid küllaltki resoluutselt selle poolt, et minna selle teise variandi peale, et rendiseadus ei hõlmaks rendiettevõtet. Võib öelda, et selle paranduse initsiatiiv tuli küll Ülemnõukogu enda poolt.

See oluline muudatus – rendiettevõtte ja renditöövõtu väljajätmine rendiseadusest – tingis teise olulise muudatuse. Ja teine oluline muudatus on see, et ei ole otstarbekas jätta sellisel juhul, kui rendiseadus ei sisalda rendiettevõtet ja renditöövõttu, et meil jääks kaks akti: rendiseadus ja tsiviilkoodeksi 27. peatükk "Vara üürimine". Vara rentimise ja üürimise vahel me tegelikult õigusliku reguleerimise seisukohalt vahet ei tee. On otstarbekas, ja seda teed me ka läksime, et rendiseadusse koondada need normid tsiviilkoodeksi 27. peatükist, mis oma sisult on vastuvõetavad, et oleks meil üks akt, mis reguleeriks ühetüübilisi ühiskondlikke suhteid, ja see tähendab seda, et nüüd on seadusse võetud juurde mitmed tsiviilkoodeksi 27. peatüki normid ja need tsiviilkoodeksi 27. peatüki normid, mis on kas vastuolus või kattuvad rendiseaduse normidega. Need tuleb nagunii kehtetuks tunnistada. Sellepärast on siia juurde pandud ka seaduse projekt tsiviilkoodeksisse muudatuste tegemise kohta, et tsiviilkoodeksist vara üürimise peatükk välja võtta. Siis kogu seda rendisuhete kompleksi reguleerima jääks üks seadus, rendiseadus. Välja arvatud eluruumide üürimine. Eluruumide üürimine siiski on seotud sellise spetsiifilisega, mida praegu reguleeritakse elamukoodeksis, mida on ka vaja täiendada ja parandada. Aga eluruumide üürimist see seadus ei hõlma ja see on ära räägitud ka selles otsuseprojektis, mis on selle seaduse vastuvõtmise kohta. Kui nüüd vaadata seda üldist pilti, mis kujuneb pärast selle seaduse vastuvõtmist, siis ühtlustub rendi ja üüri niisugune reguleerimise ala. Lähtudes omandiseadusest tulenevatest põhimõtetest, ei erista me enam subjekte erinevate õiguste järgi. Enne oli nii, et vara üürimisel olid sotsialistlikud organisatsioonid hoopis teistsuguses õiguslikus seisus. Nüüd on kõik subjektid ühesugused ja põhiline strateegia või põhiline joon, mis praegu tuleneb sellest seadusest, on rendilepingu osatähtsuse suurenemine. See tähendab seda, et pooled ise lepivad kokku, kuidas nad õigeks peavad. Kui me lähtume sellest, et rendile andjad on eelkõige omanikud, siis nad võivad ikkagi rendile anda sellistel tingimustel, nagu nad ise õigeks peavad. See käib selle meie turumajanduse ja omandireformi strateegiaga kokku. See on need kaks olulist asja, mis on

nüüd vahepeal muutunud. On tehtud ka mitmesuguseid redaktsioonilisi ja vähema tähtsusega täpsustusi. Seda võite tekstis ise märgata, kui neid erinevaid projekte võrdlete. Ma arvan, et aja kokkuhoiu mõttes ma ei hakka neid siin üle kommenteerima. Selles tekstis on vaja teha ka mõningaid redaktsioonilisi parandusi, seal kus on "renditasu" rääkida "rendist". Ma arvan, et neid, mis ei puuduta asja sisu, ei ole siin vaja ka üle rääkida. Venekeelses tekstis on küll ka vaja teha redaktsioonilisi tõlkeparandusi. Ju ei ole õige rääkida договор об аренде, peaks ikka rääkima договор аренды. Või näiteks статья 5, siin ei oleks vaja rääkida владелец по титулу, vaid титульный владелец. Näiteks § 17 venekeelses tekstis on в течение срока действия, peaks olema лихтсальт прекращение и расторжение договора. Paragrahvis 22 on о возвращении имущества, peaks olema возврат. Need on kõik niisugused asjad, mis sisuliselt mõttele mingisugust mõju ei avalda. Ma arvan, ma ei hakka teie aega raiskama, et neid parandusi siin üksikasjaliselt ette kanda.

Küll on seaduse projekti juures veel kaks projekti. Üks on seaduse projekt "Muudatuste tegemisest tsiviilkoodeksis". Punktis 4 tuleb teha sisuline täiendus. Punktis on loetletud paragrahvid. Paragrahvi 10 lõikele 1 tuleb juurde kirjutada "ja lõik 2". Samuti asendada numbriga 18. Samuti otsused rendiseaduse kehtestamise kohta. Siin tehakse valitsusele ülesandeks võtta vastu rida otsuseid. Ma arvan, et esialgu pandud "15. oktoober" on natuke ebareaalne, liiga väike tähtaeg, peaks panema "1. november". Selle "15. oktoobri" panime siis, kui ei olnud veel teada, millal rendiseadus siin vastuvõtmisele, õigemini, teisele lugemisele tuleb. See on lühidalt minu poolt kõik.

Juhataja

Suur tänu! Küsimused hr. Varulile. Valeri Kois.

V. Kois

Lugupeetud juhataja, lugupeetud hr. Varul! Vabandage, mind ei olnud selle seaduse esimesel lugemisel, olin haige, seepärast võib-olla kordavad minu küsimused teisi.

Esiteks. Õelge palun, kas siis, kui me võtame vastu praeguse rendiseaduse, tühistatakse eelmised lepingud, mille töökollektiivid on sõlminud ühe või teise tehase rentimise kohta. Tavaliselt ei ole töökollektiivid vormistatud juriidilise isikuna. Selles seaduses aga nõutakse, et rendileping sõlmitaks kodaniku või juriidilise isikuga. Seda esiteks.

Teiseks. Missugune saatus ootab sel juhul niinimetatud rahvaettevõtteid, kas need tuleb ümber korraldada?

Kolmas küsimus on mul paragrahvi 5 punkti 2 kohta. Siin on kirjutatud: "Rentnikuks võib

olla kodanik või juriidiline isik." Juunikuus vastuvõetud immigratsiooniseaduses on eriparagrahv, mis reguleerib nende isikute omandit, kes ei ela alaliselt vabariigi territooriumil. Seal on teatud piiranguid. Selles seaduses ma ei leidnud mingeid viiteid sellele. Missuguses seoses on need kaks sätet? Tänan!

P. Varul

Mis puudutab neid rendiettevõtteid või õigemini seda, mis oli enne sõlmitud rendilepingut ja moodustatud rendiettevõtet, need on ikkagi selle järgi, mis siis kehtisid. Kuna meil rendiseadus ei kehtinud, siis moodustati tegelikult ju NSV Liidu 7. aprilli 1989. aasta aktide alusel. Ja need on ikkagi kehtivad seni, kui me ei ole mingisuguseid spetsiaalseid akte selle kohta vastu võtnud. Selle seaduse vastuvõtmine tagasiulatuvat jõudu ju ei oma. Mis puudutab küll küsimusse rendiettevõtte juriidiliseks isikuks olemist, siis rendiettevõtte peab kogu aeg juriidiline isik olema. Tähendab, kui on kusagil loodud rendiettevõtte, mis ei ole juriidiline isik, seal on konstruktsioon küll selles, et moodustada rentnike organisatsioon, mis on juriidiline isik ja siis niimoodi. See nõue on ka liidulise seaduse järgi kogu aeg olnud, siin ei ole mingisugust muutust. Mis puutub aga rahvaettevõtetesse, siis see seadus rahvaettevõtet ei puuduta. Rahvaettevõtte elab oma põhimääruse järgi ja rahvaettevõtte sarnaneb tegelikult oma õiguslikus seisundis mõnevõrra rendiettevõttele, kuid ta põhineb rahvaettevõtte põhimäärusel, mis võeti vastu 11. detsembril 1989. aastal. Siin mingit vastuolu ei teki. Paragrahvi 5 puhul vastus teie küsimusele on 3. lõik. Tähendab siin on ikkagi, mis puudutab seda, kui üks rendilepingu pool asub väljaspool vabariiki, selles on asi. Muid piiranguid ei ole. Mis puudutab seda, kes on siin kui palju elanud, siin rendiseadus mingisuguseid piiranguid ei tee, välja arvatud see, mis on kirjas lõikes 3.

Juhataja

Suur tänu! Vitali Menšikov.

V. Menšikov

Lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus paragrahvi 6 kohta. Iga normatiivdokument, seda enam seadus, ainult võidab seeläbi, kui ta on koostatud lakooniliselt, täpselt ja selgelt. Missugune otstarve on paragrahvi 6 punktil 4, kui alapunktis 4 on täielikult ära toodud nõuded ja mõte on sõnastatud punktides 1 ja 2, see on lihtne kordamine, mis ainult segab ja kordab. Tänan!

P. Varul

Vabandage, missugusest paragrahvist on jutt, kas kuuendast?

V. Menšikov

Paragrahvist 6, rendist, punkt 4 on täiesti üleliigne.

P. Varul

Ma ei saa sellega nõus olla, sellepärast et § 6 lõikes 4 räägitakse sellest, et on õigus nõuda rendi vähendamist. Asi on selles, et lõikes 2 räägitakse sellest. On kaks reeglit. Esimene reegel on selline, et rendi suurust võib ainult poolte kokkuleppel muuta. Teine reegel: selles lõikes 2 tuuakse nüüd põhimõtte, et nendel seaduses ettenähtud alustel võib siiski üks pool nõuda. Üks pool nõuab, teine ei nõua, minnakse kohtusse, kohus otsustab, ja nüüd kohtu jaoks peab olema siin kriteerium, mille alusel ta siis otsustab, kas on ühel poolel alus nõuda või mitte. Lõikes 4 aga, ma olen selle kahe silma vahele jätnud, võib kõne alla tulla, et see lõik 4 võiks tuua selle lõike 2 juurde. Ma pean siin natuke mõtlema selle üle. See on õigustatud küsimus. Kuigi tegelikult lõikes 4 on juttu ainult vähendamisest. Lõige 2 on suuruste muutmisest. Suurust võib muuta nii ja naa, aga lõikes 4 on ainult vähendamine. Seaduses tuleb ära näidata, millal siis on tal õigus vähendada, see on seotud lõikega 2. Lõikega 1 ei ole asi üldse seotud. Lõige 1 on omaette nähtus. Lõike 2 ja 4 vahel on seos, kuid lõige 2 on üldisema tähendusega. Lõige 2 on üldisema tähendusega ja lõige 4 kehtib ainult siis, kui rentnikul on õigus nõuda vähendamist, aga lõige 2 siis, kui mõlemad pooled võivad nõuda muutmist, aga see muutmine käib niimoodi, et üks pool võib nõuda vähendamist, üks pool suurendamist, teine pool vähendamist-suurendamist, on neli varianti. Nendest neljast variandist eraldi ühe kohta on toodud täiendavad alused, sellepärast et see on autorite arvates tähtis asi.

Juhataja

Suur tänu! Kas Vitali Menšikovil on teine küsimus?

V. Menšikov

Teie vastus ei rahulda mind, sest nõue vähendada renti on nõue muuta rendi suurust. Tänan!

P. Varul

Milles on põhimõte? Milleks üldse selliseid asju on vaja seaduses välja tuua? See põhimõte on siin selles, küsimus on võib-olla laiemat tähendust omav ja seepärast ka segadust tekitav. Küsimus on selles: kui leping on sõlmitud, siis peab olema kummalgi poolel garantii, et leping on niisuguseks tähtjaks, milleks ta on sõlmitud. Nii et kummalgi poolel ei ole õigust nõuda lepingu lõpetamist või muutmist, välja arvatud nendel erandjuhtudel, mis on seaduses konkreetselt toodud. Ja seaduses peab olema võimalikult täpselt märgitud, millal siiski ühel poolel on õigus nõuda kas lõpetamist, muutmist või midagi taolist. Kui me jätame seaduses selle fikseerimata, siis me paneme paratamatult pooled raskesse olukorda. Kui me lõppkokkuvõttes võtame vastu sellise reeglil, et kõike reguleeritakse rendiseadusega või rendilepinguga, siis ju on võimatu lahendada pärast vaidlusi, sest elus ikkagi tekkivad niisugused situatsioonid, mida seaduses on vaja võrdlemisi täpselt kajastada, millal üks või teine pool võib nõuda kas vähendamist või suurendamist või mingit muutmist, pidades seda muutmist erandiks. Ja sellepärast peab olema see võrdlemisi täpselt fikseeritud, kusjuures tõepoolest võivad olla ka teatud kattumised. Siin mingisugune kattumise võimalus selles mõttes on, et see vähendamise nõue on ka muutmise, aga see on eraldi alla kriipsutatuna toodud, et vähendamist saab nõuda vaid niisugustel tingimustel.

Juhataja

Suur tänu, hr. Varul! Tundub, et meil rohkem küsimusi ei ole. Kaasettekandeks saab sõna majanduskomisjoni sekretär Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Hr. Varul põhiettekanjana tegi minu ülesande hästi kergeks, ta rääkis kõige olulisema ära. Tõesti, peale esimest lugemist ühtegi täiendust ega konkreetset parandusettepanekut Ülemnõukogu liikmed pole esitanud. Ja peale esimest lugemist toimus ka majanduskomisjoni koosolek, kus me arutasime seda rendiseadust põhjalikult ja meie visal pealekäimisel said need muudatused ka teoks. Nii et põhimõtteliselt rendiseaduse eelnõu esimesest variandist on järele jäänud esimene peatükk. Seaduse kui terviku ülesandeks on jäänud reguleerida rendisuhted Eesti Vabariigis, määraes kindlaks rendisuhete objektid, subjektid, nende õiguste ja kohustuste tekkimise alused, õiguste teostamise ning kohustuste täitmise põhimõtted. Need on ilusti korrektselt kavandisse projekteeritud ja ülejäänud peatükid esimesest variandist on välja võetud, järgi on jäänud

ainult §-d 26 ja 27, kus siis on kirjeldatud üldisemalt nende suhete nagu rendiettevõtja ja renditöövõtja üldisi põhimõtteid.

Täiendavalt juhiksin tähelepanu, nagu hr. Varulgi, et käesoleva seadusakti – rendiseaduse juurde kuuluvad ka kaks seadusandlikku akti: Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi rendiseaduse kehtestamise kohta ja Eesti Vabariigi seadus muudatuste tegemise kohta ENSV tsiviilkoodeksis. Need on vajalikud koos rendiseaduse vastuvõtmisega ka Ülemnõukogu poolt vastu võtta. Kokkuvõtteks ütlesin majanduskomisjoni seisukoha, et rendiseaduse projekt oleks vajalik vastu võtta teisel lugemisel. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kas on küsimusi? Valeri Kois.

V. Kois

Lugupeetud hr. Koha! Vastus ei rahuldanud mind täielikult. Asi on vaata milles: rendiseadus näib mulle täiesti vastuvõetav. Ent praegu hakkavad Eestis kehtima kolm seadusandlikku akti: liiduseadus töövõtukollektiivides, Eesti Ministrite Nõukogu määrus, mis võeti vastu vist mais rahvaettevõtte kohta, ja praegune rendiseadus. Me oleksime pidanud Ülemnõukogu otsuses ilmselt tühistama nende seadusandlike aktide kehtivuse vabariigi territooriumil. Üldse on see probleem sügav, sest üleminekut turumehhanismile hakkavad ilmselt segama need mõlemad seadused – nii üleliiduline kui Eesti oma, sest need seadused loovad uute kollektiivsete, endassesulgunud omandivormide loomise pretsedendi. Neid on pärast väga raske muuta aktsionäride omandiks või muuks normaalseks omandi turuvormiks. Kuidas te suhtute sellesse probleemi?

K. Koha

Ma saan rääkida ainult isiklikult enda nimel, mitte majanduskomisjoni nimel. Põhimõtteliselt, kui need aktid, mis meid võivad nüüd segama hakata, tuleks Ülemnõukogus läbi vaadata ja teha ka vajalikud muudatused. Kuid selle seadusega me ei saa ju tagasiulatuva jõuga neid akte tühistada. Täheleandub, need ei hakka reguleerima eelnevate seaduste ja normatiivaktidega paika pandud suhteid. Täheleandub, me peame need küsimused läbi vaatama ja arutusele võtma. Kuid rendiettevõtte kui niisugune ja renditöövõtt tuleks valitsuse määrusega kehtestada. Põhimõtteliselt tuleb siin tööd edasi teha. Kui aktid hakkavad elu segama, siis tuleb need läbi vaadata. Siin on täielikult võimalused seadusandliku initsiatiivi jaoks. Siin keeldu ei ole.

P. Priks

Hr. Koha, mul oleks selline küsimus teile kui komisjoni liikmele. Kas see rendiseadus võib tulevikus meid aidata või segada, kui Eesti valitsusel tuleb näiteks Nõukogude Liidu Kaitseministeeriumiga rendilepingut sõlmida sõjaväebaaside kohta? Kas sellele on komisjonis mõeldud või ei?

K. Koha

Pea tunnistama, et Nõukogude Liidu Kaitseministeeriumiga me ei ole neid küsimusi käsitletud. Või ma ei saanud küsimuse sisust aru? Ma pean ikkagi ausalt tunnistama, et komisjon ei ole seda küsimust selle seaduse raames arutanud. Ei saa vastata, kui ei ole arutanud. Võib-olla hr. Varul saab seda täiendada, aga praegu me ei ole seda arutanud. Nii et jään vastuse võlgu.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et hr. Kohale ei ole rohkem küsimusi. Kas Priidu Priks soovib sõna võtta? Kohe me tuleme läbirääkimiste juurde. Kas on veel küsimusi? Palun uuesti kõnetooli tagasi Kalju Koha. Kumb ta nüüd on, kas küsimus või sõnavõtt? Küsimus hr. Varulile. Kuigi oleks olnud korrektne siis küsida, kui ta oli kõnetoolis.

P. Varul

See ei saa asjale kuidagimoodi kahjuks tulla. Rendiseadust läbiv ideoloogia ja mõte on selles, et rendile andmine ja rendilepingu sõlmimine sõltub siiski rendileandja tahtest. Kui on tegemist, ütleme, selliste rendilepingutega, mis eeldavad riiklikke kokkuleppeid, siis on see omaette. See tuleb enne riiklikult reguleerida ja siis. Tugev kalle selles suunas, võrreldes eelneva seadustikuga on ikkagi see, et ei saa kohustada kedagi rendilepingut sõlmima. Kui ma juba siin olen, siis ma ka selle rahvaettevõtte kohta vastan ikkagi veel kord. Rahvaettevõtte ei puutu asjasse, rahvaettevõtte on iseseisev ettevõtte vorm nii nagu ka riigiettevõtte ja munitsipaalettevõtte. Omaette on küsimus, kas rahvaettevõtet on otstarbekas rakendada ja kas rahvaettevõtte segab privatiseerimist. See on omaette küsimus ja seda võib arutada, aga rendiseadusega ta seotud ei ole. See NSV Liidu seaduse ja meie rendiseaduse küsimus on analoogiline kõikide nende sfääride küsimustega, kus kehtivad ühed ja samad asjad – NSV Liidu seadus ja meie seadus, omandiseadus näiteks sealhulgas, see on omaette probleem. See ei ole praegu kuidagi takistuseks selle seaduse vastuvõtmisele. Tekkivaid küsimusi tuleb võib-

olla tõesti eraldi lahendada ja kooskõlla viia. Siin on valitsusele antud ülesanne esitada Ülemnõukogule ettepanekud seaduste kooskõlla viimiseks. See on selle afääri küsimus.

Juhataja

Suur tänu, hr. Varul! Anatoli Novohatski.

A. Novohatski

Vabandan nii spiikeri kui ettekandja ees, kuid asi on selles, et küsimus tekkis viimasel minutil seoses eelmise küsimuse selgitamisega. Mul on selline küsimus. Võib-olla kui see rendiseadus ei laiene tööstusettevõtetele, nii-öelda riiklikus omanduses olevatele rahvaettevõtetele, on parem muuta seaduse nimetust – eraomandi rendi seadus? Siis ma ei saa üldse millestki aru. Kuidas võib seadus eksisteerida omaette, mingeid rentimist puudutavaid küsimusi aga reguleeritakse veel teab missuguste dokumentidega. Seadus peab olema kas ühtne või suunatud mingile konkreetsele objektile.

P. Varul

Õigustatud küsimus, aga asi on tegelikult väga lihtne. Ettevõtete õiguslikku seisundit reguleerivad vastavad aktid. Rahvaettevõtte kohta rahvaettevõtte põhimäärus, aktsiaseltside kohta, riigiettevõtete kohta jne. Rendiseadus ei reguleeri mitte ühegi ettevõtte õiguslikku seisundit, ta reguleerib suhteid rendileandja ja rentniku vahel ja mitte midagi muud. Kui ettevõtte õiguslikust seisundist tuleneb see, et temal on õigus olla rendileandjaks ja rentnikuks. Ma ei tea ühtegi ettevõtet, kellel seda õigust ei ole, kõigil ettevõtetel on see õigus, ka rahvaettevõttel ja kõigil tööstusettevõtetel jne., jne. See seadus reguleerib ainult nende omavahelisi suhteid, mitte mingisugust ettevõttesisest tegevust. Ettevõttesisest tegevust saab reguleerida ainult see valitsuse määrus, millega kehtestatakse rendiettevõtte põhimäärus, millega siis moodustatakse uus ettevõtte tüüp, see, mille me võtsime siit rendiseadusest välja põhjendusel, et see seadus jääks reguleerima ainult rendisuhteid, ettevõtete ja üksikisikute suhteid, mis puudutavad rentimist. See ei puuduta nende õiguslikku seisundit. Selles on asi.

J. Pöld

Mul on ettepanek, et saadikud enam küsimusi ei esitaks. Majanduskomisjoni ettepanek oli teine lugemine lõpetada ja see seaduseelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kuigi praegu on veel küsimuste esitamise aeg, sõnavõttud ja läbirääkimised pole veel alanud. Aitäh, hr. Varul!

Majanduskomisjon tegi siiski kõigepealt ettepaneku panna Ülemnõukogu ette otsustamiseks tööpäeva pikendamine. Täpsustame kõigepealt lähteandmed, lugupeetud Ülemnõukogu. Kuidas võiks ettepanek olla, kas teatud kellani või teise lugemise lõpetamiseni? Kalju Koha.

K. Koha

Härra juhataja, ma teen ettepaneku: nii kaua kui meil aega läheb, põhimõtteliselt me ei saa siin aega määrata. Teeme selle töö ära. Aitäh!

Juhataja

Tähendab, ettepanek oleks teise lugemise lõpetamiseni. Nii palju kui meil aega läheb, on väga abstraktne. Lugupeetud Ülemnõukogu, selle ettepaneku otsus nõuaks kvalifitseeritud häälteenamust, tähendab kaks korda rohkem poolt kui vastu. Kaks korda rohkem poolt kui vastu. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et pikendada tänase plenaaristungi tööaega rendiseaduse teise lugemise lõpetamiseni? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 54 saadikut, vastu on 1 saadik, erapooletuid on 8. Ettepanek on vastu võetud.

Avame läbirääkimised rendiseaduse eelnõu üle. Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Ma suunan oma sõnad just oma kolleegidele ja tahan teie tähelepanu juhtida sellele, mida tähendab korralikult, juveliirselt ettevalmistatud seaduseelnõu. Meil on neid olnud viimasel ajal kaks – politseiseadus ja rendiseadus. See näitab seda, milliseks võib kujuneda meie tööviljakus, sest tõesti mina ei leia rendiseaduses ühtegi pahandust, et teda mitte siin praegu vastu võtta. Samal ajal on vastas näiteks maksuseadused, mis on meie ette visatud täiesti toorikutena ja mis on meil tarvis olnud täiesti ümber teha, praktiliselt luua ise uued seadused. Jääb ainult soovida nendele, kes valmistavad meile seadusi ette, et teha tööd nii, nagu tehti politsei- ja rendiseadusega. Ma arvan, et rendiseadus on küps vastuvõtmiseks.

Juhataja

Suur tänu! Kes soovib veel sõna? Kas on ettepanek läbirääkimised lõpetada? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised rendiseaduseelnõu üle? Palun

hääletada! Selle ettepaneku poolt on 58 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletu on üks. Läbirääkimised on lõpetatud. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kolmanda lugemise nõuet ei ole ükski saadikugrupp, komisjon ega suur hulk saadikuid esitanud, kuid mul on niisugune ettepanek, et läbime protseduuriliselt siis sellised etapid: kõigepealt lõpetame teise lugemise ja siis otsustame, kas võtta seadus vastu.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada rendiseaduse eelnõu teine lugemine? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 62 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid ei ole. Teine lugemine on lõpetatud. Ja nüüd, lugupeetud Ülemnõukogu, otsustame seaduse vastuvõtmise küsimuse. Selleks on vaja vähemasti 53 häält. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi rendiseadus? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 62 rahvasaadikut, vastu ja erapooletu ei ole keegi. Eesti Vabariigi rendiseadus on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, minu käsutuses on veel 10 minutit. Lugupeetud Ülemnõukogu, meil on veel vaja vastu võtta otsus rendiseaduse kehtestamise kohta, selleks on vaja 53 häält. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi rendiseaduse kehtestamise kohta? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 59 saadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 1. Otsus on vastu võetud.

Muudatuste tegemise kohta "Eesti NSV tsiviilkoodeksis"

Juhataja

Ma küsin, lugupeetud Ülemnõukogu, kas meil on otstarbekas kasutada veel minu käsutuses olevat mõnda minutit järgmise päevakorrapunkti alustamiseks või ei ole. Mul on nüüd vaja majanduskomisjoni abi. Minu dokumentide hulgas ei ole. Kas Kalju Koha soovib veel midagi lisada? Ei soovi. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi seadus "Muudatuste tegemise kohta "Eesti NSV tsiviilkoodeksis""? Palun hääletada! On vaja 53 poolthäält. Selle ettepaneku poolt on 59 saadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 1. Seadus on vastu võetud. Kas nüüd on kõik aktid vastu võetud?

Mõned teadaanded, lugupeetud Ülemnõukogu. Ma palun vanematekogul homme kell 9.00 kokku tulla. Meil oleks vaja vanematekogus selgeks rääkida ja otsustada probleem, mis puudutab istekohtade ümberpaigutamist istungitesaalis. Asi osutus keerulisemaks, kui me võisime arvata. On saadikurühmasid, kes ei nõustu istekohtade ümberpaigutamisega ja selles

küsimuses on vaja tõsiselt nõu pidada. Samas on meil vaja nõu pidada teemal, kuidas me saaksime edukalt läbi viia üldpoliitilise diskussiooni omandireformi küsimuses. Ka alatiste komisjonide probleem on veel üleval. Ma paluksin vanematekogul homme kell 9 tulla kokku minu tööruumi nr. 161. Ahti Kõo.

A. Kõo

Lugupeetud rahvasaadikud! Arvestades meie äärmiselt pingelist olukorda päevakorra täitmisega ja samuti seda, et meil ei toimu järgmisel nädalal plenaaristungeid. Asjad venivad. Mul on ettepanek, et me täna siiski jätkaksime tööd ja kuulaksime ära informatsiooni, mida meile hr. Raidla peaks esitama päevakorra järgi. Aitäh!

Juhataja

Mida arvatakse, lugupeetud saadikud? Me peame seda otsustama, sest nüüd oli küll formuleering, et kuni rendiseaduse eelnõu teise lugemise lõpetamiseni. Kuulame siis Raidla ka ära, kuid võtame vastu otsuse. Jälle kestab reegel, et poolt peab olema kaks korda rohkem saadikuid kui vastu. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et pikendada tänase plenaaristungi ametlikku tööaega kuni justiitsminister hr. Raidla informatsiooni ärakuulmiseni läbirääkimistest Leningradi linna ja Leningradi oblastiga? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 41 rahvasaadikut, vastu on 10, erapooletuid on 1. Ettepanek on vastu võetud. Kuidas? Selles küsimuses ei nõuta poolte saadikute poolthääli, vaid vastu peab olema kaks korda vähem kui poolt. Kvoorum on 53 saadikut, kui kaheldakse, teeme kohaloleku kontrolli. Kas nõutakse või ei nõuta? Ei nõuta. Repliike saalist mina niimoodi aluseks võtta ei saa. Jutuajamised on ametlikud, selleks on meil olemas pult.

Eesti Vabariigi Valitsuse informatsioon läbirääkimistest Leningradi linna ja Leningradi oblastiga ning sõlmitud lepingust

Juhataja

Nii. Jätkame päevakorraga. Otsus on vastu võetud. Eesti Vabariigi Valitsuse informatsioon läbirääkimistest Leningradi linna, Leningradi oblastiga ning sõlmitud lepingud. Hr. Raidla.

J. Raidla

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja ja lugupeetud saadikud! Leningradi linna ja oblastiga seni peetud ja jätkatavad läbirääkimised on üks valitsuse idapoliitika komponent. Läbirääkimiste ettevalmistamine kestis k.a. maikuu lõpust juunikuu alguseni, kui toimusid esimesed kontaktid läbirääkimiste algatamiseks Leningradi linnanõukogu esimehe Anatoli Sobtšakiga. K.a. 26. juunil toimus Leningradis Eesti Vabariigi Valitsuse esimehe Edgar Savisaare ja Leningradi linnanõukogu esimehe hr. Sobtšaki ja Leningradi Linna Täitevkomitee esimehe hr. Štšelkanovi läbirääkimiste esimene voor, kus kirjutati alla ühiskommünikeele. Ühiskommünikee kohaselt otsustati käivitada läbirääkimised esialgu kahe poole vahel: meie poolt valitsuse ja Leningradi poolt Leningradi linnanõukogu vahel. Kommünikee kohaselt moodustati mõlemalt poolt 5 aldelegatsiooni, mis teemade lõikes jagunesid järgnevalt: 1. delegatsioon – majandussuhted, kaubavahetus; 2. delegatsioon – majandusmudelid, turumudelid, s.t. majandusteoreetiline läbirääkimiste delegatsioon; 3. õigusküsimuste delegatsioon; 4. kultuurisuhted, humanitaarküsimused ja 5. keskkonnakaitsealased probleemid. Käesoleva aasta 3. juulil toimus valitsuse istung, mille kohaselt mind kinnitati valitsuse esindajaks läbirääkimistel Leningradi linna ja oblasti nõukoguga. Valitsuse poolt esines delegatsiooni sekretärina valitsusnõunik Vladimir Juškin.

Lepiti kokku, et läbirääkimised algavad 10. juulil. 10. juulil edastati ka meie poolt esimesed dokumendid läbirääkimiste alustamiseks.

13. juulil toimus esimene tõsisem läbirääkimiste voor Leningradis, mis puudutas organisatsioonilist külge, kus ma osalesin. Ühtlasi osalesin ka Leningradi linnanõukogu presiidiumi istungil samal päeval.

20. juulist kuni 25. augustini toimusid intensiivsed läbirääkimised viie delegatsiooni vahel vastavalt neile kinnitatud teemadele. Läbirääkimised toimusid nii Tallinnas kui samuti Narvas ja Ivangorodis ökoloogia, s.t. keskkonnakaitsealastes küsimustes.

5. septembriks valmisid põhikokkuleppe esialgsed tekstid ja 5.–14. septembrini toimus aktiivne põhikokkulepete tekstide vahetamine ning nende ühtlustamine. Ette oli nähtud kirjutada põhikokkulepele alla 14. septembril kell 17.00. Läbirääkimiste venimise tõttu, täiendavate probleemide kerkimise tõttu osutus võimalikuks põhikokkulepele alla kirjutada kolme poole esindajate poolt sama päeva õhtul kell 21.30.

Sellega sõlmiti põhikokkulepe. Mõistes põhikokkulepe väljendub üsna tõsine teoreetiline lähenemine nendele läbirääkimistele. See pealkiri, see nimetus ei ole valitud juhuslikult. Ta on valitud sellisena sellepärast, et mitte kasutades rahvusvahelise õiguse termineid, anda alust spekulatiivsetele väidetele, nagu oleks leping sõlmitud riiklike subjektide vahel, juriidiliselt

võrdväärtes riigiõiguslikus staatuses olevate subjektide vahel. Seetõttu ka selline nimetus sellele dokumendile. Nagu ma algul märkisin, läbirääkimiste protsess tegelikult jätkub. Põhikokkuleppele lisanduvad vastavalt lepingus fikseeritud sätetele täiendavad ehk erikokkulepped erinevates valdkondades. Praeguseks hetkeks on selliseid põhikokkuleppeid valmis seitse. Nad on parafeeritud või allakirjutatud kujul. Need puudutavad esiteks kaubavahetust Leningradi linna ja oblasti, tähendab Leningradi regiooniga, teiseks koostöö side alal, kolmandaks koostöö transpordi korraldamise alal, neljandaks koostöö kalanduse valdkonnas, viiendaks koostöö kultuurisfääris, kuuendaks ökoloogiaalase koostöö kokkulepe ja seitsmendaks koostöökokkulepe turumajandusmehhanismide, turukaitsemehhanismide ühisel väljatöötamisel ja nende rakendamisel. Väljatöötamise järgus vastavalt põhikokkuleppe tekstile on üks keerulisemaid ja kahtlemata kõige rohkem vaevanõudvaid kokkuleppeid, mis puudutab majanduspiiri küsimust Eesti Vabariigi ja Leningradi oblasti vahel. Peale selle on Leningradi initsiatiivil ja loomulikult meie heakskiidul väljatöötamisel kokkulepe ühisaktsioonide kohta kuritegevusvastases võitluses, eriti võitluses organiseeritud kuritegevusega, mis saab hõlmama ühtlasi ka kriminaalse elemendi liikumist Leningradi regiooni ja Eesti Vabariigi vahel.

Vastavalt põhikokkuleppele kuulub avamisele ka meie esindus Leningradis ja Leningradi esindus Tallinnas. Seega oleks siis kümnendaks dokumendiks nende esinduste statuudi määratlemine, samuti ka nende kohta erikokkuleppe sõlmimine, mis lähemal ajal aset leiab. Juriidilise protseduuri järgi saavad täiendavad kokkulepped lisatud vastavate esimeste ametiisikute poolt allakirjutatud ühise protokolliga põhikokkuleppe juurde. Leningradiga sõlmitud põhikokkulepe on ilmunud ajakirjanduses, "Sovetskaja Estonias" ja "Rahva Hääles". Mõlemale, nii vene- kui eestikeelsele variandile on lisatud minu kommentaarid. Tõsi küll, "Rahva Hääles" ilmusid need kommentaarid alles täna ja peab paraku ütlema, et need ilmusid lühendatult. "Sovetskaja Estonias" on need avaldatud täielikult.

Põhikokkuleppega ja kogu selle kontaktide sfääriga on kerkinud küllalt palju küsimusi. Ma oma sissejuhatava informatsiooni korras, kui lubate, vastaksin eelnevalt kirjalikult tulnud küsimustele, sest see oleks muidu kordus, kui ma teeksin seda pärast. Küsimuse on esitanud hr. Uluots ja ma loeksin selle küsimuse ette: "Esiteks, millised järeldused võivad olla faktil, et lepingule Leningradiga kirjutas meie poolt alla täidesaatev võim, Leningradi poolt aga seadusandlik võim? Kas sellest ei või järgneda lepingu tühisus, sest meiepoolset volitust ta ei ole saanud?"

Sellel küsimusel on kaks osa. Esimese osa kohta vastus on küllalt lühikene: nimelt, Leningradil puudub üldine seadusandlik võim, seetõttu ka ei olnud meil võimalik lepingut

sõlmida seadusandliku võimu esindajatega. Leningradi näol on tegemist munitsipaliteediga, kohaliku omavalitsusorganiga, kellel puudub seadusandlik pädevus ja kes saab vastu võtta üldnormatiivse tähendusega akte ainult lokaalsel tasandil. See on tänase päeva seisuga niimoodi, tõsi, lähemas tulevikus võivad Leningradi regiooni puhul toimuda olulised muudatused nende juriidilises staatuses, mis seondub Vene Föderatsiooni parlamendi poolt Leningradi linnale ja oblastile, kogu regioonile vabamajandustsooni staatuse andmisega ja Leningradi poolt on esitatud ka taotlused Venemaa Ülemnõukogule nende juriidilise staatuse riigiõigusliku taseme tõstmise kohta. Teine küsimuse pool. Kas sellest ei võiks järgneda lepingu tühisus, kuivõrd meile pole selleks volitusi antud? See tähendab valitsusele. Esiteks, lepingu tühisus otseselt sellisest faktist ei saaks ka tuleneda sel juhul, kui tõepoolest Leningradis oleks tegemist seadusandliku organiga. See ei tooks veel kaasa automaatset tühisust. Mis puudutab aga volitusi, siis lepingu või põhikokkuleppe teksti väga täpselt lugemisel on seda aspekti silmas peetud. Nimelt lepingut ei ole sõlmitud Eesti Vabariigi nimel, vaid see on sõlmitud Eesti Vabariigi Valitsuse poolt, see on tavaline valitsuse poolt sõlmitav kokkulepe ja seetõttu taoliste leppimuste ja kokkulepete sõlmimiseks annab Ülemnõukogu loa vastavalt valitsuse konstitutsioonilisele traditsioonile. Eesti Vabariigis puuduvad praegu vastavad õigusnormid, mis seda vahekorda reguleeriksid. Vastavad volitused antakse valitsusele valitsuse kinnitamise hetkel. Kui valitsus oma volitusi ebaõigesti kasutab ja see kutsub esile parlamendi, käesoleval juhul Ülemnõukogu vastuseisu, siis kutsutakse valitsus tagasi. Teine küsimus. Kas valitsus on loomas mingit reguleerivat kaitsemehhanismi meie majandusele selleks hetkeks, kui NSV Liit läheb üle turumajandusele? Ülemnõukogu ette me seda probleemi ei ole toonud. Mõningad probleemid sellise kaitsemehhanismi loomisel on kahtlemata Ülemnõukogu ette ka juba toodud. Selle kaitsemehhanismi üks komponent on ka meie dotatsioonipoliitika, nende likvideerimine ja üleminek hindade korrastamisele. Teiseks, selles põhikokkuleppes, millest praegu jutt käib, on majanduspiiri küsimus valdavalt just nimelt sellise eesmärgiga institutsioon, mille ülesandeks on kaitsta meie siseturgu mitte ainult sel juhul, kui peaks juhtuma selline asi, et Nõukogude Liit tervikuna läheks üle turumajandusele ja Eesti Vabariik seda ei tee. Ta eesmärk on kaitsta meie siseturgu ka sel juhul, kui kõigi eelduste järgi Eesti Vabariik läheb turusuhetele üle enne, kui Nõukogude Liit seda teeb. Nii et see on mõeldud vastastikuseks kaitseks. Kolmas moment, see on ka põhikokkuleppes fikseeritud, sisaldub praktiliselt kolmes põhikokkuleppe artiklis, mis puudutab vastastikust informeerimist, võimaluse korral koordineerimist ja selliste meetmete rakendamist mõlemalt poolt, mis ei kahjustaks teise poole majanduslikke huve. Informatsiooni lõpetuseks või resümeerimiseks ma tahaksin

kindlasti viidata veel asjaolule, et Eesti Vabariigi Valitsuse ja Leningradi linna ning oblastinõukogude vahel sõlmitud põhikokkulepet vastavalt põhikokkuleppe § 18 käsitletakse Vene Föderatsiooni ja Eesti Vabariigi vahel peetavate läbirääkimiste kontekstis. See tähendab esiteks seda, et sõlmitud põhikokkulepet ei arvata vastavalt saavutatud ühiseisukohale Vene Föderatsiooniga peetavatel läbirääkimistel sõlmitavate lepingute pakki. See on iseseisev dokument. Küll aga põhikokkuleppe käsitlemine läbirääkimiste kontekstis tähendab seda, et näiteks kui Vene Föderatsioon säilitab, näiteks toiduainete fondeeritud jaotamise keskvalitsuse kaudu, siis sel juhul Leningradi pool kohustub omalt poolt tagama selle, et Eestist näiteks Leningradi tarnitav liha, see on praegu selline kõige kriitilisem küsimus Leningradi jaoks, sel juhul arvestatakse, juhul kui Vene Föderatsioon ja Eesti Vabariik sõlmivad omavahel toiduainete vahetamise kokkuleppe, arvatakse sel juhul ühtlasi ka Vene Föderatsiooniga sõlmitud lepingu täitmise katteks. See, nagu öeldud, on Vene Föderatsiooni sisene küsimus, aga juhul kui vertikaalne jaotussüsteem föderatsioonis säilib pikemat aega, siis näiteks taolise sätte sissevõtmine tundus olevat äärmiselt vajalik. Ja lõpetades sissejuhatavat informatsiooni, ma tahaksin väita seda, et peale selle, et põhikokkulepe on suunatud eeskätt tõepoolest majandusprobleemide lahendamisele, on sellel ka väga selge poliitiline tähendus. Ma usun, et väga mitmed põhimõtted, mis on siin põhikokkuleppes kirjas, on Anatoli Sobtšaki väitel leidnud soosiva fooni ka Vene Föderatsiooni juhtkonna tasandil, sealhulgas ka majanduspiiri küsimuses. Selle kaudu loodetavasti selline põhikokkulepe aktiveerib läbirääkimisi Vene Föderatsiooniga, mida peetakse nii Ülemnõukogu kui ka valitsuse tasandil majanduskokkulepete saavutamiseks. Poliitiline tähendus on tal kahtlemata, sest et tegemist on Eesti Vabariigis demokraatlikul teel ametisse määratud valitsuse kui ühe põhikokkuleppe partneriga. Teiselt poolt ei saa eitada, et Leningradi linnanõukogu on valitud võimule demokraatlikul teel ja ägeda valimisvõitluse tingimustes. See tähendab, et kas määratud või valitud demokraatlike võimuorganite kokkulepe tähendab iseenesest ka koordineeritud koostööd vastu seismaks konservatiivsete poliitiliste jõudude ühisaktsioonidele, kes teadupärast on viimasel ajal paremini koordineeritud kui varem. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, hr. Raidla! Me võime esitada küsimusi justiitsministrile, kuid kuna selles päevakorrapunktis hääletamist ei ole ette nähtud, siis juhatajal on õigus läbirääkimisi mitte avada. Küsimused. Vitali Menšikov.

V. Menšikov

Lugupeetud minister Raidla! Teie kommentaarid põhilepingu juurde on minu arvates läbimõeldud ja täielikud. Ent mul on üks ebaselge küsimus. Minu arvates ei ole olemas Eesti Vabariigi ja Leningradi oblasti vahelist majanduspiiri. See muutub Eesti Vabariigi ja Vene NFSV vaheliseks piiriks. See, mida te ütlesite Vene Föderatsiooni juhtkonna poolse toetuse kohta, pole muud kui ainult sõnad, samal ajal, kui leping on Vene Föderatsiooni ühe osa ja Eesti Vabariigi kokkulepe. Tasemed on erinevad.

J. Raidla

Kahtlemata ei ole minu poolt toodud näidet põhjust laiendavalt tõlgendada. Jutt ei käi mitte riigipiiri õiguslikust staatusest, vaid majanduspiiri staatusest kui siseturu kaitsevahendist. Seetõttu oligi võimalik üleüldse Leningradi linna ja oblastiga sellises küsimuses läbi rääkida. Kui teema puudutaks riigipiiri õiguslikku staatust, siis on see riikidevahelise läbirääkimise objekt ja tõepoolest, seda peetakse juba sel juhul Ülemnõukogude tasandil või nende poolt valitud delegatsioonide tasandil. Järelikult, sel juhul on teiseks pooleks Vene Föderatsioon kui riiklik subjekt.

A. Prii

Härra minister, te mainisite kalandusalast kokkulepet. Kas kalandusalases kokkuleppes on nähtud ka Leningradi laevade poolt kala püüdmise eest mingit kompensatsiooni, sest siiani Leningradi laevad püüavad, näiteks, ainuüksi meie vetes üle 14 tuhande tonni räime, ilma et Eesti Vabariik sellest mingit hüvitust saaks? Tänan!

J. Raidla

Kalandusalane kokkulepe on sõlmitud 1990/91. aastaks eesmärgiga säilitada tänaste kaubavahetuste, teenuste ja muude, näiteks, remontide tegemise kord ja võimalused, mis olid viimastel kuudel erineva majandus-poliitilise arengu tõttu Vene Föderatsioonis ja näiteks, Eestis, sattunud väga tugeva löögi alla. Otseselt hinnapoliitikat ja kvootide ning limiitide küsimust siin praegu lahendatud ei ole, kuivõrd ka neid kvote ja limiite ei määra kahjuks Leningrad mitte ise endale. Siin peame samuti kokkuleppe subjektiks taotlema endale Vene Föderatsiooni.

J. Põld

Hr. Raidla, mul ongi küsimus. Te rõhutasite seda momenti, et sõlmitud leppimus on üks osa Vene Föderatsiooni ja Eesti Vabariigi vahel sõlmitavast kokkuleppest. Kas Vene Föderatsioon praeguste läbirääkimiste käigus on seda ka ise aktsepteerinud, tähendab praeguseks allakirjutatud lepingut? Aitäh!

J. Raidla

Selleks, et mitte formuleeringuga eksida, ma spetsiaalselt lugesin ette. Nimelt ma väitsin vastupidist, et see ei ole Vene Föderatsiooniga lepingute paketi komponent. Ja ma lugesin § 18 ette: "Käesolev põhikokkulepe arvatakse Eesti Vabariigi ja Vene NFSV läbirääkimiste konteksti." Selles on väga oluline erisus. Kui me oleksime püüdnud formuleerida vastupidist sisu, siis tõenäoliselt oleksid võinud tekkida komplikatsioonid ühelt poolt Leningradi linnanõukogu ja Vene Föderatsiooni keskvalitsuse vahel.

A. Mölder

Lugupeetav minister! Teie ettekandest oli suur osa kaubavahetusele pühendatud. Kas te võite öelda, kas piima ja liha andmine Leningradile jääb siis põhimõtteliselt varasema baasperiodi tasemele ja kas valitsuse tellimus põllumeestele on ka sellega seoses?

J. Raidla

Seos valitsuse tellimusega selles suhtes on kahtlemata olemas. Mis puudutab varasemat taset, siis Leningradi linnanõukogu arvestuse kohaselt oleme praegusel hetkel ainuüksi Leningradile võlgu veidi rohkem kui 10 tuhat tonni liha. See oli väga raskete vaidluste objekt, kuivõrd sellel hetkel, kui ees seisis põhikokkuleppe allakirjutamine ei küündinud Leningradi linnanõukogu presiidiumi arvestuste kohaselt Leningradi varud liha osas enam 10 päevani. Me loodame omalt poolt esiteks seda ja eeldame, et meil võib pärast majandusliku piiri kehtestamist see ressurss, mida me saame vabariigis varuda ja kasutada sõlmitavate otsekokkulepete täitmiseks, oluliselt suurenda ja selle tõepoolest tarnida Leningradi liha vajalikus koguses. Leningrad tõstab omalt poolt küsimuse seoses sellega, et meil kaotatakse dotatsioonid. Suur osa dotatsioone aga tuli tootjale liidueelarve kaudu. Küsimus on selles, et mitte häirida praegu Leningradi turgu, kus vastavat otsust vastu ei ole võetud, et liidueelarvest eraldatav dotatsioon eraldataks tarbijale, see tähendab Leningradile. Leningradi pool lubas fikseerimata kirjalikus vormis võtta meetmeid, mis parandaksid meie olukorda ostujõusööda ostmisel.

V. Kois

Mind huvitab küsimuse formaalne külg. Te rõhutasite oma artiklis, et leping on sõlmitud valitsusega, aga mitte vabariigiga. Kas seda võib mõista nii, et lepingu on sõlminud kakskümmend inimest, kes praegu esindavad valitsust, Eesti ministrid, ja et see ei ole kohustuslik vabariigile ja et see ei ole ka kohustuslik tulevikus, kui näiteks tuleb teine Eesti valitsus või teine Leningradi linnanõukogu? Ja üldse mind huvitab väga, kas võib olla midagi sellist, et riigi valitsus loobub esindamast läbirääkimistel kogu maad, kogu vabariiki ning deklareerida, et ta esindab ainult iseennast. Tänan!

J. Raidla

Eesti Vabariigi Valitsus kui riigivõimuorgan ei ole 18 inimese kogu, vaid ta on riigivõimuorgan vastavalt oma õiguslikule staatusele, sellisele nagu Ülemnõukogu parlamentaarse organina ta määras. Nii et seetõttu ei ole võimalik taandada valitsuse poolt sõlmitav kokkulepe 18 inimese või 21 inimese, täpsemalt öeldes kokkuleppele ühe või teise organiga. Miks aga ma rõhutasin seda momenti? Küsimus on nimelt selles, et selle põhikokkuleppega ei puudutanud Eesti Vabariigi Valitsus ühes või teises aspektis riikluse komponente, seetõttu oli ka võimalik seda põhikokkulepet sõlmida valitsuse nimel. Teatavasti meil vastav seadusandlus küll puudub, kuid alati on rakendatud ka õiguslikud analoogiad, siis juba lepingu sõlmimine ja see lepingu sõlmimine riikliku subjektiga, kui seda tehakse Eesti Vabariigi nimel ja kui see puudutab Eesti Vabariigi eluolu seisukohalt enam tähtsaid sfääre, kuulub sellel juhul Ülemnõukogu kui parlamentaarse organi poolt ratifitseerimisele. Praegusel juhul ei ole esimest faktorit ja puudub ka seadusandlus, mille alusel üldse ratifitseerimisprotsessi läbi viia meil, nii et see on üks komponent meie õiguslikus vaakumis praegu.

P. Lutt

Lugupeetud härra minister! Mul on teile kaks küsimust. Esimene küsimus oleks selline. Millises geograafilises kohas asetseb see majanduspiir ja teine küsimus on selline, kui kehtestatakse nüüd majanduspiir, siis tänase päeva andmetega on põllumeestelt tänavuaastasest fondist ära võetud 18–19 VAZ-452 tüüpi autot. Kelle korraldusega need ära võetud on? Ja antakse üle vastavalt riigikaitsele.

J. Raidla

Teise küsimuse kohta mul ei ole dokumenti, mille alusel vastata, et see juba nii oleks tehtud. Esimese küsimuse suhtes on nõnda, et seda kulgemist ei saa praegu ära määratleda, kuivõrd see on kahe dokumendi objektiks. Esiteks, seadus riigipiirist, mis tuleb teie ette ja on minu teada ka päevakorda võetud, kus Ülemnõukogu ütleb seadusandlikult oma seisukoha, kus siis see piir kulgema peab ja teiseks on see kolmepoolsete läbirääkimiste objektiks. Kui ma vastaksin otseselt teie küsimusele praegu, siis ma ennetaksin mõlemat volitatud subjekti, vastavalt Ülemnõukogu ja läbirääkimiste poolt.

A. Novohatski

Härra minister! Mul on selline küsimus. Esiteks ei ole ma kõiges nõus teie vastusega rahvasaadik Menšikovi küsimusele § 12 kohta. Kui arvestada, et Leningradi kaudu, Leningradi oblasti territooriumi kaudu läheb tegelikult kogu Nõukogude Liitu, kaasa arvatud Vene Föderatsiooni tarnitav toodang, siis siin on tegemist mitte ainult Eesti Vabariigi ja Leningradi oblasti majandushuvidega. Ma arvan, et selles plaanis me oleme võib-olla mõnevõrra üle astunud sellest piirist, mille taga võivad olla ja võivad ka mitte olla mõningad komplikatsioonid Jeltsiniga. Kuid ma ei nõua vastust sellele küsimusele.

Mul on teistsugune küsimus. Öelge, palun, kas Pihkva oblastiga peetakse läbirääkimisi majanduspiiri üle või mitte?

J. Raidla

Kui lubate, ma vastaksin ka esimesele. Nimelt, tõepoolest oli ette näha taoliste probleemide kerkimist ja mul on uuesti võimalus viidata §-le 18, mis viitab koordineeritud tegevusele Leningradi regiooni juhtkonna ja vastavate Vene Föderatsiooni võimuorganite vahel. Pihkva oblastiga sellisel konkretiseeritud tasandil läbirääkimisi praegu peetud ei ole.

Juhataja

Suur tänu, hr. Raidla, tundub, et meil on teile küsimus. Anatoli Novohatski.

A. Novohatski

Kuid te peate siiski meeles pidama, et Vene Föderatsiooni territoorium muutub transiitalaks teistele liiduvabariikidele, sealhulgas Kesk-Aasia liiduvabariikidele, kust me saame puuvilla. Ja seepärast peavad meie majandushuvid sõltuma mitte ainult meie suhetest Leningradi oblastiga, vaid ka suhetest Vene Föderatsiooniga, suhetest teiste Nõukogude Liidu

liiduvabariikidega. Ma pidasin seda silmas. Seepärast on Leningradi oblast madal lüli selleks, et lahendada neid küsimusi, kuigi selles oblastis elab mitu miljonit inimest jne.

J. Raidla

Loomulikult. Ma olen selle küsimuse asetamisega päri. Täpselt samuti puudutab meie kaubanduslikku suhtlemist Nõukogude Liidu liiduvabariikidega näiteks ka Ukraina NSV poolt vastuvõetud meetmed. Väga suure tõenäosusega kehtestab Ukraina oma majanduspiiri lähemas tulevikus. Faktiliselt juba teostatakse Ukraina piirirajoonides kontrolli kaupade väljaveo üle. Seda väitis täiesti ametlikult laupäeval meile vestluses Ukraina Ülemnõukogu aseesimees.

Juhataja

Suur tänu, hr. Raidla! Nüüd on küsimused ja vastused ammendatud.

J. Raidla

Ma täiendasin, ma vastasin sellele küsimusele. Kontakte peetakse, kuid ametlikul tasandil peetavaid läbirääkimisi dokumentaalsel tasandil praegu ei ole.

Juhataja

Nii. On selgust saadud? Suur tänu, hr. Raidla! Lugupeetud Ülemnõukogu, nagu ma mõni hetk tagasi sõandasin teile mainida, me läbirääkimisi sellel teemal ei ava ja informatsiooniga on niisugune asi, et see kas võetakse teadmiseks või jäetakse võtmata. Selle kohta otsust vaja ei ole. Täname hr. Raidlat informatsiooni eest! Ma ootan siis vanematekogu kell 3 enda ruumis. Plenaaristung algab homme kell 10. Head õhtut!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

17. ISTUNGJÄRK

NELJAS ISTUNG

27. september 1990

Pensionide alammäärade ja hooldustasu tõstmisest

Juhataja (Ü. Nugis)

Kohaloleku kontroll. Kiirustagem, lugupeetud kolleegid! Kohal on 76 rahvasaadikut, puudub 29. Palume hilinejatel end kohe registreerida.

Lugupeetud Ülemnõukogu, ma loodan, et teil on kõigil laua peal uus otsuse eelnõu "Pensionide alammäärade ja hooldustasu tõstmisest". Kui te olete saanud sellele pilgu peale heita, siis teate, et kirjas on karmid daatumid. Meil oleks, lugupeetud Ülemnõukogu, praegu vaja otsustada, kas me oleme valmis lülitama selle punkti veel käesoleva istungjärgu päevakorda. Lugege veel põhjalikult läbi. 60 sekundit, ja siis asume otsustama.

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid, mul on tunne, et seda asja ei tasuks arutama hakata. Tuleks võib-olla kõne alla vaid punkt 2, millega kehtestatakse hooldustasu, aga muus osas paistab jälle tegu olevat silma tegemise või mingi vahepealse otsusega, mis sunnib 178 000 pensioni ümber arvestama. Ja õige natukese aja pärast tuleb seda jälle teha, sest tekkinud on uus vaesuskriteerium. Me peaks ikkagi ära ootama, et kehtestataks elatusmiinimum ja süsteem, kuidas pensionide alammäär automaatselt vastavalt sellele pidevalt muutub. Muidu me jätamegi ametnikud neid 178 000 pensioni iga poole aasta takka ringi rehkendama ja peame hakkama jälle poole aasta pärast uut otsust tegema. Mul on tunne, et praegu pakutakse näilist, tegelikust probleemist hoopis möödavaatavat lahendust.

E. Leisson

Lugupeetud härra eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Tundub, et selle otsuse lülitamine käesoleva istungjärgu tänase istungi päevakorda on äärmiselt õigeaegne ja seda edasi lükata oleks vale isegi juhul, kui see toob mingisugustele ametnikele lisatööd. See tuleb võtta just

tänase istungi päevakorda, sest selle küsimusega venitada ei saa. Rahvale tuleb anda turvatunne, et ka tema peale mõeldakse. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, mul on niisugune ettepanek. Mida arvatakse sellest, kui me kuulame ära sõnavõttud kuni Mai Kolossova omani, rohkem seejärel arvamust ei avalda ja otsustame? Tõenäoliselt on kaks seisukohta: lülitada päevakorda ja mitte lülitada. Või ollakse arvamusel, et me ei ava üldse läbirääkimisi ja otsustame kohe? Minu tähelepanu juhiti sellele, et Ülemnõukogu võib-olla ei tea, et presiidium on küsimuse läbi arutanud ja just presiidium soovitas ta teile otsustada anda. Kas kõik on sellega nõus, et me ei pea läbirääkimisi, vaid asume kohe otsustama? Arvatakse, et Lehte Sööt kui sotsiaalkomisjoni esimees peaks sõna saama. Kuulame ära. Lehte Sööt-Hainsalu.

L. Sööt (Hainsalu)

Armsad kolleegid, sotsiaalkomisjon toetab käesoleva otsuse vastuvõtmist. Aitäh!

Juhataja

Selleks, et päevakorda muuta, nagu te teate, on vaja kvalifitseeritud häälteenamust – kaks korda rohkem poolt kui vastu.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada käimasoleva, 17. istungjärgu päevakorda lisapunkt Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsusest "Pensionide alammäärade ja hooldustasu tõstmisest"? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 68 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, üks on erapooletu. Päevakord on täiendatud.

Lugupeetud kolleegid, vahest olekski mõistlik sellest punktist alustada. Keegi ei vaidle vastu? Ettekandeks saab sõna sotsiaalminister proua Oviir.

S. Oviir

Lugupeetud Ülemnõukogu esimees, lugupeetud eesistuja, lugupeetud rahvasaadikud! Kõigepealt ma väga tänan teid, et te leidsite oma väga tiheda ajagraafiku juures võimaluse see küsimus päevakorda võtta. See aga on meie praeguses olukorras tõesti äärmiselt tähtis küsimus, kuna elukallidus tõuseb, pensionäride sissetulekud aga pole kasvanud. Me peame leidma mingi võimaluse nende ainelist olukorda parandada. Teil on käes meie seletuskiri. Aja kokkuhoiu mõttes ma seda ümber jutustama ei hakkaks, toaksin vaid juurde mõned statistilised arvud, keda see puudutab, kui palju inimesi ootab teie positiivset otsust.

Sotsiaalhooldusorganite kaudu saab tänase seisuga minimaalpensioni, s.o. 80 rubla kuus, 96 000 inimest. Siin on veel arv 174. See vahe on inimesed, kes saavad 80–100 rubla. Need on reeglina inimesed, kes on pensionile jäänud enam kui 10 aastat tagasi. Viimastel aegadel koju jäänuil on pension suurem ja 80% neist saab 120 või 132 rubla. Samuti on vaja tõsta I ja II grupi invaliidide pensioni. I grupp saab täna 85 rubla ja ainult 15 rubla hoolduslisandit, mille valitsus on välja pakkunud tõsta 100 rublani. III grupi invaliidide pension on 26 rubla. Teeme ettepaneku tõsta see 50 rublani. Kust see raha peaks tulema? IV kvartalis on võimeline need kulutused katma sotsiaalfond. Kokku oleks see raha 11 miljonit rubla. Ma loodan väga teie mõistvale suhtumisele, et te otsustate selle küsimuse lahendamist positiivselt. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, proua Oviir! Meil on ilmselt teile mõned küsimused. Usun, et need esitavad praegused sõnasoovijad, mitte sõnavõtjad. Läbirääkimised tulevad natukene hiljem. Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud ettekandja, mul on teile üks küsimus, millest ma ei suutnud aru saada, kuna sain otsuse kätte alles praegu. Öelge palun: see sada rubla I grupi invaliidide hooldustasu – kas see on ette nähtud igale I grupi invaliidile? Ja kes selle raha määrab? Kui see on ette nähtud igapähele, siis miks ei võiks maksta invaliidile lihtsalt 200 rubla ja ta maksaks sellest summast hooldamise eest ise?

S. Oviir

Siin on kaks eri asja. Üks on pension, teine on hoolduslisand. Kehtib see kõigile I grupi invaliididele. Need on teatavasti invaliidid, kes on liikumisvõimetud ja väga raskes tervislikus seisundis. Nii et nendele on hoolduslisand väga vajalik, sest ilma kõrvalise abita nad oma elu korraldada ei saa. Kehtib see kõigile I grupi invaliididele. See ei ole pension, sellepärast seda 200 rublaks kokku liita ei ole võimalik. Üks on lisand, teine on pension.

E. Leisson

Lugupeetud proua minister! Ma ütlesin teile põhjuse, miks ma teile selle küsimuse esitasin. Olen ise üles kasvanud täisorvuna ja saanud toitjakaotuspensioni 9 rubla kuus. Mulle on arusaamatu, miks toitjakaotuspension suurendatakse 80 rublani kuus iga töövõimetu perekonnaliikme kohta, kuid lastele määratav toitjakaotuspensioni vaid 50 rublani. Teeksin

ettepaneku see teine osa ära jätta ning lastele määratav toitjakaotuspension suurendada samuti 80 rublani. On ju füüsiline elatusmiinimum meil praegu 90 rubla ringis. Ma tänan!

S. Oviir

Varem sai laps toitjakaotuspensioni, mille puhul arvestati ka lapsevanema palka. Lapsevanema palk oli näiteks 100 rubla, lapsi võis aga peres olla 5. Üle 100 rubla nende 5 lapse peale toitjakaotuspensioni ei antud. Nii et 20 rubla iga lapse peale. Praegu saab iga laps vähemalt 50 rubla. Mõtlen neid, kellel üks vanem alles on. Täisorvud saavad 150 rubla, sest nendele ei tule abi mitte kuskilt. Seni said nad 70 rubla.

P. Priks

Proua Oviir, kas on tõsiselt mõeldud ka võimalusele, et see otsus muutub n.-ö. migratsioonipumbaks, meelitab siia invaliide ja tulevase pensionäre, kes muidu ei tulekski Eestisse elama?

S. Oviir

On mõeldud küll. Aga pensioniseadus ei saa migratsiooni reguleerida. Seda peab tegema migratsiooniseadus.

N. Aksinin

Lugupeetud juhataja, lugupeetud minister! Invaliidide hulgas on väga palju neid, kes invaliidistunud Suure Isamaasõja ajal. Kas te hakkate lisaks kõigele siin nimetatule maksma neile ka liidu seadusega kehtestatud 17 rubla 50 kopikat "rindetoetust" või mitte? Tänan!

S. Oviir

See 17.50 on neile kehtestatud liidu pensioniseadusega. Selle asja juurde me jõuame, kui hakkame arutama seaduseelnõu, mis tuleb kõne alla järgmisel arutelul. Seal on need küsimused käsitlemist leidnud. Aga täna me seda 25-protsendilist lisandit, mida liidus sõjaveteranid ja sõjainvaliidid saavad, ei puuduta. Selle teise seaduseelnõu olen ma teile esitanud ja minu meelest te olete sellega väga hästi kursis.

S. Sovetnikov

Lugupeetud minister! 24. septembril me arutasime seda projekti Ülemnõukogu Presiidiumis ja tookord oli palju juttu selle otsuse kolmandast punktist. Eelnõus on ta aga kaduma läinud.

Mulle tundub siiski, et vältimaks liigseid sekeldusi, kirju, pöördumisi jne. me peaksime sellesse otsusesse kirjutama kolmanda punktina järgmist: teha Eesti Vabariigi Valitsusele ülesandeks selleks ja selleks tähtjaks töötada välja otsus pensionidest sõjainvaliididele ja teistele sõjast osavõtnuile, nagu see oli ka kirjas kaotsiläinud kolmandas punktis. Muidu tuleb jällegi massiliselt rahulolematust, kirju jne. Aitäh!

S. Oviir

Lisaks praegu arutatavale on Ülemnõukogule esitatud ka otsuseprojekt ainelisest hüvitusest sõjast osavõtnutele ja õigusvastaselt represseeritud isikutele. See otsus reguleerib ka teie poolt tõstatatud probleeme. Aga see on teise arutelu objekt.

Ü. Uluots

Väga austatud minister, mul on teile kaks küsimust. Kõigepealt, kust me võtame selle 11 miljonit IV kvartalis ja teiseks, kui suurt summat on meil selleks vaja järgmisel aastal? Kas sotsiaalmaks peab sellele koormusele vastu või me peame lisaraha võtma riigieelarvest?

S. Oviir

Oma sissejuhatuses ma rääkisin, et sellele 11 miljonile on leitud kate sotsiaalfondist. Järgmine aasta see summa neljakordistub, sest kvartaleid on ju neli. Ja ma olen veendunud, et 20-protsendiline sotsiaalmaks määr katab meie vajaduse.

J. Põld

Proua minister, mul on selline küsimus. Käesolev otsuseprojekt lähtub minimaalpalgast 100 rubla, see tähendab, et te lähtute füsioloogilisest elatusmiinimumist. Kas pensionärid on siis sotsiaalselt see kildkond või elanikkonnakiht, kes sotsiaalsest elust peab olema välja lülitatud? Teatavasti on elatusmiinimum meil vähemasti 130 rubla.

S. Oviir

Meil on kaks elatusmiinimumi, füsioloogiline ja sotsiaalne. Sotsiaalhooldusministeeriumil ei oleks midagi selle vastu, kui me saaksime pensionide alammäära veel tõsta. Kuid paraku ei ole selleks lihtsalt võimalusi ja vanainimesele on suureks toeks seegi, kui me suudame ta pensioni viia esialgu 100 rublani.

K. Sergij

Minul on küsimus lugupeetud ministrile. Öelge palun, kas teil on kõik pensionärid registreeritud? Mõtlen, nimelt, kas on ka sellise kategooria pensionäre, kes elavad vabariigi territooriumil, kuid neid mingil põhjusel ei registreerita? Ja teine küsimus. Kui naised töötavad sõjaväeosades ja lähevad sealt pensionile, siis kas nad saavad Eestis pensioni?

S. Oviir

Eestis saadakse pensioni meie vabariigi seaduste järgi sotsiaalhooldusosakondade kaudu. Kuid peale selle on veel neid, kes saavad seda kaitseministeeriumi, siseministeeriumi ja julgeolekukomitee allikatest. Nende pensionäridega sotsiaalhooldussüsteem ei tegele, nendest inimestest meil mingit ülevaadet ei ole, kuna meid sellesse ei pühendata. Nemad saavad raha riigipanga kaudu. Tõenäoliselt, kui inimene töötab sõjaväeosas, hakkab ta pensioni saama kaitseministeeriumi vahenditest.

Juhataja

Suur tänu, proua Oviir! Meil praegu teile rohkem küsimusi ei ole. Lugupeetud Ülemnõukogu, avan läbirääkimised otsuse eelnõu üle. Sõnasoovijaid ei ole, aga on laekunud kaks parandusettepanekut. Kas on veel parandusettepanekuid? Ei ole. Nagu reglement ette näeb, otsustame kõigepealt parandusettepanekute saatuse ja siis otsuseprojekti tervikuna. Kõigepealt rahvasaadik Juhan Telgmaa parandusettepanek. Kuulake tähelepanelikult! Ta teeb ettepaneku lisada otsusesse punkt 3: "Kehtestada alates 1. jaanuarist 1991 süsteem, mis viib pensionimäärad vastavusse elatusmiinimumiga. Selle põhjal viia sisse kaks korda aastas toimiv pidev pensionide ümberarvestamine." Kas Juhan Telgmaa parandusettepanek on Ülemnõukogule mõistetav? Proua Oviir, palume kõnetooli.

S. Oviir

Lugupeetud saadikud, võib-olla ei oleks praegu otstarbekas seda punkti sisse lülitada. See on meil ette nähtud järgmises pensionäride ainelise olukorra parandamise abinõude seaduses, seal on sees paragrahv, et pensionid peavad tõusma vastavalt elukalliduse indeksi muutusele. Nii et praegu seda siia lülitada ei oleks otstarbekas. 1. jaanuarist peaks see seadus kehtima hakkama, on päevade küsimus, millal me selle arutluseks teile esitame.

Juhataja

Palun, jääge hetkeks veel kõnetooli. Kas Juhan Telgmaa soovib oma parandusettepaneku tagasi võtta?

J. Telgmaa

Ma siiski sooviksin, et see pandaks hääletusele. Asi on väga udune, me ei ole sugugi kindlad, et need seaduseprojektid tulevad, pealegi oleme ju juba näinud, missuguse kvaliteediga need on olnud. Võib täiesti juhtuda nii, et see, mida meile pakutakse, ei kõlba mitte kuskile ja läheb väga kaua aega, enne kui seaduse üldse saab vastu võtta. Usun, et üks ei sega teist. Suur tänu!

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Tahaksin ettepanekute tegijatele öelda, et ettepanekud seaduste muutmiseks tulevad meile väga järsku. Sellisel juhul peaks ikkagi keegi meile ütlema või oskama kalkuleerida, mida selliste ettepanekute vastuvõtmine maksab. Me ei tea, kas meil raha jätkub. Nii järsku ei tohiks selliseid otsuseid vastu võtta ja ma arvan, et 1. jaanuariks, mil hakkab kehtima uus pensioniseadus, on võimalik need ettepanekud sisse lülitada.

M. Kolossova

Austatud juhataja ja proua minister! Ma tahaksin toetada Lembit Arrot ja kutsuda kolleege üles komisjonide tööd usaldama. Analüüsitud on pikka aega ja põhjalikult, alles siis on tulnud austusväärse kogu ette. Niisugused ekspromtettepanekud võivad meile teinekord – nii head ja kenad kui nad meile ka ei tundu – kalliks maksma minna. Ma tänan!

N. Aksinin

Ma pean lugupeetud ministrile ette kandma, et täna kell 12 annan mina isiklikult kahele invaliidile üle ratastooli. Üks neist on eestlane puidutöötlemiskombinaadist, teine venelane.

Juhataja

Suur tänu, proua Oviir! Nüüd me asume otsustama Juhan Telgmaa parandusettepaneku saatust.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Juhan Telgmaa parandusettepaneku poolt, et kehtestada alates 1. jaanuarist 1991. aastast süsteem, mis viib pensionimäärad vastavusse elatusmiinimumiga ja sel eesmärgil kehtestada kaks korda aastas pensionide

ümberarvestamine? Palun hääletada! Ettepaneku poolt on 26 rahvasaadikut, vastu 32, erapooletuid on 11. Juhan Telgmaa ettepanek ei leidnud toetust.

Teise parandusettepaneku on esitanud rahvasaadik Enn Leisson. Esiteks, ühendada punkti 1 lõik 4 ja lõik 5 ja sõnastada see järgmiselt: "Toitjakaotuspensionidel, sealhulgas lastele määratavatel toitjakaotuspensionidel, 80 rubla iga töövõimetu perekonnaliikme kohta." Võib-olla paluksime veel korra kõnetooli proua Oviiri. Proua Oviir, palun kommenteerige Enn Leissoni ettepanekut.

S. Oviir

Punkt 4-s on toitjakaotuspension 80 rubla ette nähtud igale töövõimetule perekonnaliikmele. Selle all on mõeldud vanureid. Näiteks kui mees on surnud, saab naine nüüd toitjakaotuspension, sest alla 80 rubla on väga raske toime tulla. Ja reeglina mehe pension ei ole ka olnud nii suur. Siin on eeldatud, et see vanur elab üksi ja tal muud sissetulekuallikat ei ole.

Nüüd järgmisest punktist, lastele määratava toitjakaotuspensioniga kohta, kui üks vanem elab. Sel juhul on ju vanemal endal ka lapse ülalpidamiseks mingi raha. Mul ei ole midagi selle vastu, et nende pensioni tõsta, kuid meil lihtsalt ei ole selleks raha.

Juhataja

Suur tänu, proua Oviir! Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Enn Leissoni ettepaneku poolt, et antud otsuseprojektis punkt 1 lõik 4 ja lõik 5 ühendada ning sõnastada see järgmiselt: "Toitjakaotuspensionidel, sealhulgas lastele määratavatel toitjakaotuspensionidel, 80 rubla iga töövõimetu perekonnaliikme kohta."? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 25 rahvasaadikut, vastu 22, erapooletuid 22. Enn Leissoni ettepanek on vastu võetud. Selline on Ülemnõukogu soov. Nüüd otsustame projekti tervikuna. Üks hetk! Mai Kolossova.

M. Kolossova

Austatud juhataja, mina olen kimbatuses. Ma ei tea, kas ma pean nüüd kogu seaduse vastu hääletama või. See ettepanek läks läbi, aga materiaalselt katet tal ju pole. Kui me võtame vastu seaduse, mida täita ei suuda, mida me siis peale hakkame?

Juhataja

Ka mina olen nõus, et paljud meist on kimbatuses. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Fraktsioon palub viieks minutiks vaheaega. Palun meie fraktsioonil koguneda valge saali kõrval olevasse ruumi.

Juhataja

Vaheaeg 5 minutit. Üks hetk, Telgmaa soovib veel midagi öelda.

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid, me näeme kõik väga hästi, et kui meile visatakse mingi kont hammaste vahele, siis me ei suuda seda läbi hammustada. Näiteks minu ettepanek ei sisaldanud mitte midagi rahalist. Elatusmiinimumiga vastavusse viimine oleks tähendanud ka seda, et ta oleks võinud olla vastavusse viidud ka poole elatusmiinimumiga. Selle ettepaneku aga mis nõuab raha, me hääletame sisse. Edaspidi tuleb neid asju teha ilmselt reglemendi järgi, siis ehk ei tule niisuguseid kimbatusi ette. Tänan!

Juhataja

Suur tänu. Tõenäoliselt peaksid vist kõik enne hääletamist asja rühmade kaupa arutama. Viis minutit vaheaeg.

V a h e a e g

Juhataja

Palun asuda kohtadele, kohe tuleb kohaloleku kontroll. Kohal on 66 saadikut, puudub 39. Rahva-keskfraktsioon palus 5 minutit. Mul on palve, Karl Propst, kutsuge rahvarindelased saali. Paistab, et ka mõned rohelised on puudu. Kiirustagem, kolleegid, üle 10 minuti on läinud. Me peame tegema uue kohaloleku kontrolli. Kohal on 72 rahvasaadikut, puudub 33.

Ü. Aaskivi

Ka sotsiaaldemokraatlik fraktsioon pidas vaheajal oma koosoleku ja leidis, et rahalistes küsimustes taoliselt otsustada ei olnud õige. Meil on saalis praegu ka rahanduse esindaja valitsuse tasemel ja ehk kuulaksime ka tema seisukoha ära. Sest niimoodi miljoneid ühe käeliigutusega siia- ja sinnapoole lükata ei ole ilmselt õige. Võib-olla oleks mõistlik selle

küsimuse juurde tagasi tulla siis, kui me arutame tuleva aasta eelarvet. Nii et meie paneme ette hr. Leissoni ettepanekut uuesti hääletada. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kuidas me nüüd teeme, kas kuulame ära veel kaks sõnavõttu ja siis anname rahandusministrile võimaluse esineda või palume kohe kõnetooli rahandusministri? Hr. Miller, palume kõnetooli.

R. Miller

Lugupeetud rahvasaadikud! Muidugi on väga meeldiv vastu võtta otsuseid, millega tõstetakse elanikkonna elujärge, suurendatakse palkasid, pensione ja toetusi. Kõik see on väga tore, kuid minu arvates enne tuleks spetsialistidega nõu pidada, kustkohast see raha on võimalik saada. Kas need summad on võib-olla olemas reservina mõnes fondis jne. Alles pärast selle küsimuse lõplikku selgitamist saaks otsuse langetada. Teine variant on veel olemas: suurendada maksukoormust. Aga siis tuleb ka see küsimus läbi arutada. Antud juhul tahaksin teid informeerida, et need kulutused, mis nüüd hääletamisele pandi, tulevad Eesti sotsiaalfondist. Täiendavad kulutused aasta peale moodustaksid umbes 4 miljonit rubla. Meil on läbi vaadatud selle aasta loodetavad laekumised sotsiaalfondi, samuti arvatavad kulutused ning sotsiaalfondis esialgsete arvestuste järgi ühtegi vaba rubla ei ole. Kui lõplikult võetakse vastu selline otsus, nagu siin tehti, siis tuleb kuskilt otsida vahendeid sotsiaalfondi täiendamiseks. Ja ma palun rahvasaadikuid, kui te võtate vastu rahalisi otsuseid, siis palun kaaluda alati mõlemat poolt – nii tulude kui ka kulude poolt. Lisakulutused peavad kindlate allikatega kaetud olema. See on kõik. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, hr. Miller, palun jääge veel siiski hetkeks kõnetooli, ehk tahetakse veel küsida. Peet Kask.

P. Kask

Lugupeetud hr. Miller! Maailma parlamentides on tavaks, et projekti esitaja võtab oma projekti tagasi, kui tema kontseptsioon muudatusettepanekute hääletamisel n.-ö. ära solgitakse. Kas valitsus on praegu valmis oma eelnõu tagasi võtma ja esitama selle uuesti või soovitab ta eelnõu muudetud kujul siiski vastu võtta? Tänan!

R. Miller

Ma tahaksin öelda, et antud eelnõu valmistas ette sotsiaalhooldusministeerium. Ja rahandusminister ja sotsiaalminister on meil võrdsel tasemel, nii et tolles küsimuses võiks proua Oviir oma seisukoha esitada. Mis aga puutub muude kulude vastuvõtmisse, siis ma olen kategooriliselt vastu.

Juhataja

Suur tänu, hr. Miller! Ja me palume veel kord kõnetooli proua Oviiri. Proua Oviir, otsus on meil praegu vastu võtmata, aga Enn Leissoni parandusettepanek on jõus. Kordaksin üle Peet Kase küsimuse: kas valitsus – praegu konkreetselt siis teie ministeeriumi näol – võtab seaduseelnõu tagasi, kui see parandusettepanek jääb jõusse?

S. Oviir

Olen väikeses segaduses. Käisin vahepeal ära arve täpsustamas, kui palju meil neid toitjakaotuspensionini saavaid lapsi ikka on. Nii et ma ei tea, kas saadikud tahavad ümber hääletada vaidlusaluse punkti või ...

Juhataja

Jaa, just nimelt.

S. Oviir

Siia ma lahendaksin asja sel teel, et võtaksin seadusprojekti tagasi ja esitaksin selle uuesti. 1. oktoober läheneb, inimesed ootavad ja olukorda on vaja parandada. Üldiselt ei tohi selle küsimusega venitada.

Juhataja

Meil on võimalus küsida Enn Leissoni käest, kas ta soovib oma parandusettepaneku tagasi võtta.

E. Leisson

Lugupeetud härra juhataja, ma ei saa tagasi võtta vastuvõetud ettepanekut.

V. Pohla

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Me peaksime veel korra reglementi lugema. Minu arusaamise järgi hr. Enn Leissonil ei olnud õigust seda ettepanekut esitada, kuna see muutis ettepanekuid, mis komisjonide kaudu tulid. Ta oleks pidanud seda tegema komisjonide kaudu. Tänan!

J. Jõerüüt

Lugupeetud eesistuja ja head kolleegid! Ma toetan liberaalse fraktsiooni nimel selle parandusettepaneku ümberhääletust ja toon lisaks veel niisugused põhjendused. Selline käitumine on rahaliste asjade puhul ebakorrekne, nagu ütles ka rahandusminister. Korrekne oleks panna ettepanekud hääletusele alles siis, kui nii-öelda mõlemad pooled on selged. Praegu meil oli asjast selge ainult üks pool, tulude allikat me ju ei tea. See on täiesti ebakorrekne parandusettepanek. Teiseks. Miks tekivad niisugused segased olukorrad? Ma toon teile ühe näite. Meiegi võiksime kogu seda protsessi torpedeerida ja nimelt niimoodi. Loomingulised liidud võiksid teha tõsise parandusettepaneku, paludes pensione lisada ka loominguilistele töötajatele. Praegu saavad näiteks kirjanikud pensioni NSV Liidu kirjandusfondist, aga võib-olla järgmisel aastal enam ei saa. Sellisel juhul tekiks meil siin juba terve ahel. See oli ainult üks võimalik näide. Ühesõnaga, ma palun väga teinekord niisuguseid kiirustavaid parandusettepanekuid mitte esitada, sest seaduseelnõu, mis põhimõtteliselt on vaja väga kiiresti vastu võtta, on tegelikult praegu õilsal ettekäändel torpedeeritud. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Jätkame nüüd sõnavõtte veel nii kaua, kuni Marju Lauristin selgitab, kuidas reglement sätestab: kas Enn Leissoni ettepanek nõuab ümberhääletamisel kvalifitseeritud häälteenamust või mitte. Kui selgus on käes, siis teen ettepaneku läbirääkimised lõpetada. Pavel Panfilov.

P. Panfilov

Minu arvates, lugupeetud kolleegid, toimub meil normaalne parlamenditöö. Valitsus esitas oma eelnõu, me arutasime selle läbi, tegime muudatused. Nii tehakse kogu maailmas. Ega ometi arvata, et kuna valitsus selle eelnõu esitas, siis las kinnitab selle ise ja täidab ka ise, kuidas ainult tahab. Valitsus esitas eelnõu meile arutamiseks, järelikult vajab see arutelu ja selles võib ka parandusi teha. Parandused me võtsime vastu, otsus on tehtud, valitsuse ülesanne on need rahad leida teist teed pole. Aitäh!

A. Paju

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! Minu arvates peaksime meie siin saalis praegu mõtlema nende peale, kes seda otsust ärevusega ootavad. See on ju omamoodi poliitiline ja ideoloogiline samm. Kuidas neile nüüd põhjendada, miks me hakkasime äkki puksima, kus tekkis tõrge? Ma arvan, et me peame selle tõrke põhjuse ära seletama. Siis saadakse meist aru. Aga ehk peaks siiski kaaluma, et kui me selle paranduse nüüd vastu võtmata jätame, kas ei sünnita see hoopiski tendentsi, mis toob palju rohkem kahju kui see rahaline kulutus, mille hr. Miller siin esile tõstis. Seda peaks kaaluma.

R. Järlik

Austatud juhatus, lugupeetud kolleegid! Täna hommik pani meid, õigemini paljusid meist üsna erandlikku olukorda, kus hääletamisel tuli jääda erapooletuks. Põhimõtteliselt ei saanud kuidagi olla vastu ettepanekule vastavat määra tõsta. Ma olen selle poolt. Ometi ei saa ma poolt hääletada, kuna ma ei tea, kustkohast võetakse need summad. Jah, ma olen valmis tõestama, et kõik need määrad, mis on sellel paberil, on liiga madalad. Et minimaalne vanaduspension ei peaks olema mitte 100 rubla, vaid 110 või koguni 120. Et väikseim III grupi invaliidi pension ei peaks olema mitte 50 rubla, vaid rohkem. Aga küsimus on selles, et kui me praegu asume inimeste olukorda parandama, siis kas meil on raha, et seda parandada nii, nagu me seda õigeks peame. Või peame piirduma nende võimalustega, mis meil antud juhul olemas on? Ja kui me nüüd tõepoolest leiame võimaluse hääletada uuesti, siis ma palun kõigil kolleegidel põhjalikult kaaluda, mille poolt nad oma hääle annavad. Aitäh!

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, head kolleegid! Meie praegune ummikseis on seotud reglemendi ja seaduste puudulikkusega. Ja ma arvan, et meil tuleks selle kõrvaldamiseks luua kindel pretsedentide süsteem. Ja praegu peakski võib-olla hääletama, kuidas edaspidi käituda analoogsete küsimuste puhul, mis puudutavad eelarvet. Teistes maailma parlamentides on asi reguleeritud selliselt, et kõik eelarvekulused suurendavad otsused saab langetada ainult siis, kui on selge, kustkohast võetakse selleks raha. Teengi nüüd järgmise ettepaneku: kas võtame vastu eraldi otsuse või kehtestame juhataja enda otsusega, et eelarve kulused suurendavaid otsuseid ei saa teha enne, kui on ära näidatud, kuidas need kaetakse. Täna!

M. Lauristin

Ma tahaksin ka öelda, et kahjuks meie reglement ei näe ette vastuvõetud otsuste ümberhääletamise korda. Praegu tuli meile hr. Koisilt ettepanek, et see otsus on võimalik vastu võtta ja kui me oleme selle tervikuna vastu võtnud, siis võiks kohe võtta vastu ka teise otsuse, millega me selle otsuse ühe punkti ära muudame. Oleks väga hea, kui meie reglemendi tegijad mõtleksid selle võimaluse üle. On ka teine võimalus, näiteks, et me selle ühe punkti kohta võtame vastu eraldi otsuse. Näiteks, et see jõustub pärast eelarve vastuvõtmist. Aga sel juhul tuleb see vastuvõetud otsus ikkagi teistmoodi sõnastada. Nii et, kuna meil reglemendis ümberhääletamise kohta punkti ei ole, siis kas me siiski ei saaks selle juba tehtud otsuse reglementi panna juhatuse endapoolse täiendusena?

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, me hakkame ümber hääletama. Enn Leisson.

E. Leisson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid, selle otsuse finantsbaasiks on 11,1 miljonit rubla. Tegemist on otsusega IV kvartaliks, üheks kvartaliks. Tegin ettepaneku – ja teie võtsite selle vastu –, et toitjakaotuspensionide lastele suurendatakse 30 rubla võrra ja kui te tõesti peate vajalikuks ära näidata selle allika, mis on vähem kui veerand miljonit rubla, siis selleks võiks olla valitsuse reserv. Tänan!

G. Israeljan

Ma tahan pisut jätkata proua Lauristini poolt välja öeldud mõtet. Te mäletate, kui me arutasime viimast reglemendiprojekti, siis me just rääkisimegi sellest situatsioonist, millesse reglement meid on täna seadnud. Võtmata vastu põhiotsust, me võtsime vastu paranduse, mis mõningad põhiseisukohad ära nullib. Oleme seega täna ise endid nurka ajanud. Normaalne lahendus oleks võtta vastu kogu dokument ning veel kord hääletada selle parandust. Tulevikuks on mul selline ettepanek. Arvan, et me ei tee suurt viga, kui alguses võtame dokumendi aluseks ning alles siis hakkame sisse viima parandusi. Vastasel juhul, olles dokumendi vastu võtnud, võime nende pisimuudatustega täielikult selle mõtet muuta. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kuulame ära veel kaks sõnavõttu, selle järel teen ettepaneku läbirääkimised lõpetada, asugem siis otsustama. Jüri Liim.

J. Liim

Mõistan väga hästi Enn Leissonit just laste küsimuses, teate te ju isegi väga hästi, kui kalliks läheb ühe lapse kasvatamine. Siin on kirjas, nagu näete, kaks gruppi: invaliidsuspensionid ja toitjakaotuspensionid ning meil on teatud summa nendele ette nähtud. Kas ei saaks selle summa sõbralikult kahe grupi vahel võrdselt ära jagada? Tänan!

U. Ugandi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Me oleme muidugi kõik laste poolt, selles pole kahtlust. Kuid ministrite selgitus oli siin ju ka küllalt selge ja küllalt veenev Meil tuleks sellega arvestada. See seaduseelnõu, mis esitati, oli ju enne läbi arutatud ja oli arvestatud, et raha tõstmiseks ei ole. Mina arvan niimoodi, et kui me eksime, siis me peame saama oma viga ka parandada. Ei ole loogiline, et reglemendis see ette nähtud ei ole, ja eksitus läheb käiku. Me peaksime tegema kordusarutelu ja ümberhääletuse ning seda peaks juhatus saama otsustada. Praegu oleme ju kõik veendunud, et viga on sees. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Enne kui me veel kord palume kõnetooli proua Oviiri, ma paluksin teil rohkem ettepanekuid mitte teha. Tundub, et meil kõikidel on asi vist selge. Tõsi, reglemendis on mõned puudused ja kui Ülemnõukogu seda aktsepteerib, usaldagem siis juhatust, et ta need valged laigud täidab. Proua Oviir.

S. Oviir

Lugupeetud rahvasaadikud, ma natukene selgitaksin veel. Hr. Leisson, te ei saanudki teada neid täpseid arve, kui palju raha see kõik nõuab. See ei nõua veerand miljonit. Kõne all on 14 700 last ja kvartalis nõuab see poolteist miljonit. Nii et see on suur summa ja seda raha praegu siiski kuskilt võtta ei ole. Nii et ma palun teid, ärme võtame praegu seda suurendamise otsust. Selle juurde me võime tagasi tulla näiteks siis, kui me arutame 1. jaanuaril kehtima hakkavat seadust. Ehk selleks ajaks oleme leidnud mingi võimaluse, tegijatel on aega neid otsida ja me saame seda küsimust põhjalikult arutada. Aga praegu üleöö poolteist miljonit mitte kuskilt võtta ei ole. Aitäh!

Juhataja

See on nüüd juba kolmas kord, Enn Leisson. Kuulame ära.

E. Leisson

Ma tahaksin proua ministrile küsimuse esitada. Kas tema andmed saavad ikka täpsed olla? Kui meie Eesti rahva iive aastas on 20 000 last, kas tõesti nendest 15 000 on siis vanemateta?

Juhataja

Kas proua Oviir soovib vastata?

S. Oviir

Need andmed on võetud sotsiaalhooldusalasest statistilisest aruandest. Kui nüüd selle probleemi üle mõelda, siis 14 500 orbu, mitte täisorbu on muidugi suur arv, kuid ta ei ole nii suur arv, et seda uskuda ei võiks.

Juhataja

Ja nüüd hakkame otsustama. Reglemendiväliselt on kaks võimalust: kas võtta otsus vastu ja pärast üks punkt tühistada või viia läbi kordushääletus. Mõlemad on meie otsustada. Mina sõندان teha ettepaneku kordushääletuse kohta. Ja kordushääletuse viime läbi täpselt samamoodi, nagu oleks tegemist tavalise parandusettepanekuga. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Enn Leissoni ettepaneku poolt, et punkti 1 lõik 4 ja lõik 5 ühendada ning sõnastada see järgmiselt: "Toitjakaotuspensionidel, sealhulgas lastele määratavatel toitjakaotuspensionidel, 80 rubla iga töövõimetu perekonnaliikme kohta."? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt 18 rahvasaadikut, vastu 48, erapooletuid on 5. Kordushääletusel Enn Leissoni ettepanek toetust ei leidnud.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Nüüd otsustame otsuseprojekti saatuse tervikuna. Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus "Pensionide alammäära ja hooldustasu tõstmisest"? Palun hääletada! Miinimum 53 häält on vaja.

Selle ettepaneku poolt on 76 rahvasaadikut. Vastu ja erapooletu ei ole keegi. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi majanduspiiri seaduse eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, jätkakem päevakorda. Eesti Vabariigi majanduspiiri seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandja on riigiminister Raivo Vare. Palume natukene kannatust, hr. Vare on peaministri juures. Kalju Koha.

K. Koha

Härra juhataja, ma pean nüüd avalikult teie poole pöörduma sügava palvega. Kui me võtame praegu majanduspiiri seaduse eelnõu käsile, siis see sama asi nõuab raha. Et seda piiri katta ja neid tollipunkte luua, on meil vaja tuluallikaid. 1. oktoober läheneb. Eelarveseaduse kohaselt peab valitsus esitama veel eelarve projekti. Ta ei saa seda aga teha, tal puudub eelarve tulude baas. Me pole maksuseadustega veel kuhugi jõudnud. Täna jälle võtame erakorralisi asju vahele. Ühe õppetunni me juba saime. Me ei oska oma raha lugeda. Kõigepealt peaksime tegema selgeks, palju meil rahakotis raha on, ja seda saab ainult siis teha, kui me võtame vastu tulumaksuseaduse. Me kulutame raha, teadmata, palju meil seda on. Mul on sügav palve, alustame maksuseaduste arutelu. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Ülemnõukogu juhataja tunnetab oma süüd, kuid soovib seda jagada ka ülejäänud 104 kolleegiga. Kuidas siis ikkagi jääb? Tõepoolest ei ole mõtet pidada diskussiooni selle üle, millises järjekorras me küsimusi arutame. Tegemist on majanduspiiri seaduse eelnõu esimese lugemisega, kontseptsiooni tutvustamisega. Eile meil juba oli pretsedent. Võib juhtuda, et Ülemnõukogu leiab, et meil ei ole seda piiri vajagi. Sellest otsusest sõltub ka riigieelarve. Ma jään praegu oma arvamuse juurde. Hr. Vare.

R. Vare

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud rahvasaadikud! Ma palun vabandust, et ma siia kõnepulti hilinesin. Just praegu kohtusin Vene Föderatsiooni esindajaga ja me arutasime just nimelt majanduspiiri kehtestamist, konkreetselt neid Eesti ja Vene NFSV omavahelise lepingu punkte, mis selle kohta käivad.

Lugupeetud Ülemnõukogu, teile on esitatud esimesele lugemisele Eesti Vabariigi seaduse "Majanduspiirist" eelnõu. Selle seaduse vastuvõtmine on valitsuse arvates äärmiselt

hädavajalik. Majandussüsteemi ümberkorraldamine NSV Liidu territooriumil läheb ju nii, nagu ta läheb. On vaja Eesti Vabariigi tegelikku majanduslikku kontrolli oma territooriumi majanduse üle, vaja on võidelda mitmesuguste majanduskriisi kõrvalnähtustega, näiteks kuritegevusega. Selles olukorras on majanduspiir hädavajalik.

Muuseas, see mõte ei ole sugugi originaalne ja see ei puuduta mitte ainult Eesti Vabariiki. Samast põhimõttest lähtudes on asutud majanduspiiri looma teisteski Balti vabariikides. Näiteks Leedus on juba vastu võetud ajutine seadus, mis fikseerib vastutuse majanduspiiri rikkumise eest ning samuti ka spekulatsiooni ja muude majanduslike üleastumiste, sisuliselt kuritegude eest. See seadus näeb ka ette, et 17. septembriks pidi valitsus välja töötama põhimõttelise kava, kuidas seda piirikontrolli kehtestada. Mul kahjuks puudub täna informatsioon, mis neil siis sellest asjast lõplikus variandis välja tuli.

Teiseks tahaksin juhtida rahvasaadikute tähelepanu ka sellele, et sisuliselt on majanduspiiri looma asunud ka mitmed teised piirkonnad, näiteks Tadžiki. Ma rõhutan – Tadžiki. Seal on vastav seadus vastu võetud, piiridel on siseministeeriumi abil sisse viidud kontroll. Samuti käivitati seal eelnevalt kvoteerimislitsentsi mehhanism, nii et sisuliselt läheb seal see protsess nagu meilgi.

Samasugune olukord on ka Ukrainas. Usun, et rahvasaadikutele, kes tähelepanelikult loevad venekeelset keskpressi, ei jäänud märkamata üks 22. kuupäeva "Izvestijas" avaldatud artikkel Kiievist, kus käsitleti Ukraina Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kehtestatud eriseadlust, mis sisuliselt on ka majanduspiiri kehtestamisele suunatud. Majanduslik põhjendus on selles artiklis seotud põllumajandustoodete turul ja kokkuostul kujunenud olukorraga, mis on vägagi analoogne meie omaga. Näiteks, kui me võrdleme kokkuostuhindu Eestis ja Vene Föderatsioonis meie lähedal asuvates oblastites, eelkõige Pihkva oblastis. Vahed on märkimisväärsed ja tootja huvide arvestamine selles mängus kahjustab meie tarbijat väga tõsiselt.

See on üks oluline põhimõte, millest tuleks lähtuda. Nüüd, tulles seaduse enda juurde, tahaksin märkida, et see lähtub põhimõttest, et tegu ei ole riigipiiriga. Ütlen seda, et asi oleks täiesti arusaadav ega tekiks küsimusi, kas see äkki nüüd ei ole riigipiir. Ei ole. Majanduspiir on nii-öelda geograafiliselt mahapandud joon, mis piirab territooriumi, mis on täna realselt kontrollitav.

Majanduspiir, nii nagu ka seaduse §-st 2 võib lugeda, kehtestatakse endise Eesti NSV administratiivpiiri joonel, nagu see oli tema Eesti Vabariigiks nimetamise päeva seisuga.

Piiri küsimused, sh. majanduspiiri küsimused ja ammugi siis juba riigipiirisse puutuvad küsimused, peavad lahenema läbirääkimiste teel. See vist ei tekita kahtlusi. Sama põhimõte

peaks kehtima ka majanduspiiri puhul. Seetõttu on seadusprojektis ette nähtud, et selle majanduspiiri joont võib muuta vastavalt lepingutele, mis sõlmitakse Eesti Vabariigi ja NSV Liidu, Vene Föderatsiooni või Läti Vabariigi vahel. Piiri konkreetne mahamärkimine on seaduseelnõus antud valitsuse ülesandeks. Paragrahv 4 sätestab, mis siis piiril toimub, mis on selle aktsiooni põhiülesanded. See on: isikute ja sõidukite kontroll, nende üle majanduspiiri liikumise kontroll ja reguleerimine, esemete, raha, väärtpaberite ja väärismetalli sisse-väljaveo kontroll ja reguleerimine ning ka karantiinikontroll.

Sätestatud on veel põhimõtte, mis lähtub tänasest poliitilisest realiteedist, et NSV Liidu relvajõudude liikumine üle majanduspiiri fikseeritakse erikokkulepetega. Seaduseelnõu näeb ette, et majanduspiiril rakendatakse kontroll etapiliselt ja seda teostab vabariigi valitsus. Organiseeritakse alalised või ajutised kontrollpunktid. Samuti kontrollitakse vajaduse korral muid magistraale ja teid. Transpordivahendeid kontrollitakse vastavates transpordisõlmedes ning vajadusel ka kauba sisse-väljaveoga tegelevates ettevõtetes ja organisatsioonides.

Nähakse ka ette, et vajaduse korral võidakse sulgeda osa maanteid, jalgteid kas alaliselt või ajutiselt või kehtestada nende suhtes teatud piiratud kasutamise režiim. Seda saab teha valitsus.

Arvestades, et üle majanduspiiri toimub väga elav liikumine, on teises peatükis formuleeritud piiri ületamise korra põhimõtted. Olulisemana tooksin välja, et on ette nähtud lihtsustatud kord teatud kategooriate isikute jaoks, eelkõige majanduspiiriga külgnevate alade alaliste elanike jaoks. Samuti on ette nähtud lihtsustatud kord välismaalastele juhul, kui neil on sissesõiduvõime.

Seaduseelnõu fikseerib etapilisuse põhimõttest lähtudes ka isikute kontrolli kehtestamise. Nähakse ette, et I etapil toimub n.-õ. fikseeriv kontroll isikut tõendava dokumendi alusel, teisel etapil antakse välja spetsiaalsed Eesti Vabariigis viibimise ajutised load tähtajaga kuni 1 kuu ja III etapil antakse juba selliseid lube kontrollpunktides ainult vastava kutse olemasolul. Kui tulevikus avatakse Eesti Vabariigi konsulaarfunktsioonidega esindused kas NSV Liidus, liiduvabariikides eraldi, teistes riikides, siis annavad ajutise viibimise lubasid välja nende esindused.

Fikseeritakse ka põhimõtte, et teostamiseks oma põhimääruses ettenähtud funktsioone on riiklikul migratsiooniametil õigus teha kohustuslikke ettekirjutusi küsimustes, mis seonduvad migratsiooniga. Peale selle, arvestades, et terves reas piirilõikudes ja põhimõtteliselt mitte ainult konkreetsetes piirilõikudes, vaid kogu territooriumi läbivatel magistraalidel on intensiivne transiitliiklus, antakse kontrollpunktides eri liiki ajutisi lubasid isikutele, kellel puudub vormikohane kutse, kuid kellel on motiveeritud vajadus sisse- ja läbisõiduks. Muidugi

on nende tähtaeg väga lühike – kuni kolm päeva – ja vastava protseduuriga saab neid pikendada kuni 10 päeva.

Kolmas peatükk seaduses on tolli-, postisaadetiste ja karantiinikontrollist. On fikseeritud põhimõtte, et kõik üle piiri veetavad kaubad kuuluvad tollimaksustamisele, välja arvatud need, mis on ette nähtud §-s 16. Ma ei hakkaks kõiki neid punkte üles lugema, need on seaduseelnõu tekstis teil olemas. Tollikontrolli eeskirjad kehtestab Eesti Vabariigi Valitsus. Paragrahvis 18 on ette nähtud ka tollikontrollist vabastatud isikute ring. Kordan, §-s 16 on kirjas kontrollivabad esemed, kaubad, §-s 18 on jutt isikutest. Majanduspiiril vabastatakse tollist Eesti Vabariigi ja teiste riikide parlamendi ning valitsuse liikmed, samuti viimaste asetäitjad, diplomaadid, Eesti Vabariigi alaliste ja konsulaaresinduste töötajad, välismaal töötavad Eesti Vabariigi diplomaadid.

Fikseeritakse ka, et sularaha, väärtpaberite, väärisesemete ja -metalli sisse- ja väljaveo eeskirjad kehtestab Eesti Pank.

Ajaloolise ja kultuuriväärtusega esemete sisse- ja väljaveo eeskirjad kehtestab kultuuriministeeriumi ettepanekul vabariigi valitsus. Sama kehtib postisaadetiste kohta, vastava ettevalmistustöö peaks tegema loomulikult sideministeerium. Karantiinikontrolli küsimused otsustab valitsus eraldi.

Neljas peatükk on kontrolli teostamise mehhanismist. Fikseeritud on, et majanduspiiril teostavad kontrolli politsei, piirikaitse, tolli- ja migratsiooniamet. Vajaduse korral võivad nimetatud organid kehtestatud korras kontrollimisele kaasata ka teiste organisatsioonide ja kodanike ühenduste liikmeid.

Tagamaks piiri kontrollivate ametkondade esindajatele piisavad õigused, on §-s 24 fikseeritud, et nad võrdsustatakse piiril oma õiguslikult seisundilt politseiametnikega. Kontrolli teostavate töötajate õigused on fikseeritud eraldi loeteluna §-s 26, samuti §-s 27. Paragrahv 28 fikseerib, et majanduspiiri ületav isik on kohustatud esitama isikuttõendava dokumendi ning hilisematel etappidel vajadusel ka ajutise Eestis viibimise loa. Majanduspiiri ületava dokumentideta inimese võib politsei isiku kindlakstegemiseks ka kinni pidada. Kui selline isik ei ole vabariigi alaline elanik ja tal puudub ka elamisluba, võidakse ta saata tagasi üle majanduspiiri.

5. peatükis on fikseeritud vastutus käesoleva seaduse rikkumise eest, samuti piirikontrolli teostavate ametiisikute vastutuse alused. Tollimaks ja määratud trahvid laekuvad riigieelarvesse. Mis puutub nüüd sanktsioonidesse eeskirjade rikkumise eest, siis minu arvates on siin välja pakutud natukene leebe variant. Näiteks Leedus on kõrvuti trahvidega ette nähtud ka kauba konfiskeerimine ja eriti rasketel juhtudel vabadusekaotus. Esialgses projektis

olid meil sellesamas dokumendis ka vastutuse määrad. Kuid valitsus leidis seaduseelnõu läbi arutades, et õigem oleks siiski seda teha eraldi aktiga. Oleks võimalik vastu võtta näiteks ajutine seadus (nagu leedukad tegid), mis peatab vastavate kriminaal- ja administratiivkoodeksi paragrahvide kehtivuse. Ka võib teha vastavatesse koodeksitesse parandused. Mõlemad variandid on mõeldavad ja justiitsministeerium töötab valitsuse korraldusel vastava ülesande kallal. Järgmise nädala jooksul peab ta selle seaduseelnõu juba valitsusele esitama, et me saaksime ta peagi Ülemnõukogu ette tuua.

Ütleksin veel kaks sõna seoses piiriküsimustega. Miks on see seadus hädavajalik? Selleks et see piiri rakenduse töö saaks lõplikult paika. Täna on seis selline, et organisatsioonilised ettevõtmised on käimas. Moodustatud on komisjon majanduspiiri rakendamiseks, mille juhiks on mul au olla. Selle komisjoni töö käib täie hooga ja on puhtorganisatsioonilises mõttes küllaltki mahukas. Kuid selleks, et kogu see organisatsiooniline töö kannaks vilja, on vaja, et vastavad õiguslikud alused paika pandaks. Ma tänan!

Juhataja

Suur tänu, hr. Vare! Enne kui me jätkame, ma värskendan saadikute mälu protseduurireeglite osas. Lugupeetud kolleegid, meil on tegemist esimese lugemisega. Esimesel lugemisel tutvustatakse seaduseelnõu üldkontseptsiooni, läbirääkimisi ei avata. Ja mul on tungiv palve, et kõik küsimuse esitajad tõepoolest esitaksid küsimuse. Ettepanekud, repliigid saate välja öelda siis, kui me teisel lugemisel avame läbirääkimised. Nii et hea kolleegi Kotšegarovi ees ma vabandan, kõne õigust ma anda ei saa. Täna esitame ainult küsimused, iga saadik kaks korda. Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Hr. Vare, me püüame sammuda turumajanduse poole. Meile kuuluvad nii tohutu maa, nii piiritud avarused, liiatigi on veel meie kõrval säärane tööstuskeskus nagu Leningrad ehk Peterburi. Kui me nüüd piiri sulgeme, jätame sellega vabariigi elanikkonna ilma võimalusest osaleda selle turu korraldamises. Kas ei tule sellega liialt palju hädasid kaela? Seda esiteks. Ja teiseks: siin on punktis 4 öeldud "rahakontroll". Ma nüüd ei mõista, kas raha ei tohi enam üle viia. Kui võib, siis kui palju ja kuidas? Kas piiril tuleb hakata täitma deklaratsioone? Ma ei taipa, kuidas see hakkab välja nägema. Kui sa tahad midagi Leningradist osta, siis kas seda enam ei tohi?

R. Vare

Te väidate, et meie vabariigis selle piiri kehtestamine takistab nn. ühtse Nõukogude Liidu turu loomist. Mis sellesse puutub, siis ma tahaksin juhtida lugupeetud rahvasaadikute tähelepanu sellele, et see on argument, mida on kasutatud juba mõnda aega, et vaadake, Euroopa 1992. aastal ühineb ja nõrgendab oma majanduspiire, kitsendab nende piiranguid, kuigi täielikult ikkagi ei likvideeri, muuseas. Juhiksin teie tähelepanu sellele, et Rooma lepinguga pandi paika üleminekuperiood. On õige, jah? Mõtlen üleminekut sellele nn. Euroopa päris ühisturule, mis pidi kestma 1957. aastast kuni 1992. aastani, s.o. 35 aastat. Miks seda tehti? Tehti sellepärast, et vastavalt majandusteoreetikute väljapakutud mudelile tuli saavutada rida tingimusi, mis meil täna täiesti puuduvad. Tooksin neist välja kaks olulisemat. Need on turu balansseeritus, finants-, sh. krediidisüsteemi stabiilsus ja reaalne, rahvuslik, riiklik kontroll selle majandussüsteemi, sh. raharingluse ja kauba liikumise üle. Sellest alustatakse, siis on võimalik puhta vabatahtlikkuse ja kokkulepete alusel üle minna uuele turusüsteemile. Teisiti ei ole see mingil moel mõeldav, kõik muud variandid, igasugused pealesurutavad korruga hüpped, mis on ajaloost küllaltki tuntud, millenigi ei vii. Ja ma juhiksin tähelepanu ka sellele, et kõikides nendes turu sisseseadmise programmides, mis on täna Moskvast välja pakutud ja läbi arutatud – kõikides nendes on üheks oluliseks punktiks, mida peetakse programmi põhieesmärgiks, eeltingimuste võrdsustamine. Seetõttu ei ole täna teist võimalust kui lähtuda realiteedist. Me oleme selleks liiga erinevad, et alustada ühest seisust. Küll aga saab seda tööd ratsionaalselt ja mõistlikult korraldada otsesidemete kaudu. Loomulikult kerkib siis üks ja põhiline küsimus: millised funktsioonid jäävad täna olemasolevale nn. keskusele.

Teine küsimus. Raha väljavedu. Loomulikult kuulub majanduse kontrolli juurde ühe olulisema komponendina kontroll raharingluse üle. On tarvis sellist kontrolli, mis tagaks mitte ainult raharingluse ülevaate, vaid vajadusel ka võimaluse seda suunata. Loomulikult eeldab see ka, et eksisteerib kontrollimehhanism. Majanduspiir käib ka sinna alla. Milline see täpselt tuleb, see on juba teine küsimus. Loomulikult selline hüpoteetiline keelamine on täiesti võimatu ja seda ei kavatseta ka teha. Sellele küsimusele, mismoodi täpselt peab käima raharingluse kontroll, peaks vastama Eesti Pank. Lõppude lõpuks on see tehtud ülesandeks just talle.

P. Priks

Lugupeetud ettekandja, mul on küsimus 28. punkti kohta. Teises lauses on seal öeldud, et dokumentideta isikut võib kinni pidada mitte rohkem kui 3 tundi. Kas see aga on küllaldane, et kindlaks teha, kas antud isik on Eesti inimene või ei ole? Seda esiteks. Ja teiseks: mis saab

siis, kui tuleb välja, et ta ei ole Eesti inimene ja võib-olla on hoopis kurjategija, kes ootabki, et teda Eestist hästi kiiresti välja visatakse?

R. Vare

See 3 tundi on täielikus vastavuses normidega, mis kehtivad isiku kinnipidamise kohta politsei poolt, ja usun, et sellest ajast peaks tegelikult ka piisama. Kui ei ole võimalik kindlaks teha, kas ta on Eesti Vabariigi elanik või ajutiselt siin viibiv inimene, siis tuleb ta loomulikult tagasi saata. Samas tuleb muidugi selgeks teha, ega ta kurjategija ei ole, see peab käima aga juba teise süsteemi ja režiimi järgi. Ja sellekski piisab 3 tunnist täiesti, kurjategijate register on ju olemas.

K. Kama

Hr. Vare, te rõhutasite, et majanduspiir ei ole riigipiir. Kuna majanduspiiri termin on täiesti uus ja senitundmatu, siis ma paluksin defineerida, mis on majanduspiir. Mille poolest ta erineb riigipiirist? Mis tingimustel võib majanduspiirist saada piir või ka vastupidi – riigipiirist majanduspiir?

R. Vare

Lugupeetud hr. Kama! Võib-olla taha hästi ei kostnud, aga tegelikult ma juba püüdsin seda definitsiooni anda. Majanduspiir on see joon, millel riiklikult kehtestatakse kontroll isikute ja sõidukite liikumise üle, kaupade, esemete, raha ja väärtpaberite, väärismetalli sisse- ja väljaveo tollikontroll ning karantiinikontroll. Rõhutasin ka seda põhimõtet, et tegu on joonega, millel riik on tõesti võimeline seda kontrolli teostama. Mis puudutab majanduspiiri ja riigipiiri vahekorda, siis majanduspiir ei ole riigipiiriga üldse seotud, riigipiir võib olla hoopis teine. Kui aga on olemas riigipiir, siis see on alati ka majanduspiir.

H. Valk

Austatud juhataja, austatud hr. Vare! Mind huvitab üks tehniline probleem. Teame ju, et selline piirikontroll nõuab väga suurt hulka tööjõudu. Millised on Eesti Vabariigi võimalused ja plaanid spetsiaalse piirikontrolliväe, mitte enam Kodukaitse ja Kaitseliidu, vaid spetsiaalse piiriväe koolitamiseks ja töösserakendamiseks? Tänan!

R. Vare

Tõepoolest, see on omaette küllaltki suur valdkond, mis nõuab inimesi ja materiaal-tehnilisi ressursse. Praegused plaanid on sellised, et me rakendame selle piiri kohe ja teeme seda olemasolevatele jõududele toetudes. Eesmärk on poole aasta jooksul piirikaitseamet tööle saada, kusjuures sellel oleks kindel koosseis. Nii-ütelda jõu garanteerimiseks on plaanis kasutada alternatiivteenistuse poisse.

Loomulikult tuleb selleks väljaõpe organiseerida. See aga peab algama juhtivkoosseisust ja too töö juba käib. On alustatud esimeste ohvitseride koolitamist, seejuures rangelt vabatahtlikkuse alusel. Ees seisab veel tõsine selektsioon, sest koosseis on üpris ebaühtlane. Nendest meestest aga peab tulevikus saama piirikontrolli professionaalne tuumik. Momendi konkreetne tegevuskava näeb ette, et esimene lend alustab seda tööd tsiviilkaitsekursuste baasil. Üldse, see töö on nii suuremahuline, keeruline, et korraga piirikontrolli pauhti sisse viia ei ole võimalik. Seda tuleb teha etapiliselt ning too põhimõte on ka seadusega fikseeritud.

S. Volkov

Lugupeetud saadikud, lugupeetud hr. Vare! Mul on küsimus hr. Kamale. Te olete selgelt paika pannud, et jutt on majanduspiirist, mitte aga piirist üldse. Ent minu arvates ei vasta paragrahvid 5, 8, 10, 11, 26, punktid 7, 8, 28, 31 majanduspiiri puhul oma sisule. Lähtudes teie määratlusest, et majanduspiir ei ole mitte ainult vabariikide, vaid ka oblastite, maakondade ja teiste administratiivüksuste vahel, esitan teile küsimuse. Kellega veel meie naabritest peale Leningradi linna- ja oblastinõukogu on seda küsimust kooskõlastatud? Pean siin silmas Pihkva oblastit ja selle rajoone, Lätit ja selle rajoone. Ja teine küsimus. Palju see maksma läheb ja kust kavatsetakse see raha võtta?

R. Vare

Nagu ma ütlesin, hilinesin täna siia just nimelt konsultatsioonide tõttu Vene Föderatsiooni volitatud esindajaga hr. Homjakoviga. Arutasime temaga just nimelt konkreetselt neid punkte kavandatavast lepingust, mis puudutavad majanduspiiri. Seda esiteks. Teiseks, vastavad eelkonsultatsioonid on ka Läti poolega peetud ja lähapäevil on käsil konsultatsioonid Pihkvas. Teine küsimus, kui palju see maksma läheb. Loomulikult üksjagu. Täna võime orienteerivalt rääkida rakendamise seonduvatest kulutustest, arvutusi juba väljakujunenud süsteemi kohta on täna väga raske teha, sest majandustingimused muutuvad ka väga kiiresti. Momendi seisuga näeme ette, et see rakendamine läheb maksma ca 2,5 miljonit. See on väga tinglik summa, sest võimalikud on ka mitmed muudatused. Palju oleneb ka sellest, palju on võimalik

riigieelarvest saada. Loomulikult peab katsuma kaasata ka palju muid vahendeid, ettevõtete, asutuste, organisatsioonide toetusraha. Esimese etapi rakendustööd (vahtkondade töö tasustamine ja toitlustamine, transport, elamistingimused jmt.) on kõik selle summa sisse juba arvestatud, samuti varustus, mis tuleb välja osta riigieelarve rahaga jne. Nii et need märgatavalt suuremad numbrid, mida mõnel pool esitada armastatakse, praegu selle esimese etapi kohta ei käi. Ma arvan, et lõpetame kõik need vaidlused, kas see on liiga kallis või mitte. Oleks ehk otstarbekas teha hoopis arvutused, mida ta tegelikult sisse toob, sest ei ole veel olnud ühtegi piiri, mis oleks kahjumiga töötanud. Mõtlen siin just majanduspiiri. See anarhia, mis praegu valitseb, läheb palju rohkem maksma.

J. Põld

Mul on teile, härra minister, mitu küsimust. Võib-olla vastaksite, kuidas teie arvates on praegu võimalik see seadus vastu võtta enne riigikaitseseadust. Kas need seadused hakkavad omavahel haakuma või mitte? Seda esiteks.

Teiseks, punkt 28 kohta. Kes on Eesti Vabariigi alaline elanik ja kes on elamisluba omav isik? Ja täienduseks härrade Kama ja Volkovi küsimustele küsiksin mina nii. Te väitsite, et riigipiir on alati majanduspiir. Millised institutsioonid, mida te kavatsete majanduspiiri kontrollpunktides rakendada, riigipiiri puhul puuduksid? Aitäh!

R. Vare

Nii. Esimene küsimus. Vahekorras riigikaitseseadusega. Tahaksin juhtida teie tähelepanu asjaolule, et majanduspiiri seaduse eelnõus on püütud arvestada riigikaitseseaduse võimalike variantide seisukohtadega. Põhimõtteliselt aga on majanduspiiri ülesanne samuti riigikaitse selles mõttes, et ta kaitseb riigi kui terviku majanduslikku heaolu. Samas ei kaitse ta riiki otseses sõjalises mõttes, mis on riigikaitseseaduse üks olulisemaid komponente.

Termin "majanduspiir" ei ole sugugi juhuslik, kui meil oleks oma riik, siis oleks meil ka riigipiir. Me räägime majanduspiirist, sest tänane tegelikkus on selline, kas me tahame või mitte. Me võime teda nimetada ka teisiti. Me võime teha näiteks ukrainlaste moodi, me võime teha miilitsale ülesandeks pidada kinni eranditult kõik üle piiri suunduvad kaubad, kontrollida, kas nad on korralikult koteeritud, ja lasta tagasi peksta need, mis ei ole, me võime isegi konfiskeerida ja trahvida jne. ning öelda, et see ongi majanduspiir. Kui see termin ei meeldi, siis muidugi võib selle üle veel diskuteerida, kuid sisu see tegelikult ei muuda. Mis puutub ajutistesse lubadesse, siis need on load, mida antakse välja nendele, kes tulevad väljastpoolt. Eesti Vabariigi alalised elanikud on need, kel on Eestis sissekirjutus.

Nüüd majanduspiiri institutsioonidest, mis riigipiiril puuduvad. Majanduspiiri institutsioonid on peaaegu samad, mis riigipiiril, ainult selle vahega, et ilmselt politsei neid funktsioone edaspidi riigipiiril täitma ei hakka. Siis luuakse konkreetselt piirikaitsejõud ja see töö saab nende ülesandeks. Aga näiteks toll on loomulikult omane ka riigipiigile, sest nagu ma ütlesin, riigipiir on alati ka majanduspiir.

Mõnes mõttes on majanduspiir aga laiem mõiste kui riigipiir, sest riigipiir on konkreetne joon, mis territooriumi piirab. Majanduspiiri koosseisu kuulub aga ka näiteks tollikontroll, mida teostatakse kaupa väljastavates või kauba sisse- ja väljaveoga tegelevates organisatsioonides, mis paiknevad ükskõik millises paigas antud territooriumil.

Juhataja

Suur tänu, hr. Vare! Me teeme praegu 20-minutise vaheaja, siis jätkub küsimuste esitamine.

Enn Leisson teatab, et anarhistlik kallak rahvafraktsiooni juhtkonnas viis ta otsusele astuda välja selle koosseisust ja palub vastava paranduse teha. Vaheaeg 20 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Jätkame istungi tööd. Kas riigiminister on saalis?

Kohaloleku kontroll. Kohal on 56 saadikut. Puudub 49.

Riigiministri kadumine on täiesti arusaamatu ka mulle. Me ei saa ju esimest lugemist pooleli jätta, seda ei saa reglemendigi järgi kuidagi tõlgendada. Hr. Kangur, millised on luureandmed riigiministri isiku kohta? Ants Veetõusme, on teil mingit teavet? Mõistlikku ettepanekut ei ole. Esimest lugemist pooleli ei jäeta, seda ka ei katkestata. Ainult kui inimene ära sureb, siis otsustatakse, kas lugemine lõpetada või seaduseelnõu tagasi lükata. Pavel Grigorjev.

P. Grigorjev

Lugupeetud härra minister, äsja enne teie esinemist me hääletasime maha paranduse, mis oleks vaestele andnud kas või pisukese "varblase" kätte. Hr. Miller selgitas meile täpselt, et raha riigikassas pole. Nüüd aga pakute teie meile "tuvi katusel", et kui me sulgeme piirid, siis hakkab meile hüvesid rüppe sadama. Noh, see on vaieldav küsimus, ei tahaks sellel peatuda. Mulle teeb muret konkreetselt Narva ja Ivangorodi probleem. Meil iga päev sõidavad ühest

linnast teise tööle ja töölt koju kolm tuhat inimest, Narvas käiakse jalgsi ja autodega. Kuidas te konkreetselt seletaksite inimestele seda, et neid hakatakse hommikuti bussides läbi otsima?

R. Vare

Ma tänan väga emotsionaalse küsimuse eest. Sääraseid tekib tavaliselt ikka selliste küllaltki keeruliste küsimuste puhul, nagu meil praegu käsil on. Ma juhiksin tähelepanu sellele, et me ei tegele praegu mingi linnu kinnipüüdmisega. Seda teed lähevad kõik, muuseas kõik NSV Liidu territooriumil asuvad vabariigid. Ja selles ei ole ka midagi imelikku. Asi on vaid selles, kas mõnda konkreetset küsimust lahendatakse ainult ühes kohas või paljudes paikades. Näiteks kui Eestis üritatakse midagi teha, siis on võimalik välja mõelda väga palju põhjusi, miks seda ei ole vaja. Kui aga seda teed lähevad väga paljud, siis tasapisi see otsitud põhjenduste laine vaibub. Mis puutub Ivangorodi ehk Jaanlinna, siis ma juhiksin teie tähelepanu sellele, et mitte kusagil ei ole juttu sellest, et hakatakse inimesi läbi otsima. Ma saan aru, et see on emotsionaalselt lööv argument, kuid läbiotsimisest pole tõesti räägitud. Küll aga tuleb isiku kontroll, isiku liikumise kontroll dokumentide alusel. See ei ole ületamatu takistus. Seaduseelnõu § 8 esimeses lõigus on see samuti küllaltki selgelt öeldud. Soovitaksin selle veel kord tähelepanelikult läbi lugeda.

A. Paju

Austatud minister! Mul on teile niisugune palve. Asi on selles, et see on ju majanduspiiri seaduse esimene lugemine ja need küsimused, mis praegu saalist esitatakse, tulenevad sellest, et tahetakse seaduseelnõu kontseptuaalses aluses selgusele jõuda. Tahaksin härrade Kama ja Põllu poolt juba esitatud küsimuse veel kord üle küsida. Sest mulle tundub, et riigipiiri ja majanduspiiri kontseptuaalsed alused on kas nihestunud või on segi või ei saa me neist lihtsalt aru. Me ei ole ju nendega ka eriti palju kokku puutunud. Milline on teie arvates majanduspiiri režiimi ja riigipiiri režiimi vahe? Kas § 9 toodud etapid, mis see kontroll läbib, ongi siis majanduspiiri režiimist riigipiiri režiimi jõudmine?

R. Vare

Ma vastaksin niimoodi: see, mis on fikseeritud §-s 9, on see ühine ala, mis võib kehtida nii riigi- kui majanduspiiri puhul. Majanduspiir ilma selleleta toimima ei hakka, kuid samas on siin ka elemente riigipiirist ning see on ka loomulik. Sest majanduspiir ilma isikukontrollita on mõeldamatu ja riigipiir ilma isikukontrollita on ka mõeldamatu. Aga see, mis on välja pakutud §-s 9, on välja pakutud lähtudes majanduspiiri vajadustest.

J. Liim

Härra ettekandja, te mainisite, et sõjaväe üle piiri liikumine kooskõlastatakse, fikseeritakse. On olemas ka punkt asutuste, ettevõtete ja organisatsioonide kontrollimisest, kes tegelevad veostega. Nüüd küsimus. Kas kontrolli alla kuuluvad ka sõjaväe ja liidutehaste veosed? Kui mitte, kas sel juhul ei hakka need kooskõlastatud liikumised väga tihti toimuma? Kaartide puhul on selline määratlus: üksikisik ja ametiisik. Kas te ei selgitaks veidi, kes on ametiisik? Tänan!

R. Vare

Esimesele küsimusele vastamist alustaksin pisut kaugemalt, nimelt Ida-Euroopa maade kogemustest. Seal eksisteerib iseseisev riik ja seal on needsamad probleemid ootamatult ka päevakorraks tõusnud. Mõtlen neid, mida hr. Liim praegu puudutas. Me võime ju aeg-ajalt deklareerida midagi, mida me ei suuda tagada. Kui me aga lähtume põhimõttest, et tahame midagi ka realselt tagada, siis peame endale aru andma, et need asjad on võimalik paika panna ainult teatud kokkuleppe alusel. Kui hr. Liim peab silmas jõuga teostatavat kontrolli sõjaväe ja liidutehaste veoste üle, siis see ei tule tänapäeva tingimustes kõne allagi.

Mis puutub teise küsimusse, siis siin tuleks lähtuda samast põhimõttest, mis on välja pakutud Leedu ajutises seaduses "Vastutusest kaubanduseeskirjade rikkumise eest ning kaupade väljaveo eest Leedu Vabariigist". Selles seaduses tehakse nimelt vahet üksikisikute ja ametiisikute vahel, kusjuures ametiisikud on isikud, kes, omades teatud otsustusõigust, lubavad või organiseerivad ebaseaduslikku tegevust, millega tekitavad kahju majandusele. Ja nende suhtes rakendatavad sanktsioonid on Leedu variandis karmimad kui üksikisiku suhtes rakendatavad sanktsioonid. Välja arvatud teatud juhtumid, kus on tegu otseselt isiku poolt sooritatud ründega, mille puhul ei ole mingit tähtsust, kas on tegu ametiisikuga või üksikisikuga. Põhimõtteliselt on niimoodi, et kui üksikisikul on trahv 1000–5000, siis ametiisikul 2000–10 000 jne.

P. Lutt

Lugupeetud härra minister! Mul on teile selline küsimus. Kas te oskate öelda, kes on andnud korralduse võtta ära põllumeestelt 18 või 19 YAZ-452-tüüpi autot, selleks et kaitsta Eesti Vabariigi majanduspiiri või riigipiiri?

R. Vare

Küsimus ei ole mitte põllumeestelt äravõtmises, vaid olemasoleva konkreetse automargi fondi ärakasutamises. Kui hr. Lutt leiab, et põllumehel on seda masinat rohkem vaja kui piirikontrollil, siis on see tema õigus ja seda tuleb aktsepteerida. Ja kui leitakse, et see on ebaseaduslik – tolle otsuse tegi komisjon, mille eesotsas olen mina –, siis vastutan selle eest mina. Kui asi on vaidlustatav, siis on härra rahvasaadikul õigus see vaidlustada ettenähtud protseduuri järgi. Kuid ma rõhutaksin, et täna meil lihtsalt ei ole maastikuautosid. Ei ole. Aga piiri ilma maastikuautodeta kontrollida ei saa. Tankiga muuseas ka ei saa piiri kontrollida. Ja jutt ei ole ainult maastikuautodest, vaja on ka "Buran"-tüüpi lumesõidukeid, Peipsile spetsiaalseid kiirkaatreid jne. Kuid meil on seda kõike vaid nii palju, kui palju praegu meie fondimajanduse jaotuse järgi saab. Meil on kaks teed: kas me jaotame selle fondi ümber või me ei tee seda. Ja siis me võime arutada väga kaua, miks piirikontroll ei tööta ja miks loobitakse raha lihtsalt tuulde jne.

J. Kotšegarov

Lugupeetud juhataja, minul on kolm küsimust hr. Varele. Esimene küsimus. Mida tähendab, et kavatsetakse sisse seada kontroll postisaadetiste üle, ja kuidas see puutub majanduspiiri? Teine. Kes konkreetselt hakkab piiri valvama? Te ütlesite, et seda teevad alternatiivteenistuse poisid, kuid 22. kuupäeval Viljandis määrati nimetatud piirivalvuriteks Eesti Kodukaitse ja Kaitseliidu mehed, koos siseosakonna töötajatega. Kes siis hakkab ikkagi piiri valvama? Ja kolmas küsimus. Te ütlesite, et on kavas ohvitseri ette valmistada. Kas ohvitseri-sõjaväelasi või on see lihtsalt tinglik nimetus? Kui need saavad olema sõjaväelased, siis mis ajast on vabariigis alustatud sõjaliste struktuuride formeerimist? Täna teid!

R. Vare

Esimene küsimus oli postisaadetiste kontroll. Jutt ei ole mitte tsensuurist, tsenseerivast postikontrollist, mille arutamine siamaani nagu põhihobi on olnud. Praegu on jutt majanduslikust postikontrollist, sest asjade seis on selline, et posti kaudu on võimalik teostada täpselt samu meile kahjulikke operatsioone, võib-olla ainult piiratumas mahus. Kuid kordade arvu suurendades on võimalik seda mahtu kasvatada. Lõppkahju on samasugune nagu näiteks otseselt keelatud kraami transpordivahenditega üle piiri vedades. Leedukad on näiteks välja arvutanud, et üks suur veoauto võib tavalise reguleerimata majanduspiiri korralduse juures ületada piiri korduvalt ja tekitada sellise väljaveoga siseturu arvelt kahju umbes kuni miljon rubla. Kui palju meil neid veoautosid on? On tõenäoline, et ca 15 000 tonni liha on näiteks

välja viidud Venemaale ja see protsess aina kiireneb. Samal ajal käib pidev arutelu selle ümber, mismoodi korraldada kaubavahetust Venemaaga. Tegelikult see kaubavahetus täiesti toimub. Vaadake, küsimus ei ole ju ainult selles, et nii on meile sobivam. Küsimus on ka selles, et täpselt sama teed on ju läinud Tadžikistan ja Ukraina, siin on siiski midagi ühist taga. Ja postisaadetiste kontroll on mõeldud täpselt samal alusel. Nagu ma oma kõnes juba ütlesin, on selle küsimuse läbitöötamine sideministeeriumi ülesanne, ja sideministeerium, nagu te isegi aru saate, tsenseerimisküsimusega tegelda ei saa. Tema asi on just kauba posti abil vahendamise küsimus. Nüüd mis puutub valvamisega, et kes valvab, siis tahan öelda, et alternatiivteenistuse alusel piirikaitse tuleb meil kõne alla alles mõne aja möödudes. Arvestame nelja kuni kuue kuuga, siia saab sellest rääkida, täna veel mitte. Täna me peame kasutama ära olemasolevaid võimsusi ja võimalusi. Juhiksin tähelepanu sellele, et näiteks Tadžiki kasutab põhiliselt ainult siseministeeriumi jõudusid. Meil on olukord selline, et isegi kui me tahaksime, me ei saaks seda teha. Nii et siin ei ole küsimus milleski muus kui lihtsalt meie reaalses võimalustes. Kõik need võimalused peame aga ära kasutama, kusjuures tegu on ajutise lahendusega, kuni me saame rakendada selle süsteemi, mis põhineb alternatiivteenistusel. Nüüd ohvitseride ettevalmistusest. Niikaua kuni meil ei ole regulaartenistust, niikaua ei ole ka neid. Aga regulaartenistus on omakorda minu arvates hoopis mitte selle seaduse küsimus, vaid hoopis riigikaitse seaduse küsimus. Kui riigikaitse seadus on olemas, kui parlament on selle aktsepteerinud ja riigikaitsejõud paika pandud, siis loomulikult on ka ohvitserid koosseisulised, professionaalsed töötajad. Me loodame, et need mehed, kes praegu ohvitseri ettevalmistuse läbi teevad ja piirikaitse teenistuses juhtivjõuks saavad, et nendest saavad sellised ohvitserid, nagu nad peaksid olema.

L. Hänni

Ma ei tea, kas mu küsimus on nii oluline, aga ma küsin siiski ära. Seaduseelnõu näeb ette piirirežiimi rakendamise teisel etapil sisse seada Eesti Vabariigis tähtajalised load. Kas on ette näha, et vastavad piirangud võivad kehtestada oma territooriumil ka meie naabrid? Kas näiteks läbirääkimistel Vene Föderatsiooniga on seda teemat puudutatud? Aitäh!

R. Vare

Ma alustaksin vastamist sellega, et nii nagu on olemas kvoodid kauba liikumise kohta, samamoodi on nad ju ka migratsiooni kohta. Rände kontroll realselt on võimalik ainult siis, kui me kehtestame selle süsteemi, mida siin seaduseelnõus pakutakse. Loomulikult see eeldab

kahepoolseid meetmeid ja seda, et neid küsimusi kooskõlastatakse naabritega. Vene Föderatsioon on selle asja ka üles tõstnud. Minu järjekordne hilinemine oligi tingitud sellest, et ma vahepeal jätkasin konsultatsioone Vene Föderatsiooni esindajatega just nimelt nendes küsimustes. Kuid me ei jõudnud kokkuleppele, sest aeg sai otsa. Lätiga ei ole minu teada selles küsimuses veel konsultatsioone peetud, valitsuskomisjoni tasemel, ma mõtlen.

A. Zõbin

Lugupeetud juhataja ja lugupeetud härra minister! Ma pean meie valitsusele ette heitma variserlikkust. Täna saabus Moskvast Vene NFSV valitsuse esindaja ja tema auto kapotil on millegipärast NSV Liidu ja Eesti NSV lipud. Tuleb välja, et hr. Savisaar või keegi teine on unustanud, et see sümbolika on seadusandlike aktidega tühistatud. Ja milleks on seda tehtud? Et olla meelepärane Jeltsinile, Silajevile või sellele Homjakovile? Või see on meie valitsuse hajameelsus? See on esimene küsimus. Ja teine küsimus. Meil Eestis, peale NSV Liidu territooriumide vaheliste piiride on veel ka NSV Liidu riigipiir – see on merepiir. Kuidas siin kavatsetakse talitada, kas tuleb selle piiri topeltkaitse, sest et üle selle piiri liiguvad samuti majandusveosed. Tuleb välja, et nüüd peab hakkama kontrollima piirivalvureid, et nad ei tegeleks salakaubanduse ega vabariigikahjulike majandustoimingutega.

R. Vare

Ma alustaksin vastamist teisest küsimusest, sest see on sisuline küsimus, mis puudutab arutelu objekti. Juhiksin lugupeetud rahvasaadikute tähelepanu § 2 lõikele 1, vabandust, § 2 lõikele 2. Seal on eraldi juttu sellest, et valitsuse otsusel saab piirihoont küll muuta, kuid on fikseeritud põhimõtte, et need küsimused reguleeritakse lepingutega, kaasa arvatud siis NSV Liiduga sõlmitud lepingutega. Tekib täiesti õigustatud küsimus tollimaksust. Kas maksustatakse kahekordselt või mitte? Nende küsimuste puhul on ette nähtud, et see pannakse paika valitsuse määrusega, mille valmistab ette tolliamet. Praegu selles suunas töö käib. Mis puutub aga valitsuse variserlikkuse auto lippude valikul, siis ma pean tunnistama, et ma ei pannud tähele, mismoodi nägi välja see auto, millega Vene Föderatsiooni valitsuse esindaja sõitis konsultatsiooni pidama. Seetõttu mul on raske vastata küsimusele, mis lipud selle auto peal olid. Küll aga juhiksin tähelepanu, et külaliste auto peale paigutab lipud majandustalitus, mitte valitsus ja kui seoses sellega tekib mingisugune probleem, siis pole see mitte valitsuse variserlikkuse, vaid majandustalituse töö tagajärg.

J. Lippmaa

Hr. Vare, minul on siin üks segadus tekkinud. See dokument tahab olla seadus. Punkt kahes on kirjas: seadusega kehtestatakse majanduspiiriks endine Eesti NSV piir. Teises lõigus aga öeldakse, et Eesti Vabariigi Valitsusel on õigus majanduspiiri muuta. See kokku teeb välja, et me anname valitsusele õiguse muuta Ülemnõukogu poolt vastuvõetud seadust. Sinnakanti tüürib ka minu arust vastuolu punkt 5 ja punkt 9 vahel. Punkt 9-s on siin etapid juba ära määratud ja punkt 5-ndas jälle kehtestab neid valitsus. Ma ei saa sellest aru ja paluksin seda selgitada. Mis õiguse me nüüd valitsusele sellega anname? Ja veel on mul vastuväide selle kohta, et Eesti Vabariigi majanduspiiriks kehtestatakse endine Eesti NSV piir. See ei saa absoluutselt õige olla. Suvel oli minu eest vedada üks töögrupp, mille inimesed uurisid seda Eesti NSV piiri, ja selgus, et piiril on mitmeid lõike, kus ei saa majanduskontrolli kehtestada. Üks on näiteks Narvas. Meie pool silda ei saa seal kontrolli teostada. Seda saab teostada ainult Ivangorodi-poolsel platsdarmil. Siis on olemas Peipsi järve lõunapoolses osas üks kott, mis kuulub Pihkva oblastile. Seda ühendavad teed lähevad ainult läbi meie territooriumi. Lõunapiiril on jälle Laatre kott, kust meie üks maalapikene ulatub ühe Läti majandi maadesse, ja seal käib ka majandi transport läbi selle koti. Nii et minu arust ei ole päris korrektne öelda, et kehtestatakse endine Eesti NSV piir. Sellepärast, kas ei ole ennatlik too seadus vastu võtta, enne kui meil ei ole vastavaid piirilepinguid. Piiri mahamärkimine tuleks meie naabritega enne kooskõlastada.

R. Vare

Esiteks vastuoludest. Minu arvates §-s 2 seda ei ole. Kui seda seadussätet aktsepteeritakse, delegeerib seadusandja sellega valitsusele teatud õiguse. Seega on juriidilises mõttes asi puhas. Kui aga see põhimõte, et valitsus teeb midagi omapäi, ei ole aktsepteeritav ja leitakse, et kõik peab olema igal konkreetsel juhtumil parlamendi poolt heaks kiidetud, siis on parlamendil õigus seaduseelnõu vastavalt muuta. Lihtsalt nii on välja pakutud. Juriidilises konstruktsioonis mina siin küll viga ei näe. Nüüd vastuolust, mis väidetavasti on § 5 ja § 9 vahel. Juhiks in tähelepanu, et § 9 puudutab konkreetset isikut. Seetõttu valitsus pidas oluliseks, et see oleks seadusandja poolt reglementeeritud. Mis aga puutub kaupadesse, materiaalsesse väärtustesse, siis selles suhtes § 5 annabki valitsusele vastavad volitused. Kui parlament soovib ka kogu materiaalsete väärtuste liikumisega seonduvat probleematikat kontrollida ja otsustada, siis tal on samuti seadusandja õigus seda kehtestada. Isikukontrolli põhialused on seadusega väga selgelt paika pandud. Kaupade kontroll hakkab aga sõltuma väga paljudest majanduslikest faktoritest ning ma kardan, et nende kokkuviiimine ja

otsustamine parlamendi protseduure järgides on ülimalt keeruline. Kuid muidugi see ei välista, seda võib teha. Eriti kui meil on hästi palju aega. Veel te väitsite, et endine Eesti NSV piir ei ole korrektne ja et seetõttu tuleks majanduspiiri reglementeeriv akt võtta vastu pärast seda, kui see piir on maastikul paika pandud. Selle kohta ma ütlesin niimoodi, et need näited, mis te oma väite tõestuseks tõite – Narva ja Peipsi ning Laatre kott –, ongi olnud põhjuseks, miks on mõned sätted formuleeritud nii, nagu nad on. Näiteks § 8, mis piirnevate alade küsimused lahendab soodustatud režiimi abil. Need asjad on igal konkreetsel juhul lahendatavad nende põhimõtete alusel, mis on seaduseelnõus kirjas. Ja ei ole sugugi võimatu seejuures reaalselt kontrolli teostada. Mis siis, et mõni maatükk asub mingisuguses sopis teise vabariigi territooriumil. Mis puutub nüüd otseselt kooskõlastamisse, siis meie arvates üks asi ei takista teist, sest neid saab läbi viia paralleelselt. Loomulikult markeerimine läheb koostöös naabritega käima. Samuti on võimalik lahendada ka need kaasused, mis vahel tekivad piiri markeerimisel seoses sellega, et ühe või teise piirilõigu paigutus lihtsalt ei klapi meile. Juhiks tähelepanu veel sellele, et minu teada ei ole see üldse õiguslikult päris täpselt fikseeritav. Sest piir on meil mõningate aastakümnete jooksul vahepeal küllaltki vabalt liikunud. Kui me võtame selle sätte § 2 lõikes 1, siis me lähtume sellest, mis on fikseeritav ametlikult dokumentaalsel alusel.

S. Sovetnikov

Lugupeetud hr. Vare, kas teile ei tundu, et selle seaduseelnõu teisele lugemisele panemisel me peaksime nimetama teda oma õige nimega, ja nimelt seaduseks Eesti Vabariigi riigipiirist? Sest et küsimuste sisu paljudes selle sätetes ei vasta siiski majanduspiiri seadusele. Teine küsimus. Kas te kavatsete tolliteenistuses kasutada ka kohalikke üksusi? Kui ei, siis tekivad meil väga suured raskused elamispinnaga. Siis ei tule te kuidagi välja poolteise miljoniga, läheb vist kümnet miljonit tarvis. Ja mulle tundub, et edaspidi tuleb arutada ja vastu võtta just nimelt riigipiiri seadus või siis lihtsalt seadus Eesti Vabariigi tolliteenistusest. Tänan!

R. Vare

Alustaksin vastamist teisest küsimusest. Tolli kaadri komplekteerimisel tuleb lähtuda nendest võimalustest, mis meil realselt on. Kui teie küsimuses sisaldus vihje sellele, et kohalik elanikkond võib tihedate sidemete tõttu elanikega teisel pool majanduspiiri korrumppeeruda, siis ma leian, et süsteem peab igal juhul tagama oma töökindluse. Usun, et see küsimus peaks olema täiesti lahendatav töö korras, ilma et selleks peaks leidma tohutuid lisavahendeid. Loomulikult tuleb seejuures ära kasutada ka kohalikke inimesi, see on selge. Rõhutan aga, et

see töötajaskond vajab põhjalikku koolitust. Mis puutub aga esimesse küsimusse, siis see ongi tegelikult sama probleem, mille ümber täna minu arvates kogu arutelu käib. Teatud huvidest lähtudes on võimalik ja kasulik majanduspiiri küsimus pidevalt riigipiiri küsimuseks muuta. Loomulikult täna riigipiirist rääkida ei saa ja seda väga paljudel põhjustel. Ta on olemas ainult hüpoteetiliselt. Kuid ma olen algusest peale rõhutanud, et majanduspiir on väga kiire küsimus. Kui me üldse veel tahame süüa saada ja elada muud normaalset, vähemalt normaalsetki elu, siis me peame selle piiri kehtestama. Ja ütleksin veel kord, et kui teile ei sobi see piirimõiste, siis on võimalik neid asju ka teisiti lahendada. On võimalik toimida niimoodi, nagu on tehtud näiteks Tadžikistanis ja Ukrainas. Seal on vastu võetud teist laadi aktid, mille eesmärk on sama. Kuid fakt on see, et majanduspiiri vajadus on täiesti ilmne. Riigipiirist saame rääkida alles siis, kui riik on võimeline seda piiri kontrollima. Majanduspiiri on Eesti Vabariik võimeline kontrollima juba praegu.

J. Telgmaa

Lugupeetav ettekandja, ma muidugi vabandan, et ma juba neljandat korda pöördun sama küsimuse juurde tagasi, mille on esitanud Ants Paju, Liia Hänni, Sergei Sovetnikov. Aga millegipärast on tahetud sest asjast mööda libiseda. On ju jumala selge, et kui me räägime majanduspiirist ja oma seadusele ka sellise nime paneme, siis tulekski piirduda majanduspiiriga, aga mitte punkt 1-s alapunkt 3-ga meie ümber piiri ehitada. Ma näen, et valitsus tahab meie liikumisvabadust piirata. On täiesti selge vahe, kas inimest lihtsalt kontrollitakse piiril või hakatakse talle mingisuguseid sissesõidulubasid välja andma, mida ta peab veel taotlema ei tea kust. Kui niisugune põhimõte sisse jääb, läheb teisel lugemisel väga raskeks. See on kontseptuaalne küsimus: kui me tahame piirduda majanduspiiriga, siis ei maksa poetada seadusse niisuguseid sätteid, mis majanduspiiri mõistest ikkagi väga kaugele lähevad.

R. Vare

Lugupeetud rahvasaadik, kas teie arvates migratsioon on peale poliitilise ka majandusliku tähendusega nähtus või mitte? Kui te vastate sellele küsimusele jaatavalt, siis tekib järgmine loomulik küsimus, kas selle üle on vaja ka kontrolli või jätkame vanas vaimus, et räägime ainult sissekirjutusest kui selle kontrolli vahendist. See, nagu te isegi suurepäraselt teate, ei toimi täna. See on üks asja külg. Teiseks, jutt ei ole mitte vabariigi elanikkonna liikumise piiramisest. Ma toonitan veel kord, jutt on migratsioonist kui majanduslikust nähtusest. Kui aga parlament leiab, et asi ei ole vajalik, siis loomulikult on tal õigus see seaduseelnõust välja

lülitada.

Ja üldse, kuidas te kujutate ette kontrolli kaupade liikumisel üle piiri? Ma ei räägi praegu sellest kaubast, mille liikumist kontrollitakse selle väljastamise kohas, nendes organisatsioonides, mis tegelevad kauba sisse- ja väljaveoga. See on omaette küsimus. Mõtlen seda kaupa, mis liigub üle piiri kõikvõimalikul viisil alates turukotist ja lõpetades veokitega. Kuidas on võimalik sellest ülevaadet omada ilma kontrollimata, kes seda vedu teostavad? Kui leitakse, et see on võimalik, siis on seadusandja õigus otsustada niimoodi, nagu ta paremaks peab.

E. Tupp

Lugupeetud juhataja, lugupeetud hr. Vare! Minu esimene küsimus oleks niisugune. Siiski me ei saanud praegu konkreetset valitsuse formuleeringut – majanduspiir ja riigipiir, ehkki see küsimus üleval juba oli. Ja teine küsimus oleks niisugune. Eesti Vabariigi ajal allus piirivalve ülem siseministrile, sõjalisest aspektist aga sõjaväe ülemjuhatajale. Milline oleks valitsuse seisukoht praegu: kuidas kujuneks alluvusvahekord, kui majanduspiirivalvet arendada edasi tõeliseks piirivalveks? Tänan!

R. Vare

Huvitav, et kõrvuti istuvad saadikud esitavad diametraalselt vastupidiseid küsimusi. Juhiksin veel kord tähelepanu sellele, et riigipiiri küsimuse saab ikkagi lahendada alles siis, kui tingimused selleks on küpsed. Need saadikud, kes vastava seaduseelnõu väljatöötamisega hästi kursis on, teavad, et see töö juba ka käib. Täna lähtub valitsus sellest, milline on reaalsus, majanduse tegelik seis täna ja see nõuab majanduspiiri kohe ja praegu. Sellega ei ole aega viivitada hetkeni, mil pärast väga tõsist poliitilist võitlust on võimalik lahendada küsimus riigipiirist. Mis aga puutub sellesse, mismoodi piirikaitsejõud välja arendatakse ja milline tuleb nende alluvus, mis otseselt on programmeeritud riigipiiri kaitse seadusse. Esiialgu ütleksin ainult niipalju, et eraldi valitsus seda küsimust arutanud ei ole. Täna ei seisa meil ju veel päevakorral küsimus relvastatud jõududest, seetõttu pole mõtet ka operatiivalluvuse küsimust arutada. Administratiivselt peaks piirivalve aga alluma siseministrile, selline on valitsusseaduses kehtestatud põhimõte.

A. Novohatski

Ma tänan juhatajat. Lugupeetud hr. minister! Mul on küsimus teile. Niipalju kui ma mõistan, kavatseme me kontrollida kahte voolu, ühte, mis tuleb Eestisse, teist, mis väljub Eestist, s.t.

importi ja eksporti. Neid kahte voolu võib veel omakorda jagada kaheks. Üks – see on "puhas" import ja eksport, s.o. eksport väljapoole NSV Liitu, ja teine – sisemine eksport ja import. Välist importi ja eksporti kontrollivad täna piirivalve ja toll. Küsimus: mil moel hakkab vabariiklik tolliamet osalema selles kontrollis ja kuidas on see kokku lepitud Julgeolekukomitee ja tolliteenistuse üleliidulise juhtkonnaga, kes praegu sellega tegelevad? Teine küsimus. Kaubavoolusid formeeritakse põhiliselt kaubajaamades ning tööstusettevõtetes, kõige sagedamini järgmise metoodika alusel: tühi konteiner tõstetakse veoautole, tuuakse vabrikusse või tehasesse, seal täidetakse see kaubaga, pannakse kuupäev ja tuuakse kaubajaama. Kaubajaam vaatab mitte seda, mis on seal konteineris, vaid kas plomm on terve, ja sellega protseduur lõpeb. Saajal aga, kui plomm on terve, pole samuti raudteele küsimusi. Kuidas hakkab vabariigi tolliamet seda kaubavoolu kontrollima? Kas seda tehakse piiril Leningradi oblastiga, kui on juttu Oktoobriraudteest, või see saab toimuma igas raudteejaamas? Ja milline umbes on vajalike inimeste arv, kes hakkavad seda nii vabariigi kui liidulist eksporti ja importi kontrollima? Tänan!

R. Vare

Esimene küsimus oli impordi-eksporti kohta. Selle esitamisel te ilmselt eeldasite, et see seadus peaks käima selle impordi-eksporti kohta, mis toimub NSV Liidu piirkondadega. Tõepoolest, seda ta eelkõige on ja sellisel kujul on ta ka kohe rakendatav. Mis puudutab impordi-eksporti välismaaga, siis seda tegevust tõepoolest kontrollivad praegu NSV Liidu piirivalve ja toll ning nende ametkondadega ei ole vastavad küsimused veel kooskõlastatud. Nüüd mis puutub protseduuri kauba üle piiri vedamisel, siis ma juhiksin tähelepanu, et mingid pretsedendid on ju juba olemas. Üleliiduline press on positiivse näitena tutvustanud Harkovi tolli. See on üks võimalikke lahendusi, aga me ei taha läbi ajada nii vaeselt, nagu nemad seal. Mõtlen varustatust ja inimkoosseisu olusid. Üks võimalikke variante on kontroll nendes organisatsioonides, kes ekspordi-impordiga tegelevad. Nendes toimuks põhiliselt dokumentaalkontroll ja vajadusel ka pisteline füüsiline kontroll. Raudteel piiripunktis muidugi sellist kogu nomenklatuuri kontrolli teha ei saa. Järelikult peaks see toimuma seal, kus seda on võimalik teha, see on vajaduse korral nendes raudteesõlmedes, kus neid koosseise komplekteeritakse ja kus kaupu peale laaditakse. Kaugeltki igas tehases pole kontrolöri vaja. Praeguse skeemi alusel, mis hõlmab Eesti Vabariigi ida- ja lõunapiiri, on ette nähtud 28 kontrollpunkti. Vaid 7 nendest on ühitatud tollikontrollipunktidega. Nii et kogu ülejäänud tollikontroll peab toimuma sisemaal ja selleks kasutatakse tolliametnikke, kes on saanud vastava väljaõppe ja kes ei pruugi ühes ja samas kohas paigal olla. Nad teostavad ainult

kindlate operatsioonide kontrolli ja nende ametnike vajadus ei olegi nii suur, nagu võiks arvata. Praegu arvestab tolliamet umbes 180 inimesega.

J. Põld

Austatud ettekandja! Mul on teile selline küsimus. Kas ei oleks õigem nimetada antud seaduseelnõu Eesti Vabariigi seaduseks Eesti NSV majanduspiirist?

R. Vare

Lubage täpsustada, lugupeetud rahvasaadik, mida te selle all mõtlete? Kas seda, et piiri aluseks on võetud Eesti NSV piir. Sain ma õigesti aru?

Juhataja

Küsimus ei puutu asjasse. Jevgeni Kotšegarov.

J. Kotšegarov

Lugupeetud minister, olete vististi väsinud sellisest hulgast küsimustest. Ma oleksin tahtnud esitada viimase ja küllalt naiivse küsimuse. Kardan, et see paneb teid muigama, kuid ikkagi: kuidas hakkab välja nägema Tallinna-Moskva rongi, oletagem rongi nr. 34 kontroll? Oletagem, et ta on jõudnud Narva ... kui palju aega kulub selle kontrollimisele, ma pean silmas reisijate dokumentide ja pagasi kontrolli, ja kuidas see seostub rongide sõiduplaaniga riigis tervikuna? Tänan!

R. Vare

Lugupeetud rahvasaadik, mul on raske teile vastata, kuna ma ei ole professionaal nagu teie ega ka mitte raudteemees. Kui ma praegu siin midagi välja pakun, siis see võib olla küllalt ebakompetentne. Arvan siiski, et seegi kontroll on võimalik. Sest nagu on öeldud, ei ole lahendamatu probleeme, on saamatud inimesed. Minul praegu seda retsepti aga teile välja käia ei ole, sest ma ei ole raudteespetsialist.

Juhataja

Suur tänu, hr. Vare! Meil ei ole praegu rohkem küsimusi. Lugupeetud Ülemnõukogu, oleks vaja otsustada, kas pidada esimene lugemine lõppenuks. Loen ka ette ühe telegrammi. Kodanik Valdur Einart Tallinnast teatab Ülemnõukogule, et ta avaldab protesti Eesti bolševike poolt kehtestatud nn. majanduspiiri kohta, millega soovitakse põlistada Eesti ja

Venemaa vahele tõmmatud suvalist joont. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lugeda Eesti Vabariigi majanduspiiri seaduse eelnõu esimene lugemine lõppenuks? Palun hääletada! Ettepaneku poolt on 45 rahvasaadikut, vastu on 3, erapooletuid on 4. Esimene lugemine on lõpetatud.

Eesti Vabariigi seaduseelnõu üksikisiku tulumaksu kohta teine lugemine

Juhataja

Jätkame päevakorda. Eesti Vabariigi seaduseelnõu üksikisiku tulumaksu kohta teine lugemine. Ettekandja on rahandusministri esimene asetäitja Enn Roose.

E. Roose

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud rahvasaadikud! Annaksin esialgu ülevaate sellest, missugused teie nõudmistest on valitsuse poolt täidetud või täitmisel. Kõigepealt et maksuseadused esitataks komplekselt. Vastu on võetud aktsiisi- ja sotsiaalmaksu kohta käivad seadused, teise lugemise staadiumis on praegu kaks tulumaksuseadust ja esimesele lugemisele pole veel läinud käibemaksuseadus. Need kuus seadust kindlustavad 90% kõikidest eelarvelaekumistest. Vastavad materjalid olid teile esitatud juba käesoleva aasta augustis. Ülejäänud 10% eelarvetuludest tuleb juba kehtivatelt maksudelt, s.o. loodusvarade maks, saatemaks ja investeeringute maks. Teile on esitatud aruteluks tegevusloamaks ja riigilõiv. Ja sellel istungjärgul arutati ka maamaksu. Valitsusel ei ole kavas 1991. aastal kehtestada sõidukimaksu, kapitalimaksu ja etendusmaksu. Seni, kuni meil pole oma tolli, töötame NSV Liidu tolliseaduse alusel. Seega selleks istungjärguks on täidetud teie poolt valitsusele esitatud põhitingimused, et kõiki makse tuleb käsitleda komplekselt. Muidugi on esitatud maksuseadused ja neis sisalduvad maksumäärad seotud 1990. aasta eelarve maksudega. Kui järgmise eelarveaasta kulused suurendatakse või vähendatakse, peab vastavalt muutma ka maksumäärasid ja -skaalat.

Loodan, et riigieelarve kulud vähenevad, selles suunas valitsus praegu töötab. Seega võib järgnev maksumäärade vähendamine osutada Ülemnõukogule küllalt meeldivaks päevakorrapunktiks. Maksuseaduste arutuse käigus Ülemnõukogu eelnevatel istungjärgudel esitati valitsusele teisigi nõudmisi, mida ta on püüdnud täita. 8.–9. septembrini toimus Lohusalus rahvasaadikute majandusõppus, kus osalesid ca pooled rahvasaadikud. Sellel

õppusel käsitleti põhiteemana hinnakujunduse põhialuseid, raamatupidamisarvestust ja selle seoseid ettevõtte tulumaksuga. Sellel seminaril oli meil hea meel tõdeda, et Lohusalus viibinud rahvasaadikud said uutest rahvusvahelistatud raamatupidamise tulude-kulude ja kasumi formeerimise põhimõtetest aru. Õppuste käigus selgus ka, et teie hulgas on üks diplomeeritud kõrgharidusega raamatupidaja, kes loodetavasti ei keela tulevikus oma kolleegidele konsultatsioone.

Valitsus esitas teile eelmise istungjärgu materjalide hulgas ka eritüübilistele ettevõtetele tehtud maksukoormuse arvestused nii seniste kui ka 1991. aastaks planeeritud maksude kohta. Ka see oli teie soov. Maksukorraldustega seostuvad administratiiv- ja kriminaalkodeksi muudatused arutas valitsus täna läbi ja kiitis heaks ning peagi antakse need Ülemnõukogule üle. Ka tõstatasite te küsimuse põllumajandussaadustele vabaturu hindade lubamisest alates 1991. aastast. Selle hädavajalikkus muutub iga päevaga tõesti üha silmanähtavamaks ja seda kahel põhjusel. Esiteks, me ei suuda järjest ümber arvestada ja uuesti kooskõlastada põllumajandussaaduste jae- ja hulgihindu ning seda eeskätt meist sõltumatute põllumajandusele vajaliku toorme ja seadmete ülespoole galopeerivate hindade tõttu. Teiseks sellepärast, et riiklike hindade puhul ei teki tootjatevahelist konkurentsi. Maksame edaspidigi kinni ka kõik mitteratsionaalsed kulud ega kasuta ära nõudluse reguleerivat toimet tootjate konkurentsi tekitamiseks ja seega ka hindade allaminekuks. Viimaste aegade konsultatiivnõupidamistel rahandusministeeriumis, kus osalesid kõik asjaosalised, toonitati just vajadust vabaturuhinnad kehtestada juba alates 1991. aastast. Selline ettepanek on valitsusele juba esitatud. Praegu arutab valitsus uut elatusmiinimumi tabelit, sotsiaalministeeriumis töötatakse välja elukalliduse tõusu kompenseerivat mehhanismi ja peretoetuse süsteemi. Mõlemad neist peame rakendama samaaegselt uute maksude kehtestamisega, s.o. 1991. aastast.

Nüüd veel eelmisel istungjärgul kõlanud valeinformatsioonist. Nimelt väitis lugupeetud rahvasaadik hr. Tiit Made, et Eesti Vabariigi maksukoormuse on valitsus planeerinud 56% rahvuslikust koguproduktist. Valitsus andis majanduskomisjoni kaudu Ülemnõukogule Eesti Vabariigi rahvusliku koguprodukti arvestuse 1988.–1990. aasta peale. Ja see oli tehtud mitte NSV Liidus kasutatava, vaid just rahvusvahelise arvutusmetoodika alusel. Nimelt tuleb rahvuslik koguprodukt meil 1990. aastal kehtivate hindade järgi tõenäoliselt 6,7 miljardit rubla.

Valitsuse poolt teile ametlikult esitatud maksukoormus on aga 2,5 miljardit rubla. Jagades viimase arvu esimesega, saame maksukoormuseks 37,3%, millega me oleksime 23 OECD maa hulgas paari aasta vanuste statistikaandmete alusel mitte esimesel, vaid 13. kohal

Inglismaa ja Kreeka vahel. Just Kreekat pidas ka hr. Made teiste maade hulgas meile eeskuju väärivaks. Seega kasutas hr. Made võib-olla valevõitu algandmeid, ma ei usu, et ta jagamisel vea tegi. Võib-olla aga oli nende desinformeerivate andmete esitamine tingitud ka muudest asjaoludest. Näiteks välispoliitikast. Kuid selle hindamine ei kuulu majandusvaldkonda. Igal juhul väide, et maksukoormus tõuseb meil 41,8%-lt 56%-ni, on vale. Nüüd nendest seaduseelnõudest, mis Ülemnõukogule esitatud. Loomulikult valitsus soovib, et nad võimalikult kiiresti vastu võetaks. Praegu oleme siiski sellises olukorras, et kui kiiresti te neid seadusi ka vastu ei võtaks – mõtlen kõigepealt tulumaksu ja käibemaksu seadust –, me ei jõua neid ikkagi alates 1991. aastast rakendama hakata. Järelikult võiksime vabalt aja maha võtta, et asja veel väga põhjalikult arutada ja võtta vastu otsus rakendamisest 1992. aastal. Põhjus, miks me ei suuda rakendada neid 1991. aasta 1. jaanuarist, on see, et meie poolt planeeritud vajalik ettevalmistustöö (sealhulgas vähemalt 15 000 inimese väljaõpetamine, materjalide trükkimine, instrueerimine ja nii edasi) lihtsalt tehnoloogiliselt seda enam ei võimalda. Nii et tagasi minnes nüüd antud päevakorrapunkti juurde, võime arvestada, et uus üksikisiku tulumaks kehtestatakse võib-olla natukene hiljem, mitte tulevast aastast. Sellegipoolest oleks hea, kui seadus võrdlemisi varakult valmis saaks, siis saaks vastavat õppetööd ka varem alustada.

Tulumaksu seaduse eelnõu 1. lugemisest saadik on tulnud terve rida parandusettepanekuid ja majanduskomisjon on need ka läbi vaadanud. Teile on ilmselt kätte antud ka majanduskomisjoni muudatusettepanekud. Kõigepealt, mis puudutas § 2 täiendust. See on täielikult aktsepteeritav ja sinna on lisatud lõik: kõik tulud vastavalt tuludeklaratsioonile. Paragrahvi 4 2. lõike väljajätmine on samuti aktsepteeritav, kuna see kordas talude maksust vabastamise punkti. Siis ümberpaigutus: § 2 2. lõige paigutada § 8 1. lõike 1. punktiks. See on ka aktsepteeritav. Sugugi ma ei ole aga nõus § 9 2. lõike väljajätmisega. See on kuni 15 aasta vanuste laste tulude deklareerimise väljajätmisest. Seda saavad teha ainult täiskasvanud ja seda ära jätta oleks vale. See viiks selliste tagajärgedeni, et lapsi hakataks kasutama tulude mittedeklareerimiseks nende tuluallikaid üle kandes. Paragrahvi 11 lõige 3 väljajätmine on aktsepteeritav. Paragrahvi 22 1. punkti sõnastuse muutmise on minu arvates aga vaidlustatav, sest see tekitab spekulatsiooni võimalust, teatud tulumaksust kõrvalehiilimise võimalust kindlustusväljamaksete puhul. Arvestage palun sellega, lugupeetud rahvasaadikud, et ilmselt muutub meil kindlustussüsteem ka selliseks, nagu ta on läänemaades. Ja taolise vabaturu kindlustussüsteemi puhul hakataks neid humaanseid põhimõtteid, mida siin majanduskomisjon on välja pakkunud, maksudest kõrvalehoidmiseks ära kasutama. Ma usun,

et majanduskomisjon kommenteerib täielikumalt igat ettepanekut, mis rahvasaadikud on esitanud ja seletab, mida nad on aktsepteerinud, mida mitte.

Tahaksin teie tähelepanu pöörata veel paarile üksikisiku tulumaksu seaduse punktile või paragrahvile, mis ka eksperdid on vahepeal soovitanud maha võtta. Näiteks § 8 1. lõike 2. punktis "riigilaenude, loteriide, hoiuste võite". Seda peaks kaaluma sellepärast, et siin tekib ka manipuleerimise võimalus. Iga ettevõtte võib hakata loteriisid korraldama ja selle kaudu töötajatele palka maksma. Teiseks, sama paragrahv, sama lõige punkt 7, kus on kirjas: töölt vallandamisel vastavalt seadusele makstavat vallandustoetust. Meil võib vallandustoetus teatud kategooria töötajate puhul venida ka pikemale ajale. Seepärast võiks sisse viia piirangu, et see kehtib ühe või kahe kuu ulatuses. Siis soovitavad eksperdid välja võtta sama paragrahvi punkti 8, kus on öeldud, et doonoritele väljamakstud summad vere eest oleksid ka maksustatavad, samuti nagu muud sissetulekud. Ilmselt need summad peavad tulevikus tõusma, nad ei tohi nii madalad olla, kui nad praegu on. Ja punkt 9: I ja II grupi nägemisinvalididele tööandjate poolt makstavad summad soovitatakse ka maksustada ja selle asemel, et neid maksust vabastada, lihtsalt suurendada nendele väljamakstavaid toetussummasid. Praegune uus pensioniseadus näebki seda ette. Nüüd pakutakse sama paragrahvi samas lõikes punkti 14 või punkti 15 puhul – need puudutavad spordivõistlustel saadud auhindu –, et see ei käiks mitte profispordi kohta. Et aga profispordis on auhindade ja võidusummade saamine just see põhiline sissetulekuallikas, siis peaksid need olema samamoodi maksustatud. Terve rida ettepanekuid on tulnud § 22 kohta – see tähendab maksumäärade ja maksuvaba miinimumi kohta. Mul on teile selline soovitus, kui te otsustaksite ära, kui suur on maksuvaba miinimum. Ettepanekuid on tehtud väga erinevaid. Järgmisena võiks majanduskomisjonis kohe läbi arutada, millised peaksid siis olema järgnevad maksumäärad. Seejuures lähtutaks siis sellest, kui suureks jääb maksuvaba miinimum. Kui maksuvaba miinimum tõuseb 100 rublast kõrgemale, siis peavad vastavalt nihkuma ka maksuskaalad ja suurenema maksumäärad. Samad summad tuleb ju kätte saada. Tehti ka soovitus § 20 ära jätta, kuna see on osutunud informatiivselt ja juriidiliselt üleliigseks. Ja see on ka põhiliselt kõik. Aitäh tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu, hr. Roose! Kuna küsimuste esitajaid ei ole, siis läheme kaasettekannete juurde. Esimeseks kaasettekandeks saab sõna Tallinna linnapea hr. Hardo Aasmäe.

H. Aasmäe

Lugupeetud Ülemnõukogu saadikud! Meie oleme siia Ülemnõukokku tulnud kolme mehega, keda on volitanud eelmine linnapeade ja maavanemate nõupidamine, mis peeti Tallinnas. Peale minu on siin veel hr. Mänd ja hr. Närska. Meie oleme oma seisukoha maksuseaduse projektide suhtes vastu võtnud. Ja see on üldiselt positiivne, lõplik otsus jääb muidugi teile. Kuid meil on teile väga suur palve kõikide linnapeade ja maavanemate poolt, et neid maksuseadusi mitte mingil juhul enam edasi ei lükataks. Eriti puudutab see üksikisiku maksustamist, sest see on põhiline kohaliku omavalitsuse maksuallikas. Oleme praegu jõudnud niisugusesse seisusse, et kui see asi nüüd veel mõnevõrra edasi lükkub, siis võib karta, et me peaaegu ei ole enam võimelised korralikku eelarvet tulevaks aastaks kokku panema. Praegu me sõltume mõnevõrra ka vabariigi eelarvest ja sisuliselt tähendab see ikkagi seda, et meil peab olema täiesti selge, mille eest meie peame maksma. See tähendab kohalikud omavalitsused tahavad teada, mille eest peab ise maksma, mis finantseeritakse riigieelarvest. Sisuliselt on meie tuleva aasta eelarvete koostamine seiskunud ja sellepärast palume teid, lugupeetud saadikud, võimaluse korral maksuseadused lähiaegadel vastu võtta. Vastavale pöördumisele on alla kirjutanud maavanemad ja linnapead: Pärnu, Tallinn, Tartu, Kohtla-Järve, Järva, Harju, Rapla, Hiiumaa, Saaremaa, Põlva, Jõgeva, Lääne, Valga, Ida-Viru, Viljandi. Pöördun veel kord teie poole taotlusega need seadused vastu võtta. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Ma küsin Hillar Kalda käest, kas ta soovib küsimusi esitada. Ei soovi. Aitäh, Hardo Aasmäe! Teiseks kaasettekandeks saab sõna majanduskomisjoni sekretär Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Üksikisiku tulumaksu seaduse eelnõu on tõsiselt vastukaja leidnud. Nii nagu meie otsusel korraldas valitsus rahvaarutelu, jätkus see rahvaarutelu ka Ülemnõukogu majanduskomisjonis. Me saime hulgaliselt kirju asutustelt, ettevõtelt, kohalike omavalitsustelt, kuhu oli koondatud nende piirkondade elanike ja ka ettevõtjate soovid ja mured. Samuti on esitatud saadikute ettepanekud, need on teile ära trükitud, ära tõlgitud ja ära jagatud ning sinna on lisatud ka majanduskomisjoni kommentaarid. Esimese järelduse sellest arutelust võiks teha järgmise: oma raha omas rahakotis loeme me vägagi põhjalikult ja täpselt, üsnagi põhjalikult loeme me raha ka naabrimehe rahakotis. Kuid suurt rahakotti, seda riigi rahakotti me uurime vägagi pealiskaudselt ega pea seda raha sageli üldse lugemise vääriliseks. Nüüd üldistatud kujul,

millised need kriitilised märkused, laitmised ja muud ettepanekud siis on. Esitaksin need teile küsimuste vormis. Miks peab kõiki tulusid deklareerima ja kas ikka peab kõiki tulusid deklareerima? Miks on tulumaksust vabastatud ainult talupojad, aga mitte teised kodanikud? On esitatud nõudmisi, et tulumaksuvaba peab olema elatusmiinimum, et tulumaksuvaba peab olema iga pere liikme kohta vähemalt 100 rubla kuus ehk 1200 rubla aastas. Ei olda nõus progresseeruva tulumaksu skaalaga. On tehtud ettepanekuid, et võiks olla ainult üks maksumäär: kas 10 või 15%, olenemata tulu suurusest. On ka tehtud ettepanekuid praeguse maksuskaala teise ja kolmanda vahele panne veel üks skaala, niisiis 6000–12 000. Jääb niisugune tunne, et me ei taha oma tulusid deklareerida, tahame tulumaksust vabaks või soodustusi saada. Kuid kas neid soove ikka on võimalik täita. Kordan veel kord üle, et meie tööviljakus ei ole nii kõrge ja rahvuslik koguprodukt ei ole nii suur, et me võiksime oma raha niisama kulutada. Meil on vaja 1,5 miljonit, aga kust seda võtta? Ometi see raha kuskilt võtta tuleb ja üheks allikaks on tulumaksud. Hakkaksime seadusega eestostast peale. Juhiksin teie tähelepanu sellele, et nimetatud seaduse kõige fundamentaalsem punkt on: üksikisiku tulumaks laekub kohaliku omavalitsuse laekasse. See on väga tähtis, sest selles väljendub ju kodaniku normaalne suhe riigiga. Makstes oma raha, täites oma kohustust, on tal võimalik kohapeal kohe ka kontrollida – kas ise või voliniku abil –, kuhu tema raha kulutatakse. Seda põhimõtet on üldiselt aktsepteeritud, kuigi alguses on ta tehniliselt raskesti realiseeritav. Me peaksime ära otsustama mingi piirsumma, kust edasi on sissetulek juba maksustatav. Paragrahvi 9 puhul ei olnud komisjon nõus sellise mõttega, et alla 15 aasta vanuste laste teenistus deklareeritakse nende vanemate tulude koosseisu. Siin tekib selline moment, et kui vanemate tulu on alla skaala ühte piiri ja laste poolt teenitud raha liitmisel see piir ületatakse, siis see oleks perele nagu karistus, et laps teenis endale suvel lisaraha. See küsimus tuleks lahendada teisiti. Me oleme seisukohal, et lapse tulud deklareeritakse eraldi. Kui ta on alla 15 aasta, siis aitab seda teha tema vanem.

Paragrahvi 11 juures me leidsime, et lõik 3 ei peaks olema seaduses kirjas, vaid see peaks kuuluma kohtu kompetentsi. Ma arvan, et juristid annavad meile selle kohta täiendavalt nõu.

Paragrahv 12 – maksumäär. Me oleme kirjutanud vastuseks kõikidele ettepanekutele, et kui tulumaksuvaba miinimum on määratletud, siis läheb ka skaala korrigeerimisele. Nagu ma enne mainisin, oleme nõus valitsuse seisukohaga, et 100 rubla kuus ehk 1200 rubla aastas on maksuvaba. Ent me ei ole ära märkinud, et see peaks iga pereliikme kohta olema, sest põhimõtteliselt ei ole see veel võimalik. Juhin kohe tähelepanu, et valitsus loodab saada üksikisiku tulumaksu pealt 300 miljonit rubla, see on üle 50% kohalike omavalitsuste tulu maksubaasist. Põhimõtteliselt käesoleva aasta ja eelmise aasta suurusjärgu summasid ei

ületata. Sellest lähtuvalt ongi kogu see maksuskaala ja maksumäärad arvestatud. Teise ja kolmanda lõigu vahele võib ka tõesti asetada veel ühe lõigu: alates 6000-st kuni 12000-ni. Võib-olla see leevendaks mõningate maksumaksjate olukorda.

Mis puutub kindlustusse, siis komisjon arvestas Eesti Riikliku Kindlustuse poolt pakutud redaktsiooni. See lõik on sealt võetud. Tahaksin rõhutada ühte momenti. Kindlustusvõtjad, kes on seotud pikaajalise elukindlustusega, on ju maksnud tegelikult oma sissemaksed juba peale seda, kui nad on tulumaksu ära maksnud. Ja kui me nüüd armutul kombel selle seaduse teksti praeguses redaktsioonis heaks kiidame, siis ei ole mingit võimalust kindlustusväljamakseid tulumaksuvabaks saada. Seega peame veel vastu võtma eraldi otsuse, et see ei laiene enne seaduse vastuvõtmist sõlmitud kindlustuslepingutele. Nii ei satu inimesed topelttulumaksu alla. Ja õnnetusjuhtumite korral peaksime ikkagi arvestama, et see raha, mis sel puhul kindlustusest kätte saadakse, ei ole tulu, vaid kompensatsioon kahju eest, mis oli. Niikuinii see raha on tavaliselt tühine selle kahju kõrval, mida inimesed õnnetusjuhtumi korral saavad.

See oleks märkustest praegu kõik. Ma pean vabandama kristlike demokraatide ees, et ei ole nende ettepanekuid saanud trükkida, sest need laekusid mulle 25. septembril. Ja juhin tähelepanu sellele, et esimene lugemine hakkab lõppema ja ainult 48 tunni jooksul saab veel esitada kirjalikke ettepanekuid. Komisjoni lõpliku seisukoha julgeksin välja öelda niimoodi, et peale vastavaid parandusi ja läbirääkimisi on mõistlik see seadus teisel lugemisel vastu võtta. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu. Katsume selgust saada küsimuste osas. Kui on küsimuste esitajaid, palun käsi tõsta. Aldo Tamm.

A. Tamm

Lugupeetud ettekandja, maamaksu arutelu juures eile ütles hr. Nymann, et taluseadusega kehtestatud maksusoodustusi ei ole vaja kõnealuses seaduses korrata. Nagu ma teie ettekandest aru saan, välistate te üldse taludele esimesel viiel aastal maksusoodustuse andmise. Ja mul on teile küsimus. Kas me ikkagi liiga kergekäeliselt ei jäta praegu arvestamata aega ja raha, mis läheb vaja ühe endise talu taastamiseks ja uue talu rajamiseks esimestel aastatel?

K. Koha

Hr. Aldo Tamm, probleem on tõesti tõsine. Enne ma ütlesin välja sellise mõtte, et seadusel on totaalne jõud. Ma ei kahtle hetkekski, et nende talupoegade töö on kurnav ja et nad sisuliselt ei saagi mingit tulu. Nad panevad kogu oma kapitali taastootmisse. Kuid selle liikumise käigus on tekkinud ka selliseid inimesi, kes, kasutades seaduse totaalset mõju, võivad seda liikumist kahjustada. Ja see oleks väga kurb ja halb meile kõigile. Ja sellepärast ma toonitasingi, et kohalikul omavalitsusel on täielik õigus soodustusi teha. Kohapeal otsustatakse, kas see talumees ikka on talumees või ei ole. See probleem tuleb läbi mõelda, aga oht on olemas. Ka komisjonis vaieldi, kellele anda soodustus ja kellele vabastus. Kuid kui me anname ühele natuke rohkem, siis on ka teistel õigus nõuda seda rohkemat. Ja nad tõestavad 100-protsendiliselt ära, et see õigus on neil olemas. Me peame nüüd leidma selle kristliku otsuse.

Juhataja

Suur tänu! Kas on veel küsimusi hr. Kohale? Suur tänu, hr. Koha!

Lugupeetud Ülemnõukogu, enne kui me avame läbirääkimised, oleks vaja selgust, kas Ülemnõukogul on soovi ja jõudu täna ametlikku tööpäeva pikendada. Kui te vaatate kella, siis näete, et ametliku tööaja lõpuni on 8 minutit.

Me teeme kohaloleku kontrolli ja selgitame, kas me oleme otsustusvõimelised. Et Ülemnõukogu oleks otsustusvõimeline, peab saalis olema vähemasti 53 saadikut. Kohaloleku kontroll. Palun kiirustada, kolleegid. Kohal on 57 saadikut, Ülemnõukogu on otsustusvõimeline. Reglement näeb ette, et kaks minutit enne hääletamist antakse kella ja sellest ajast ma pidasin kinni. Kas võib panna, lugupeetud kolleegid, päeva pikendamise palve teie ette selliselt, et jätkame kuni teise lugemise lõpetamiseni või arvate, et määratleme ajaliselt ära? Teise lugemise lõpetamiseni?

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et pikendada täna ametliku plenaaristungi töö aega kuni üksikisiku tulumaksu seaduse eelnõu teise lugemise lõpetamiseni? Palun hääletada! Ettepaneku poolt on 37 rahvasaadikut, vastu 17, erapooletuid on 3. Kui minu matemaatika on õige, siis on kaks korda rohkem poolt kui vastu. Ettepanek on vastu võetud. Avame läbirääkimised. Mart Madisson.

M. Madisson

Austatud Ülemnõukogu! Üksikisiku tulumaks hakkab olema põhiliselt kohalike eelarvete tuluallikas ja seda on väga meeldiv tõdeda, sest seal on hädasti raha vaja. Ma tegin väikese

arvestuse Põlvamaal ühe külanõukogu kohta, tulevase valla kohta. Ainuüksi palgalehel olevate kodanike praeguseid palku arvestades laekuks kohalikku eelarvesse umbes 120 000 rubla. See on summa, millega juba saaks midagi teha. Kuid muret teeb hoopis teine asi, nimelt see, et kohapeal asja uurides selgus – ja nimelt see on ka kõikidele teistele teada –, et meil jääb üksikisiku tulumaksuga maksustamata suur hulk tulu. Mõned pakuvad, et vabariigis võib jääda maksustamata isegi 40% tulusid. Ei oska öelda, kas see on nii või teisiti, kuid üksikisiku tulumaksu suund on praegu selline, et ta maksustab väga täpselt ja ilusti ära need, kes on palgalehel. Kuid mitte neid, kellel on muid tuluallikaid. Ja siit tulenebki minu ettepanek, mis puudutab individuaalootjaid põllumajanduses. Minu arvates selles küsimuses peitub mitte ainult materiaalne, vaid ka eetiline aspekt. Individuaalne põllu- ja karjapidamine põhitöö kõrval on maarahvast näljahädast päästnud kolhoosikorra algpäevil, on olnud toeks maaelule ja linnas elavatele sugulastele kogu kolhoosikorra ajal. Isegi kui tuletada meelde Hruštšovi aega, mil individuaalset põllumajandust taheti päriselt ära hävitada, Eestis ta siiski säilis. Ja tänu jumalale, et ta säilis. Pole eriti lõbus seista varahommikul piimapuki juures või õhtul hilja loomi karjatada. See on raske töö ja seda tehakse väljaspool ametlikku tööaega. Selles mõttes on individuaalne põllumajanduslik tootmine maal hoopis eripärane ja seda ei saa võrrelda mingi tootmisega ei tööstuses, kaubanduses ega kusagil mujal. Võib ju küsida, kas me oleme õiglasemad, kui jätame teatud tootmisalad maksustamata, kuid praegusel juhul me talitame just eetilise küljest mitu korda ebaõiglasemalt. Me jätame praegu maksuvabaks talud, ei maksusta neid, ja samal ajal teise samalaadse põllumajandustootmise paneme maksude alla.

Aga Eestis on praegu paikkondi, kus individuaalsest põllumajandustootmisest tuleb 40% liha ja piima. Individuaaltootmise tulu põllumajanduses ei tohi maksustada, seda eriti praegu, mil nii liha- kui piimakogused suurtootmises vähenevad. Kui me need tulud maksustame, väheneb loomapidajate arv järsult. Saamata jääb nende inimeste oma söögipooline toidulaua, kuid jääb saamata ka kaubatoodang. Need inimesed, kes praegu põllumajanduses individuaalselt toodavad, muutuvad tootjast tarbijaks. Maksustamisel on meil ikkagi vaja järgida põhiprintsiipi, et maksud ei tohi huvi tootmise vastu vähendada. Kunagi see probleem võib-olla kaob ära, kui talud hakkavad kaubatoodangut andma. Praegu teeksime aga ühe ebaõigluse teise otsa. Talunikel on ju muuseas ka kokkuostuhinnad kõrgemad kui individuaalootjatel. Tõsi, sotsiaalsfääris vajatakse raha, omavalitsused vajavad raha, kuid mis selle rahaga teha, kui toidulaud jääb täitsa tühjaks. Muidugi tekib küsimus, kust siis ikkagi riik tulud saab, kui kõik siin maksude vähenemist nõuavad. Ega ei saagi igalt alalt, tuleb kulusid vähendada ja ajada läbi sellega, mis on võimalik kokku saada. Põllumajandustoodang peab meil olema, see

on ikkagi primaarne. Seega olen kategooriliselt individuaaltootjate maksustamise vastu ega saa nõustuda majanduskomisjoniga, kes selle variandi on juba tagasi lükanud. Teen ettepaneku teha seaduseelnõu § 4 parandus. See võiks olla lõige 4 ja kõlada selliselt: "Individaal-taime- ja loomakasvatajaid, ka pensionäre, kes tegelevad vabal ajal põllumajandussaaduste tootmisega, ei maksustata üksikisiku tulumaksuga." Just nimelt ka taimekasvatajad, sest individuaaltootmisest tuleb ikkagi suur osa meie köögiviljast, kartulist ja muust. Aitäh teile!

Juhataja

Suur tänu! Head kolleegid! Kas me oleme ühe kaasvõitleja vastu suuremeelsed? Kaido Kama nimelt palub sõna enne oma järjekorra saabumist, kuna ta peab minema Eesti Komitee koosolekule. Lubame. Kaido Kama.

K. Kama

Austatud Ülemnõukogu, ma tegin ettepaneku rakendada üksikisiku progresseerumata tulumaksu kõigile 10% ja ilma alammäärata. Tahan seda seisukohta natukene põhjendada. Mõeldud on seda, et selle 10%-ga me saame kokku just selle vajaliku 300 miljonit, võib-olla ainult mõnikümmend miljonit vähem, kui tuleks praegu valitsuse pakutud variandiga. Alammäär ei pea ma mõistlikuks rakendada sellepärast, et praeguse kiire inflatsiooni tingimustes võib alammäär, mis on siis tegelikult elatusmiinimum, väga ruttu muutuda. Pean õigeks, et nende nn. riskigruppide olukord lahendatakse sotsfondi kaudu, nii saab seda teha kiiremini ja paindlikumalt, ilma et peaks hakkama seadusi muutma. Miks ei tohiks tulumaks olla progresseeruv, see tähendab siis proportsionaalne? Esimene põhjendus on muidugi kõige lihtsam: selleks, et mitte piirata üksikisiku ettevõtlust. Teine on tähtsam põhjus: see, et üksikisiku tulumaks laekub kohalikku eelarvesse. See on valitsusel üsna kavalasti tehtud, et just see maks laekub kohalikku eelarvesse, kuna on ette teada, et see maks tekitab kõige suuremaid torkeid Ülemnõukogus. Üksikisikud, see on valdkond, mis puudutab igaühte, puudutab iga valijat, ja kui nüüd Ülemnõukogu seda maksu vähendab, siis saab pärast öelda, et mis meie teha saame, kui omavalitsustel raha pole. Ülemnõukogu aga võttis selle raha ära. Proportsioonid on sellised, et need omavalitsuslikud piirkonnad, mis on praegu suhteliselt vähe arenenud, saavad ka selle progresseeruva maksu korral vähem eelarvelisi vahendeid. See tähendab, et disproportsioonid suurenevad veelgi. Üks põhjus on veel inflatsioon. Nimelt on praegu rahakursi vahe täiesti selge ja tuntav. Rubla Tallinnas on tunduvalt odavam kui rubla Võrus. Võrus saab 5 rubla eest palju rohkem asju tehtud kui Tallinnas. Kuna aga Tallinnas on

ka palgad kõrgemad, täieneks progresseeruva maksu korral Tallinna eelarve tunduvalt rohkem kui Võru eelarve. See tähendab jällegi, et disproportsioonid suurenevad. Palun seetõttu oma ettepaneku hääletusele panna: 10% ilma alammäärata. Juhuks, kui Ülemnõukogu otsustab, et siiski tuleb rakendada seda elatusmiinimumi alammäära, panen ette, et ülejäänud tulumaks ikkagi ei progresseeruks, et tõuseks lihtsalt tulumaksu protsent. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ettepanekud palun kirjalikult. On olemas? Kelle käes, Kaido Kama? Komisjoni käes? Suur tänu! Eldur Parder.

E. Parder

Lugupeetud juhataja, kallid kolleegid! Saal on tühi, vaid maamehed on jäänud, linnamehed on ära läinud. Mõni on alles? Jah, ega midagi teha ei ole. Täna arutame sellise maksuseaduse eelnõu, mis puudutab vahetult igat meie ühiskonna liiget, ja sellepärast on iga tema vastu suunatud kriitika ka väga terav. Mina tahaksin oma sõnavõtus peatuda mõnel käesoleva seaduseelnõu punktil. Palju on vaieldud, kas on ikka õige taludele taluseadusega antud soodustus, mis vabastab nad viieks aastaks tulumaksust. Tänapäev oli siin sellest juttu. No kui ausalt välja öelda, siis see soodustus on talupidajale rohkem moraalne, sest ega talul neid tulusid ju ei ole. Arvan siiski, et todagi soodustust ei tohi mingil juhul ära võtta, sest tihti on moraalne soodustus palju tugevam kui materiaalne. Muidugi on sellel asjal ka teine tahk, millest täna juba on juttu olnud. Need on meie maaperede individuaaltootjad. Mis saab nende tulumaksust? Nende maksustamine on juba praegu taluperede-individuaaltootjate vahel lahkkelisid tekitanud. Muidugi on õigus küsida, kas vanaema, kes oma viletsa tervisega lehma peab ja selle piima eest saadud raha lastelastele jagab, peab siis nüüd tõesti hakkama seda maksu maksma? Ei ole ju õige. Aga muidugi on ka raske leida kõiki rahuldavat lahendust. Meie ettepanek on selline, et lisada seaduseelnõus kolmanda osa tulumaksuga maksustamise üldpõhimõtete punktile 8 lõigu 1 20. alalõiguna, selline tekst: "Jätta maksuvabaks maaelanikest individuaaltootjate poolt toodetud piima, liha ja teravilja realiseerimisest saadud tulu." Tänu sellele jääks ehk eratootjate poolt vabariigi fondi antav liha- ja piimakogus samaks. Vastasel juhul see kindlasti väheneb. Samuti pakun välja sama kolmanda osa 12. lõigu – maksumäärad – uue variandi. Paljud valijad ei ole nõus neljaastmelise maksumääraga, sest meie tänase päeva reaalpalgad ulatuvad peamiselt sellesse 24% astmesse.

Ettepanek on kehtestada juurde üks maksumääraste ja tõsta ülisuurte palkade saajate protsendi määr 38-ni endise 33 asemel. Maksumäärad oleksid sellised: kuni 3600 rublani jääb,

nagu oli vanasti, 3601–6000 rubla – 20% summast üle 3600 rubla ning pluss siis see eelmine. Edasi 6000 rublast 12 000 rublani jääb siis 24% summast üle 6000 ja üle 12 000 palga korral juba siis 38% summast üle 12 000. Ja veel üks ettepanek, mis puudutab seaduseelnõu 8. osa "Muud tulud" punkti 22 lõiget 1 "Üksikisiku poolt saadud kindlustusväljamaksed". Kas siit ei taheta mitte kahte nahka võtta? Üksikisiku poolt sissemakstud raha pealt on tulumaks juba makstud. Ja ettepanek oleks selline: jätta maksuvabaks üksikisiku kindlustusväljamaksed. Ja veel ühe paranduse tahaks teha, nimelt seaduseelnõu lõppu "Üksikisiku tulumaksu seaduse kehtestamine". Sealt tuleks välja jätta viimane lause: "Eesti Vabariigi Valitsus võib käesolevat seadust ositi rakendada ka varem." Ma ei tea, milleks see on sisse pandud. Oleks hea, kui inimesed teaksid kindlalt, millal see seadus rakendub. Kõik need ettepanekud on maaelukomisjon läbi arutanud, samuti maarahva fraktsioon ning ka heaks kiitnud. Aitäh teile!

A. Maarend

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! Tulumaksuseaduse arutelu näitab veel kord, kui ebatäiuslikult on kogu maksusüsteem aruteludeks ette valmistatud. Eriti puudutab see üksikisiku tulumaksu. Praegu saavad üksikisikud meil ju äärmiselt väikest tulu, kuna palgad on madalad ja ka suurem osa riigis olevast kapitalist ei ole sugugi üksikisikute käes. Me alles peame selleni jõudma. Seniks aga ei tohi me seada eesmärgiks, et üksikisiku tulumaks kannaks nii suurt koormust, nagu praeguste projektide järgi plaanis on. Me peame läbi tegema esialgse kapitali akumulatsiooni perioodi ja oma maksusüsteemiga tagama ennekõike selle, et kapitali ja maad efektiivselt kasutataks. Maale kui ka kapitalile peab langema kindel maksukoormus, sõltumata sellest, kelle käes see kapital on. Kui see kapital läheks üle erakätesse – kas üksikisikule, aktsiaseltsile, segaettevõttele –, siis oleks sealt võimalik saada ka küllaltki suurt tulu riigieelarvesse. Praegu on valitsus välja pakkunud, et kapitalimaksu I etapis üldse vaja pole. Mulle tundub näiteks, et see desinformeerib tootjaid.

Kui me hakkame oma maksusüsteemi välja arendama, siis ei peaks me lähtuma mitte arenenud riikide tänasest seisust, vaid rohkem uurima seisundit, milles nad olid enne majandusliku õitsengu algust. Võiks kas või võrrelda olukorraga Saksamaal pärast II maailmasõda, 50. aastate alguses.

Kui me võrdleme oma maksusid USA omadega, siis peaksime võrdlema ka seda, kuidas neid maksusid rakendatakse. Ja siin ma tahaksin tuua mõne näite, kuidas USA-s analoogset neljaastmelist maksusüsteemi rakendatakse. Kui keskmine neljaliikmeline pere Ameerika Ühendriikides saab maksu alla minevat tulu umbes 31 000 dollarit (1988. aasta andmetel), siis see ulatub juba maksuskaalasse 28%. Kuid faktiliselt, pärast mahaarvamisi, maksab keskmine

Ameerika pere 8,8%. See haakub umbes selle ideega, mille pakkus välja hr. Kama. Nii on asjad Ameerikas, kus on palgad kõrged ja ka palga osakaal uuesti loodud väärtuses suurem.

Millised siis on need mahaarvamised? Ennekõike arvatakse maha teatud summa iga inimese pealt, sõltumata sellest, kui noor või vana ta on. Seetõttu tegi ka sõltumatute demokraatide fraktsioon ettepaneku arvata iga isiku pealt tulumaksualusest summast maha võrdsete osadena 100 rubla kuus. Maksuvaba peaks praegu olema vähemalt 100 rubla, mis ei ole sugugi elatusmiinimum. See summa peaks olema umbes 70–80% elatusmiinimumist.

Minu arvates tuleks tulumaksualusest summast arvata maha ka annetused kohalikes omavalitsustes registreeritud heategevusfondidesse. See on praegusel ebakindlal ajal väga hea võimalus alternatiivseks omavalitsustegevuseks. Ka see ettepanek on sõltumatute demokraatide poolt tehtud.

Meie ettepanek oleks veel, et kuna juba praegu võetakse kindlustusmakselt tulumaksu, siis vähemalt kindlustusväljamaksetelt ei maksaks seda võtta. Kindlustussissemaksetelt võiks maksude võtmist jätkata. Seega teeme ettepaneku jätta ära § 5 punkt 3 ja lülitada § 8 lõikesse 1 üks punkt, mis sätestaks, et üksikisikute poolt saadud kindlustusväljamaksed ei kuulu maksustatava tulu alla.

Ma toetan ka hr. Pardi ettepanekut. Lisaksin vaid juurde, et meil oleks antud paranduse vastuvõtmise korral vaja kindlasti sinna juurde arvata ka puu- ja juurvili. Praegu need produktid olid esitatud nimekirjadest välja jäänud.

Nüüd, kui me võtame vastu selle paranduse, mis pereliikme kohta 100 rubla kuus maksuvabaks teeb, siis tulevad ju suured mahaarvamised. Nähtavasti peaks seda silmas pidades vaatama üle ka praegused maksuskaalad ja miks mitte rakendada väga suurte tulude korral tunduvalt kõrgemat maksuprotsenti, võib-olla kuni 45%. Arvestades kõiki neid parandusi ja ka vajadust teha lisaarvestusi, tundub mulle, et ei ole reaalne täna teist lugemist lõpetada, vaid me oleme sunnitud selle katkestama.

Juhataja

Suur tänu! Kui me jõuame otsustamiseni, siis kaalume katkestamise küsimust.

Lugupeetud Ülemnõukogu, mul on ettepanek taotletud sõnavõttud siiski ära kuulata. Seejärel kuulame ära lõppsõna ja siis katkestame. Kuulame ära majanduskomisjoni ettepaneku. Kalju Koha.

K. Koha

Härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Tahaksin puudutada kohaloleku küsimust. Kõik me, kes me siin kohal oleme, oleme ilmselt asjast huvitatud ja tahame seda arutelu kuulata. Nendele, keda praegu saalis ei ole, on asi arvatavasti ülimalt selge, nad ei protesteerid, nad ei pahanda millegi üle. Kõik, kes on oma ettepanekud teinud, on juba ära esinenud ja kui nad on lahkunud, on see nende isiklik asi. Kvoorum sellises arutelus ei ole üldse oluline. Kvoorum on tähtis ainult hääletamise juures. Praegu aga kuulame saadikute arvamusi ühe või teise paragrahvi kohta – kas meeldib või ei meeldi või siis tehakse konkreetseid ettepanekuid. Selles mõttes ei maksa mingit häirekella lüüa, et meid kõiki siin kohal ei ole. Kohal on need, kes on asjast tõesti huvitatud. Hr. Mets, te olete huvitatud ja majanduskomisjon on väga tänulik, et te seda olete.

Juhataja

Suur tänu! Ka mina arvan samuti. Tõepoolest, meie reglement ei kohusta saadikut viibima saalis kogu istungi töö ajal. Kuid selge on see, kui me asume otsustama, siis on ikkagi vaja kontrollida, kas kvoorum on olemas. Nüüd on mul siiski ettepanek sõnavõttud ära kuulata. Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saalisviibijad! Ma arvan, et päris nii ikka ei ole, et puuduvad vaid need, kes huvitatud ei ole. Asi on selles, et inimesed on arvestanud istungi lõpuga kell kaks. Osa ongi ära läinud seepärast, et toimuvad veel koosolekud ja komisjonid. Nagu näha oli, kõigest 36 häält anti istungi jätkamise poolt. Võib-olla need ongi siin ja rohkem ei olegi. Kas meil üldse kvoorumit otsustamiseks on? Asi on siiski väga tõsine. Kardan, et kui meil tuleb põhihääletamine seaduse vastuvõtmiseks, siis paljud saadikud ei tea, milles üldse probleem on. Oma sõnavõtu teeksin siiski ära. Ma toetan neid ettepanekuid, mis tehti põllumajandussaaduste individuaaltootjate tulumaksust vabastamiseks. Kõne all on põhiliselt vanad inimesed, kes majandites vähe teenivad ja oma töö kõrvalt lehmakest üleval peavad. Lapsed käivad tihtipeale linnast abistamas, et vanainimene saaks pensioniraha juurde. Asi ei ole aga mitte ainult selles. Need tootjad kasutavad vähe riiklikke ressursse, sh. ka jõusõta. See loomatoit tuleb põhiliselt kõik kohalikest maadelt, mida suurmajandid kasutada ei saa. Kui nüüd need maksud nii kõrgeks lähevad, siis võib juhtuda ka, et need maatükid jäävad hoopis kasutamata. Aga see oleks suur kaotus. Teisest küljest on asi nõndamoodi, et kui nüüd talumehed on maksust vabastatud ja individuaaltöötajad maksustame, tekib säärane halb

tendents. On ju praegu majandites neid eraloomapidajaid, kes peavad juba kahte ja kolme lehma. See on nagu talu alge, millelt edaspidi kunagi võib talu luua. Aga mitte kohe. Kui nüüd aga maks peale pannakse, siis olen kindel, et paljud säärased inimesed esitavad avalduse ja paluvad omale kohe 3–4-hektarilist popsitalu, et maksust vabaks saada. Naine jääb koju ja ongi majandi karjalaudas lüpsja puudu. Talu pannakse tema nimele ja mees võib vabalt majandis tööl edasi käia. Edaspidi hakkab see takistama päristalude loomist. Võib-olla sinna kohta on planeeritud hoopis päristalu, oma 30–40 hektarit suur, aga kui sul on väike popsikene juba ees, kes ka justkui talu peab ega taha seda sugugi laiendada ...

Kui komisjonis hr. Roose käest küsisin, kui palju tulu nende individuaaltöötajate pealt on arvestatud ja kui palju sellest on maksuseaduste põhjal maksu arvestatud, siis ta vastas nii, et see osa maksust ei ole üldse veel riigitulusesse arvestatud. Et seda meie ei tea, kui palju see on. Nii et selle maksu ärajätmine ei tekita ka mingisugust auku tulusse, millega on arvestatud. Kolhoosnik hakkab ju niikuinii oma töötasu pealt tulumaksu maksma. Teiseks tahaksin toetada Pardeni ettepanekut jätta välja § 22 punktist 1 see lausejupp: "üksikisikute poolt saadud kindlustusväljamaksed". Miks? Minu juures on mitu inimest juba kodus käinud. Meestele ei mahu pähe, et nad on 10 aastat kindlustusmaksu maksnud ja kui siis 1991. aastal 10 000 kätte saavad, läheb see kõik maksu alla. See ajab ju sissetuleku nii suureks, et rakendatakse maksumäära 33% ja seega peab sellest 10 000-st 3333 rubla riigile ära andma. Aga tegelikult on see raha riigile juba makstud. Asi peaks käima ikka niimoodi, et kui näiteks minu palk on 500 rubla, siis kogu tulumaks võetakse sellest maha, ja ülejäänud, mis ma kätte saan, on minu raha. Jääb seda järgi siis 400 või 300, mina võin sellega oma elu kindlustada iga kuu kas või 200 rubla eest või sellega ükskõik mis asja osta, restorani minna või ükskõik mis teha. See on minu raha ja tulumaks on mul makstud. Ja kui mina oma raha kuskile paigutan, kas või hoiukassasse või kindlustusse, siis tahan ma selle hiljem täielikult tagasi saada. Ma ei saa üldse aru, milleks see punkt siia sisse on pandud.

Toetan ka ettepanekut välja jätta viimasest paragrahvist 30 viimane lõik, et Eesti Vabariigi Valitsus võib käesolevat seadust ositi rakendada ka varem. Mulle paistab, et see lause on siia selleks sisse pandud, et kolhoosnikule kohe 1. oktoobrist maksud peale panna – praegu on ta maksuta. Asi on nõndamoodi, et kolhoosid ja sovhoosid maksavad aasta lõpukuudel tavaliselt välja staažitasusid, preemiaid ja muid aastalõpurahasid ja need summad on mõnel mehel võrdlemisi suured. Nii võivad aga ka maksud suureks minna, kuna aastakeskmist arvestust teha ei saa, sest tuludeklaratsiooni ei ole peetud. Kui maks rakendada, siis ikka kõigil 1. jaanuarist 1991. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud kolleegid, ma värskendan teie mälu, et sõnavõtt kohalt ei või kesta mitte üle kahe minuti, nüüd hakkab väga täpselt kella jälgima. Hillar Kalda.

H. Kalda

Austatud juhataja, lugupeetud saadikud! Ma puudutan ainult ühte kitsast lõiku antud seaduseelnõus. Nimelt on meil Tallinnas ja Tartus psühhoneuroloogiahaigla juures loodud täiesti isemajandavad ravi-tootmistöökojad. Nende põhiülesanne on leida I ja II grupi vaimuhaigetele võimetekohast tööd, näiteks kartonaaži- ja õmblustöö jms. Raviarst suunab vaimuhaige tööravile ja määrab ka, mitu tundi ja mitu päeva kuus ta võib töötada. Tööl käivad nii ambulatoorsed kui ka statsionaarsed haiged. Ettevõttel ei ole vaimuhaigetega sõlmitud töölepingut, neile ei ole määratud töönorme ega ka töökohustust. Nende tasu on kuus kõikunud mõnest rublast mõnekümne rublani, üksikutel juhtudel ka 100 rubla. Haigestumise korral ei maksta vaimuhaigetele haigustoetust. Nende töötasu arvestab ettevõtte omahinna sisse ja seda makstakse vastavalt tegelikult tehtud tüki- või ajatööle. Tööravil viibinud I ja II grupi vaimuhaiged on seni üksikisiku tulumaksust vabastatud olnud. Arutasime seda asja ka sotsiaalkomisjonis ja kõik kohalolijad olid seda meelt, et otsuseprojektis on vaja muudatus teha. Me teeme ettepaneku täiendada üksikisiku tulumaksu seaduse § 8 "Maksustamisele mittekuuluv tulu" punkti 9 järgmiselt: "I ja II grupi nägemis- ja psühhoinvaliididele tööandjate poolt makstavaid summasid". Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! See ettepanek on meil juba käes. Jüri Liim.

J. Liim

Täna! Siin on palju räägitud individuaal-loomapidajatest. Ühinen täiesti eelöelduga. Sest kui me need sissetulekud maksustame, siis me tühjendame oma leivakapi. Eraldi tahaksin käsitleda § 8, mis puudutab festivalidel, konkurssidel ja spordivõistlustel saadud rahalisi ja esemelisi auhindu. Nagu seal kirjas on, esemelised auhinnad ei kuulu maksustamisele. Mainiti ka, et see puudutab profisporti. Minu teada on neid mehi meil Eestis esialgu üksikud ja pealegi riik juba võtab saadava summa pealt maksu seal, kus ta töötab, kus ta profina kirjas on. Pealegi saab osa tulust ka vahendajalüli, kas siis spordiliit või keegi teine. Auhinnasummasid saavad igasugu konkurssidel ka loominguinimesed, seejuures vahel ka välismaal. Ja kui me need rahad maksustame, siis mina olen kindlalt veendunud, et need

inimesed jätavad selliselt saadud summad Eestisse toomata ja kasutavad neid välismaal. Kui tulevad maksud näiteks esemeliste auhindade pealt alates mingi veel paika panemata summa piiri ületamisest, siis hakatakse loobuma ka auhindadest. Mis puutub aga Eestis saadavatesse esemetesse, siis need võivad olla kallid, kuid enamasti ei ole minu kogemuste järgi üldse mõtet neid koju tassida. Ja mida teeb siis näiteks selline mees nagu Avo Pikkuus, kui ta saab välismaal auhinnaks auto? Seega ei tohiks maksustada individuaal-loomapidajaid ega maksu alla panna ka festivalidel, konkurssidel ja spordivõistlustel saadud esemelisi ja rahalisi auhindu. Selle ettepaneku ma teen.

R. Järlik

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Rahvaarutelule laekunud ettepanekute hulgas on ka üks selline: "Täiendada § 8 punktiga 20, mis jätab tulumaksust vabaks kättesaadud kindlustussummad." Sellel paberil, mis meile on kätte jagatud, on öeldud, et toda ettepanekut ei ole arvestatud, kuna otsustada tahetakse selle põhimõtte järgi, mis on olnud seaduseelnõu koostamise aluseks: maksustamisele kuuluvad kõik tulud. Ma juhtisin juba esimesel lugemisel tähelepanu sellele, et kindlustussumma puhul ei ole tegemist tuluga, vaid suure kahju hüvitusega. Kusjuures see kahju ületab märksa kättesaadud kindlustussumma. Viimane tuleks kõne alla maksustada vaid juhul, kui 3. peatüki 2. osas oleks 4. punkt, mis tulumaksuga maksustavast tulust arvab maha kahjusummad, mille pealt on arvestatud kindlustusväljamaksed. Seega toetan ma Eldur Pardi poolt juba esitatud ettepanekut kindlustusväljamaksete kohta. Aitäh!

A. Tamm

Lugupeetud kolleegid! Ma tuleksin ka veel kord tagasi tulumaksu probleemi juurde põllumajandussaaduste tootjate seisukohalt. Hr. Madisson rääkis põllumajandussaaduste individuaaltootjate osatähtsusest ning raskustest sel viisil tootmise ja toodangu realiseerimise juures. See on meie külaelu igapäevane pilt ja reeglina seisavad varahommikul piimapuki kõrval nii talumees kui individuaaltootja. Talumees on ainult teinud kindla arvestuse, et 2–3 lehmaga ta lähiaegadel enam peret üleval ei pea. Seetõttu teeb ta kulutusi nii ehitusmaterjali ja tehnika soetamiseks kui ka selleks, et maa jälle viljakaks muuta. Ja kui individuaaltootjale on reeglina kindlustatud mingisugunegi majandi abi, siis talunikul seda garantiid ei ole. Seetõttu tahan veel meelde tuletada, et talude taastamisel ei ole vaid majanduslik, vaid ka sotsiaalne tähtsus. See on vahepealsetel aegadel väljasuremisele määratud küla asustatuse taastamine.

Toetan Eldur Paderi seisukohta ja ka tema kirjalikku ettepanekut viiel esimesel aastal nii talud kui ka põllumajandussaaduste eratootjad maksust vabastada.

Juhataja

Suur tänu! Kas Kalju Koha tahab sõna võtta või taotleb lõppsõna? Lõppsõna tuleb peale läbirääkimisi. Uno Ugandi.

U. Ugandi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Kahju muidugi, et nii oluliste ettepanekute ajal, mis siin täna tehti, on saalis väga vähe inimesi. Istungi pikendamise aega kasutatakse lihtsalt lõunasöögiks. Ma toetan väga Mart Madissooni ettepanekut, mille ka kolleeg Arro üle rääkis, et individuaaltootjaid, kes põhitöö kõrval toodavad põllumajandussaadusi, ei maksustataks üksikisiku tulumaksuga. Samuti tuleks toetada ettepanekut jätta maksustamata üksikisiku poolt saadud kindlustusväljamaksed.

Sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni nimel teen aga nüüd ettepaneku täna sõnavõttud lõpetada ja ka teine lugemine siiski lõpetada. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, võtame seisukoha sõnavõttude lõpetamise kohta. Kes on selle poolt, et lõpetada sõnavõttud üksikisiku tulumaksu seaduse eelnõu kohta? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 33 saadikut, vastu ja erapooletuid ei ole.

Lõppsõnaks palume pulti majanduskomisjoni sekretäri Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma katsun hästi lühidalt teha.

Nagu kõnedest ja sõnavõttudest selgunud, tahetakse põhiliselt individuaal-loomapidajate tulu maksust vabastada. Ma olen natuke jonnakas inimene ja tahaksin siiski rääkida ühest ohust, mis sellega seotud. Üldiselt ei ole ma selle vastu, et neid vabastada. Toit on meie elu alus ja see töö on ka kõige raskem. Kuid ikkagi on olemas oht. Talupidajatega on asi selge, nende maatükk on piiratud ja nad on oma valiku teinud. Ka nende vanaemade ja vanaisadega, kes individuaaltootmisega tegelevad. Kuid on terve rida selliseid ühiskonnaliikmeid, kelle maatükk on võib-olla 0,5 hektarit suur ja kes ei kasuta sugugi ülesharimata maad, vaid kõige ehtsamat põldu, mida teised on harinud ja väärindanud. Nüüd saavad nad sealt tulu ega deklareeri seda kuskil. See oht on olemas ja totaalse maksusoodustusega me seda ei väldi. Me

peame hästi mõtlema. On üks väga mõistlik ettepanek hr. Saarmanilt, et selle küsimuse võiks lahendada tegevusloamaksuga. Vastavalt töö mahule määratakse mingisugune konkreetne summa. See idee käis ka meil kunagi läbi, kuid me ei pannud seda sisse. Kuid selles on iva. Me peame ikkagi leidma mingi võimaluse, et ülla ürituse nimel ei peaks paljud kannatama.

Ka kindlustussummade üle oli poleemika. Kui te nüüd lugesite komisjoni paranduslehte, siis nägite, et seal oli kirjas: ei maksustata neid kindlustusväljamakseid, mis on saadud varalise kahju, õnnetusjuhtumi puhul. Need summad kompenseerivad suurt kahju, mille inimene on saanud ja reeglina on need niigi väiksemad kui tegelik varaline kahju.

Nii. Elukindlustusega on tõesti probleem. Sest need kodanikud, kes on sõlminud elukindlustuslepingu enne seaduse jõustumist, satuvad kindlustussumma väljamaksmise päeval löögi alla. Siin tuleb meil võtta vastu eraldi akt, mis reguleerib selle küsimuse ära. Seadusse me seda asja aga ei kirjuta, lihtsalt see ei ole tolle seaduse küsimus.

Lugupeetud Ülemnõukogu, mul on veel üks küsimus. Kui nüüd kalendrisse vaadata, siis näeme, et täna on 27. september. 1. oktoober on kohe-kohe tulemas. Vastavalt eelarveseadusele, mis praegu meie territooriumil kehtib, peab Eesti Vabariigi Valitsus meile 1. oktoobril esitama riigieelarve, kohalike eelarvete ning sotsiaalfondi tulude ja kulude büdžeti. Valitsus on ju praegu hädas, me ei ole ju praktiliselt kogu seda tulumaksupaketti vastu võtnud, valitsusel puudub tulubaas. Ja ta võib meile selles mõttes etteheiteid teha. Ta ei saa ju meile konkreetselt eelarvet esitada. Seepärast majanduskomisjon otsibki konstruktiivset lahendust, et me saaksime ikkagi eelarvet arutama hakata. Loen ette Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi 1991. aasta riigieelarve projekti ettevalmistamise kohta" projekti. "Seoses ettevõtte tulumaksu, käibemaksu ja üksikisiku tulumaksu arutelu jätkumisega Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsustab kohustada Eesti Vabariigi Valitsust esitama 1991. aasta Eesti Vabariigi riigieelarve, kohalike eelarvete ja sotsiaalfondi projekt tulude ja kulude tasakaalust 2,9 miljardit rubla 10. oktoobriks 1990. Ettepanekud 1991. aasta Eesti Vabariigi riigivõla ülempiiri kohta esitada samaks tähtajaks. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimees Arnold Rüütel."

See projekt oleks siis veel täienduseks. On tehtud palju parandusettepanekuid, need on laekunud juhataja kätte. Et saaksime läbi viia korrektse alternatiivettepanekute hääletamise, et asi oleks selgelt mõistetav ka nendele, kes siin täna momendil ei viibi, palub majanduskomisjon aja maha võtta ja teise lugemise katkestada. Nii saaksime asjad korrektselt vormistada. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu! Protseduuriliselt oleme jõudnud sellesse etappi, et tuleb käsile võtta parandusettepanekud. Ettepanek, mille Kalju Koha lõppsõnas tegi, tähendab käesoleva istungjärgu päevakorda veel lisapunkti lülitamist. Seejuures on vaja kvalifitseeritud häälteenamust.

Arvan, et me muidu nüüd edasi minna ei saa, kui peame kontrollima kvoorumit. Head kolleegid, ma palun, et keegi oleks nii kena ja astuks sööklast läbi ning kutsuks kõik kadunud pojad ja tütreid saali. Meil on vaja 53 häält, et Ülemnõukogu oleks otsustusvõimeline, siis me saame tööd jätkata. Kohaloleku kontroll. Ärme kellegi teise eest küll vajuta, see tuleb parandusettepanekutega kohe välja. Palun kiirustada, Toomas Kork! Kohal on 40 saadikut, puudub 65. Kas Peep Kasel ei töötanud? Korra kohta? Palun!

P. Kask

Austatud härra spiiker! Praeguse reglemendi järgi ei ole parandusettepanekute hääletamiseks vaja 53 häält. Tänan!

Juhataja

Nii palju kui mina reglemendist aru saan, on Ülemnõukogu otsustusvõimeliseks määratud 53 saadikut. Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, ma saan niimoodi aru, et reglemendi järgi on kohaloleku kontroll alguses. Kuid küsimus on selles, et praegu pani hr. Koha Ülemnõukogu ette otsuseprojekti, mida ei saa vastu võtta väiksema arvuga kui 53 häält. Aga kuna meid on saalis 40, siis tõepoolest ei tule sellest hääletamisest midagi välja. Seetõttu mul on ettepanek anda see otsuseprojekt vahepeal presiidiumisse ja täna töö ära lõpetada. Aitäh!

Juhataja

Meil ilmselt oleks tõesti kõige mõistlikum jätta töö pooleli – mitte katkestada, vaid jätta pooleli ja 8. kuupäeval, ülejärgmisel esmaspäeval alustada poolelijäänud koha pealt. Jaak Jõerüüt.

J. Jõerüüt

Härra eesistuja, me võime siin juriidiliselt täiesti täpselt vastu võtta Kalju Koha poolt tehtud majanduskomisjoni teise ettepaneku, nimelt teine lugemine katkestada. Kes kahtleb minu sõnades, vaadaku § 11 lõige 8.

Juhataja

Kumb on mõistlikum, kas katkestada või pooleli jätta? Katkestamine annab võimaluse meile sobival ajal jätkata. Oleks vist õigem katkestada. Täpsustame siis praeguse seisundi. Läbirääkimised on lõppenud, lõppsõna on lausunud, parandusettepanekud on laekunud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada üksikisiku tulumaksu seaduse eelnõu teine lugemine? Palun hääletada! Ettepaneku poolt on 41 saadikut, vastu ja erapooletuid ei ole.

Mul on, lugupeetud saadikud, mõned teadaanded. Kalju Koha, ma palun enda kätte võtta kõik parandusettepanekud.

I. Raig

Valitsuse infotunnis jäi vastamata MK-saadikurühma arupärimine valitsusele. Nüüd me küsime, mis on sellest saanud. Kas arupärimine tuleb järgmises infotunnis või on võimalik see võtta järgmise istungjärgu päevakorda? Me soovitaksime teist varianti.

Juhataja

Ma ei saanud aru, mis järelepärimine see oli?

I. Raig

Järelepärimine, mille me esitasime kirjalikult ja millele valitsuse infotunnis ei vastatud. Me sooviksime, et see lülitatakse järgmise istungjärgu päevakorda.

Juhataja

See tuleb järgmisel infotunnil. Ja 18. istungjärgu päevakorda arutatakse teisipäeval presiidiumi istungil, päevakord avaldatakse ajalehtedes. Kui järgmise istungjärgu päevakorda lülitatakse küsimusi, mille materjal teil käes ei ole, siis saab need kätte neljapäeval kella 14–18 ja reedese päeva jooksul toas 158.